

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΧΑΛΙΟΡΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

“ΥΔΡΕΪΚΟΙ ΘΡΥΛΛΟΙ”

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΣΤΑ ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΑΣ

3

ΤΥΠΟΙΣ Ι. ΣΟΡΩΤΟΥ ΤΣΑΜΑΔΟΥ-ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ 59 ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

1930

02233/ΧΑΛ

ΤΟΥΣ ΘΡΥΛΛΟΥΣ ΤΗΣ ΥΔΡΑΣ
ΣΤΟΝ ΠΕΙΟ ΜΕΓΑΛΟ ΘΡΥΛΛΟ ΤΗΣ
ΣΤΟΝ ΤΙΜΙΟ ΚΑΙ ΔΟΞΑΣΜΕΝΟ
ΝΑΥΑΡΧΟ
ΠΑΥΛΟ ΘΕΟΔ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗ
ΜΕ ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΟΝ ΣΕΒΑΣΜΟΝ
ΚΑΙ ΒΑΘΕΙΑ ΠΟΛΥ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΝ

ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΜΑΖΕΨΕ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΓΡΑΨΕ

Βιβλιοθήκη
ΤΕΛΕΩΣΤΕΙΟΥ
ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΤΕΧΝΩΝ
Α.Π.Θ.
Κωδ. 10343

0640012735

ΛΙΓΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Όταν στὰ 1912 ἐδημοσίευσα γιὰ πρώτη φορὰ καὶ σύντομα τὸ θρύλλο τῆς “Καραντάινας,, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σεβαστοὺς μου καθηγητάς, πού ζοῦσαν τότε, καὶ πειρ πολλοὶ φίλοι καὶ καλοὶ πατριῶτες μὲ συνεβούλευσαν ἐπανεπιλημμένως, νὰ ἐξακολουθήσω νὰ μαζεύω καὶ νὰ δημοσιεύω τοὺς θρύλλους τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ ἐνδόξου νησιοῦ, πού ἀφθονοὶ σώζονται στοῦ λαοῦ τῇ μνήμῃ ἀκόμα ὥς τὰ τώρα.

Ἐπειδὴ αὐτὸ ἦτανε καὶ πόθος μου ἐξακολούθησα μέσα στὰ δεκαοχτὼ χρόνια πού περάσανε ἀπὸ τότες νὰ μαζεύω τοὺς ὡραίους θρύλλους ἀπ’ τῶν ναυτικῶν — καὶ πρὸ πάντων τῶν ψαράδων — κι’ ἀπ’ τῶν στεριανῶν Ὑδραίων τῇ γλῶσσᾳ καὶ νὰ καταρτίσω ὁλόκληρη σειρὰ ἐντελῶς ἀνέκδοτη,

Ἀπ’ τὰ 1923 καὶ δῶθε, ἀφ’ ὅτου δηλαδή. ἄρχισε νὰ τυπώνεται ἡ «Μαθητικὴ ἔνωσις» τὸ ἡθικὸ καὶ καθ’ ὅλα κατάλληλο γιὰ τοὺς μαθητάς, περιοδικὸ τῶν Λεοντείων Λυκείων, πού μαζὺ μὲ τὶς ἄλλες προσπάθειες τῶν Λυκείων αὐτῶν συντελεῖ κι’ αὐτὸ στὴν ἡθικὴ διαπαιδαγώγησι τῶν καλῶν του παιδιῶν, ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ δημοσιεύω καὶ ἐδημοσίευσα ἕως τώρα κάμποσους ἀπ’ τοὺς θρύλλους σ’ αὐτό, τὸ ὅποιον μὲ καλωσύνη μεγάλη τοὺς φιλοξενοῦσε.

Πάντοτε εἶχα τὴ σκέψι καὶ τὴν ἀπόφασιν νὰ τοὺς κάνω σῶμα, βιβλίον, τόμον.

Καὶ εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἂν βάσταγα τὴ σχεδιασμένη σειρὰ τῆς Ὑδραιολογικῆς ἐργασίας μου, δὲν θὰ τυπονότουσαν φέτος. Μὰ σὰν συνέπεσε στὸ ἔτος αὐτὸ νὰ γίνουν ἡ ἐορτές, γιὰ τὰ ἑκατὸ χρόνια, πού κλείνει ἡ ἐλευθερία

μας, νόμισα πὼς μοῦ ἐπεβάλλετο νὰ τοὺς φέρω στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, γιατί πιστεύω πὼς στὴν ἀνάγνωσί τους ὁ νοῦς τοῦ ἀναγνώστου θὰ πισοστρέφῃ στοὺς ἥρωας τῆς Ἑθνικῆς πάλης, πὺν εἶναι καὶ ἥρωες τῶν θρύλλων τούτων καὶ ὁ θαυμασμός καὶ ἡ τιμὴ θὰ ὑψώνεται, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἑορτῶν, σὰν μοσκολίβανο, στοὺς μεγάλους καὶ ἀξιόμνημονεύτους ἐκείνους πατέρας μας, πὺν καὶ στὴ μάχη καὶ στὸ λόγο, γύρω σὲ τρεῖς πόλους γύριζαν τὶς προσπάθειές τους καὶ τοὺς ἀγῶνές τους, γύρω στὴν Πίστι, γύρω στὴν Πατρίδα, γύρω στὴν ἀγνὴ καὶ τίμια Οἰκογένεια.

Ἐκδίδω λοιπὸν τώρα μιὰ δμάδα ἀπ' τὴν ὅλη σειρά καὶ τὴν παραδίδω στὴν ἀνάγνωσι ὅλων τῶν Ὑδραίων, τῶν Ἑλλήνων, ἐκείνων τέλος πάντων πὺν δὲν ἔπαψαν νὰ πιστεύουν ὅτι τὰ τρία αὐτὰ ἰδανικά — Πίστις — Πατρίς καὶ Οἰκογένεια ἀποτελοῦν τὰ ὑψηλότερα καὶ εὐγενέστερα ἰδανικά τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ὁποῖα εἶναι συνάμα μέσα συντελεστικά πρὸς ἐκπολιτισμὸν καὶ σκοπὸς τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ τὸν μὲν “ πυρῆνα, τῶν θρύλλων, τὴν καρδιά, νὰ ποῦμε ἀπλούστερα, δὲν τὴν ἄλλαξα καθόλου, τὴν ἄφησα ὅπως τὴν ἐδημιούργησε ὁ λαός, στὴ διατύπωσι μονάχα ἔδωκα τὴ φόρμα ἐκείνη ἡ ὁποία εἶναι εὐπρόσδεκτη καὶ ἀφομοιώνεται εὐκόλα στὶς τρυφερές ψυχές τῶν νέων, μὲ τὴν πίστιν, ὅτι στὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς πνευματικῆς καὶ συναισθηματικῆς ἀνωμαλίας καὶ τῆς ἠθικῆς ἀρρώστειας τοὺς προσφέρω μιὰ καλὴ ὑπηρεσία, πὺν καὶ τώρα καὶ ἀργότερα θὰ τὴν καταλάβουν εὐκόλα.

Ἐν Πειραιεῖ τῇ 20 Μαρτίου 1930.

ΝΙΚ. Γ. ΧΑΛΙΟΡΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

“ Η ΚΑΡΑΝΤΑΝΑΙΝΑ,,

Ψηλά, κατὰ τὴν **Κιάφα** τὴν πειρὸ παληὰ κι' ἀποκρημνη συνοικία τῆς Ὑδρας, πού πρωτοκτίσανε τὰ σπίτια τους οἱ πρωτοὶ τῆς κάτοικοι, δείχνουνε ἀκόμα τὰ ἐρείπια τοῦ σπιτιοῦ μιανῆς ἡρωϊκῆς γυναίκας, ἡ ὁποία παίζει τὸ σπουδαιότερο ῥόλο στὸ δράμα. τοῦ ὁποίου τὴν ἱστορία θὰ διηγηθοῦμε Ἡ γυναίκα αὐτὴ, πὺν θαρρεῖς πῶς ὑπῆρξε κ᾿ποια μετεμφύχωσης φιλοπάτριδος καὶ γενναίας Σπαρτιάτισσας, ἄν καὶ σ᾿ ἂν κι' αὐτὴ δὲν ἔβγαλε λίγες γυναῖκες ἡ ξακουσμένη Ὑδρα, καὶ στὰ χρόνια τῆς μεγάλης καὶ ἱερᾶς μας ἐπαναστάσεως καὶ στὰ προσητερινὰ, εἶναι ἡ Καραντάναινα, μιὰ γυναίκα μὲ αἰσθήματα καὶ θέλησι βουνὸ πὺν θὰ θαυμάζουν αἰῶνια οἱ ὕστεροὶ ἄνθρωποι.

Νέα πολὺ—διηγοῦνται— ἔμεινε χήρα ἡ Καραντάναινα. Ναυτικὸς γεμιτζῆς ὁ ἄντρας τῆς πνίγηκε σὲ μακρυνὸ ταξίδι καὶ τὴν ἄφησε ἔρημη μὲ μονάχη περιουσία τὸ μοναχογιὸ τους. Σ᾿ ἂν ἔμεινε χήρα προσηλώθηκε στὸ παιδί τῆς. Τὴ ζωὴ τῆς ὁλόκερη τὴν ἔκανε μιὰ θυσία γιὰ τὸ χατῆρι αὐτουνοῦ τοῦ παιδιοῦ. Γιὰ τὸ μονάκριβὸ τους αὐτὸ παιδί, δούλευε ἡ κακομοῖρα στὸν ἀργαλειὸ, σ᾿ ἂν θηρίο, ὀλημερίς. Δὲν καταλάβαινε τὸν κόπο, δὲν ἔννοιωθε τὴν κούρασι γιὰτὶ τὴν δυνάμωνε ὁ πόθος καὶ τὴν ἔτρεφ' ἡ ἐλπίδα νὰ δῇ μιὰ μέρα τὸ μονάχο παιδί τῆς, ἄξιο παλληκάρι, στὸ δρόμο τοῦ Χριστοῦ, μὲ καράβια καὶ μὲ πλούτη νὰ τὸν ἐχτιμοῦνε ὅλοι, νὰ τὸν καμαρώνουνε οἱ φίλοι καὶ—ἅ! ὅλα κι' ὅλα, σ᾿ ἂν ἀλη-

θινή 'Υδρέϊσα τὸ ἤθελε κι' αὐτὸ—νὰ τρώγωνται, ναὶ! νὰ τρώγωντ' οἱ ὀχτροὶ μέσα τους.

Ἡ ἰδέα πὼς στὰ γεράματά της θά'χῃ ἓνα τέτοιο ἀπακοῦμπι, ὅπως ὄνειρευότανε τὸ παιδί της, τὴν ἔκανε σιδερένια καὶ τὴν προσήλωνε κυριολεκτικὰ στὴν ἀποκατάστασι τοῦ παιδιοῦ της.

Ἀπ' τὴν ἀδιάκοπη δουλειὰ τῆς δόλιας μάνας, δὲν γνώρισε ὀρφάνια ὁ γιὸς Καραντάνης, δὲν στερήθηκε τίποτα, μεγάλωσε σὰν τὰ ἀρχοντόπουλα τοῦ νησιοῦ καὶ δὲν ξεχώριζε σέ τίποτα ἀπ' αὐτὰ. Δὲν τὸ καταδεχότανε ἡ περήφανη γυναίκα νὰ βγαίνει τὸ μοναχοπαῖδι της κατώτερο ἀπ' τὰ ἄλλα παιδιὰ καὶ νὰ φαίνεται σὰν περιφρονεμένο μπροστὰ τους.

Σὰν μεγάλωσε λιγάκι, τὸν ἔδωκε στὸ δάσκαλο,—πὺν πάντα βρισκότανε στὸ πλούσιο νησί καὶ συντηριότανε ἀπ' τὰ νοικοκυρόσπιτα τὰ καλὰ,—καὶ καθὼς ἦτανε ἔξυπνος, πολὺ γλήγορα ἔμαθε ἀρκετὰ γράμματα.

Ὅλοι τὸν καμαρώνανε γιὰ τὴν ἔξυπνάδα του καὶ τὴν ὁμορφιά του, πὺν ἀπὸ μικρὸς φαινότανε τὶ λεβεντοπαλλήκαρο θὰ γινότανε. Ὅλοι τὸν ἀγαπούσανε γιὰ τὴν ὑπακοή του καὶ τὴν προθυμία του κι' ὅλοι μακαρίζανε τὴ μάνα του γιατί εἶχε τέτοιο ζηλευτὸ βλαστάρι.

Περιβόλι γινότανε τῆς μάνας του ἡ καρδιά, ἅμα τὸν ἔβλεπε καὶ ἅμα ἄκουγε νὰ τῆς τὸν παινεύουνε ἢ γειτόνισσες καὶ τόσο περισσότερον ξανοιγότανε σέ πέλαγα ὀνείρων γιὰ τὸ μέλλον του, γιὰ τὰ γεράματά της.

Ἐκεῖνο πρὸ πάντων πὺν ὄνειρευότανε γιὰ δαῦτον, ἦτανε νὰ τὸν δῇ μεγάλο καραβοκύρη καὶ γεμιτζῆ καπετάνιο. Αὐτὸ δὰ ἦτανε τὸ ὄνειρο ὅλων τῶν γυναικῶν τῆς Ὑδρας σέ κεῖνα τὰ χρόνια, καὶ σ' αὐτὸ ὀφείλονται οἱ ἥρωες τοῦ ναυτικοῦ ἀγῶνος στὸ 21, ναυάρχοι, καπετανέοι,

καταδρομεῖς, μπουρλοτιέρηδες καὶ τόσοι ἄλλοι γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι ἱεροφάνται στὸ βωμὸ τῆς ἐλευθερίας.

Ὅταν λοιπὸν ἔφτασε στὴν ἡλικία, ποὺ ὅλα τὰ παιδιά τότε «**μπαίνανε στὴ θάλασσα**» δηλαδὴ ἀρχίζανε τὸ ναυτικὸ τοὺς στάδιο, τὸν ἔβαλε κι' αὐτὸν μοῦτσο, σ' ἓνα καράβι μεγάλο, μὲ μιὰ ἀξίωσι μονάχα, νὰ τοῦ δείχνουν οἱ καπετάνεοι, γιὰ νὰ μάθῃ κι' αὐτὸς γλήγορα τὴν πλοιαρχία.

Ἦρθ' ἡ μέρα τοῦ πρώτου μισεμοῦ του, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε ἡ καλὴ μάνα, τοῦ δωκε τὴν εὐχὴ της καὶ μὲ συγκρατημένη τὴ συγκίνησίν της τὸν ἔφερε ἕως τὴν ὁξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ τους — στὸ λιμάνι δὲν κατεβαίνανε τότε ἢ γυναῖκες καὶ στοὺς δρόμους δὲν σουρτοφέρνανε ἢ τίμιες νοικοκυράδες—καὶ μὲ πολλὰ συμβουλὰς γιὰ ψυχικὴ σαβοῦρα, τὸν ἀποχαιρέτησε, τοῦ εὐχήθηκε τὸ «**σιδεροκέφαλος**», «**τὸ καλὸ ταξίδι**» καὶ «**τὴν καλὴ ἀντάμωσι**.»

Ἐφυγε τὸ μοναχοπαῖδί της, πῆγε «**στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγιᾶς**» μὰ δὲν πῆγε μαναχὸ τοῦ στα ταξίδια του. Ὅχι. Τὸν συντρόφευε ἡ σκέψις τῆς καλῆς του μάνας, ἡ ὁποία μερονυχτὶς αὐτὸν συλλογιότανε, γι' αὐτὸν δούλευε καὶ γι' αὐτὸν παρακαλοῦσε ὁλοένα τὸ Θεό.

Ταξίδεψε μακρὰ, πῆγε στὴν Ἀλεξάνδρᾳ γύρισε ὅλα τὰ νησιὰ τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσης, ἔσχισε θάλασσες καὶ πέλαγα, μπῆκε καὶ στοῦ Τριεστιοῦ τὸν κόρφο, βγῆκε καὶ στὴν ἑακουσμένη Βενετιὰ, ποῦχε παλάτια καὶ πλούτη ἀμέτρητα καὶ ποὺ τὴν ἄκουγε στὰ νανουρίσματα τῆς κούνιας καὶ στῶν ναυτικῶν τὰ τραγούδια, ἔφτασε κι' ὡς τὴ Μαρσίλλια ὅπου γνώρισε καὶ κάμποσους καλοὺς πατριῶτες

πού εἶχανε καλὰ τὸν τρόπο τους καὶ δίνανε τακτικὰ ναύλους
στὰ Ὑδρέϊκα καράβια.

Πέρασε κι' ἀπ' τὰ μπουγάζια τῆς Πόλης καὶ ταξίδευε
πολλὲς φορὲς τὴ Μαύρη θάλασσα, κουβαλῶντας. πότε στάρι
ἀπὸ τὰ Ρούσικα λιμάνια, πότε χαβιάρια πότε παστὰ καὶ
πότε ἄλλα προϊόντα πὺ βγάζουν ἡ Μαυροθαλασσίτικες
πολιτεῖες. Ἐπιασε, μὲ μονοκουβέντα, σὲ ἓνα σωρὸ μέρος
καὶ γνώρισε πολιτεῖες καὶ πολιτεῖες, κἄν καὶ κἄν, καὶ εἶδε
κόσμο καὶ ντουνιά, μὰ μ' ὅλα αὐτὰ κι' αὐτουνοῦ τὴ σκέψι καὶ
τὸ νοῦ τίποτα δὲν μποροῦσε νὰ τραβήξῃ ἀπὸ τὴν καλὴ
του μάνα. πού μοναχὴ τῆς ζοῦσε στὸ νησί μὲ μονάχη
ἐλπίδα καὶ στήριγμα αὐτόνε.

Ἀπὸ κάθε πολιτεία, ὁ νοικοκύρης γυιὸς τῆς ἀγόραζε
καὶ κἄτι. Στὴ Μαρσίλλια τῆς ἐπῆρε ὠμορφο μποξᾶ, στὴ
Βενετιά τῆς γόρασε ὠμορφα ποτηράκια καὶ πιάτα, κι'
ἀπ' ἄλλου ἄλλα ὠμορφα πράγματα καὶ φαγώσιμα καὶ γι'
ἀναχρικό καὶ σὲ κάθε ταξίδι του πὺ γύριζε στὴν Ὑδρα
τῆς γιόμιζε τὸ σπίτι μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ.

Τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα εἶχε στὴ διάθεσι τῆς ἡ καλὴ του
μάνα, πὺ ξανάνοιωνε ὅσο ἔβλεπε τὸ λεβέντη τῆς νὰ μεγα-
λώνῃ καὶ νὰ προοδεύῃ.

Ἐκανε ἔτσι πολλὰ ταξίδια ὁ γυιὸς Καραντάνης καὶ
ὀλοένα ὥργωνε τὴ Μεσόγειο μὲ τὰ πελάγη τῆς καὶ τὴ
Μαύρη θάλασσα.

Γλήγορα ἀπὸ ἀπλὸς μοῦτσος, προχώρησε, μὲ τὴν ἀξι-
οσύνη του στοὺς ἀνώτερους βαθμοὺς τοῦ καραβιοῦ, καὶ
πολὺ νωρὶς κέρδισε τὴν ἐχτίμησι ὅλων τῶν παλαιῶν θαλασ-
σινῶν, οἱ ὅποιοι προλέγανε, πὺς θὰ γινότανε μιὰ μέρα
πρώτης τάξεως καπετάνιος γεμιτζῆς καὶ τολμηρὸς ἀπὸ
τοὺς σπάνιους.

Σὲ λίγα χρόνια μέσα, ξάπλωσε ἡ φήμη του, ὅχι μόνο μέσα στὴν Ὑδρα, μὰ καὶ σ' ὅλα τᾶλλα ναυτικὰ μέρη γινότανε λόγος γιὰ τὸν καλὸ καὶ τολμηρὸ αὐτὸ θαλασσινό, ἂν καὶ δὲν εἶχε ἀκόμα περάσει τὰ 18 χρόνια τῆς ἡλικίας του. Καὶ ὅλοι, ναυτικοὶ καὶ κεφαλαιοῦχοι τὸν ἠθέλανε συνεργάτη τους, χάρις στὴν τιμιότητά του ποὺ ἔδειχνε σὲ ὅλες του τὶς συναλλαγές, ἕως τώρα, χάρις στὴ σβελτοσύνη του καὶ στὴ ναυτικὴ του ἐμπειρία.

Ἀλλὰ ἄς μὴ ξεχνᾶμε, πῶς τότε, ὅσο κι' ἂν εἶχε τόπικὴ ἐλευθερία ἡ Ὑδρα, ὅσο κι' ἂν τὴν προστατεύανε εἰδικὰ Σουλτανικὰ φισμάνια, δὲν τῆς ἐλείπανε ὅμως καὶ μερικὲς ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν τύραννο, ποὺ ὅσο κι' ἂν τὶς πάρουμε γιὰ τιμητικὲς — ὅπως καλὰ καὶ σώνει τὶς νόμιζε αὐτὸς — δὲν ἐπαίανε ἐν τούτοις νᾶναι καὶ ζωηρὰ σημάδια τῆς δουλείας της, τῆς ὑποτελείας της.

Μέσα στὶς διάφορες αὐτὲς ὑποχρεώσεις της, ἦτανε καὶ ἡ ὑποχρέωσι — ἡ πιὸ ζώρικια ἀπ' ὅλες — νὰ στέλνῃ κάθε χρόνο, στὸν Ταρσανᾶ τῆς Πόλης, κάμποσα ἀπὸ τὰ καλύτερα ναυτάκια της, — δὲν θυμοῦμαι πόσα, μὰ πάντως ἀπάνω ἀπὸ τὰ 50 τὰ πιὸ διαλεχτά, τὰ πιὸ ὡμορφα, γερὰ, τὰ λεγόμενα τότες « Σεφερλίδες », γυμνασμένα στὴ θάλασσα καὶ λεβέντικα. Τὰ Ὑδραιόπουλα αὐτὰ ὑπηρετοῦσανε κάμποσο καιρὸ. ἓνα χρόνο τὸ λιγώτερο, στό τούρκικο ναυτικόν, — στὴ θαλαμηγὸ τοῦ Σουλτάνου — καὶ ἀπὲ γυρίζανε καὶ πάλι στὸ νησάκι τους, ποὺ πάντα τῷχανε στὴν ψυχοῦλά τους ζωγραφιστό, καὶ τὸ βλέπανε ὀλοένα μπρὸς στὰ μάτια τους, μὲ τὰ περήφανα σταχτερὰ βουνὰ του καὶ τὴ σκοῦρα

γαλάζια θάλασσά του, πού τὴν κάνει πειὸ σκοῦρα ἀκόμα, τὸ σιενὸ καὶ βαθὺ μπουγάζι του.

Περνούσανε ὥμορφα στὴν Τούρκικη θαλαμηγὸ τὰ ναυτάκια μας, τὰ περιποιόντουσαν ὅλοι, γιατί τὰ ἀγαποῦσε πολὺ ὁ Σουλτᾶνος, ἐπειδὴ τοὺς εἶχε μεγάλη ἐμπιστοσύνη χάρις εἰς τὸ ὅλο τοῦ χαρακτῆρά τους. — Ἄ! εἶναι ἀκόμα ξακουσμένη ἡ μπέσσα τῶν Ὑδραίων καὶ ὁ ντόμπρος χαρακτῆράς τους, ἔνεκα τῶν ὁποίων πολλὲς φορὲς γίνονται θύματα τῶν ἐπιτηδείων, πού ἔχουν ἔπειτα τὴν προστυχιὰ νὰ τοὺς λένε ψαρόμυαλους — Ἀλλὰ ἄς ἔλθουμε στὴ διήγησί μας. Ὑστερις ἢ τέλεια γνῶσις τῆς ναυτικῆς καὶ ἡ μεγάλη τους τόλμη στὴ θάλασσα τοῦ μεγαλῶνανε τοῦ Σουλτᾶνου πὶὸ πολὺ τὴν ἐμπιστοσύνη του αὐτὴ πρὸς αὐτούς· καὶ καταλαβαίνετε μαθεὺς πόσο ἔξοχα τὰ περνούσανε κεῖ πέρα. Τοὺς ἐδίνανε βαθμοὺς καὶ ἀξιώματα μὰ, πάνω-κάτω, κάθε μέρα, καὶ σὲ λίγο καιρὸ ἀνέβαιναν σὲ μεγάλες θέσεις τοῦ Τουρκικοῦ ναυτικοῦ.

Μὰ, μ' ὅλα αὐτά, ὅλα τὰ ναυτάκια μας, κοιτάζανε ὥραν τὴν ὥρα, πότε θὰ τελειώσῃ αὐτὴ ἡ θητεία τους, γιὰ νὰ γυρῖσουνε πάλι στὸ λιμανάκι τῆς πατρίδας τους, νὰ παλαμίσουνε τὰ δικὰ τους καρᾶβια νὰ τὰ ἀρματώσουνε κι' ἔπειτα σὰν τὰ γλαράκια νὰ ξανοίξουνε σὲ θάλασσες καὶ πέλαγα καὶ ν' ἀρχίσουνε τὶς δικές τους τὶς πρᾶματιες. Καλοπέρασες, πλούτια, τιμές, βαθμοὶ καὶ ἀξιώματα δὲν μποροῦσανε νὰ κρατήσουνε τὸ ναυτόπουλο τῆς Ὑδρας, στὴν ὑπηρεσία τῶν Τούρκων, — πού μ' ὅλες τους τὶς περιποήσες τοὺς συχαινότανε καὶ τοὺς μισοῦσε κατὰ βάθος —, νὰ τοῦ σβύσουνε τὸ ὄνειρο τοῦ γυρισμοῦ στὸ ἀγαπημένο του νησάκι καὶ νὰ τοῦ διώξουνε ἀπ' τὴν ἀκοίμητη φαντασία

του τὴν εἰκόνα τοῦ κάτασπρου σπιτιοῦ του καὶ τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας τοῦ τόπου του.

Μέτραγε τὸν καιρό, μέρα τὴν ἡμέρα, ὥραν τὴν ὥρα, λεπτὸ τὸ λεπτό, πότε θὰ περνοῦσε, γιὰ νὰ γύριζε πάλι στοὺς δικούς του, νὰ προσκυνοῦσε καὶ πάλι τὴν Παναγιά στὸ Μοναστήρι, νὰ ἀγκάλιαζε τὴ μανοῦλά του, ποὺ μὲ προσευχὲς καὶ παρακάλια στὸ Μεγαλοδύναμο καὶ στὴ Μεγαλόχαρη τόσον καιρὸ τὸν πρόσμενε κι' ἔπειτα νὰ τ' ἀβαγε στὸ καρβάκι τους γιὰ νὰ φέρῃ μ' αὐτὸ τὴν εὐτυχία καὶ στὸ σπίτι του καὶ σ' ὅλο τὸ νησάκι του.

Τὴ χρονιὰ λοιπόν, ποὺ ἔφτασε κι' ὁ γυιὸς Καραντάνης στὴν κανονικὴ ἡλικία, γιὰ τὴν ὑποχρέωσι αὐτὴ πρὸς τὸν τύραννο τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Πίστεως, μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα ναυτόπουλα, ποὺ θὰ πηγαίνανε στὸν Ταρσανᾶ στὴν Πόλη ἀποφασίστηκε ἀπὸ τοὺς προεστοὺς τοῦ νησιοῦ, νὰ σταλθῇ κι' αὐτός.

Εἶχε ὅλα τὰ προσόντα γιὰ μιὰ τέτοια ὑπηρεσία, ὡμορφος εἶπαμε ἀπὸ τοὺς λίγους, λεβέντης πρώτης, θαλασσινὸς ἀπὸ τοὺς σπάνιους, ἔξυπνος, σβέλτος σὲ ὅλα. Καὶ πιστεύανε οἱ προεστοί, πὼς θὰ εὐχαριστοῦσανε πάρα'πάνω, ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, καὶ θὰ κολακεύανε τὸ Σουλτᾶνο καὶ τὸν καπετάν - Πασσᾶ μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ παλληκαριοῦ αὐτοῦ.

Οἱ πειρὸ γνωστικοὶ καὶ κεῖνοι ποὺ ξέρανε καλὰ τοὺς Τούρκους, ἔφερανε ἀντίρρηση στὴ συνεδρίασι, εἶπανε πὼς δὲν βλέπανε σωστὸ νὰ στείλουνε τὸν Καραντάνη στὸν Ταρσανᾶ, στὴν Πόλη.

Πόσο εἶχανε δίκιο!

Μὰ οἱ ἄλλοι ἦσαν πειὸ πολλοὶ κι' ἔτσι ἐνίκησε ἡ γνώμη ἐκεινῶνε.

Ὁ Καραντάνης γράφτηκε στὸν κατάλογο τῶν παλληκαργιῶν, πού θὰ στελνόνοῦσαν στὸν Ταρσανᾶ, στὴν Πόλη.

« Ἄλλως τε », ἔλέγανε οἱ πειὸ πολλοί, « δὲν βλέπουμε τὸ λόγο γιατί νὰ μὴ στείλουμε τὸν Καραντάνη, πού ἔχει τόση θωριά καὶ τόση πεῖρα — καὶ νὰ περιποιηθοῦμε τὸ Σουλτᾶνο καὶ τὸν Καπετὰν πασσᾶ. Μήπως κινδυνεύει ; Σᾶν τελειώση ὁ καιρὸς πάλι θὰ ξαναγυρίση με τ' ἄλλα παιδιὰ στὸ νησί, »

Εἶχανε πεποίθησι στὸ χαρακτῆρα καὶ στὴ δυνατὴ θέλησι τοῦ Καραντάνη, οἱ προεστοί, πού τόσο καλὰ τᾶχε ζυμωμένα καὶ στερεωμένα ἡ καλὴ του μάνα, καὶ πού τόσες φορές εἶχανε φανερωθῇ, σὲ τόσες περιστάσεις, ἀπὸ τὸν καιρό, πού πῆγε μοῦτσος μὲ τὰ καράβια, ὥς τὴν ἡμέρα κείνη.

Μὲ πεποίθησι λοιπὸν τὸν γράψανε στὸν κατάλογο καὶ σᾶν ἦρθε τοῦ μισεμοῦ ἡ ὥρα, χωρὶς καμμιὰ ἀντίρρηση τοῦ, τὸ ὑπάκουο παιδί, ἀποχαιρέτισε καὶ φίλησε τὴ μάνα του, τὸ φίλησε κι' αὐτὴ καὶ τοῦ δωσ' τὴν εὐχὴ της, πού τὴν συνώδευσε μὲ τὸ ἁγιασμέν! ἄχ! ναί: τὸ τρισαγιασμένο δάκρυ της! — πρώτη φορά ἔμπροστὰ του —. Κατέβηκε ἔπειτα στὸ λιμάνι καὶ μὲ τ' ἄλλα διαλεχτὰ παλληκάργια, μαρκάρισε μὲ μιὰ μεγάλῃ σκαμπαβία, στὸ καράβι, πού θὰ τοὺς πῆγαινε στὴν Πόλη καὶ τὸ ὅποῖον εἶχε βγῆ σιὰ πανιὰ κι' ἔκανε βόλτες μέσα στὸ μπουγάξι ἀπὸ τὴν Ὑδρα ὥς τὴν ἀπέναντι Στεριά.

Πρὶν μαρκάρουνε, μπήκανε στὸ Μοναστήρι, στὴν Παναγία, ποῦναι φανερωμένη τόσες φορές, ἡ χάρι Της! ἀκούσανε μὲ εὐλάβια μεγάλῃ τὴν παράκλησι, πού ἔγινε

γιὰ χέρι τους, ἀνασπάσανε μὲ δακρυσμένα μάτια. τὰ κο-
νίσματα καὶ κατόπιν ἄφ' οὗ φιλήσανε τὸ χέρι τοῦ Δεσ-
πότη, ποὺ τοὺς εὐλόγησε, πήγανε στὸ « Τσέπι » ποῦχε
διπλαρώσει ἱ, σκαμπαβία καὶ μπαρκάρανε ὅπως καὶ εἶπα-
με πάρα ὅπάνω.

Γονεῖς, συγγενεῖς, φίλοι, γνωστοί, ὅλοι οἱ ναυτικοί,
γέροι καὶ νέοι, τοὺς συνωδεύσανε ὡς τὴ σκάλα, καὶ
τοὺς παρξκολουθήσανε, ὡς ποὺ μπήκανε στὸ καράβι, ποὺ
τῷχε τραβερσάρει τώρα ὁ καπετάνιος του, ὡς που νὰ
τοὺς πάρη ἀπίνω. Χέρια καὶ μαντήλια κουνιόντουσαν,
μάτια δακρῦζανε, καρδιὲς κτυπάγανε καὶ μιὰ εὐχὴ ἔβγαινε
ἀπὸ τὸ στόμα ὁλονῶνε « **καλὴ ἀντάμωσι** », « **μὲ τὸ καλὸ νὰ**
γυρίσετε ».

Σὰν τοὺς πῆρε ἀπάνω ὅλους τὸ καράβι, ἔστριψε κατὰ
τὸ Γρεγο—Λεβάντε, μὲ τὸν καιρὸ στὴ μάσκx, ξάνοιξε στ'
ἀνοικτὰ καὶ χάθηκε. Ἐφησε γλήγορα πίσω του τὴ Ζούρβα
καὶ γραμμὴ στὸν Καβοντόρο κι' ἀπὸ κεῖ Τσανακαλεσι καὶ
σὲ λίγες μέρες φουντάρισε σιτῆς Πόλης τὸ μπουγάζι μπρὸς
στὸν Ταρσανᾶ. Ἐβγαλε ἐκεῖ τὰ παλληκαρόπουλα τῆς Ὑδρας
καὶ δίχως ἄλλο χασομέρι σαλπάρισε καὶ τοῦδωσε γιὰ τὴ
Ῥουσσία, γιὰ νὰ κάνη ναῦλο.

Ὑστερα ἀπὸ κάμποσους μῆνες, φορτωμένο μὲ στᾶρι
ἀπὸ τὸ Ταῖγάνι, γύρισε στὴν Ὑδρα κι' ἔφερε εἰδήσεις
γιὰ τὰ παιδιὰ αὐτὰ. Μὰ ὡς ποῦ νᾶρθη αὐτὸ εἶχανε ἔρθει
καὶ γράμματα ἀπ' τὰ παιδιὰ καὶ ἔγραφε τὸ καθένα τὰ
νέα του, στὸν πατέρα του, στὴ μητέρα του, στοὺς δικούς
του, στοὺς φίλους του.

Ταχτικά ἐφτάνανε τὰ γράμματά τους, μέσα στὰ ὁποῖα ὅλα τὰ παιδιά, κυριολεκτικὰ ἐζωγραφίζανε τὸ αἶσθημά τους καὶ τὸν πόθο τους γιὰ τὴν ἐπιστροφή τους. Δὲν βλέπανε πότε θὰ περάσῃ ὁ καιρὸς γιὰ νὰ γυρίσουνε στὸ νησάκι τους. Καὶ πάντα συνωδεύόντουσαν τὰ γράμματά τους αὐτὰ ἀπὸ λογῆς λογῆς πεσκέσια· ἀπὸ χαβάνια, ἀπὸ καζάνια, ἀπὸ ἄλλα μπακιρένια πράγματα τῆς Πόλης, ἀπὸ χαλβάδες, ἀπὸ μαυροχάβιαρα ποὺ στέλνενε τὰ καλά παιδιά στὶς μανοῦλές τους.

Ταχτικὸς κι' ὁ Καραντάνης σὲ ὅλα, ἔστειλε κι' αὐτὸς στὴ μάνα του γράμματα καὶ πεσκέσια καὶ μὲ τὸ πάρα πάνω. Ἐφλέγοντο κι' αὐτουνοῦ τὰ γράμματα ἀπὸ τὸ πατριωτικὸ συναίσθημα κι' ἀπὸ τὸν πόθο τοῦ γυρισμοῦ. Σὲ ὅλα αὐτὸ ἔγραφε καὶ ξανάγραφε, πῶς δηλαδὴ μέτραγε ὁλοένα τὸν καιρὸ ὡς ποῦ νὰ περάσῃ γιὰ νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα, ποὺ πάντα μέρα - νύχτα τὴν εἶχε μπρὸς στὰ' μάτια του. Καὶ πάντοτε ἔδινε παρηγοριά καὶ ἔκανε κουράγιο στὴ μανοῦλά του, ποὺ τὸν πρόσμενε μονάχη στὸ σπιτάκι τους, μὲ μονάχη τῆς συντροφιά τὴν προσευχή τῆς στὸ Θεὸ καὶ τ' ἀργαλειοῦ τοὺς κτύπους.

Περνοῦσαν ὁλοένα οἱ μῆνες, τὰ γράμματα ἐρχόντουσαν ταχτικά κι' ἀνάβανε τὸν πόθο καὶ γιγαντώνανε τὴν ἐλπίδα, τὴν προσδοκία. Μὰ κάποια φορὰ ὁμῶς, ἤρθανε γράμματα ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα παιδιά, καθὼς πάντα, καὶ μοναχὰ ἡ Καραντάναινα δὲν ἔλαβε ἀπ' τὸ γυιό της ! Τρόμαξ' ἡ κακομοῖρα. Χίλια κακὰ τῆς ἔβαλ' ὁ νοῦς της. Πῶς μαθὲ ! Περίεργο ! νὰ μὴ γράψῃ αὐτὸς ὁ τόσο ταχτικὸς καὶ τόσο στοργικὸς στὴ μάνα του ! Καὶ στοὺς ἄλλους ἀντρεςκαὶ γυναῖκες φάνηκε περίεργο ! μὰ κανεῖς δὲν ἔβαζε κακὸ στὸ νοῦ του. “ Ε ! ποιὸς ξέρει ; ,, λέγανε, « μπορεῖ καὶ νὰ παράπεσε

καὶ νὰ χάθηκε τὸ γράμμα του. Σπουδαῖο πρᾶμα τάχατες εἶναι ! Σάμπως λίγες φορὲς χάνονται γράμματα ὁλοῦνου τοῦ κόσμου ; » .

Ἀλλὰ καὶ δεύτερη καὶ τρίτη καὶ τέταρτη φορὰ γράψανε τὰ παιδιὰ στοὺς δικούς τους καὶ μοναχὰ ὁ Καραντάνης δὲν ἔγραψε, δὲν ἀκούστηκε πειὰ. Οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόασι πειὰ ἀπ' αὐτόν, πού λέει κι' ὁ λόγος. Πεθάνει εἶχε ; πνιγῇ εἶχε ; σκοτῦσει τὸν εἶχανε ; Κανεῖς δὲν μίλαγε.

Κανεῖς δὲν ἔλεγε τίποτα.

Πήγαινε νὰ τρελλαθῇ ἡ δόλιο - μάνα του. Τὴν τρώγανε καὶ τὰ σημάδια ! λίγες μέρες τώρα καὶ μιὰ κόττα στὴν αὐλὴ της φώνοξε σὰν κόκορας. Καὶ κάθε βράδυ τώρα ἓνα παληό - σκυλλο ἔκλαιγε ἀπαίσια στὴν πόρτα της. Καταλάβαινε τὴ γρουσουζιά τους καὶ κατὶ κακὸ περίμενε ἡ τρομαγμένη ψυχὴ της. Κι' ἀπ' ὅλα αὐτά, ἦτανε κάμποσος καιρὸς τώρα πού δὲν τὴν ἀφήνανε νὰ ἡσυχάσῃ καθόλου κατὶ ἄγρια ὄνειρα. Ποῦ νὰ κλείσῃ μάτι ! Ἡ καρδοῦλά της τῶξερε. Στὴν προσευχὴ καὶ στὴν πίστι εὔρισκε κάποιον ἡσυχίαν καὶ σ' αὐτὲς ἐστήριζε τὴν ἐλπίδα, τὴν ἐλπίδα, πού εἶναι τὸ τελευταῖο ἀποκοῦμι τοῦ κατατρεχμένου ἀνθρώπου.

Ἐβλεπε τίς ἄλλες μανάδες νὰ λαβαίνουνε γράμματα ἀπὸ τὰ παιδιὰ τους — πού ἐπὶ τέλους ἤντουσαν πολὺ κατώτερα ἀπὸ τὸ δικό της — καὶ μαραινόντανε καὶ πήγαινε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸν καῦμό της, ἀπ' τὴ στενοχώρια της. Μὰ σὰν περήφανη Ὑδρέϊσσα, ἔκρυβε τὸν καῦμό της καὶ τὸ σεκλέτι της ἀπ' τῶν ἄλλων ὦνε τὰ μάτια καὶ μοναχὰ ἔμπρὸς στὸ Θεὸ ἄνοιγε τὴν καρδοῦλά της, ἔλεγε τὸν πόνο της, τὸν μεγάλο

πόνου της, πού τῆς ἔτρωγε τὰ σωθικά καὶ μοναχά σ' Αὐτόνε ἔχυνε θερμὸ τὸ δάκρυ της.

Ῥώταγε ὁλοένα ἔλους. μήπως τύχαινε νὰ μάθῃ γιὰ τὸ μοναχοπαῖδί της τίποτα· μὰ δὲν βαρύνεσαι κανέναν δὲν τῆς ἔλεγε τίποτα. Θὲς δὲν ξέρανε οἱ ἄνθρωποι, θὲς δὲν θέλανε νὰ ποῦνε, τέλος πάντων δὲν τῆς λέγανε τίποτα. Τὴν ἀκούγανε, τὴν κυττάζανε, τῆς κουνάγανε τοὺς ὦμους τοὺς, « δὲν ξέρω », “ κὰν’ ὑπομονή ,, τῆς λέγανε κι’ ἐφεύγανε· μόν’ καθὼς’ φεύγανε τὴν κυττάζανε μὲ μιὰ’ ματιά, πού τὴν θέριζε, πού τῆς σπάραζε τὴν καρδιά.

Πράγματι ἡ ματιά τους ἔλεγε πολλὰ, μαρτύραγ’ ἡ ματιά τους, πῶς κᾶτι εἶχανε μάθει καὶ πῶς στενοχωριόντουσαν νὰ τὸ ποῦνε. Κᾶτι θᾶχανε γράφει τὰ παιδιὰ τους γιὰ τὸν Καραντάνη, μὰ κανεῖς δὲν τόλμαγε νὰ τῆς τὸ πῇ.

Βουίζανε ἡ γειτονιὲς ἀπ’ τὴν κακογλωσσιά, ἐδίνανε καὶ πέρνανε ἡ γυναικεῖες γλῶσσες — καὶ στὴν Ἐκκλησίᾳ ἀκόμα — γιὰ τὸ παιδί τῆς Καραντανάινας, πού στὴν Πόλῃ ἔκανε τοῦτο, κι’ ἔκανε κεῖνο καὶ καὶ καὶ ἕνα σωρὸ λόγια, ἀπὸ’ κεῖνα πού ξέρουνε ἡ φρεμακερές, σὰν ὄχεντρες, γλῶσσες. Κι’ ἀπ’ ὅλη αὐτὴ τὴ δουλειὰ τίποτε δὲν μπορούσε νὰ μάθῃ ἡ καϋμένη μάνα.

Περνούσανε ταχτικά οἱ διαβάτες ἀπ’ τὸ σπίτι της καὶ καθὼς πάντοτε, τῆς λέγανε τὴν “ καλημέρα ,, , μὰ! περίεργο ! στὴν ἀνήσυχη ψυχὴ της τῆς φαινότανε πῶς τῆς τὴν λέγανε, σὰν μὲ τὸ στασιό, σὰν μασημένα στὰ δόντια. Τὰ παιδάκια, πού τρεχᾶτα παίζανε τὸ “ **μπαριᾶμο** ,, καὶ τοὺς “ **κλέφτες** ,, σὰν περνούσανε ἀπὸ’ κὰτ’ ἀπὸ τὸ σπίτι της σταματάγανε, κόβανε τὴ φόρα τοῦ παιχνιδιοῦ τους καὶ μὲ κατσουφιασμένα τὰ μουτράκια τους κυττάζανε περίεργα κι’ αὐτῇνε καὶ τὸ σπίτι της.

Καὶ στὸ τέλος ἑκατάλαβε, πὼς καὶ ἡ γειτόνισσες δὲν τὴν ῥωτάγανε πειὰ γιὰ τὸ γυιό της, σὰν νὰ εἶχανε μάθει ἀσφαλῶς καὶ σὰν νὰ εἶχανε χορτάσει τὴν ἀχόρταγην γυναικεῖαν περιέργειά τους. Καὶ ἀρχίσανε νὰ τῆς δείχνουνε τὴ στενοχώρια τους, ἅμα τὶς ῥώταγε αὐτὴ, ἂν ἐλάβανε γράμμα ἀπὸ τὰ παιδιά τους καὶ ἂν τοὺς γράφανε τίποτα νέο καὶ γιὰ τὸ γυιό της.

Τὰ αἰσθανότανε ὅλα αὐτὰ ἡ δυστυχησμένη μάνα, μὰ ἔλεγε κἄποτε κἄποτε μὲ τὸ νοῦ της, πὼς μποροῦσε νὰκανε καὶ λάθος, πὼς ἐνδεχόμενον αὐτηνῆς νὰ τῆς φαινόντουσαν ἔτσι ἐξ αἰτίας τῆς στενοχώριας της καὶ τῆς ἀγωνίας της, ποὺ δὲν ἐμάθαινε ἀπὸ τὸ μοναχοπαῖδί της.

Πέρανε ὁλοένα ὁ ἀσταμάτητος καιρὸς, καὶ ἀπὸ τὸ παιδί της ξεκελούθαγε βουβὴ σιωπὴ. Εἶχε ἀρχίσει νὰ τὸ νομίζει πεθαμένο. Μὰ ἔλα ποὺ κἄτι σημάδια, κἄποια προαίσθησι τῆς προλέγανε κἄποιο κακό, πειὸ μεγάλο, πειὸ φοβερό, κι' ἀπὸ τὸ θάνατο.

Ζοῦσ' ἡ κακομοῖρα καὶ δὲν ζοῦσε. Εἶχε μάτια καὶ δὲν ἔβλεπε, εἶχε αὐτιά καὶ δὲν ἄκουγε, εἶχε πέσει σὲ τέλεια ἀναισθησία.

Ἐνα πρωτὶ καθὼς καθότανε στό λιανωτό της, ἄκουσε νὰ λένε ἡ γειτόνισσες, ὅτι ἄραξε στὸ λιμάνι κάτω ἓνα καράβι ἀπὸ τὴν Πόλη καί, ὅτι εἶχε μέσα παιδιά ἀπὸ τὸν Ταρσανᾶ τῆς Πόλης καὶ ὅτι ἦτανε ἀκόμα στὴν καραντίνα, ἐπειδὴ κατὰ τῆς Πόλης τὰ μέρη πάντα γύριζ' ἡ χολέρα καὶ ἡ βλογιά.

Στὸ ἄκουσμα αὐτὸ πήδησ' ἀπὸ τὸ σκαμνὶ της καὶ ὅπως

ἦτανε μὲ τὸ καθημερινό της κοῦντρο, κλείδωσε γρήγορα τὴν ὀξώπορτα καὶ μιὰ καὶ δυὸ στὸ λιμάνι, γιὰ πρώτη της ἀλλὰ καὶ τελευταία της φορὰ — δὲν ἦτανε βλέψεις σωστό, οὔτε νομιζότανε ἠθικὸ τότες νὰ κατεβαίνουνε ἢ γυναῖκες στὸ λιμάνι, καὶ μάλιστα δίχως τὸ τσεμπέρι μὲ μόνο τὴν ἄνιζα ἢ τὸ κοῦντρο — κατέβηκε λοιπὸν αὐτὴ στὸ λιμάνι καὶ τράβηξε ἴσια κατὰ τὸ Λαζαρέτο, τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς πού ἀρχίσανε νὰ βγαίνουνε ὄξω τὰ παλληκάργια, τὰ συνομίλικα τοῦ γυιοῦ της, πού εἴχανε ὑπηρετήσῃ μαζὺ στὸν Ταρσανᾶ στὴν Πόλη καὶ τραβάγανε γιὰ τὴν καραντίνα.

Δὲν ἦτανε τρέξιμο αὐτὸ ποῦ ἔκανε ἡ ἀπελπισμένη αὐτὴ γυναῖκα. Ἄλλο προῶμα ! Κατραχύλισε κυριολεχτικὰ ἀπὸ τὴν Κιάφα ἴσαμε τὸ λιμάνι σὲ δυὸ λεφτά. Σβάρνα πῆρε τὰ τόσα σκαλιά. Δὲν σταμάτησε πουθενά, πάρα μονάχα λίγα δευτερόλεπτα ὄξω ἀπὸ τὶς Ἐκκλησιές, πού πέρασε, σταυροκοπήθηκε καὶ δρόμο ὕστερις ἴσια στὸ Λαζαρέτο.

Εἶπαμε κείνη τὴν ὥρα βγαίνανε τὰ παιδιὰ τὰ ἄλλα ἀπὸ τὸ καράβι, πού τᾶχε φέρει ἀπ' τὸν Ταρσανᾶ τῆς Πόλης καὶ περνάγανε στὸ γιατρὸ τῆς καραντίνας γιὰ νὰ πρρατιγάρουνε.

Σταμάτησε ἡ ἄμοιρη γρηὰ ψηλὰ στὸ μουράγιο τοῦ Λαζαρέτου, ἀπὸ ἄνω ἀπὸ τὴν πέτρινη δέστρα, ποῦ εἶχε πάρει πρυμάτσα τὸ καράβι, τέντωσε τὰ μάτια της, σὰν προβολεῖς καὶ κύτταξε προσεχτικὰ τὰ παιδιὰ, πού ἕνα - ἕνα. σβέλτα πηδούσανε ἀπὸ τὴ σκαμπαβία στὴν πέτρινη σκάλα τοῦ Λαζαρέτου. πού ἦτανε λιγάκι ποῖο πέρα ἀπ' τὴ δέστρα.

Κίτταξε ἡ ταλαίπωρη νὰ διακρίνῃ καὶ τὸ δικό της, μὰ τοῦ κάκου κούραζε τὰ γεροντικά, τὰ κουρεσμένα ἀπ' τὶς ἀγρύπνιες, ἀπ' τὴν ἀγωνίαν καὶ ἀπ' τὸν ἀργαλειό, ματάκια της. Ὅλα εἴχανε γυρίσει μονάχα ἕνα ἔλειπε. Τὸ δικό της.

Κουρασμένη καὶ βαρειά ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, ζύγωσε σοῦρ-

νοντας τὰ πόδια της, ποιοὶ κοντὰ στὰ παιδιά. Ἐκεῖνα τὴ γνωρίζανε καὶ μὲ βουρκωμένα μάτια τὴν κυττάζανε χωρὶς μιλιὰ. Χέρι δὲν ἔκανε ἀκόμα νὰ δώσουνε γιατί δὲν εἶχανε ἀκόμα πρατιγάρει.

Μὲ κουρασμένη τὴ φωνὴ καὶ μὲ βουρκωμένα τὰ μάτια της, τὰ ῥώτησε νὰ τῆς ποῦν γιὰ τὸ γυιό της.

Λαχανιάσανε τὰ παλληκαρίσσια στήθια τῶν παιδιῶν καὶ τεντωθήκανε τὰ λαρύγγια τους, μὲ τὸ ξεθοκατάπιωμα ποὺ τοὺς ἔφερε ἡ ἀγωνία τῆς στιγμῆς, μὰ καὶ πάλι μιλιὰ δὲν ἀκούστηκε ἀπὸ κανένα.

Περάσανε πολλὲς στιγμὲς σιωπῆς, μὲ τὴ κατάστασι αὐτὴ κι' ἀπὸ τὶς δυὸ μπάντες.

Μισότρελη, μὲ λαμπερά, ἀπὸ τὴν ἄγρια ἀγωνία, τὰ μάτια της, καὶ μὲ δυνατὴ τὴν ἀναπνοή της, κοίταξε ἡ γρηᾷ μάνα τὰ παιδιά καὶ περίμενε νὰ μάθῃ ἀπ' αὐτὰ γιὰ τὸ γυιό της.

Σαοτισμένα καὶ κεῖνα, καὶ μὲ σφιγμένα τὰ στόματα καὶ κατεβασμένα τὰ μάτια καὶ κομμένα ἀπὸ τὴ λύπη τους τὴν κυττάζανε χωρὶς νὰ βγάλουνε λέξι.

Τέλος ! ἓνα παλληκάρι ἠλιοψημένο, πειὸ τολμηρὸ ἀπ' τ' ἄλλῃ, μὲ τσακισμένη τὴ φωνὴ καὶ μὲ κλαμένα τὰ μάτια του τῆς λέει σύντομα.

« Μπάμπω μου τὸ παιδί σου τούρκεψε καὶ μείνε στὸν Ταρσανᾶ στὴν Πόλη ».

Ἄχ ! Παναγιά μου ! τί φορικτὴ στιγμὴ ! Ἀστροπελέκι καὶ φωτιά πέσανε στὸ κεφάλι τῆς γρηᾷς μάνας σὰν ἄκουσε τὰ λόγια αὐτά. Θαμπώσανε τὰ μάτιά της, βουῖξαν τ' αὐτιά της, τῆς κόπηκ' ἡ ἀναπνοή, λὲς κι' ἔσβυσε, ὅπως σβύνει ἡ λαμπάδα, ὅταν ξαφνικὰ μπουκάρει δυνατὸ ἀγέρι ἀπ' τ' ἀνοιγμένο παράθυρο, κλονίστηκε, ἔγυρε χλωμιασμένη . . .

μὰ δὲν ἔπεσε ! . . . ἀκούμπησε μονάχα μὲ τὸ πλευρό της
στὸν κερέσμπινο τοῖχο τοῦ Λαζαρέτου . . .

Λίγες στιγμὲς ἔμεινε σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι ἡ δύστυχη
γυναῖκα κι' ἀμέσως συνῆλθε. Ἄλλαξε μορφὴ γλήγορα σὰν
ἄστραπὴ. Ἐπαψε πειὰ νῆναι ἡ μάνα καὶ φανερώθηκε τώρα
ἡ Χριστιανὴ Ἑλληνίδα, ἡ περήφανη, ἡ ἀποφασιστικὰ Ὑδρέ
ἴσσα.

Κι' ἐν' ᾧ ἀκόμα τὰ ναυτικά μας πάλληκάργια τὴν κυ-
τάζανε μὲ πόνον καὶ συμπάθεια, ἐκείνη σήκωσε τὰ μάτια της
στὸν οὐρανόν, ἔκανε χαρακτηριστικὰ τὸ σταυρό της, **κι' ἀπ'**
τὰ σφιγμένα χεῖλεια της βαρεῖα κατάρρα ἀκούστηκε,
ποὺ λὲς καὶ ξεφούσκωσε τὰ στήθια της καὶ ἡσύχασε τὴν τα-
ραχὴ της. Κουκούλωσε ἔπειτα τὸ κεφάλι της μὲ τὸ κοῦντρο
της καλὰ — τῶβαλε τώρα πένθιμα-καὶ μὲ σταθερὸ βάδισμα
τράβηξε γιὰ τὸ σπιτάκι της, εἰς τὸ ὁποῖο κλείστηκε — καὶ
δὲν ἐβγῆκε πειὰ — μαυροφορεμένη βαρεῖα ὅλη της τὴ ζωὴ.
Μονάχα στήν Ἐκκλησιὰ πηγáινε καὶ πουθενὰ ἄλλου. Ὅλη
τὴν ἡμέρα σκυμμένη στὸν ἀργαλειόν, μὲ τὴ σαῖτα καὶ τὸ τι-
μόνι ντούπε - ντούπ. ἔβγαζε τὸ ψωμάκι της ἡ ἔρημη, ζυμω-
μένο μέτ' στὸ γέριχο ἰδρωτά της καὶ στὸν ἀγιάτρευτο καῦμό
της.

Κυλοῦσαν ἔτσι ὁλοένα γοργὰ τῆς ζωῆς της τὰ χρόνια
καὶ ζάρωνε κι' ἔλυνε ἡ κακομοῖρα μὲ τὸν μεγάλο πόνο
της, μὲ τὴ βαθειὰ καὶ ἀνέκφραστη σκέψι της καὶ συλλογὴ
της.

Ἄχ ! ἓνα παιδί μονάχα τῆς ἔδωκ' ὁ Θεὸς — ποὺ νὰ μὴ
τῆς τῶδινε κι' αὐτὸ — καὶ νὰ τῆς γίνῃ Τοῦρκος ! ! Ὁ

γυιός της ; τὸ χρυσό της ; τὸ μοσκομυρισμένο της ; τὸ ὄνειρό της ; ἡ ἐλπίδα της ; νὰ ξεχάσῃ τὴ μάνα του ! ποὺ τόσους κόπους ἔκανε γιὰ δαῦτο καὶ τόσες θυσίες καὶ τόση ἀγάπη ; Νὰ ἀρνηθῇ τὸ Χρίστό ; τὸ παιδί τῆς Καραντάναινας ; ὕστερα ἀπὸ τόση φροντίδα καὶ τέτοια ἀνατροφή ; νὰ περιφρονήσῃ τὴ πατρίδα του ! ποὺ δὲν τὴν ἔχναγε ποτέ, ὅταν γύριζε μὲ τὰ καράβια καὶ στίς πειρὸ ξεμυαλίστρες πολιτεῖες Ἀνατολῆς καὶ Δύσης ; Πῶς τὰνάστησε ; πῶς τὸ μεγάλωσε ἡ ἔρημη ; καὶ νὰ τὴν ποτίσῃ μὲ τέτοιο φαρμάκι στὸ τέλος τῆς ζωῆς της ; Τὸ σκεπτότανε καὶ πῆγαινε νὰ τῆς σηκωθῇ τὸ μυαλό. Τὶ ντροπὴ ! καὶ τὶ ἁμαρτία ! Ὁ γυιὸς μαθὲ τῆς Καραντάναινας μὲ τόση ἐπιμέλεια μεγαλωμένος, μὲ τέτοια ἀνατροφή ἀναθρεμμένος καὶ νὰ πάῃ καλέ, νὰ γίνῃ Τοῦρκος ; !

Κάλλιο νὰ μὴν ἔσῳνε νὰ τὸν γένναγε, κάλλιο νὰ τῆς πέθαινε, κάλλιο νὰ τῆς πνιγότανε καὶ νὰ τῆς πηγαίνανε αὐτὰ τὰ χαμπάρια.

Ἄχ ! τὸ καταραμένο τὸ χρυσάφι ! ἄχ ἡ διαβολολάμπι τῶν γαλονιῶνε καὶ τῶν βαθμῶνε ! πῶς λιγᾶνε καὶ τσακίζουνε καὶ τὴν πειρὸ δυνατὴ θέλῃσι καὶ τὸν πειρὸ ἀτσαλένιο χαρακτιῆρ᾽ πῶς κάνουνε τὸν ἄνθρωπο νὰ κάνῃ πράματα ποὺ ντρεπότανε καὶ νὰ τὰ σκεφτῇ καὶ ποὺ τα κατηγόραγε σᾶν τᾶβλεπε σὲ ἄλλους. Ἄχ ! τὸ ἄτιμο τὸ χρῆμα ! ποὺ προσδώνει καὶ καταστρέφει πολιτεῖες ὀλάκερες καὶ ξεσηκώνει τῶν ἀνθρώπων τὰ μυαλά.

Αὐτὰ ! καὶ αὐτὰ ! τὸ χρῆμα, τὰ γαλόνια, τὰ ξιῶματα καὶ ἡ μεγάλες θέσεις, γονατίσανε καὶ λιγῆσανε τὸν περήφανο κι' ἀλύγιστο λεβέντη — τὸ μοναχογυιό της — καὶ τὸν ὀίξανε στὸ βοῦρκο τῆς ἀλλαξοπιστίας καὶ τῆς προδοσίας. Καταραμένα νᾶναι στοὺς αἰῶνας τὰ μέσα αὐτά, τῆς ἀτιμίας καὶ τῆς ἁμαρτίας !

Μ' αὐτὲς τὶς σκέψεις, ὀλοένα, τρωγότανε κι' ἔτρωγε τὶς ἡμέρες τῆς ἡ μαυρισμένη μάνα. Κι' ἔτσι διάβαινε τῆς ζωῆς τὸ σκιερὸ δρόμο καὶ πήγαινε γοργῇ νὰ κατεβῇ τοῦ τάφου τὸ σκαλοπάτι ἢ φτωχή.

Εἶχε περάσει καιρὸς πολὺς — χρόνια ὀλάκερα — ἀπὸ τότε καὶ εἶχε ξεχαστῇ ἀπ' τοὺς πολλοὺς τὸ πρᾶμα αὐτὸ καὶ μοναχὰ ἡ δύσμοιρη μάνα, ποὺ εἶχε καμπουριάσει περὶ, ἀπ' τῇ λύπῃ τῆς καὶ εἶχε μείνει μιὰ χοῦφτα κάκαλα, ἔλυωνε μὲ τῇ θύμῃς του,

Ὅταν, ἓνα πρωῒ, κατὰ τὶς δέκα ἢ ὥρα, ἓνα μεγάλο μπάρο φάνηκε κατὰ τὰ Τσελεβίνια μὲ πρῖμο τὸν καιρὸ καὶ ἐρχότανε ἴσα κατὰ τὸν Κάβο τοῦ λιμανιοῦ.

Ἀνοίγανε ἡ μέρες, θᾶτανε ἀρχὲς τοῦ Μάρτη, τὰ καράβια τῆς Ὑδρας, ἄλλα στὸ Μαντρὰκι, ἄλλα στὸ Μῶλο κι' ἄλλα ἄλλου, παλαμίζανε, σαβουρώνανε, κι' ἀρματώνανε γιὰ νὰ τραβήξουνε κατὰ τὴν Ἀζοφικὴ καὶ τὴ Ντουῖνα ἴσα ἴσα μὲ τὸ λυώσιμο τῶν πάγων, Ἦντουσαν λοιπὸν ἀκόμα στὸ νησι οἱ ναυτικοὶ καὶ γιομίζανε τὰ μαγαζιά τοῦ λιμανιοῦ καὶ βουίζανε τὸ παζάρι ἀπ' τὴν μιὰ μάντια ἴσαμε τὴν ἄλλη ἀπ' τὸ Μόβισι ἴσαμε τὸ Λαζαρέτο. Οἱ καπετανέοι ἦντουσαν μαζεμένοι στὰ καζίνα — ποὺ σώζονται ὡς τὰ σήμερις — καὶ λογαριάζανε τὰ ἔξοδα καὶ ὑπολογίζανε τοὺς ναύλους καὶ τὰ διάφορα μαζὺ μὲ τοὺς ἰδιοκτῆτας καὶ τοὺς παρτσινέβελλους.

Μόλις λοιπὸν μαθεύτηκε, πῶς φάνηκε κατὰ τὰ Τσελεβίνια τὸ μεγάλο μπάρο, τρέξανε ὅλοι στὸ κάστρο τοῦ Κάβου, ἀπὸ κατ' ἀπ' τὸ ὁποῖον εἶναι τώρα τὸ κόκκινο φανάρι τοῦ

λιμανιοῦ, ναῦτες καὶ καπετανέοι, γιὰ νὰ δοῦνε καὶ γιὰ νὰ κριτικάρουνε τὶς μανοῦβρες τοῦ καραβιοῦ καὶ γιὰ νὰ καταλάβουνε — ἔτσι ἀπὸ συνήθεια καὶ περιέργεια — ἂν τὸ κυβερνοῦσε γεμιτζῆς ἢ ἀτσαμῆς.

Μὲ θαυμασμὸ παρακολουθοῦσαν οἱ γέρω - λύκοι ἐκεῖνοι τῆς θάλασσας τὸ καράβι αὐτὸ καὶ τὶς μανοῦβρες του. Ἐρχότανε τόσο καλὰ καὶ μὲ τόση τέχνη, πὺν νόμιζες πῶς τὸ κυβερναγε Ὑδραῖος καπετάνιος, καθὼς συμπεράνανε οἱ ναυτικοὶ ἐκεῖνοι τοῦ Κάβου ἀπ' τὴν ἄρματωσιά του, πὺν διακρινότανε τώρα κι' ἀπ' ὅλα τὰ τσαλίμια του. Εἶπανε σὲ μιὰ στιγμή μπάς κι' ἦτονε Ὑδρεῖκο, μὰ λογαριάσανε πῶς κανένα Ὑδρεῖκο δὲν περιμενότανε. Κυττάζανε νὰ δοῦνε σημαία, μὰ σημαία πουθενὰ δὲν διακρινότανε. Ὅλα τὰλλα σημάδια γιὰ Ὑδρεῖκο τὸ παρασταίνανε.

Ε! πειὰ εἶχανε ἀνάψει οἱ ἔμπειροι ἐκεῖνοι ναυτικοὶ ἀπὸ τὴν πολλή τους περιέργεια. Τὸ κάστρο εἶχε γιομίσει, τώρα πειὰ, ἀπ' αὐτοὺς καὶ βούϊζε ἀπὸ τὶς φωνές τους, ἀπὸ τὶς κρίσεις τους καὶ ἀπὸ τὰ ἀφελῇ θαυμαστικά τους ἐπιφωνήματα, πὺν βγάζανε σὲ κάθε τεχνικὴ κίνηση τοῦ καραβιοῦ.

« Μωρὸ τί παντέρα νῆναι τὸ ἀφιλότιμο » ἐλέγανε ὅλοι μὲ περιέργεια ξαναμμένη καὶ μὲ προσήλωσι κυττάζανε, μήπως τοῦ διακρίνουνε τίποτα, μήπως τὸ γνωρῖσουνε. Μὰ τοῦ κάκου κουραζόντουσαν καὶ χολοσκάγανε.

Εἶχε φτάσει πειὰ κοντὰ στὸ Λοῦμι τοῦ Κρίταμη — ἀπ' τὰ ἀνοιχτὰ ἐννοεῖται — ὅταν, καθὼς εἶχανε τεντώσει τὰ μᾶτια τους οἱ Ὑδραῖοι ναυτικοὶ ἀπάνω στὸ κάστρο, τὸ βλέπουνε νὰ σηκώνη στὸ πρυμνιὸ ἄρμπουργο καὶ νὰ ξανοίγῃ στὸν ἀμόλυντο ἀέρα τους μιὰ τεράστια Τούρκικη σημαία, κόκινη ἄλικη μὲ τὸ μισοφέγγαρο καὶ τ' ἄστρο.

Ἄν τοὺς περιέλουζε κανεὶς μὲ ζεματιστὸ νερό, δὲν θὰ

κάνανε ἀλλοιώτικα, παρὰ ὅπως, ὅταν εἶδανε, ἔτσι ἀπερί-
μεντα καὶ ἀνόλπιστα, αὐτὸ τοῦ πειρασμοῦ τὸ κόκκινο ση-
μάδι μὲ τὸ διαβολικὸ μισοφέγγαρο καὶ τὸ ξωτικὸ ἄστρο του.

«**Φτοῦ**» φωνάζανε, ὅλοι μαζὺ σὰν συμφωνημένοι,
«**Φτοῦ ντὲ μπέσσ τίντε**», εἶπανε μὲ ἀγανάκτηση καὶ
ἀπερίγραπτη ταραχή, φτύσανε κατὰ τὸ μέρος τοῦ ἐρχόμε-
νου καραβιοῦ, σταυροκοπηθήκανε καὶ γλήγορα ἀδειάσανε
τὸ κάστρο καὶ τραβήξανε γιὰ μέσα στὴν πόλι.

Δὲν πήγανε ὅμως ἀμέσως στὰ σπίτια τους ἀλλὰ τραβή-
ξανε στὰ μαγαζιά τοῦ παζαργιοῦ καὶ τῶν σοκακιῶν, ποὺ
εἶναι τριγύρω του· πειὸ περίεργοι τώρα, γιὰ τὴ θέλανε, καλὰ
καὶ σώνει νὰ δοῦνε καὶ νὰ ξεδιαλύνουνε τὸ πῶς μαθὲ ξεγε-
λαστήκανε καὶ πήρανε γιὰ Ὑδρέϊκο ἓνα Τούρκικο καράβι!
αὐτοί! ποὺ στὴ θάλασσα βλέπανε σὰν τὸν ἀητό! κι' ἀκού-
γανε σὰν τὸ λαγό!

Ἐκάτσανε λοιπὸν στὰ μαγαζιά καὶ κυττάζανε πρὸς τὸν
Κάβο.

Πέρασε δὲν πέρασε μισὴ ὥρα καὶ φανήκανε πρῶτα τὰ
ἄρμπουρα τοῦ καραβιοῦ, ποὺ ξεπερνάγανε τὸ ὕψος τοῦ κά-
στρου κι' ἔπειτα προβάρισε τὸ μπαστοῦνι μὲ τοὺς φλόκους
καὶ σιγὰ σιγὰ ὅλο τὸ θεώρατο μπάρκο μὲ μαῖναρισμένες
τὶς γάμπες του, ἔπιασε μὲ τὸ μάρκος του, πάνω - κάτω ὅλη
τὴ μποῦκα τοῦ λιμανιοῦ. Κυμάτιζε δλάνοικτη στὸ πρυμνιὸ
ἢ Τούρκικια σημαία μὲ διεύθυνσι πρὸς τὴ Σπηλιά καὶ
ἔκανε τοὺς περήφανους Ὑδραῖους νὰ δαγκώνουνε τὰ χεῖλια
τους καὶ νὰ βλαστημοῦνε τὴ φάτσα της καὶ τὸ συμβολι-
σμό της.

Ὁμορφα φουντάρισε στὰ βαθειὰ ἐκεῖνα νερὰ ὁ καπετάνιος, σὰν νὰ τᾶξερε δέ, εἶχε βάλει πολλὴ καδένα στὴν ἄγκυρα γιὰτὶ πᾶνε πολὺν βάθος — ὅπως εἶναι κρεμαστὰ — τὰ νερὰ ἐκεῖ, καὶ πῆρε πριμάτσες κατὰ τὴ Σπηλιὰ καὶ κατὰ τὴ θέσι ποῦναι σήμερα τὰ σφαγεῖα τοῦ νησιοῦ, κατ' ἀπὸ τοῦ κύρ-Πετράκη.

Ἀκούστηκε ἀμέσως σάλπιγγα, ἀνοίξανε μπουκαπόρτες, φανήκανε κανόνια ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς καὶ καταλάβανε τότε οἱ νησιῶτες, πῶς ἐπρόκειτο γιὰ πολεμικὸ μπάροκο τοῦ Τούρκικου στόλου.

Τρέχανε παντοῦ οἱ ναῦτές του, στὰ καταστρώματα καὶ στὰ ξάρτια. Μαζέψανε τὰ πανιά, συγυρίσανε τὰ σχοινιά, συγουράρανε ὅλα, καὶ ὕστερα ἀπὸ κᾶμποση ὥρα, σὰν νετάρανε ὅλες τὶς δουλειές, κατεβάσανε τὴ βάρκα τοῦ καπετάνιου καὶ τὴ διπλαρώσανε στὴ δεξιὰ σκάλα. Δώδεκα ναῦτες ἀμέσως κάτσανε στὰ κουπιά της καὶ ἓνας ἀξιωματικός, ὁ ἐπὶ κεφαλῆς, πῆγε καὶ κάθισε στὸ τιμόνι της.

Σὲ λίγη ὥρα ὁ καπετάνιος, ποὺ γνωρίζοτανε ἀπ' τὰ τὰ πολλὰ γαλόνια καὶ φαινότανε πολὺ νέος, κατέβηκε τὴ σκάλα καὶ μπῆκε στὴ βάρκα. Δοθήκανε ἀμέσως τὰ τυπικὰ παραγγέλματα, ἀρχίσανε τὰ κουπιά καὶ σὲ λιγάκι ἡ βάρκα διπλάρωσε στὸ Τσέπι. Ἐκεῖ ὁ καπετάνιος πῆδησε ὄξω σβέλτα καί, μοναχός του, ὀλομόναχος, ἐβάδισε στὸ Τσέπι, ἔπειτα στὸ μουράγιο τὸ παλὸν κατὰ τὸ Μόβισι καὶ τραβήξε πρὸς τὸ σοκάκι τῆς Παναγίας, κεῖ ποὺ εἶναι τὸ μετόχι τοῦ « Ἁγίου Λιά ». Δὲν ἔπαυε νὰ κυττᾷ γύρω-γύρω ὁ καπετάνιος, ἔρριχνε τὰ μάτια πότε στὸ στρογγυλὸ λιμάνι καὶ πότε πρὸς τὶς ψηλὲς γειτονιὲς τῆς πόλεως καὶ φαινότανε πῶς κᾶτι γύρευε νὰ διακρίνῃ. Φαινότανε σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἔβλεπε γνωστά του πράματα καὶ προσπαθοῦσε νὰ ξανα-

ζωντανέψη τὴ θύμησί του καὶ νὰ συγκρίνη τὰ ὅσα ἔβλεπε
μὲ τὰ ὅσα θυμώτανε.

Τὸν κυττάζανε ἀπ' τὰ μαγαζιά κι' οἱ Ὑδραῖοι μὲ πολλή
περιέργεια. Σὰν κάτι νὰ τοὺς θύμιζε κι' αὐτωνῶνε. « Βρὲ !
ποιὸς εἶν' τοῦτος » ; λέγανε, « βρὲ πού τὸν ἔχουμε ξαναῖδῃ ! »
« βρὲ σὰν γνωστὸ πρόσωπο » . Ἔλα Παναγία μου τὶ περί-
εργα πράματα σήμερις » Μὰ ἔλα πάλι τὸ Τούρκικο φεσάκι ;
τὸ Τούρκικο καράβι ; ἡ Τούρκικια στολή του ; πῶς νὰ ἐξη-
γηθοῦνε ; πῶς νὰ συμβιβαστοῦνε μαθές ;

Τέλος πάντων δὲν ἄργησε νὰ ζυγώσῃ κάμποσα βήματα
ἀκόμα, ἔφτασε στὴ δυτικὴ γωνία τοῦ « Μοναστηριοῦ » καὶ
ὀλοένα κυττάζοντας τώρα κατ' εὐθεΐαν πρὸς τὴν Κιάφα,
ἔστριψε καὶ μπῆκε μέσα στὸ σκάκι, πού εἶναι τὸ μετόχι
τοῦ « Ἁγίου - Λιά ».

Κεῖνη τὴ στιγμή καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ὅσοι ἦντουσαν
στά κοντινὰ μαγαζεῖα τὸν γνωρίσανε καὶ τρίβανε τὰ μάτια
τους μὲς καὶ κάνανε λάθος, Δὲν πιστεύανε στὰ μάτια τους
τόσο τοὺς παραξενοφάνηκε ἡ γνωριμιὰ. Κι' ἂν ποῦμε πῶς
κοκάλωσαν ἀπὸ τὴ σαστιμάρα κι' ἀπὸ τὴν ἀνατριχίλα τους
πάλι δὲν θὰ ποῦμε ὑπερβολικά. Εἶχανε γνωρίσει τὸ γυνὴ
τῆς δυστυχισμένης τῆς Καραντάναινας τουρκεμένο ! !

Ναί ! ἦτανε ὁ Καραντάνης τουρκεμένος, εἶχε γίνει
« Διευθυντὴς τῆς Ναυαρχίδος » καὶ χάρις στὴν ἀλλαξοπι-
στία του, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ταξιδεύῃ μὲ τὰ πειρὸ μεγαλύ-
τερα πλεούμενα τοῦ Τούρκικου στόλου. Ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι
« Σεφερλίδες » , δηλαδή οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ναῦτες, ὅσοι
πηγαίνανε καὶ ὑπηρετοῦσανε στὸ Σουλτανικὸ στόλο ὅσο κι'

ἂν προκόβανε, μιὰ καὶ δὲν Τουρκεύανε, δὲν γινόντουσαν τόσο μεγάλοι, ὅσο ἦτανε ὁ « Διευθυντὴς τῆς Ναυαρχίδος » ἢ κι' ἂν φτάνανε καμμιά φορὰ τὸ βαθμὸ αὐτό, ποτὲ ὅμως δὲν εἶχανε τὸ δικαίωμα νὰ ἀρμενίζουνε μονάχοι τους μὲ κα-
ράβια πειὸ μεγάλα ἀπ' τὴ γουλέτα. Ντυμένος λοιπὸν μὲ τὴν Τούρκικια στολή, μὲ τὸ φέσι καὶ μὲ τὸ σαρίκι καὶ μὲ τὰ ἄλλα μεγαλόπρεπα σημάδια, ποὺ φοράγανε οἱ Τοῦρκοι πασάδες καὶ μπέηδες, ὁ Καραντάνης ἦτανε φερόμενος στὴν Ὑδρα νὰ δῇ τὴ μάνα του, ποὺ τὸν γέννησε καὶ τὸν μοσκα-
νάθρευε καί, πού, καθὼς ξέρουμε, ἔλυwane τὴν ὥρα στὸ σπιτάκι της γιὰ τὴν ἀλλαξοπιστία τοῦ γυιοῦ της.

Βγῆκε λοιπὸν ἀνεπίσημα κι' ὀλομόναχος, δὲν τραβήξε οὔτε γιὰ τὸν Διοικητὴ τοῦ νησιοῦ, οὔτε γιὰ κανέναν ἄλλον ἄρχοντα τοῦ τόπου, παρὰ κατ' εὐθείαν γιὰ τὸ σπιτάκι τους ποὺ τῷχε διακρίνει μὲ τὰ κανοκιάλια τοῦ καραβιοῦ του, ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ καβαντσάρισε τὸν Κάβο καὶ μπρόβαρε μπρο-
στά του ἡ Κιάφα μὲ τὰ κάτασπρὰ της σπίτια.

Σὰν τὸν γνωρίσανε λοιπὸν οἱ Ὑδραῖοι μαζὺ μὲ τὴ φρίκη αἰσθανθήκανε καὶ συχασιὰ ἀπερίγραπτη. Τραβήξανε ἀγανακτισμένοι καὶ κρυφτήκανε γιὰ νὰ μὴν τυχὸν τοὺς χαι-
ρετίση κι' ἀναγκαστοῦνε κι' αὐτοὶ καὶ τοῦ ποῦνε τὴν « **καλὴ ὥρα** ». Χωθήκανε λοιπὸν στὰ τρίςβαθα. Μὰ κι' ὅσοι βρε-
θήκανε ὅξω ἀπ' τὰ μαγαζιά, μὲ ἐπιδεικτικὴ περιφρόνησι τοῦ γυρίσανε τὶς πλάτες καὶ τραβήξανε ἀπ' ἄλλου.

Ἡ γυναῖκες στὰ σπίτια, ποὺ στὴ στιγμή—ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη—μάθανε τὸν ἐρχομὸ του, κλείσανε πόρτες καὶ παραθυρά, πήραν τὰ παιδάκια τους μέσα, τὰ φοβίσανε γιὰ νὰ μὴ φωνάζουνε καί, κρυφά, ἀπὸ τὶς σκασιμάδες τῶν παραθυριῶν καὶ τῶν πορτιῶν, τὸν ἐβλέπανε μὲ ἀνατριχίλα νὰ ἀνεβαίνει τὶς σκάλες καὶ δειλιασμένες κάνανε τὸ σταυρό

τους καὶ σταυρόνανε τὸν κόρφο τους καὶ τὰ παιδιὰ τους μὲ διάφορα ξόρκια.

Ὅλοι κι' ὅλες θυμηθήκανε τὴ γεννήα του, τὴν ἀνατροφὴ του καὶ τοὺς τόσους κόπους τῆς μάνας του καὶ κλαίγανε τὸ δόλιο παλληκάρι, ποὺ βούτηξε τὴν ψυχὴ του στὸ βοῦρκο τῆς μάνας του στὴ λύπη καὶ στὴ ντροπὴ καὶ τὴν Πίστι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν Πατρίδα τὶς ἔκανε περιγέλιο τῶν Ἀγαρη-
 νῶνε.

Ἔτσι ἔρημος καὶ περιφρονημένος ὁ Καραντάνης πῆρε φουσῶντας ὅλο τὸν ἀνήφορο ἀπ' τὸ λιμάνι ἴσαμε τὴν Κιάφα. Ψυχὴ δὲν ἀντάμωσε στὸ δρόμο του, ἀνθρώπος δὲν τὸν χαιρέτισε, ματιὰ δὲν εἶδε.

Πέρασε τοὺς γνωστούς του δρόμους, ποὺ τοὺς πέραγε παιδάκι καὶ παλληκάρι, εἶδε ὅλα ὅσα ἤξερε ἀπ' τὰ παληὰ του χρόνια, ποὺ τοῦ φέρνανε τώρα λογιῶν - λογιῶν ἀναμνήσεις καὶ ἔφτασε τέλος μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ πατρικοῦ του σπιτιοῦ ποὺ τόσο τῶχε μουντζουρώσει μὲ τὴν ἀλλαξοπιστία καὶ τῶχε κλείσει μιὰ γιὰ πάντα.

Σταμάτησε, ἀφιγκράστηκε, κύτταξε ὀλόγυρα, τᾶβλεπε ὅλα κατάκλειστα, φραγμένα δυνατά, σὰν νὰ τᾶχε φράξει νεκρικά, ἄγρια κατάρρα, δὲν ἄκουγε τσιμουδιά, ! δὲν ἄκουγε πνοή!! . Κύτταξε καὶ τὸ σπιτάκι τους κάμποση ὥρα, τὸ περιεργάστηκε γιὰ τὰ καλά, πάνω - κάτω, δεξιὰ - ξεροβὰ, παντοῦ· τοῦ φάνηκε σὰν ῥημαγμένο, ἦτανε ἀπιτσίλιστο, ἀμερεμέτητο, ἀραχνιασμένο, σὰν φωληά, ποὺ τὴν παρατήσανε τὰ πουλιὰ καὶ τὴν γκρεμίσανε ἡ πολυκαιρία καὶ ἡ τρικυμία. Πόρτες καὶ παράθυρα ἀμπογιάτιστα ἀπὸ

χρόνια, εἶχανε μαυρίσει καὶ εἶχανε σκάσει σὲ ὅλα τὰ σημεῖά τους ἀπ' τὸν ἥλιο καὶ ἀπ' τὶς βροχές. Καὶ ὅλα ἦτανε κατὰ-κλειστα. Τίποτα, κανένα σημάδι δὲν ἔδειχνε ἀν' ὑπῆρχε ζωὴ ἐκεῖ μέσα.

Ἄφ' οὗ κύτταξε καὶ ἔξέτασε τὰ πάντα ὥρα πολλή, ζύγωσε ἐπὶ τέλους καὶ ἐκτύπησε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μὲ κτύπημα δειλὸ μὲν ἀλλ' ἀρκετὰ ἀκουστό.

« Ποιὸς ; » ἀκούστηκε ἀπὸ μέσα μιὰ ἀδύνατη γεροντική φωνὴ νὰ ῥωτήῃ.

Ἦτανε ἡ δυστυχισμένη μάνα τοῦ ἡ ὁποία κλεισμένη καὶ ἀμπαρωμένη, καθὼς εἶπαμε, δὲν φαινότανε πῶς εἶχε μάθει τὸν ἐρχομὸ τοῦ. Ἄκουσε λοιπὸν τὸ κτύπημα τῆς πόρτας καὶ ῥώτησε.

Στὴν ἐρώτησί της δὲν ἀπάντησε ἀμέσως ὁ γυιὸς καὶ κείνη στιγμιαίως ἐπανέλαβε :

« Ποιὸς εἶναι ; »

« Ἄνοιξε μάνα ἐγὼ εἶμαι » τῆς ἀπάντησε τὴ φορὰ αὐτὴ ἐκεῖνος δειλά.

« Ποιὸς καλέ ; » ξαναφωνάζει ἀπὸ μέσα μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ τώρα, ἡ κακομοῖρα ἡ γρηά, πὺν γνώρισε στὸ μεταξὺ τὴ φωνή του καὶ τῆς ῥαῖσε ἡ καρδιά.

« Ἄνοιξε, μάνα, ἄνοιξε · ἐγὼ εἶμαι ὁ γυιὸς σου ἄνοιξε νὰ μὲ δῇς » τῆς ξαναπαντᾷ ἐκεῖνος μὲ τρομαγμένη τὴ φωνή του.

« Καλὲ ποιὸς γυιὸς μου » ἀκούστηκε τότε νὰ λέῃ ἡ γέροντικη φωνή, πὺν μόλις ἀκουγότανε, « ἐγὼ δὲν ἔχω πειὰ γυιὸ εἶναι χρόνια πολλά, πὺν μοῦ πέθανε στὰ ξένα τὸ μονάχο μου παιδί ».

Ἐκεῖ τῆς κόπηκε ἡ φωνὴ καὶ καταλάβαινε κανεὶς, πῶς θὰ τὴν πῆραν τὰ δάκρυα ὅταν αὐτὴ πῇ ὅτι ἔχει γυιὸν.

« Ἄνοιξε μάνα ἄνοιξε νὰ μὲ γνωρίσης, ἐγὼ μαι τὸ μονάχο σου παιδί, δὲν πέθανα μάνα, ζῶ κι' εἶμαι μεγάλος, πολὺ μεγάλος, ἄνοιξε νὰ μὲ δῇς σέ τι βαθμοὺς ἔχω φτάσει » τῆς ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος.

Δὲν τοῦ ἀπάντησε πειὰ ἐκείνη, παρὰ, χωρὶς λέξι, ἔβγαλε τὴν ἀμπάρα καὶ τοῦ ἄνοιξε τὴν πόρτα.

Σκηνὴ τραγικὴ ἀκολούθησε τὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας· σὰν βρόθηκε μπροστὰ στὴ μάνα του, πετάχτηκε μὲ λαχτάρια ὁ τουρκεμένος γυιὸς νὰ ἀγκαλιάσῃ καὶ νὰ φιλήσῃ τὴ μάνα· μὰ κείνη μὲ ὅλα τῆς τὰ γεράματα, σὰν Χριστιανὴ καὶ Ἑλληνίδα τὸν ἔσπρωξε μὲ τὰ ζαρωμένα καὶ κοκαλιάρικα χερῶν της, δὲν τὸν ἄφησε οὔτε νὰ τὴν γίγῃ καὶ δὲν τοῦ δωκε, οὔτε τὸ χέρι νὰ τῆς φιλήσῃ οὔτε κ' ἂν τοῦ πε τὴν «**καλὴ ὥρα**» Τοῦ ἔδειξε μονάχα, ἓνα μικρὸ τουράκι μὲ τὸ χέρι της καὶ κεῖ πῇγ' αὐτὸς καὶ κάθισε.

Καμπουριασμένη ἢ καλὴ μὰ δύστηνη γρηοῦλα, στὰ κατὰμαυρα βουτηγμένη, πῆγε κι' αὐτὴ καὶ κάθισε σὲ μιὰ παληὰ καρέκλα, ἀπομεινάδι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, ποὺ μόνο σὰν καὶ τὴ γρηοῦλα αὐτὴ μπορούσε νὰ βαστήξῃ ἀπάνω της. Ἐκάθισε καὶ κύτταξε κατὰματα τὸ γυιό της περὶφανα καὶ περιφρονητικὰ καὶ κεῖνος δειλιασμένα αὐτὴν κι' ἄρχισαν τὴν κουβέντα.

Ἐκεῖνος ἔλεγε ὁλοένα· ἐκείνη ἀπαντοῦσε μὲ λίγες λέξεις σὰν ἀληθινὴ Ὑδρέϊσα καὶ μὲ μουρμουρίσματα.

Τὴν ῥώτησε τὰ δικά της, τὴ ζωὴ της κι' αὐτὴ μὲ πειὸ πολλὰς κινήσεις καὶ μὲ πολὺ λίγες λέξεις τοῦ τᾶπε. Ἐπειτα τῆς διηγήθηκε τὰ δικά του μὲ μεγάλη ἀπάθεια — ποὺ τὰ-

ραζε τὴ γοηὰ — καὶ τῆς παράστησε μὲ καυχήματα καὶ παι-
νέματα τὴν ψηλὴν τοῦ θέσι, τὶς πολλές τοῦ τιμῆς, τὰ πλούτια
τοῦ κοὶ τὴν ἀρχοντιὰ ποῦχε κοντὰ στοῦ Σουλτᾶνο καὶ τὸν
Καπετὰν Πασᾶ.

Σπαραζότανε ἡ δόλιο - μάνα ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ αὐτά,
ποὺ τὸν μαρτυράγανε ἀμετανοιωτο καὶ πωρωμένο. Κύτταξε
στὴν ἀρχή, μὲ πόντους καὶ ὅλο μὲ τὸ πλάϊ, νὰ τοῦ ξυπνήσῃ
τὴ χριστιανικὴ τοῦ συνειδήσι, νὰ τὸν συνεφέρῃ, νὰ τὸν κἀνῃ
νὰ πετάξῃ ἀπ' τὰ μάτια τοῦ τὴ στάχτη ποὺ τοῦχανε ρίξει
οἱ Τοῦρκοι μὲ τοὺς βαθμοὺς καὶ τὰ πλούτια τους, μὰ δὲν
βαρυνέσαι ἐστάθηκε ἀδύνατο ὅλως διόλου. Ἡ φωνὴ τῆς
ἦτανε «**φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ**» ποὺλέει καὶ ἡ ἁγία
Γραφή. Κατ' εὐθεϊαν ἔπειτα τοῦ τὰ κτύπησε, ὅσα ἔβραζε
μέσα της, τοῦ θύμισε τὴν ἀνατροφή τοῦ, τοὺς κόπους της,
τὶς θυσίες της, τὴν τιμὴ τῆς φαμελιᾶς τους, τοῦπε τὶ κοῖμα
θὰ τὸν εὖρῃ ἀπ' τὸ Θεὸ γιὰ τὸ μεγάλο τοῦ ἀμάρτημα, ποὺ
τὸν ἀρνήθηκε, τοῦ παράστησε τῆς δούλης πατρίδας τὶς
ἀνάγκες, ποὺ τὶς λησμόνησε μὰ **«στοῦ κουφοῦ τὴν
πόρτα ὅσο θέλεις κτύπα, ὅσο θέλεις βρόντα».**

Τὸν ἐξόρκισε στοῦ τέλος, τὸν ἐφοβέρισε στοῦ τέλος μὲ τὴν
κατάρρα της καὶ μὲ τὴν κατάρρα τοῦ πατέρα τοῦ, τοῦπε πῶς
δὲν θὰ λυώσῃ ποτέ, πῶς θὰ τὸν βγάλουνε μαῦρο!.. ταρκᾶ! .
Τὸν προσκάλεσε μὲ λόγια δυνατά, μὲ ζωηρὲς κινήσεις καὶ
χειρονομίες, ποὺ τὶς ἐκάνανε πειὸ ζωηρὲς καὶ πειὸ ζωντα-
νεμένες τὰ σεβαστὰ γηρατειά της, καὶ μὲ δάκρυα ποτάμι,
νὰ γυρίσῃ καὶ πάλιν στοῦ Χριστοῦ τὴν πίστι καὶ στῆς Πα-
τρίδας τὸ καθῆκον, Μὰ καὶ πάλι μ' ὅλα αὐτὰ δὲν κατώρ-
θωσε τίποτα. Τὸν εἶχε κερδίσει ὁλότελα ὁ ὄξ' ἀπὸ δῶ,
τὸν εἶχε κάνει δοῦλό του, κτῆμά του.

Σ' ὅλα τὰ λόγια τῆς μάνας τοῦ ἀπαντοῦς' ἀρνητικὰ

καὶ ὅλο τῆς' πρόβαλλε τοὺς βαθμοὺς καὶ τὴν ψηλὴν τοῦ θέσε
 πού θὰ τᾶχανε, ἂν γύριζε πάλι στὸ Χριστό, πάλι στὴν
 Πατρίδα. Τόσο εἶχε στραβωθῇ ἀπὸ τὴν λάμψι τοῦ βαθμοῦ
 καὶ τῆς θέσεώς του.

Ὁλπιζε μάλιστα πῶς θὰ κατάφερνε αὐτὸς τὴν ἅγια -
 μάναν του νὰ τὴν τραβήξῃ στὸν τρισκατάρατο καὶ προσπά-
 θησε πολὺ, μὲ τὰ λόγια του, νὰ τὴν παρασύρῃ στὴν πλάνη
 του. Γιὰ δαῦτο μέσα στίς πολλὰς κουβέντες καὶ στὰ πολλὰ-
 παινέματά του, μὲ τὰ ὁποῖα προσπαθοῦσε νὰ τὴν σύρῃ μεσ-
 τὴ λάσπη, πού εἶχε αὐτὸς βουτηχτῇ, τῆς ἔκανε κουβέντα
 καὶ γιὰ τὸ θεόρατο μπάρκο, πού τοῦχε δώσει ὁ Σουλτάνος
 νὰ τὸ κουμαντάρῃ, ὅσο θὰ ζοῦσε κι' ὅπως θὰ ἤθελε.

Ἐβλεπε ἡ μάναν του, πῶς τοῦ κάκου πειὰ κοπίαζε, πῶς
 δὲν εἶχε ἐλπίδα νὰ τὸν ξαναφέρῃ στοῦ Χριστοῦ τὸ δρόμο
 καὶ καταλάβαινε τὴν καρδιά της νὰ σπαρταράῃ ἀπὸ τὴν
 ἀπελπισία.

Εἶδε πειὰ κι' ἀποεῖδε, καὶ μὲ γενναῖες σκέψεις τώρα,
 ἔπαψε αὐτὴ νὰ μιλάῃ κι' ἄφησε ἑκείνον νὰ λέῃ τὰ' δικά του
 καὶ νὰ νομίζῃ κιόλας, πῶς θὰ τὴν ἐνίκαγε στὰ λόγια καὶ θὰ
 τὴν παραστράτιζε καὶ πῶς θὰ τὴν κατάφερνε τώρα στὰ γε-
 ράματά της ! καὶ θὰ τὴν βούταγε στὴν πίστι τῶν μουρτά-
 ρηδων. Ἐκεῖνος φλυαροῦσε ἀδιάκοπα κι' αὐτὴ εἶχε βάνει
 πειὰ στὸ μυαλό της τὴν μεγάλη ἀπόφασί της, ἄγρια μὰ ἅγια,
 τραγικὴ μὰ καὶ καθαρτικὴ, καὶ σκεπτότανε πῶς θὰ τὴν ἐκ-
 τελέσῃ. Σ' αὐτὴν ἔπαψε ἐπὶ τέλους καμμιὰ στιγμὴ αὐτός, πού
 ὅλο ἔλεγε, γυρίζει μὲ ἀφέλεια ἢ ἀτιμασμένη μάναν καὶ
 τοῦ λέει.

« Για νὰ δῶ λοιπὸν κι' ἐγὼ ἐκεῖνο τὸ μεγάλο σου καράβι, ποὺ τῶχρεις ἀραγμένο ; Πᾶμε στὸ λιακωτὸ ἀπάνω, ποὺ φαίνεται τὸ λιμάνι ἀπὸ' κεῖ, γιὰ νὰ μοῦ τὸ δείξης. »

Μὲ χαρὰ διαολικὴ καὶ προθυμία πολὺ μεγάλη, πήδησε ἀπὸ τὸ καναπεδάκι, ποὺ καθότανε ὁ ἀπαίσιος γυιὸς πιστεύοντας, πῶς ὠρισμένως εἶχε τουμπάρει τὴ μάνα του, καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸ λιακωτό, ἀπὸ τὴς σκάλες τοῦ καταροάκη ποὺ δὲν εἶδε πῶς τὴς ἀνέβασε. Πίσω του σουρτὰ - σουρτὰ ἀνέβαινε ἡ γρηά, μὲ ἀλλαγμένα πολὺ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου της καὶ μὲ ματιὰ ζωηρή, ποῦ μαρτύραγε τὴ σταθερὰ καὶ μεγάλη της ἀπόφασιν.

Ἐκεῖνος ἔμπροστὰ καὶ ἡ γρηά ἀπὸ πίσω, ἀνεβήκανε στὸ λιακωτὸ καὶ βρεθήκανε γρήγορα στὴν ἄκρη-ἄκρη του κατὰ τὴν Τραμουντάνα.

Δὲν εἶχε πεζοῦλες τὸ λιακωτό τους, καὶ ἀπὸ κάτω του ἄνοιγε ἓνα χάος μὲ ἄγριους βράχους, ἀκριβῶς στὴ γωνιά ποὺ πήγανε καὶ κάτσανε ὀρθοί, γιὰ νὰ δοῦνε τὸ καράβι του, ποὺ πράγματι φαινότανε ἔξοχα ἀπὸ' κεῖ. Σ' αὐτὴ τὴ μεριά ἀκριβῶς τὸ λιακωτὸ γινότανε γουβωτό, χυματερό, οἷον χωνὶ μεγάλο καὶ σχηματίζε κτιστὸ λοῦκι, ποὺ μαζεψότανε τὸ νερὸ τῆς βροχῆς, καὶ ἀπὸ κεῖ μὲ τ' ἄλλα λούκια ἔπεφτε στὴ στέρνα.

Ἐκεῖ λοιπὸν σταμάτησε ὁ Καραντάνης καὶ πειὸ μάντα του λιγάκι ἡ γρηά μάνα του.

Ἡ γειτόνισσες τριγύρω, οἷον εἶδανε ἕναν κοτζάμ-Τουρκαλᾶ, στῆς Καραντάναινας τὸ λιακωτό, ἀγριέψανε μαθὲς κι' ἀρχινήσανε νὰ λένε ξορκισμοὺς, ὅ,τι ἤξερε ἡ κάθε-μιά.

Ἄλλες τὸν φτύνανε, ἄλλες τὸν φασκελώνανε κι' ὅλες τὸν καταριόντουσαν. Καὶ μὲ τὴ γνωστὴ γυναικεῖα περιέρ-

γεια παρακολουθούσανε μάνα καὶ γυιὸ νὰ δοῦνε τί θὰ λέγανε καὶ τί θὰ κάνανε στὸ λιακωτό. Μὰ δὲν εἶδανε οὔτε ἀκούσανε πολλὰ πράματα. Ἐκεῖνο πού εἶδανε νὰ γίνη᾽ κατὰ πέρα, ἔγινε σὲ δευτερόλεπτα μέσα, σὰν τὴν ἀστραπὴ στὴ μπουνάτσα.

« **Νὰ τὸ καράβι μου** » ἀκούσανε νὰ λέη ὁ γυιὸς στὴ μάνα πού μὲ προσποιητὴ ματιὰ κύτταζε τάχα κατὰ τὴ Σπηλιὰ τοῦ λιμανιοῦ καὶ μὲ δυνατὴ θέλησι βαστοῦσε ὁλόϊσια τὴν κορμοστασιά της, στὴν ἄκρῃ αὐτὴ τοῦ λιακωτοῦ, καὶ τὸν εἶδανε νὰ δείχνῃ μὲ τὸ χέρι του πρὸς τὴ διεύθυνσι ποῦχε ἀραγμένο τὸ μπάγκο του.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἡ ἀτιμασμένη μάνα χωρὶς νὰ ῥίξῃ πραγματικά, οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ, τὴ᾽ ματιὰ της στὸ μπάγκο τῶν μουρτάρηδων, **δίνει μιὰ στὸν προδότη γυιό της**, στὴ στάσι αὐτὴ πού στεκότανε δείχνοντας, **μὲ ὅλη της τὴ δύναμι καὶ μὲ τὰ δύο της χέρια** καὶ τοῦ λέει μαζύ: « **Νά! ἔτσι ἀρνιοῦνται τὴν Πίστι καὶ προδόνουνε τὴ Πατρίδα** » καὶ τὸν πετάει μεσ' στὰ γκρεμά.

Στὴ στιγμὴ ὁ τουρκεμένος νηὸς ἔχασε τὴν ἰσορροπία του, ἔγυρε κι' ἔπεσε μπρούμυτα μέσα στὸ χάος, ἄνω στὰ σταχτερὰ μυτερὰ βράχια του, καὶ κτυπῶντας ἀπάνω σ' αὐτά, κατρακύλισε ἴσαμε κάτω, πού πέραγε ὁ δρόμος. Τὸ φέσι του ἔδω, τὸ σαρίκι του ἔκει. κομμάτια ἀπ' τὰ ῥοῦχα του στὰ τσέπια τῶν βράχωνε, καὶ αἵματα καὶ σάρκες λεκιάσανε τὰ τιμημένα βράχια, πού αὐτὸς ἤθελε νὰ ἀτιμάσῃ μὲ τὴν ἀλλαξοπιστία του.

Τὸν ἴδιο τὸν μαζέψανε κομματιασμένο σχεδὸν οἱ διαβά-

τες. Δὲν ἦτανε πειὰ γιὰ ζωή. Δὲν πέθανε ὅμως ἀμέσως, ἔζησε κάμποσες ὥρες. Τὶς τελευταῖες του στιγμές, σὰν ζύγωνε πειὰ νὰ ξεψυχήσῃ, φαίνεται πῶς ξύπνησε πειὰ ἡ Χριστιανικὴ του συνείδησις, πῶς κατάλαβε τὸ ἁμάρτημά του **καὶ μετάνοιωσε**. Ζήτησε μόνος του παπᾶ καὶ ἑξομολογήθηκε καὶ κοινῶνῃσε τὰ Ἄχραντα μυστήρια. Καὶ πέθανε χριστιανικὰ καὶ θάφτηκε σὰν χριστιανὸς στῆς Ἐκκλησιᾶς τὴν αὐλή, κοντὰ στοὺς τάφους τοῦ πατέρα του καὶ τῶν ἄλλων ὡν προγόνων του καὶ τὸν σκεπάσανε τὰ τρισαγιασμένα χώματα πού τὸν εἶχανε καὶ γεννήσει. Καὶ σὰν στερήθηκε τὴν ἐδῶ ζωὴν του δὲν ἔχασε τοῦλάχιστον τὴν ἐλπίδα τῆς ἄλλης τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Μεγάλος βλέπετε ὁ Θεὸς καὶ ἀμέτρητη κι' ἀστείρευτη ἡ εὐσπλαχνία του.

Ἡ γορὰ μετὰ τὴν προαί της, ταραγμένη πολὺ, οὔτε αὐτὴ δὲν κατάλαβε, πῶς κατέβηκε τὸν καταρράκτη καὶ βρέθηκε στὸ φτωχικὸ της κρεβατάκι, ἀπάνω στὸν ὅποιον εἶχε γεννήσει τὸν ἄμοιρο γιουό της ἡ δυστυχισμένη!.. καὶ ἀπὸ τὸ ὅποιο τώρα δὲν σηκώθηκε πειὰ, παρὰ μονάχα ἀπ' τοὺς τέσσερους, ὅταν τὴν φέρανε στὴν Ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ τῆς διαβάσουνε τῆς ματαιότητος τὴν ἀκολουθία κι' ἀπὸ κεῖ στὸν τελευταῖο τόπο καὶ σταθμὸ πού ἔχει τὸ σῶμά μας στὴ γῆ, στὸν τάφο.

Στὸ μενοῦτο τὴν περιστοιχίσανε ἡ γειτόνισες, πού εἶχανε ξεφωνήσῃ δυνατὰ, μὰ ἄθελά τους, ὅταν τὴν εἶδανε νὰ σπρώχνῃ τὸν τουρκεμένον γιουό της στοὺς βράχους, στὸ χάος, καὶ εἶχανε τρέξει γλήγορα μέσα στὸ σπίτι της, γιὰ τὴν καταλαβαίνανε τὶ θὰ γινότανε.

Λίγες, πολὺ λίγες ἡμέρες ἔζησε ἡ κακομοῖρα! Ὁ μέγας καὶ ὁμῶς τῆς εἶχε λυώσει τὰ σωθικά καὶ τὸ τελευταῖο τώρα φορικτὸ περιστατικὸ τῆς συντόμεψε τὸ τέλος.

Ἐφυγε ὅμως ἱκανοποιημένη ἀπ' τὸν ψεύτικο αὐτὸ

κόσμο Ἰκανοποίησε τὴν οἰκογενειακὴν τὴν τιμὴν, ἱκανοποίησε τὴν Πίστιν τοὺς καὶ τὴν Πατρίδα τοὺς ποὺ τᾶν προοβάλλει ὁ γυιὸς τῆς μὲ τὴν ἀλλαξοπιστίαν του.

Πρὶν νὰ φύγῃ δὲ ἀπ' τὸν κόσμον ἔμαθε τοῦ παιδιοῦ τῆς τὴ μετάνοια καὶ ἱκανοποιήθηκε ἀκόμα περὶ πολὺ, γιὰ τὴν δὲν θὰ δικαζότανε τώρα μπροστὰ στὸ Χριστό, ὡς ἀλλαξόπιστος, ὁ γυιὸς τῆς.

Καὶ σὰν ὁ Θεὸς νὰ θέλῃ νὰ τὴν βεβαιώσῃ περὶ ἐπίσημα γιὰ τὴν ποθητὴ μετάνοια καὶ ἐπιστροφὴν τοῦ μοναχογυιοῦ τῆς, ἔστω καὶ τὴν τελευταία στιγμὴν, τὴν ἀξίωσε ν' ἀκούσῃ πάνω στὸ νεκρικὸ κρεβατάκι τῆς, τὴν νεκρώσιμην καμπάνα ποὺ σήμανε, ὅταν πήγανε τὸν Καραντάνη νὰ τὸν διαβάσουνε, χριστιανὸν περὶ, στὴν Ἐκκλησίαν, καὶ βεβαιώθηκε ἔτσι ἐπισημότερα, σὰν μὲ σφραγίδα, γιὰ τὴ μετάνοιάν του.

Μὲ τὴ συνείδησίν τῆς ἀναπαμένη ἢ καλὴ αὐτὴ μάνα, ποὺ στὴν ἀξίαν τῆς Θρησκείας τῆς καὶ τῆς Πατρίδας, οὔτε κἂν νὰ σκεφτῇ δὲν ἤθελε, πῶς θάτανε σωστὸ νὰ βάνῃ στὴν ἴδιαν μοῖραν τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ τῆς, ἔκανε ὅλα τὰ τελευταῖα καθήκοντα τῆς, σὰν χριστιανὴ, καὶ ἄφησε τὸν κόσμον μέσα στὸν ὅποιο τόσο εἶχε πικραθῇ.

Πέθανε καὶ θάφτηκε, ὅπως τῆς ἔπρεπε. Ὅλοι καὶ ὅλες μὲ κλάμματα ἀτελείωτα τὴν συνωδύσανε ἴσαμε τὴν τελευταία τῆς κατοικίαν. Πένθησε ἡ Ὑδρα τὴ μεγάλη αὐτὴ γυναῖκα, τὴν ὑπέροχην χριστιανὴν καὶ πατριώτισσαν, τὴν αὐστηρὴν μάνα. Πέθανε μὰ δὲν ξεχάστηκε καὶ οὔτε θὰ ξεχαστῇ ποτὲ τέτοια ἡρωίδα. Ἡ γενεὴ θὰ παραδίδουνε μ' εὐλάβειαν πάντοτε τὸ ὄνομά τῆς, σὺν νεώτερές τας. καὶ ὅλες θὰ εὖχονται νὰ χαρίζῃ ὁ Θεὸς στὴν Πίστιν καὶ στὴν Πατρίδα τέ-

τοιες γυναῖκες, τέτοιες μανάδες. Ἀτέλειωτη δὲ θὰ εἶναι ἡ εὐλογία της ἀπ' ὅλα τὰ χριστιανικά χεῖλια.

Αἰωνία ! αὐτῆς ἡ μνήμη· Αἰωνία !

Ὑδρα 28 Ἰουλίου 1929.

Ἐδημοσιεύτηκε πρώτη φορά στὴν «Ἑσπερινή», ἔπειτα στὴ «Μαθητικὴ Ἑνωσι» περιοδικὸ σεμνὸ, ποὺ ἐκδίδουν οἱ μαθηταὶ τοῦ Λεοντείου Λυκείου ἐδῶ κι' ἑπτὰ χρόνια στὴν Ἀθήνα. Τώρα δημοσιεύεται γιὰ τρίτη φορά μὲ πολλές προσθῆκες καὶ διασκευές.

“ΥΠΟΣΧΕΣΙΣ ΑΠΕΡΙΣΚΕΠΤΗ,,

Ὅταν φθάνανε στὴν Πόλη τὰ μαντῆα τοῦ πολέμου — τοῦ ἱεροῦ μας πολέμου τοῦ 1821 — τὸ πῶς δηλαδὴ ἄναβε σὰν βαμπακοπυρίτη ἡ Ἐπανάστασις, πῶς οἱ Ρωμηοὶ κυριεύανε τὶς πόλεις στὸ Μωρητῶ, στὴ Ρούμελη καὶ στὰ νησιά, πῶς θυσιάζανε τὰ χρυσᾶ καὶ ἀσημένια στολίδια τοὺς ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ γιὰ τὴν διεξαγωγὴ καὶ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐπαναστάσεως, πῶς κατωρθώνανε τοῦτο κι' ἐκεῖνο λυσσάγανε οἱ Τοῦρκοι καὶ παραφερνόντουσαν καὶ διάτάζανε πότε νὰ σφαχτῇ ὁ Μεγάλος Διερμηνέας πότε νὰ κρεμαστῇ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ πότε νὰ ἐξολοθρευτῇ μὲ φωτιά καὶ σίδερο ὅλο τὸ γένος τῶν Γκιαούρηδων. Κι' ὅλα αὐτὰ τὰ κάνανε οἱ Τοῦρκοι μὲ ὀρμὴ δυνατὴ καὶ μὲ ἐκδίκησι ἄγρια, ποὺ λὲς πῶς θέλανε καὶ τὸ αἷμα ἀκόμα τῶν Ρωμιῶν νὰ ῥομφήξουνε.

Κάθε μαντῆτο, πὺν ἔλεγε καὶ μιὰ ἐπιτυχία τῶν Γκιαούρηδων, χρησίμευε καὶ γιὰ δαυλὶ ἀναμμένο, πὺν ἀναβε τὴν φοβεράν ἐπιθυμίαν τῶν Τούρκων πρὸς ἐκδίκησι καὶ συνεπῶς πρὸς ἐτοιμασίαν γιὰ τὴν ἐκδίκησι αὐτή.

Ἐκεῖνο ὅμως, πὺν πάθαιναν οἱ Τουρκαλάδες τῆς Πόλης ὅταν φτάνανε μαντῆτα γιὰ τὰ ναυτικὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα τῶν Ὑδραίων, δὲν περιγράφεται. Ὅταν μαθαίνανε, πῶς ὁ τᾶδε μπουρλοτιέρης εἶχε πετάξει στὸν ἄέρα, τοῦ καπετὰν Πασσᾶ τὸ θεόρατο ντελίνι ἢ ὁ τᾶδε πειρατῆς — ἔτσι χαρακτηρίζανε τοὺς Ὑδραίους ἐπιδρομεῖς τότε οἱ Τοῦρκοι — εἶχε πιάσει κι' εἶχε ῥεμουλκιάρει. στὴν Ὑδρα τὸ μπαρκομπέστι ἢ κανένα ἄλλο πλεούμενο τῆς Ἀρμάτας, τοὺς ἔπιανε τέτοιος φόβος, πὺν χάνανε τὰ λογικά τους. Ἐν' ὧ δὲ ἀπὸ τὰ μαντῆτα τῆς ξηρᾶς, καθὼς εἶπαμε, λυσσάγανε γιὰ ἐκδίκησι, ἀπὸ τὰ θαλασσινὰ μαντῆτα χάνανε τὸ θάρρος καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ περὶ μπουρλότων μαντῆτα τοὺς ἔπιανε τέτοιος ἀπελπιστικὸς φόβος, πὺν θαρροῦσες πῶς εἶχανε πιῇ ἀφίονι.

Καὶ στὴν ἀρχὴ μὲν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τακτικὰ ἐτοιμαζόντουσαν καὶ βγαίνανε γιὰ νὰ ἀπαντήσουνε τὰ καράβια τῶν Γκιαούρηδων, πὺν τᾶχανε παρμένα ἀψήφιστα γιὰ ἀκίνδυνα, Μὰ μὲ τὶς πρῶτες φέστες πὺν πάθανε στὴν Ἑρεσσό, ἀπ' τὴν Τένεδο καὶ ἀπ' τ' Αἰβαλῇ, τρυπώσανε στὸ Ναγαρᾶ καὶ «**μὴ τὸν εἶδατε τὸν Κίτσο τὸν λεβέντη**», πὺν λέει κι' ὁ λαϊκὸς λόγος, πὺν νὰ ξεμυτήσουνε πειὰ ! πειὺ κάτω ἀπ' τὸ Τσανακαλεσί. Βγαίνανε κάπου κάπου, μὰ δειλὰ-δειλὰ καὶ μὲ μύριες προφυλάξεις. Μόλις φαινότανε πανάκι στ' ἀνοιχτά, γιὰ μπουρλόιο τὸ παίρνανε, καὶ σὰν παλαβοὶ τρέχανε νὰ μποῦνε στὸ κλουβὶ τους, στὸ Ναγαρᾶ ἢ νὰ προφυλαχτοῦνε κάτω ἀπὸ τὶς ντάπιες τους μὲ τὰ μεγάλα κανό-

νια, πού εἶχανε κτισμένες κάθε τόσο στα διάφορα ὀχυρὰ μέρη σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τῆς παραλίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κράτους των καὶ πρὸ πάντων τῆς δαντελωτῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Κι' ὅσο περνοῦσε τοῦ πολέμου ὁ καιρὸς κι' αὐξαίνανε τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν τὰ ἐνδοξα κατορθώματα, τόσο περισσότερο αὐξαίνε κι' ὁ φόβος τους, πού τοὺς παραγούλιαζε κυριολεχτικὰ νοῦ καὶ καρδιά. Καὶ πράγματι τρία χρόνια τέσσερα, ἀφ' ὅτου ἄρχισε ὁ πεισματικὸς αὐτὸς πόλεμος, καὶ μάλιστα σὰν ἡ φήμη πέταξε στὸ ντουניᾶ ὀλάκερο κι' ἔφερε μὲ τὰ μαντᾶτά της καὶ τὸ ξακουσμένο πειὰ καὶ τρισένδοξο ὄνομα τοῦ μεγάλου Ναυάρχου Ἀνδρέα Μιαούλη παντοῦ καὶ στήν Πόλη ! ἔ ! τότε πειὰ οἱ Τούρκοι, οὔτε νὰ σκεφτοῦνε τίποτα μπορούσαν μὲ ψυχραιμία γιὰ τὸν θαλασσινὸ ἀγῶνα μὰ οὔτε καὶ νὰ ἐκτελέσουνε μπορούσαν μὲ θάρρος καμμιὰ τους ἀπόφασι. Ποῦ νὰ βροῦν τὸ θάρρος ! ! Στὸ ὄνομα μπουρλότο, στὸ ὄνομα Μιαούλης ἦταν τέτοιος ὁ φόβος, πού τοὺς ἔπιανε, ὥστε τοὺς κατάνταγε πειὸ δειλοὺς κι' ἀπ' τοὺς λαγούς.

Ἦρθε τέλος πάντων στιγμὴ, πού μόνοι τους δὲν τολμοῦσαν νὰ βγοῦνε πειὰ στήν ἄσπρη θάλασσα καὶ νὰ μετρηθοῦνε μὲ τὰ καρβάκια τῶν Ὑδραίων, τῶν Σπετσιωτῶν τῶν Ψαριανῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ποῦ νὰ ξεμπροβάρουν πειὰ ; πού κι' ἡ σκιὲς κι' ἡ σπιλιάδες μπουρλότα καὶ Μιαούληδες τοὺς φαινόntonσαν.

Ζητήσανε τότε τὴ συμμαχία τῶν Ἀραπάδων καὶ τῶν Τουνεξίνων κι' ἐνωμένοι ὅλοι μαζὺ κατεβαίνανε στὸ Αἰγαῖο καὶ τετραπλάσιοι αὐτοὶ καὶ πενταπλάσιοι πολλὰς φορές, ἀποφασίζανε νὰ μετρηθοῦνε μὲ τοὺς θαλοσσολύκους μας. Μὰ καὶ πάλι καμμιὰ φορὰ δὲν τοὺς νικάγανε. Μπορεῖ νὰ ἦντουσαν αὐτοὶ πολλοὶ μὰ δὲν εἶχανε κι' αὐτοὶ Μιαούλη μὲ

θάρος, καὶ μπουρλοτιέρηδες μ' ἀπόφασι καὶ τὸ σπουδαιότερο, δὲν κινοῦσε στὸν ἀγῶνα τὶς ὑλιστικές του συνειδήσεις, ἢ εὐγενικὰ ἰδέα, ποὺ κινοῦσε τοὺς ναυτικούς μας, ἢ ἰδέα τῆς **Λευτεριᾶς**.

Πάντα οἱ ναυτικοὶ μας τοὺς νικάγανε καὶ τοὺς χωρίζανε κι' ἔτσι τοὺς ἐκμηδενίζανε. Πάντα κλείνανε τοὺς Ἀραπάδες καὶ τοὺς Τενεζίνους στὴ Σούδα ἢ τοὺς σπρώχνανε στὸ Νοτιᾶ. Πάντα κυνηγούσανε τοὺς Τούρκους στὸ Βορῆα καὶ τοὺς κλειδώνανε στὰ Δαρδανέλλια.

Ὁ Σουλτᾶνος, ποὺ περὶ πολὺ ἀπ' τὸν καθένα Τοῦρκο ἔννοιωθε τὴν κατάστασι γιὰ τὰ ναυτικά του πράματα καὶ καταλάβαινε τὴν ντροπὴ — καὶ τὴ ντροπὴ ;! — νὰ τοῦ σκίζη σ' ἄν δίκοπο μαχαίρι τὴν καρδιά, στὶς ἀρχὲς τοῦ ἀγῶνος σαστισμένος καὶ φουρμουκιασμένος κι' αὐτός, ἀπὸ τὶς ἀπερίμεντες καταστροφὲς τοῦ στόλου του — μαθὲς μικροκάραβα ἐμπορικά καὶ ἔμποροι ναυτικοὶ νὰ βουλιάζουνε, νὰ πιάνουνε αἰχμάλωτα τὰ βρῖκιά του, τὰ μάρκα του, τὰ ντελίνια του καὶ νὰ νικᾶνε τοὺς ναυτικούς ἀξιωματικούς του καὶ τὰ συστηματικὰ πληρώματα καὶ τ' ἄλλα στρατεύματα, ἦτανε νὰ μὴ τὸν σαστίσουν ; — λοιπὸν δὲν ἤξερε τὶ νὰ κάνῃ, τὶ νὰ διατάξῃ.

Μὰ ἔπειτα ἐσκέφτηκε, πῶς ἂν κτύπαγε κατακεφαλῆς θὰ σωροκουβάριαζε τὸ σῶμα ὀλάκερο. Ἄν κατώρθωνε νὰ βγάλῃ ἀπ' τὴ μέση τὸ Μιαούλη θὰ μούδιαζε καὶ θὰ θανάτωνε στὸ τέλος ὅλο τὸ ναυτικὸ πόλεμο τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ σὲ μεγάλο μέρος ἢ σκέψι τοῦ αὐτῆ δὲν ἦτανε καὶ λανθασμένη.

Σ' ἄν χανότανε ὁ Μιαούλης θὰ χανότανε γιὰ τὸ ναυτικὸ μας ἀγῶνα ἢ διάνοια, τὸ μυαλό, ποὺ πραχτικὰ μὲν ἄλλα πετυχημένα πάντοτε ἔπιανε τὰ πολεμικὰ ναυτικὰ σχέδια, καὶ

ἡ σιδεαένια καρδιά, πὺν εἶχε βουνὸ τὴν τόλμη νὰ ἐχτελῇ καὶ τὰ πειὸ μεγάλα καὶ τὰ πειὸ τολμηρὰ σχέδια.

Εἰς ἔργον λοιπόν !

Ἐβγάλε ντελάλη στὴν Πόλη, σ' ὅλες τὶς πολιτεῖες τοῦ ἦτανε στὴ χώρα του καὶ σ' ὅλες τὶς συμμαχικὲς του πολιτεῖες Ἀράπικιες καὶ Τουνεζίνικιες καὶ διαλάλησε διαταγὴ καὶ εἶπε : « Ὅποιος μπορέσει νὰ πιάσῃ ζωντανὸ ἢ νὰ σκοτώσῃ ἢ νὰ βουλιάξῃ τὸ Γκιαοῦρ-Μιαούλη θὰ πάρῃ ἀπ' τὸ Σουλτᾶνο μεγάλα ἀξιώματα, πρωτάκουστες τιμὲς καὶ δόξες καὶ παραμυθένια πλούτια. Ὁ δὲ Προφήτης, ὁ μέγας Μωάμεθ, σ' ἂν θάρσῃ ὁ καιρὸς νὰ τὸν πάρῃ κοντὰ του, θὰ τὸν βάλῃ μέσα σὲ ὄνειρεμένα οὐρὶ καὶ σὲ λόφους ἀπ' ἀτζέμ-Πιλάφι καὶ σὲ ποτάμια ἀπὸ σερμπέτια διάφορα.

Αὕτῃ τῇ διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου διαλάλησε ὁ ντελάλης σ' ὅλες τὶς χώρες, πὺν μετρήσαμε λίγο πειὸ πάνω.

Περάσανε μέρες, περάσανε μῆνες περίμεν' ὁ Σουλτᾶνος, περίμενε τὸ Ντοβλέτι ν' ἀκουστῇ κανὰ μαντᾶτο χαρούμενο, νὰ μαθευτῇ μαθὲς, πῶς σκοτώθηκε ἢ πῶς πιάστηκε ζωντανὸς ὁ Μιαούλης, νὰ παρουσιαστῇ τοῦλάχιστον κανένας τολμηρὸς Τοῦρκος καὶ νὰ πῃ, πῶς παίρνει ἀπάνω του τὴν ἐχτέλεσι τῆς Σουλτανικῆς διαταγῆς.

Μὰ τοῦ κάκου ! δὲν βαρύνεσαι ! οὔτε μαντᾶτο τέτοιο ἀκουγότανε οὔτε τολμηρὸς Τοῦρκος παρουσιαζότανε.

Τέλος — εἶχε πειὰ λησμονηθῇ ἡ ὑπόθεσις — θᾶτανε λίγες μέρες πρὶν τῆς μεγάλης ναυμαχίας τοῦ Γέροντα, κάτω ἀπ' τὴ Σάμο, τῆς ναυμαχίας, πὺν ὁ Μιαούλης ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τόλμη του, παρουσίασε καὶ πολεμικὲς ναυικὲς γνώσεις

καὶ ναυαρχικὴ δεξιολογία, πὺν δὲν τὰ εἶχε διδαχθῆ, καὶ μὲν τὰ ὁποῖα σάστισε τοὺς Εὐρωπαϊοὺς ναυάρχους, πὺν παρὰ κολουθήσανε τῇ ναυμαχίᾳ ῥεῖν, ὅταν — καθὼς λένε — παρουσιάστηκε στὸ Σουλτᾶνο ἓνας ξακουσμένος Τουνεζῖνος καπετάνιος, ξακουσμένος γιὰ τὴν τόλμη του καὶ γιὰ τὶς γνώσεις του καὶ ἀφ' οὗ τὸν προσκύνησε, τοῦ ὑποσχέθηκε μὲ ὄρκον καὶ μὲ μεγάλη βεβαιότητα ὅτι **θα τοῦ φέρῃ σὲ λιγὰκι τὸ Μιαούλη δεμένο.**

Εὐκόλῳ τὸ θαρροῦσε κι' ἀπήφιστα ὠρμιζότανε καὶ ὑποσχότανε.

Χάρηκ' ὁ Σουλτᾶνος κι' ἀναθάρρεψε, λυπήθηκε μονάχα πὺν δὲν ἦτανε Τοῦρκος ὁ παλληκαρῶς καπετάνιος, μὰ συλλογίστηκε πῶς ἦτανε τῆς ἴδιας θρησκείας καὶ μάλιστα σύμμαχος του πιστὸς καὶ ποτισμένος μὲ τὴν μανίαν τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Γκιαούρηδων. Τὸν ἐπαίνεσε λοιπόν, τὸν χτύπησε χαϊδευτικὰ στὶς πλατεῖες πλάτες καὶ στοὺς ὤμους του καὶ τοῦ ὑποσχέθηκε « **λαγούς μὲ πετραχήλια** » πὺν λέει ὁ λόγος, ἂν κατώρθωνε νὰ βγάλῃ ἀπ' τὴ μέση τὴ μεγάλη αὐτὴ φοβέρα τῶν Τουρκῶν, τὸ Μιαούλη.

Εἶπανε ὅσα εἶπανε σχετικὰ μὲ τὰ καράβια καὶ τὶς ἐτοιμασίες τους, πληροφορήθηκε ὁ Σουλτᾶνος ὅσες πληροφορίες τοῦ χρειάζοντουσαν κι' ἔπειτα ὁ Τουνεζῖνος καπετάνιος προσκύνησε — κατὰ τὴ συνήθειά τους — καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἀπ' τὸ Σουλτανικὸ παλάτι στὸ καράβι του. Καράβι ἦταν' ἐκεῖνο ἢ τὸ νησι τοῦ Βλυχοῦ ὀλάκερον ; Τέλος πάντων.

Λίγες ῥερες περάσανε ἀπ' τὴν ἡμέραν αὐτὴν κι' ἀρχίσανε ἡ ἐχθροπραξίαι κάτω στὴ Σάμο, στὸν κόρφο τοῦ Γέροντα, γύρω στὴν Κάσο κι' ἀπόκοντα στὴν Ἀλικαρνασσὸ καὶ στὴν Κῶ. Ἡ ἐχθροπραξίαι, πὺν ἀρχίσανε σιγὰ σιγὰ καὶ φουντώ-

σανε καὶ φουντώσανε καὶ φτάσανε στὸ πειρὸ δυνατό σημεῖο τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου-Γιαννιοῦ στίς 29 τοῦ Αὐγούστου.

Στίς ἐχθροπραξίες αὐτές, στήν ἀρχὴ τὰ βάλανε ὁ Ἑλληνικὸς στόλος — μὲ τὰ ποιά πολλά καράβια τοῦ Ὑδρεϊκα — καὶ ἡ Τούρκικη ἀρμάτα. Ὅπου κι' ἂν ἀνταμώσανε, ὅπου κι' ἂν κτυπηθῇκανε, πάντα ντροπιασμένη ἡ Τούρκικη ἀρμάτα ἔφευγε τρεχάλα νὰ σωθῇ ἀπὸ τὰ διαολομπουρλότα. Τὴν ἔστρωναν οἱ Ἕλληνες στὸ κυνήγι κι' ἄλλοτε τὴν πηγαίνανε ἴσαμε τὰ Δαρδανέλλια καὶ τὴν φρακάρανε κι' ἄλλοτε τοὺς ἔεφευγε καὶ κρυβότανε κάτω ἀπὸ τὶς μεγάλες ντάπιες τῆς Ἀσίας καὶ τῶν νησιῶν, πού τὴν προφυλάγανε τὰ μεγάλα τους κανόνια ἀλλὰ καὶ τὴν παραφυλάγανε στ' ἀνοικτὰ οἱ Ἕλληνες.

Σ' ὅλο τὸ διάστημα αὐτὸ τὰ Ἑλληνικὰ καράβια τὰ κουμαντάριζε ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης. Ἄμα μπῆκ' ὁ Αὐγουστος τὰ πράματα σφίξανε πειρὸ πολὺ κι' ἀπ' τὶς δυὸ μπάντες.

Ἐφτασ' ὁ Μπραΐμης μὲ τὰ τόσα του καράβια καὶ τοὺς Ἀραπάδες του, ἀνεβήκανε κι' οἱ Τουνεζίνοι μὲ τὰ δικά τους καράβια κι' ὅλοι αὐτοὶ ἐνωθήκανε μὲ τὸν Τοῦρκο. Ἦρθε τότε κι' ὁ Μιαούλης ἀπ' τὴν Ὑδρα, μὲ κάμποσα καράβια ἀκόμα καὶ μὲ μερικὰ μπουρλότα κι' ἐπῆρε αὐτὸς τὸ κουμάντο σ' ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ καράβια.

Στίς πρῶτες μέρες οἱ δυὸ στόλοι ἀπὸ μακρὰ κυνηγόντουσαν καὶ κυττάζανε πῶς θὰ πάρῃ ὁ καθένας τους τὸν ἄνεμο βοηθητικό. Ὑστερις ἀρχισαν μικρὲς ναυμαχίες ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ. Κι' ὅσο περνοῦσαν ἡ μέρες τόσο ἀναβε τὸ πείσμα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τὰ πληρώματα γεινόντουσαν ἀκράτητα.

Τέλος ξημέρωσ' ἡ 29 Αὐγούστου ἡμέρα τοῦ Ἁγίου-

Γιαννιοῦ. Οἱ δύο στόλοι βρεθήκανε καρσὶ κι' ἀγνάντια μέσα στοῦ Γέροντα τὸν κόρφο. Ὁ Μιαούλης ἦτανε κοντὰ στὴν ξηρά, μὲ τὸν καιρὸ μπροστά, ποὺ τοῦ δυσκόλευε πολὺ τὶς κινήσεις τῶν καραβιῶν του, «**τοὺς ἐλιγμοὺς**» ποὺ λένε σήμερα στὴν ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, Ἡ Ἀρμάτα τῶν ἐνωμένων ἐχθρῶν βρισκότανε κατὰ τ' ἀνοιχτά, μὲ τὸν καιρὸ στὰ πρίμα, πολὺ βοηθητικό.

Γλήγορα ἄρχισε ἡ ναυμαχία στὰ σωστά. Δυσκολεύτηκε πολὺ ὁ Μιαούλης στὴν ἀρχή, μὰ «**ἀπὸ δῶ σ' ἔχω ἀπὸ' κεῖ σ' ἔχω**» ξανοίχτηκε ὅπως ὅπως κάμποσο κι' ἄρχισε τὶς βόλτες καὶ τὸ κανονίδι, μέτρια στὴν ἀρχὴ ὅλο καὶ πειὸ φορτσάδο ὅσο περναγε ἡ μέρα.

Πρὶν τοῦ μεσημεριοῦ ἄλλαξ' ὁ ἄνεμος κι' ἄρχισε νὰ φυσᾷ βοηθητικὸς γιὰ τὸ Μιαούλη. Ἀκράτητοι τότε οἱ Ἕλληνες ὠρμήσανε ἐναντίον τῶν ἐνωμένων ἐχθρῶν καὶ μὲ τὸ κανονίδι καὶ μὲ τὰ μπουρλότα καὶ πρὸ πάντων μὲ τὸ ἀφάνταστο θάρρος τους — ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ τους ἦντουσαν πέντε ἢ ἕξη φορὲς πειὸ πολλοὶ τους — τοὺς σκορπίσανε ἀφ' οὗ τοὺς σκοτώσανε πλῆθος καὶ πλῆθος, τοὺς βουλιάξανε καράβια, τοὺς πετάξανε στὴν ξηρὰ ἄλλα καὶ τοὺς κάψανε μὲ τὰ μπουρλότα κάμποσα.

Σὲ μιὰ στιγμή, λίγο μετὰ τὸ μεσημέρι, ἀπάνω στὴ φόρτσα τοῦ πολέμου, φωτιὲς ψηλὲς καὶ κρότος φοβερὸς ἀπὸ ἔκκρηξι, ἔκανε δαιμονικὸ τὸν πολεμικὸν ἀλαλαγμὸ καὶ τὴν ἀντάρα καὶ στὴν ἄγρια βουὴ πρόσθεσε τώρα νέες νότες, μουγκρητὰ καὶ φωνὲς πόνου κι' ἀπελπισίας. Ἡ θάλασσα κι' ὁ οὐρανὸς μαυρίσανε ἀπὸ τῆς μαπαρούτης καὶ τῶν καμένων ξύλων τοὺς καπνοὺς. Τὶ εἶχε γίνει ;

(Ὁ Ὑδραῖος Βατικιώτης, μπουρλοτιέρης στὴ μοῖρα τοῦ Μιαούλη, εἶχε κολλήσει μὲ ἐπιτυχία τὸ μπουρλότο του πάνω

σὲ ἓνα καράβι Τουνεζίνικο, μεγάλο σὰν βουνό, μὲ ντουνιά πολὺ μέσα ἀπὸ πλήρωμα κι' ἀπὸ στρατιῶτες ταχτικούς τοῦ Τουνεζιοῦ. Σὰν ἀστραπή, γλήγορα ἔκαψε τὸ μεγάλο καράβι ὁ τολμηρὸς αὐτὸς ναυτικός καὶ κάθησε κατόπι μὲ τὴ μεγάλη скамπαβία του κι' ἄρχισε νὰ πιάνη αἰχμαλώτους ἀπ' τὴ θάλασσα, ποὺ τοὺς εἶχε πετάξει ἡ ἔκκορηξι τοῦ καραβιοῦ.

Τρέξανε κι' ἄλλες βάρκες ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ καράβια νὰ πιάσουνε αἰχμαλώτους καὶ κυττάζανε ὅλοι τους νὰ πιάνουν τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς πειὸ ἐπίσημους γιατί τοὺς ἀλλάζανε ἔπειτα μέχριστιανούς αἰχμαλώτους.

Καὶ εἶχε μπόλικους ἐπίσημους τὸ καράβι ποὺ ξετινάχτηκε ἀπὸ τὸ γενναῖο Ὑδραῖο, γιατί ἦτανε ἡ Τουνεζίνικια ναυαρχίδα. Βλέπεις ὁ Βατικιώτης πῆγε γιὰ καλὴ μπάζα καὶ πῆγε διάνα.

Μὲ τοὺς ἄλλους ἐπίσημους, ποὺ μάζεψε ἀπ' τὴ θάλασσα ὁ Βατικιώτης στὴ скамπαβία του, πῆρε πάνω καὶ τὸν Τουνεζῖνο Ναύαρχο, τὸν ὁποῖον ἔφερε στὴ ναυαρχίδα τοῦ Μιαοίλη καὶ τὸν ἔβαλε στὸ κάσαρο μὲ φρουρά.

Ἡ ναυμαχία βάσταξε ὅσο καὶ τῆς ἡμέρας τὸ φῶς. Οἱ Ἕλληνες τινιάζανε στὸν ἄερα κι' ἄλλα καράβια κι' ἔκαμαν λογιῶν-λογιῶν μεγάλες καταστροφές στὰ ἐχθρικά καράβια. Γιομίσανε τὴ θάλασσα ἀπὸ συντρίμμια καὶ σκοτωμένους, ἔκάνανανε κείνους ποὺ σωθῆκανε νὰ βλαστημοῦνε τὸν Μουχαμέτη τους γιὰ τὸ κακὸ ποὺ πάθανε καὶ χωρίσανε τὴν Ἀρμάτα, τῆς ὁποίας τὸ Τούρκικο μέρος ἐπῆγε στὸ Ναγαρά καὶ τὸ Ἀράπικο στὴ Σοῦδα γιὰ προφύλαξι καὶ ἐπισκευές.

Εἶχανε κι' οἱ Ἕλληνες ζημιές μὰ πολὺ ἀσήμαντες. Μπροστὰ στὴ μεγάλη αὐτὴ νίκη δὲν λογαριαζόντουσαν ἡ ζημιές τους. Εἶχανε δώσει δυνατὸ καὶ τελειωτικὸ κτύπημα στὸν ἐχθρὸ κατὰ θάλασσα. Ἡ φήμη διαλάλησε σ' ὅλη τὴν

οίκουμένη τῇ μεγάλῃ αὐτῇ νίκη τους, Μαθεύτηκε καὶ στὴν Ὑδρα καὶ πανηγυρίστηκε μὲ κανονιῆς καὶ δοξολογίες. Κατέβηκε ὅλο τὸ νησί ἄντρες καὶ γυναῖκες στὸ « Μοναστηρί » καὶ εὐχαριστήσανε τὴν Παναγία κατὰ τὴν ἀρχαῖα τους συνήθεια.

Τότες βγῆκε στὴν Ὑδρα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λαοῦ τὸ τραγοῦδι:

Τρίτη Τετάρτη μιὰ βραδυὰ
βγῆκ' ὁ Μιαούλης στὰ πανιά
Τετάρτη ξημερώνει
τὰ ἄρμενα σηκώνει.

Ὅρκο θὰ κάνω στὸ σταυρὸ
σὲ ὅ, τι τόπο κι' ἄν βρεθῶ
νὰ κάψω τὰ καράβια
καὶ ὅλη τὴν Ἀρμάδα

Καὶ μιὰ φρεγίδα Τουνεζιά
σὰν πάπια-πάπια κολυμπᾷ
μᾶχε καὶ καπετάνιο
ἵνα σκύλο Τουνεζιάνο

Ρίχνει κανόνια μὲ λοστοὺς
γιὰ νὰ φοβίσῃ τοὺς Γραικοὺς
μὰ κεῖνοι δὲν φοβοῦνται
παρὰ τὴν τριγυροῦνε

Ἐνα μπουρλότο τῆς κολλοῦν
κι' εὐθὺς στὶς βάρκες τους πηδοῦν
κι' αὐτὴ φωτιά ἐπῆρε
στ' ἀνάθεμα ἐπῆγε

Καὶ οἱ καϋμέν' οἱ ταχτικοὶ
 στὴ θάλασσα σ' ἄν βαθρακοὶ
 Ἀλλάχ, Ἀλλάχ φωνάζουνε
 τὸ Μουχαμέτη κράζουνε

Τὶ εἶναι τοῦτο τὸ κακὸ
 ἢ τὸ γένος τὸ Ἑλληνικὸ
 ὅπου φωτιά κρατοῦνε
 μᾶς καῖνε, μᾶς χαλοῦνε

τὸ ὁποῖο τραγουδιότανε χρόνια καὶ χρόνια ὕστερα ἀπ' τὴ
 μεγάλη μας Ἐπανάστασι καὶ τὸ θυμοῦντ' ἀκόμα ὅσοι ζοῦνε
 ἀπὸ τὰ χρόνια ἡεῖνα, τίμια ἀπομεινάδια.

Σ' ἄν νύκτωσε, τέλος, ἡ ἡμέρα ἡεῖνη μαζευτήκανε τὰ
 Ἑλληνικὰ καράβια κι' ἀρχίσανε νὰ μετροῦνε τὶς ζημιές τους
 καὶ νὰ τὶς σιγροῦνε ὅπως μπορούσανε.

Μαζευτήκανε τότε ὅλοι οἱ καπετανεοὶ στὴ Ναυαρχίδα
 τοῦ Μιαούλη γιὰ νὰ συζητήσουνε περὶ τῆς ναυμαχίας, γιὰ
 νὰ λάβουνε ἀποφάσεις γιὰ τὴν αὐριανὴ μέρα καὶ γιὰ νὰ
 δοῦνε τὸν ἐπίσημο Τουνεζῖνο, πὺν εἶχε αἰχμαλωτίσει ὁ Βατι-
 κιώτης.

Πραγματικῶς, κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Μιαούλη, ὁ Του-
 νεζῖνος ὠδηγήθηκε μπροστά τους, πὺν ἦσαν μαζεμένοι στὴν
 πρύμη, στὸ καρὲ — ἄς ποῦμε — τῆς ναυαρχίδος.

Ἱπποτικὰ χαιρέτισε ὁ Τουνεζῖνος ἱπποτικὰ τὸν χαιρετί-
 σανε κι' οἱ Ἕλληνες καπετανεοὶ. Τότε μεσ' τὶς κουβέντες
 πὺν εἶπανε, μαθεύτηκε πῶς ἦτανε ὁ Ναύαρχος τῆς Τουνε-

ζίνικιας μοίρας καὶ πῶς εἶχε ὑποσχεθῇ στὸ Σουλτάνο νὰ τοῦ πάῃ τὸ Μιαούλη δεμένο καὶ τώρα !!! αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος.

Ἄς εἶναι κανένας δὲν γέλασε — ὅπως μπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε — ὅχι ! κανένας δὲν γέλασε, ἀπὸ τοὺς σοβαροὺς αὐτοὺς καπετανέους, ὅταν ὁ Τουνεζίνος τοὺς διηγήθηκε τὸ πάθημά του· ἦντουσαν σοβαροί, σὰν ὤμαῖοι συγκλητικοὶ καὶ δὲν ἠθέλανε νὰ θίξουνε καθόλου τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Τουνεζίνου, τοῦ ὁποίου ἐχτιμήσανε πολὺ τὴν παλληκαργιὰ καὶ τὴν εἰλικρίνεια.

Σὲ μιὰ στιγμή τῆς ὁμιλίας τους ὁ Τουνεζίνος, ποὺ εἶχε δῇ κατὰ τὶς λίγες ὥρες τῆς αἰχμαλωσίας του τὰ πτωχὰ Ἑλληνικὰ караβάκια καὶ εἶχε ἀντιληφθῇ καλὰ — γιατί ἦτανε πολὺ γεμιτζῆς καὶ ἔμπειρος τῶν πολεμικῶν — τι εἶχανε καὶ τι τοὺς ἔλειπε, καὶ εἶχε σαστίσει ἀπὸ τὴν ἀκούραστη σβελοσύνη τῶν Ὑδραίων ναυτῶν τῆς ναυαρχίδος, ποὺ ξυπόλυτοι τρέχανε ὁλοένα, πότε στὰ κανονάκια τους, πότε στὰ ξάρτια τους καὶ πότ' ἄλλου, ὅπου τοὺς προσκαλοῦσε ἡ ἀνάγκη τῆς στιγμῆς, κούνησε τὸ κεφάλι του, σὰν μὲ λύπη, σὰν μὲ θάυμασμό καὶ εἶπε πρὸς τοὺς καπετανέους ἀναστενάζων :

« Μωρὲ μ' αὐτὰ τὰ караβάκια μᾶς πολεμάτε τὰ βρίκια μας, τίς φρεγάδες μας, τὰ ντελίνια μας ; » . Καὶ ἔπειτα πρόσθεσε :

« Ἀχ δόστε μου διακόσους σὰν τοὺς Ὑδραίους ναῦτες σας καὶ θὰ σᾶς πιάσω ὅλους χωρὶς πόλεμο »

« Ἀπ' τὰ Ὑδραιωτάκια
ναῖχα κι' ἐγὼ παιδιὰ
διακόσιους γεμιτζῆδες
ἀπὸ τοὺς τσαμισλῆδες »

Τότε τὸν ἐχτιμήσανε ὅλοι, ἀκόμα περισσότερον, τὸν τολμηρὸν Τουνεζῖνον.

Ὁ δὲ ναύαρχος Μιαούλης, ποὺ μὲ τὴν ἀστραφτερὴν μάτιά του εἶχε νοιώσει, πῶς εἶχε μπροστά του ἀληθινὸ παλληκάρι, τόσο τὸν καμάρωσε καὶ τὸν θαύμασε γιὰ τὴν εἰλικρινεία του καὶ τὴν τόλμη του, ὥστε ἔβαλε τὸ φέσι του ψηλά, ἀπ' τὴν εὐχαρίστησί του καὶ σκέφτηκε νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴ ζωὴ καὶ τὴ λευτεριά του. Ἡξέρανε, βλέπετε, τότε νὰ γνωρίζουνε τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ τὴν ἐχτιμᾶνε, ἔστω κι' ὅταν τὴν ἐβλέπανε στὸν ἐχθρό τους.

Ἐλαβε λοιπὸν ἀπόφασιν νὰ τὸν λευτερώσῃ ἀμέσως καὶ διάταξε τοὺς ναῦτές του νὰ ἐτοιμάσουνε μιὰ βάρκα γιὰ νὰ τὸν βγάλουνε ἀπέναντι στὴ μεγάλη στεργιὰ τῆς Μ. Ἀσίας.

Μὰ τότε σ' αὐτὴ τὴ στιγμῇ, σκέφτηκε ὁ ναύαρχος Μιαούλης, ὅτι ὁ Τουνεζῖνος εἶχεν ἀντιληφθῇ καλὰ τὴν κατάστασιν τῶν Ἑλληνικῶν καραβιῶν, ἀπ' τὴν εἰκόνα, ποὺ εἶδε στὴν Ἑλληνικὴ ναυαρχίδα καὶ ὅτι δὲν ἦτανε συμφέρον νὰ μάθουνε οἱ ἐχθροὶ τόσες πληροφορίες ἀπὸ τόσο ἐπίσημον καὶ γυμνασμένον πρόσωπον σὰν τὸν Τουνεζῖνον.

Ἐδῶ ἦταν ὁ κόμπος.

Ἐνοιώσε στὴν ψυχὴ του ὁ Ὑδραῖος ναύαρχος, νὰ παλαίβουνε ἡ ἀγάπη καὶ τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος καὶ ἡ ἐχτιμῆσις τῆς τόλμης καὶ τῆς εἰλικρινείας· καὶ σὰν νὰ στενοχωρεύτηκε· μὰ σὰν ἀναλογίστηκε, πῶς μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ θᾶδινε ὁ Τουνεζῖνος θὰ ὑπονῶτανε πολὺ τὸ ἠθικὸ τῶν Τούρκων, κατὰ θάλασσαν, ποὺ ἦτανε συντρίμμι τῶσα, καὶ πῶς μπορούσε καὶ νὰ καταστραφῇ ὁλότελα ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀπὸ δαῦτες, σὰν ἀναλογίστηκε λοιπὸν αὐτὰ δὲν ἄργισε νὰ πάρῃ ἀπόφασιν. Ἐπειτα, ξέρουμε ὅλοι δά !, πρῶτα ὁ Θεὸς καὶ ἡ Πατρίδα κι' ἔπειτα ὅλα τᾶλλα, Ἀφ' οὗ

λοιπὸν ἢ λευτεριά τοῦ τολμηροῦ καὶ εἰλικρινοῦς Τουνεζίνου ἦτανε ἀντίθετη πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδας, πού ἀγωνιζότανε νὰ λευτερωθῇ, δὲν ἔπρεπε αὐτὸς δηλαδὴ ὁ Τουνεζῖνος ναύαρχος οὔτε νὰ λευτερωθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Καὶ μάλιστα ὁ κίνδυνός του ἔπρεπε νὰ βγῇ γλήγορα ἀπ' τὴ μέση, ὅσο πειὸ γλήγορα, γιατί ἡ πολεμικὴς περιστάσεις κυλᾶνε πολὺ γοργὰ καὶ δὲν περιμένουνε.

Ἐκάλεσε λοιπὸν ὁ Μιαούλης τοὺς ναῦτες του, πού θ' ἄβγαζαν ὅξω τὸν Τουνεζῖνο καὶ τοὺς ὀρμήνεψε μυστικὰ νὰ βροῦνε κάθε τρόπο καὶ νὰ μὴ τὸ βγάλουνε ζωντανὸ στὴν ξηρά. Τοὺς ἐξήγησε πατρικὰ ὁ Μιαούλης τὸ λόγο, καὶ καταλάβανε κατὰ βάθος οἱ ἀφελεῖς αὐτοὶ ναῦτες, πῶς ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνῃ, ὅπως ἔλεγε ὁ Ναύαρχος.

Σὲ λίγη ὥρα μιὰ μεγάλη βάρκα, μὲ ἕξι ναῦτες στὰ κουπιά καὶ ἓναν στὸ τιμόνι, δίπλωσε στὴ σκάλα τῆς ναυαρχίδος τοῦ Μιαούλη.

Φάνηκε τότε ἀπ' τὴν πρύμη τῆς ναυαρχίδος ν' ὀρχεται πρὸς τὴ σκάλα ὁ Τουνεζῖνος. Τὸν συνωδεύανε ὅλοι οἱ καπετανέοι κι' ἀνάμέσά τους ξεχώριζε πανύψηλος ἐκεῖνος μὲ τὸ Τουνεζίνικο φέσι του, πού τὸ φόραγε πυργωτὸ καὶ τουρλωτό.

Σὰν φτάσανε στὸ ἴσωμα τῆς σκάλας στὴ «**πιάτα φόρμα**», πού λένε οἱ ναυτικοὶ στὴ γλῶσσά τους, χαιρετηθήκανε μὲ τὸ χέρι, πολὺ ἱπποτικά, καὶ ἔπειτα ὁ Τουνεζῖνος σελίγες στιγμὲς κατέβηκε τὴ σκάλα καὶ κάθισε στὴν πρύμη τῆς βάρκας, ἡ ὁποία ἀμέσως ἀβαράρισε ἀπ' τὴ ναυαρχίδα καὶ τράβηξε

πρὸς τὴν ξηρὰ τῆς Ἀσίας. Ἦτανε πειὰ σκοτάδι καὶ δὲν διακρινόντουσαν ἢ φάτσες οὔτε τῶν ναυτῶν, ποὺ τραβάγανε κουπί οὔτε τοῦ Τουνεζίου.

Πίσω ἀπ' τὸν Τουνεζίνο, ποὺ ἦτανε ἀκουμπισμένος στὴ «**φάρκα**», βαστοῦσε ὁλόρθος μέσα στὴ «**βαρδιόλα**» τὸ τιμόνι τῆς βάρκας ἓνας ἄλλος ναύτης, ποὺ τὸν εἶπαμε καὶ πάρα πάνω, ψηλὸς ἴσαμε κεῖ πάνω καὶ μεστωμένος σὰν βράχος, σὰν θηρίο γερός. Φαινότανε πῶς ἦτανε κάπως πάρα-πάνω ἀπ' τοὺς ἄλλους καὶ μολονότι δὲν μποροῦμε σιὰ σοβαρὰ νὰ κάνουμε λόγο γιὰ πειθαρχία μεσ' στοὺς ναυτικούς πολεμιστὰς ἐκείνων τῶν χρονῶν, ἐν τούτοις ἐξασκοῦσε πειθαρχικὴ ἐπιβολὴ στοὺς ἄλλους συναδέλφους του, κατὰ τὴν τότε μέθοδο, μὲ τὴν σωματικὴ του ἀνδρεία καὶ τοῦ μυαλοῦ του τὴν ἐξυπνάδα.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ναύτης, σὰν ἡ βάρκα εἶχε ἀνοιχτῇ κάμ-ποσο ἀπ' τὴ ναυαρχίδα, ἀπάνω ποὺ δινε τίς διαταγές του — ἄς ποῦμε — στοὺς ἄλλους ναῦτες, ποὺ τραβάγανε κουπί, μίλησε πειρὸ ἄσχημα ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε καὶ οἱ ἄλλοι ναῦτες τὸ πῆρανε τᾶχα προσβολὴ κι' ἄρχισε ἔτσι ἓνας δυνατὸς καυγᾶς μὲ λόγια καὶ βρισιδία προσποιητὰ μεταξὺ ἐκεινοῦ καὶ τῶν ἄλλονων ποὺ ξέρανε ἐπίσης τὴν ὑπόθεσι,

Σιὰ λόγια καὶ σις βρισιές ἀπάνω ἓνας ἀπ' τοὺς ναῦτες τῶν κουπιῶν σηκώνει τὸ κουπί του — κουπί μεγάλο, σὰν σκαμπαβίας δὰ — γιὰ νὰ τὸ κοπανήσῃ δῆθεν κατακέφαλα κατὰ τοῦ ναύτη τοῦ τιμονιοῦ. Καὶ μὲ τέχνη ὁ μὲν τιμονιέρης ἔγυρε στὴν πάντα γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ κτύπημα τὸ δὲ κουπί τὸ κατέβασε ὁ ναύτης στὸ κέφαλι τοῦ Τουνεζίου, ὁ ὁποῖος ἔμεινε κόκαλο.

Κι' ἔτσι, μ' αὐτὸ, τὰ μυστικὰ τῶν Ἑλληνικῶν καραβιῶν

ἔμειναν καὶ πάλιν δικά τους μυστικά. Καὶ ἡ Πίστι καὶ ἡ Πατρίδα ξεφύγανε ἓναν κίνδυνο.

Γλήγορα τὸ γεγονός τοῦτο μαθεύτηκε σ' ὅλα τὰ Ἑλληνικά καράβια καὶ ἔφτασε καὶ στὴν Ὑδρα ὅπου προξένησε χαρὰ καὶ περηφάνεια σ' ὅλους.

Τραγούδια φειαχτήκανε πολλὰ γύρω σ' αὐτὸ, καὶ τραγουδιόντουσαν χρόνια καὶ χρόνια ἀπ' ὅλους, καὶ θρύλλοι ἄπειροι σχηματιστήκανε ἀπ' τὴ λαϊκὴ φαντασία, πὺν τόσον ὠμορφα δημιουργεῖ. Κι' ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ ἔφτασε ὡς ἐμᾶς γιὰ νὰ μὴ πεθάνῃ ποτέ, ὅπως δὲν πεθαίνουν ποτέ, ὅλα τὰ ὁμοιά του, πού, σὰν κι' αὐτό, μαρτυροῦν τὶς θυσίες γιὰ τὴν Πίστι καὶ γιὰ τὴν Πατρίδα καὶ τὶς ὑπερανθρώπινες προσπάθειες γιὰ τὴν Λευτεριά.

Ἐν Ὑδρᾷ τῇ 10 Αὐγούστου 1929.

Δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴ « Μαθητικὴ ἔνωσι » τὸ σεμνὸ σχολικὸ περιοδικὸ τῶν Λεοντείων Λυκείων τῶν Ἀθηνῶν.

“ΣΒΕΛΤΟΣΥΝΗ ΓΕΡΟΥ - ΠΑΠΑ,,

Κάμποσα χρόνια πρὶν ἀνάψῃ ἡ μεγάλη μας Ἐπανάστασι, ὅταν κουρσεύανε τὶς θάλασσες καὶ τὰ πέλαγα ὁ Κατσο-Λάμπρος κι' ὁ Μαλτέζος Γουλιέλμος, δυνατοὶ κουρσάροι, πὺν τοὺς φοβήθηκε κι' ὁ Σουλτᾶνος ὁ ἴδιος, μιὰ μέρα, ἦρθανε κάμποσοι ἀπὸ δαύτους μὲ τὸ Γουλιέλμο τὸ Μαλτέζο,

πὶ κεφαλῆς, καὶ στὴν πλούσια Ὑδρα μὲ τοὺς πολλοὺς ἀρχόντους, ποὺ εἶχανε τὸ χρυσάφι καὶ τὰ πλούτια τοὺς μέσα σὲ στέρνες, καὶ τὶς κουμπάνιες σὲ ἀποθῆκες, σὲ κασόνια καὶ σὲ κιούπια.

Εἶχανε μαζύ τοὺς οἱ κουρσάροι καὶ καμπόσους ἀπ' τοὺς λιάπηδες τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ πηγαίνανε μὲ τὸ σκοπὸ νὰ χαρατσώσουνε στὰ γερά τὸ πλούσιο νηοί, πού, καθὼς ἀκούγανε τότες ὅλοι, εἶχε τὶς ντούπιες καὶ τὰ κολωνᾶτα χύμα, καὶ τὶς λίρες στὶς στέρνες, καθὼς εἶπαμε πάρα πάνω.

Μὲ μεγάλη ὄρεξι πηγαίνανε οἱ κουρσάροι καὶ οἱ λιάπηδες, καὶ μὲ τὴ φαντασία τοὺς, ποὺ τὴν ξάναβε ἡ δίψα τοῦ χρήματος, πιστεύανε πῶς θὰ γιομίζανε τὰ καράβια τοὺς μὲ χρυσάφι καὶ μ' ἀσῆμι ὥς τὰ μούνια.

Ξημερωθῆκανε ἐπὶ τέλους ὁξω ἀπ' τὸ λιμάνι καὶ σὲ λίγο μπήκανε κι' ἀράξανε. Στὴ στιγμή δέ, βγήκανε οἱ πειὸ τρανοὶ μὲ τὸ Γουλιέλμο μαζὺ καὶ πήγανε νὰ βιζιτάρουνε τοὺς προεστοὺς καὶ τοὺς ἀρχόντους τοῦ τόπου. Οἱ προεστοὶ τοὺς δεχτήκανε — ἀφ' οὗ ἦντουσαν χριστιανοὶ μαθὲς κι' ἐκεῖνοι σ' ἂν κι' αὐτοὺς — τοὺς τρατάρανε, ὅπως ἦτανε καὶ εἶναι ἡ συνήθεια στὸ νηοί, καὶ τοὺς ῥωτήσανε καὶ τὸ σκοπὸ τοῦ ἐρχομοῦ τοὺς.

Οἱ κουρσάροι καὶ οἱ λιάπηδες, χωρὶς νὰ διστάσουνε καθόλου φανερώσανε τὸ σκοπὸ τοὺς, εἶπανε δηλαδὴ στοὺς προεστοὺς ὅτι εἶχανε ῥθῆ γιὰ νὰ πάρουνε πλιάτσικα ἀπ' τοὺς Ὑδραίους.

Καταλαβαίνετε βέβαια ὅλοι σας, ποῖα ἐντύπωσι ἔκανε στοὺς προεστοὺς ἡ δῆλωσι τῶν κουρσάρων καὶ τῶν λιάπηδων.

Χωρὶς νὰ τὰ πολυλογοῦμε ἀπαντήσανε τότε οἱ προεστοὶ

στοὺς κουρσάρους καὶ τοὺς λιπηδες, ὅτι δὲν ἐννοοῦνε νὰ τοὺς δώσουνε οὔτε ἓνα σπασμένο ἄσπρο.

Δὲν τὸ κάνανε βέβαια τόσο ἀπὸ φιλαργυρία, ἀπὸ τσιγκουνιά, οἱ Ὑδραῖοι, ποὺ δὲν θέλανε νὰ δώσουνε βοήθεια στοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, ποὺ ἦντουσαν μὲν κουρσάροι ἀλλὰ ὁ ἀγῶνάς τους γινότανε ὑπὲρ τοῦ σταυροῦ καὶ κατὰ τοῦ Μουχαμέτη, ὅχι δὲν ἀρνηθήκανε οἱ Ὑδραῖοι τῇ βοήθειά τους ἀπὸ φιλαργυρία καὶ τσιγκουνιά — αὐτοὶ, ποὺ ἅμα νομίσανε τῇ στιγμῇ κατάλληλη, ἀργότερα, ἀδειάσανε τὶς στέρνες τους ἀπὸ τὶ λίρα, ἀρματώσανε σὲ πολεμικὰ τὰ ἐμπορικά τους καραβάκια καὶ βγήκανε στὴ λοῦφτα χωρὶς νὰ λογαριάσουνε τίποτις — ὅχι ξαναλέμε δὲν τὸ κάνανε ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς τὸ χρῆμα, ἀπὸ στραβὸ ἔρωτα πρὸς τοὺς θησαυροὺς, ἀλλὰ δὲν θέλανε νὰ μαθευτῇ ἀπὸ τὸ Σουλτᾶνο, ὅτι ἡ Ὑδρα τροφοδοτοῦσε καὶ χαρτζηλίκωνε τοὺς τρομεροὺς αὐτοὺς κουρσάρους, ποὺ εἶχανε ξεκουρελιάσει καὶ ρεζιλιέψει τὸ « **κράτος τῆς βασιλείας του** ». Καὶ δὲν θέλανε νὰ μαθευτῇ ἀπ' τὸ Σουλτᾶνο αὐτὸ τὸ πρᾶμα, ἐπειδὴ ἡ προνομιακὴ τους θέσις μέσα στὴν Τούρκικη αὐτοκρατορία, τοὺς ἔδινε πολλὰ πολιτικὰ καὶ πρὸ πάντων οἰκονομικὰ ὠφελήματα, τὰ ὅποια γιὰ τὴν Ἐλευθερία, γιὰ τὴν Πίστι, γιὰ τὴν Πατρίδα μὲ ὅλη τους τὴν καρδιά τὰ θυσιάζανε — καθὼς καὶ τὰ θυσιάσανε — μὰ ὅμως τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν τὴν νομίζανε κατάλληλο γιὰ τόσες μεγάλες θυσίες, ὅπως τὴν νομίσανε λίγα χρόνια πειὸ ὕστερις, ποὺ πήρανε « **ἐν μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ** » τὰ ὅπλα.

Τοὺς εἶχε δέ, ποὺ τοὺς εἶχε σιὸ ντουφέκι ὁ Σουλτᾶνος γιὰ τὶς σχέσεις τους μὲ τοὺς Μοσκοβίτες, ἂν μάθαινε καὶ πάλι πῶς βοηθοῦνε τὸν Κάτσο-Λάμπρο καὶ τοὺς συντρόφους του, ποὺ τοὺς παρακινοῦσε ὁ Μόσκοβος, ἔ ! τότε πειά,

ἄλλοίμονό τους θὰ τοὺς βούλιαζε σύψυχα θὰ τοὺς κατέστρεφε, συμπούπουλο θὰ πηγαίνανε ὅλοι τους, ἀπ' τὴν ὁργὴ του.

Ἐπειτα κι' αὐτοὶ οἱ βλογημένοι οἱ κουρσάροι τὸ παρακάνανε! κάθε τόσο ἀπαιτήσεις· καὶ τί ἀπαιτήσεις!, ἐννοοῦσανε νὰ τα σκουπίζανε ὅλα μὲ μιὰ βίζιτα, νὰ μὴ ἀφήνανε τίποτις στοὺς νοικοκυρέους.

Τέλος πάντων οἱ προεστοί, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ὑδραῖοι, τοὺς εἶπανε καθαρά καὶ ξάστερα, ὅτι δὲν τοὺς δίνουνε οὔτε ἓναν παρᾶ.

Θυμώσανε οἱ κουρσᾶροι καὶ οἱ λιάπηδες κι' ἀρχίσανε τὶς φοβέρες, πῶς θὰ κάψουνε τὴ νησί, θὰ σφάζουνε τοὺς ἄντρες, θὰ πάρουνε τὶς γυναῖκες, πῶς θὰ κουρσεύουνε τὰ Ὑδρέϊκα καράβια καὶ θὰ παίρνουνε τὴν πραμμάτια τους.

Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς φοβέρες οἱ λιγόλογοι Ὑδραῖοι οὔτε ἀπαντήσανε οὔτε κἄν γελάσανε, γιὰ κοροϊδία, κουνήσανε μονάχα λίγο τὸ κεφάλι τους, σᾶν νὰ τοὺς ἐλεεινολογούσανε καὶ ὅλοι μαζὺ δείξανε μὲ τὸ δάκτυλό τους τὶς δυὸ μεγάλες ντάπιες, ποὺ ἦντουσαν καὶ εἶν' ἀκόμα στοῦ λιμανιοῦ τὴ μπούκα, ἀπὸ δεξιὰ καὶ ζερβὰ — γκρεμισμένες τώρα — μὲ τὰ μεγάλα τους κανόνια, καὶ τὰ ἄρματωμένα καράβια — ὅσα βρισκόντουσαν κείνη τὴν ὥρα στὸ λιμάνι — ἄρματωμένα μὲ τῆς Πόρτας τὴν ἄδεια, ἐναντίον τῶν κουρσάρων.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, μὲ τὸ πῶς τοὺς δείξανε οἱ Ὑδραῖοι τὶς ντάπιες καὶ τὰ καράβια τους, καταλάβανε οἱ κουρσάροι καὶ οἱ λιάπηδες ὅτι αὐτὸ ἐσήμαινε «Σᾶν θέλετε καὶ σᾶν σᾶς βαστάει ξανακοπιᾶστε γιὰ νὰ ἐκτελέσετε τὶς φοβέρες σας. Ἴδου μὲ ποιоὺς θὰ μιλήσετε τότε, μὲ τὰ κανόνια, ποῦ εἶναι στὶς ντάπιες καὶ μὲ τὰ κανόνια ποὺ εἶναι στὰ καράβια».

Δὲν εἶπανε πειὰ τίποτις ἄλλο οὔτε οἱ μὲν οὔτε οἱ δέ, παρὰ κουρσάροι καὶ λιάπηδες μπήκανε στὰ κουρσάρικα καράβια τοὺς, σαλπάρανε καὶ ἀνοιχτήκανε βλαστημῶντας καὶ φοβερίζοντας, κατὰ τὸ Λεβάντε, τραβήξανε κατὰ τὰ νησιὰ γιὰ νὰ ἀνταμώσουνε τὸν Κάτσο-Λάμπρο.

Τὴν προσβολὴ ποὺ πάθανε οἱ κουρσάροι δὲν τὴν περιμένανε καὶ γι' αὐτὸ ἐγίνανε σ' ἅν τὰ λυσασμένα σκυλιὰ « ἔξω φρενῶν » ἀπ' τὸ θυμὸ τοὺς. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ πῆρε τὸ πρᾶμα πειὸ πολὺ κατάκαρδα, ποὺ νόμισε πῶς τοῦ προσβάλλανε τὸ φιλότιμο περισσότερο ἀπὸ τῶν ἄλλωνῶνε ἦτανε ὁ Γουλιέλμος ὁ Μαλτέζος, ὁ ὁποῖος καὶ ὠρκίστηκε νὰ ἐκδικηθῇ ἄγρια, ἄγρια ὅσο μποροῦσε, τοὺς Ὑδραίους.

Γι' αὐτό, ὅταν, σὲ λίγες μέρες ἀνταμώσανε μὲ τὸν Κάτσο-Λάμπρο, τοῦ διηγήθηκε τὸ τί ἐγίνε, τὸν ἐρέθισε δυνατὰ, καὶ στὸ ὄνομα τῆς φιλίας τοὺς καὶ τῆς συμμαχίας τοὺς, τοῦ ζήτησε ἀπαιτητικὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἐκδικηθῇ, ὅπως αὐτὸς ἐννοιω'ε μέσα του, τοὺς κε . . . , . . . τοὺς Ὑδραίους.

Ὁ Λάμπρος τοῦ ἔδωκε τὸ λόγο του

Σὲ λίγους μῆνες ἔπειτα, ἀφ' οὗ εἶχανε κουρσέψει καράβια καὶ χῶρες στὸ Αἰγαῖο καὶ στὸ Κρητικὸ πέλαγος, ἦρθανε μαζί, Γουλιέλμος καὶ Λάμπρος — ὁ Ἀνδροῦτσος ἔλειπε — κι' ἀράξανε ἀπέναντι τῆς Ὑδρας, στὴν ξηρὰ τοῦ Μωρηᾶ, κοντὰ στὸ Μετόχι τοῦ Μοναστηριοῦ, ποὺ θᾶναι τρία-τέσσερα μίλια ἀπόστασι ἀπ' τὴν Ὑδρα, ἀποφασισμένοι πειὰ νὰ ἐκδικηθοῦνε ἐμψυχα καὶ ἄψυχα τοῦ νησιοῦ.

Ἡ θηριώδεις διαθέσεις τοὺς δὲν ἀργήσανε νὰ φανοῦνε.

Τὴν νύκτα ἀμέσως χωρὶς νὰ εἰδοποιήσουνε κανένα, νομίζοντας πῶς εἶχανε μείνει ἀπαρατήρητοι ἀπὸ τοὺς Ὑδραῖους, οἱ ὁποῖοι τοὺς εἶχανε δὴ ὅταν ἐρχόντουσαν ἀπ' τὴν Ὀστρια-Γάρμπη καὶ τοὺς εἶχανε γνωρίσει ἀπ' τὴ βίγκλια τοῦ Ἑρους καὶ εἶχανε λάβει γλήγορα ὅλα τοὺς τὰ μέτρα — τὴ νύκτα λοιπὸν ἀμέσως σαλπάρανε ἀπ' τὸ Μετόχι κι' ἀνοιχτήκανε ἴσα γιὰ τὴν Ὑδρα.

Ἀμα τὴ ζυγώσανε, ὅσο εἶχανε καρατάρει γιὰ νὰ φτάνη τὸ βόλι τους, ἀρχίσανε ἐπίμονο καὶ πεισματικὸ κανονίδι καὶ ντουφεκίδι στὰ πειρὸ κοντά.

Οἱ Ὑδραῖοι δὲν κοιμώντουσαν· εἶπαμε, τοὺς εἶχανε γνωρίσει καὶ εἶχανε μαντεύσει τὶ θὰ γινότανε. Λοιπὸν εἶχανε βάλει τὰ παλληκάργιά τους στὰ ὀλιγώτερον ὀχυρωμένα μέρη τοῦ νησιοῦ, γιατί ξέρετε ἡ Ὑδρα εἶχε ντάπιες πολλές Σώζονται — κρεμισμένες τώρα — ὅλες, ἀπάνω κάτω, μὲ τὰ δοξασμένα τους κανόνια.

Κάθε τόσο καὶ ἀπὸ μιά, ἀπ' ὅλες τὶς μεριές, δίνουνε στὸ νησί — καθὼς εἶναι μακρουλὸ τὴν μορφὴ μεγάλου ἀστακοῦ. Τὶς πειρὸ πολλές δὲ τὶς ἔχει κατὰ τὴν Τραμουντάνα, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος ἔχει μέρη ἴσια, πού μποροῦσε νὰ τὰ πάταγε ὁ ἐχθρὸς. Ἀπὸ τὴν Ὀστρια ἔχει λιγώτερες γιατί κατὰ κεῖνο τὸ μέρος εἶναι βράχια ἄγρια, ἀκοίμητοι κι' ἀνίκητοι φρουροί, πού δὲν μπορεῖ ὁ ἐχθρὸς ὄχι μόνον νὰ τὰ πατήσῃ μὰ οὔτε νὰ τὰ ζυγώσῃ καὶ μάλιστα ὅταν φυσᾶνε νοτιάδες, γιατί θὰ τὸν κάνουνε συντρίμμια, θρύψαλα. Βάλανε λοιπὸν τοὺς κανονιέρηδες μονάχα στὶς ντάπιες καὶ τοὺς ἄλλους ἄντρες τους στὰ μέρη πού δὲν ἦσαν ντάπιες, στὶς χύμες, στὰ λούμια καὶ στ' αὐλάκια. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄντρες δὲν φτάνανε, γιατί δὲν ἦντουσαν καὶ τόσοι πολλοὶ, τρέξανε κι' ἡ γυναῖκες, ἡ γενναῖες Ὑδρεῖσες, ἡ θαυμαστὲς

μανάδες τῶν κατόπιν μπουρλοτιέρηδων, καρσβοχυρέων καὶ ναυάρχων, καὶ ἄλλοῦ μὲν μαζὺ μὲ τοὺς ἄντρες ἄλλοῦ δὲ μονάχες τοὺς ἀναλάβανε τὴν ὑπεράσπισι πολλῶν θέσεων, τὶς ὁποῖες μὲ περίσσια γενναιότητα ὑπερಿಸπηστίκανε καὶ σώσανε. Ἀρχηγό τοὺς δὲ εἶχανε τὴν **Χοντροπαναγιώταινα**, μιὰ ἀντρογυναῖκα ἴσαμε κεῖ πάνω, ποὺ ἴσα μὲ τὸ μπόϊ εἶχε καὶ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀπόφασι καὶ γιὰ τὴν ὁποία θὰ σᾶς διηγηθοῦμε πειρὸ κάτω.

Στὶς πρῶτες κανονιᾶς τῶν κουρσάρων οἱ Ὑδραῖοι δὲν ἀπαντήσανε, θέλανε νὰ ξεγελοῦσανε τοὺς κουρσάρους καὶ νὰ τοὺς κάνουνε νὰ ζυγώσουνε πολὺ στὴν ξηρά. Καὶ πραγματικῶς οἱ κουρσάροι ἅμα εἶδανε ὅτι οἱ Ὑδραῖοι δὲν ἀπαντούσανε μιὰ δυὸ φορὲς, νομίσανε πῶς κοιμώντουσαν, καὶ βέβαιοι περὶ πῶς ἡ πολιτεία κι' ὅλο τὸ νησί θᾶτανε ἀφύλλακτο, ζυγώσανε ἀνίδεοι σὲ ἀπόστασι, ποὺ νὰ τοὺς φτάνουνε κι' οἱ πέτρες ἀκόμα, ὅταν πετιοῦνται μὲ τὸ χέρι σκέτο.

Ἀναπνοὴ δὲν ἀκουγότανε ἀπ' τὸ νησί, μονάχα τῶν πετεινῶν τὰ λαλήματα καὶ τῶν σκυλιῶν τὰ γαυγίσματα ἐκόβανε τὴ μονοτονία τῆς νυκτερινῆς σιωπῆς. Φῶς δὲν φαινότανε κανένα, σὲ ὅλα τὰ σπίτια τὸ ὑπνωτικὸ σκοτάδι εἶχε ξαπλωθῇ καὶ τᾶχε σκεπάσει πυκνά. Κᾶπου κᾶπου σιγόλαμπε μισόσβυστο τὸ καντηλάκι ἀπ' τὰ παραθυράκια τῶν ἐκκλησιῶν ποὺ φαινόντουσαν ἀπ' τῆς θάλασσας τὸ μέρος.

Ὅλα μαρτυροῦσαν, πῶς οἱ Ὑδραῖοι θὰ ροχάλιζαν καὶ ἴσως ἴσως θὰ ὄνειρευόντουσαν ταξίδια καὶ πολιτεῖες μακρινές,πραμμάτειες πλούσιες καὶ ναύλους ἀκριβοὺς.

Ὅλα ἔπειθαν τοὺς κουρσάρους πῶς τὸ νησί, ποὺ τόσο ἐχθρευόντουσαν, ἦτανε ντίπ ἀφρούρητο, πῶς θὰ τὸ ἐκδικηόντουσαν χωρὶς νὰ χύσουνε οὔτε σταλαγματιὰ ἀπὸ τὸ αἷμα τους, πῶς θ' ἀρπάζανε τὶς γυναῖκές του, πῶς θὰ ληστεῖανε

τὰ πλούτια του, τὰ ἀμύθητα πλούτια του, πῶς θὰ τὰ κάνα-
νανε ὅλα « **γῆς Μαδιάμ** ». Χαρούμενοι λοιπὸν ἐτοιμα-
ζόντουσαν νὰ πηδήσουνε στὶς βάρκες γιὰ νὰ πατήσουνε
τὴν πολιτεία μιὰ ὥρα ἀρχύτερα κι' ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα της·
ἄλλοι ἀπ' τὸ Λιμάνι, ἄλλοι ἀπ' τ' Αὐλάκι, ἄλλοι ἀπ' τὸ
Μανδράκι, ἄλλοι ἀπ' τὸ Καμίνι κι' ἄλλοι ἀπ' ἄλλου.

Αὕτῃ τῇ σγιγμῇ καὶ σ' αὐτὲς τὶς σκέψεις τοὺς ἀπάνω,
μιὰ λάμψη δυνατὴ, ποὺ σὲ στράβωνε, σ' ἄν ἀστραπὴ, καὶ
ποὺ φώτισε τὴν πολιτεία κι' ὅλο τὸ νησί μὲ τὰ ψηλά του
βράχια, φάνηκε ἀπερίμεντη κι' ἓνα διαολικὸ μπουμ, σ' ἄν
βροντὴ τρομακτικὴ, ἀκούστηκε ἀπ' τὴν ξηρὰ καὶ πολλὰ στό-
ματα ἀνοικτά, λὲς καὶ — σ' ἄν τὰ θηρία τῆς καλᾶσεως —
ξεράσανε φωτιὲς καὶ σπῖθες καὶ βόλια ἀναμμένα. Ὁ κόσμος
λὲς καὶ χάλαγε μὲτ' τὴν τόση γαλήνη τῆς νύχτας.

Ἀπαντοῦσε ἡ Ὑδρα στοὺς κουρσάρους καὶ στὴν
ὁρμὴ τους.

Ναί, ἀφ' οὗ τοὺς ἀφήσανε νὰ ζυγώσουνε σὲ σημεῖο ποὺ
μπορούσανε νὰ πηδᾶνε ἀπ' τὰ μπαστούνια τῶν καραβιῶνε
στοὺς βράχους, τότε οἱ Ὑδραῖοι μὲ κανόνια καὶ ντουφέκια,
ἀπ' τὶς ντάπιες, κι' ἀπ' ὀλοῦθε, ὅλοι μονομιᾶς, ἀρχίσανε τὴ
φωτιὰ καὶ σπέρνανε τὸ θάνατο κατὰ τῶν ἀγρίων κουρσά-
ρων, ποὺ τόσο εἶχανε ξεθαρέψει κι' ἐλπίζει ἀπὸ τὴ μεγάλη
ἡσυχία καὶ γαλήνη τῆς νύχτας.

Ἀνακατοσοῦρα καὶ θόρυβος γίνηκε ἀμέσως στὰ καρά-
βια τῶν κουρσάρων, ἡ βουὴ καὶ ἡ ἀντάρα ἀντιλαλοῦσε στῆς
Ὑδρας τὰ βράχια καὶ μαζὺ μὲ τοὺς πολεμικοὺς ἀλαλαγμοὺς
τῶν Ὑδραίων γινότανε ἓνα κακὸ μεγάλο κι' ἀπερίγραπτο.
Κόλασι σωστή, ἀληθινὴ συντέλεια τοῦ κόσμου.

Ἡ Ὑδρεῖκες μπόμπες κάνανε καταστροφὴ μεγάλη στὰ
κουρσάρικα. Σ' ἄν βροχὴ πέφτανε τὰ βόλια καὶ κόβανε τὰ

ξάρτια, σπάζανε τὰ κατάρτια, τρυπούσανε τὰ σκάφη καὶ σκοτώνανε τοὺς κουρσάρους, πὺν τᾶχανε χαμένα τώρα, ἐξ αἰτίας ἀπ' τὸ ξαφνικό. Καταστροφή ἀληθινή!

Σὲ λίγες στιγμὲς ἀπομαύισ' ὁ κόσμος ὀλοτρέιγυρα ἀπ' τὴν κάπνια τῆς μπαρούτης καὶ τοῦ ξύλου, πὺν καιγότανε.

Οἱ κουρσάροι, μόλις ἤλθανε στὰ ἴδια τους ἀπ' τὸ ξαφνικό, κυττάξανε νὰ ἀνοιχτοῦνε γιὰ νὰ γλυτώσουνε ἀπ' τὴ φορτσάδα τῆς φωτιάς κι' ἀνοιχτήκανε μὲ τόσες ζημιές πὺν δὲν διαφέρανε ἀπὸ καταστροφή, Ἐν τούτοις, ἀπ' τὰ ἀνοιχτὰ κάτσανε καὶ ξακολουθήσανε τὴ λοῦφτα. Μὰ σᾶν εἶδαν κι' ἀποεῖδαν, κατὰ τὰ χαράματα παρατήσανε τὴ μάχη — ἄς ποῦμε — καὶ πήγανε κι' ἀράξανε στὸ Μετόχι πέρα στὴ μεγάλη Στερηά.

Κάτσανε κεῖ πολὺ καιρό, ἐπισκευάσανε τὶς ζημιές τους, παλαμίσανε, καθαριστήκανε καὶ πάλι νὰ σου τοὺς μπροστὰ στὴ μισητὴ Ὑδρα. «**Τ'εἶχες Γιάννη τ'εἶχα πάντα**». Τὴ φορὰ ὅμως αὐτὴ μὲ χίλιες προφυλάξεις κι' ὄχι ἀπὸ κοντὰ παρὰ «**καρσι κι' ἀγνάντια**» ὥπως λέει κι' ἓνας λόγος, μὲ τὶς μπουκαπόρτες ἀνοιχτὲς μὲ τὶς μποῦκες κατὰ τὸ νησί, ὅλο φοβέρα, ὅλο ἐκδίκησι.

Οἱ Ὑδραῖοι, πὺν δὲν ἀφήκανε οὔτε στιγμὴ νὰ τοὺς παρακολουθοῦνε, ἤντουσαν πάντα ἑτοιμοὶ καὶ τοὺς περιμένανε. Τὰ καραούλια στὴ θέσι τους ὅλα, τὰ κανόνια ἑτοιμα, γιομαῖτα, τὰ χρειαζόμενα ὅλα ἐν τάξει,

Τούτῃ τὴ φορὰ ὅμως οἱ κουρσάροι οὔτε κᾶν δοκιμάσανε τὴν ὁρμή τους, τὴ γενναιότητά τους, κυττάζανε κι' αὐτοὶ

τώρα νὰ κάνανε τὸν πόντο τους, νὰ κερδίσουνε τὸ παιχνίδι τους μὲ μαργιολιά.

Ἀλλὰ κι' αὐτὸ τὸ σχέδιό τους τὸ μυριστήκανε οἱ Ὑδραῖοι καὶ λάβανε ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἔπρεπαν στὴν περίστασι.

Γυρίζανε γύρω στὸ νησί οἱ πονηροὶ κουρσάροι, σὰν τὴν ἄλεποῦ στὸ φραγμένο ὄρνιθῶνα καὶ προσέχανε νὰ πετύχουνε ἓνα μέρος, σ' ὅποια θέσι τοῦ νησιοῦ, ποὺ νὰ μπορούσανε νὰ πατήσουνε τὸ νησί. Μὰ κι' οἱ Ὑδραῖοι σωστοὶ Κέρβεροι, νά! τὸ μάτι τους.

Σὲ ὅσες μεριὲς δοκιμάσανε οἱ κουρσάροι νὰ βάλουνε πόδι, παντοῦ τοὺς περίμενε ἡ καταστροφή, ὁ θάνατος. Προσπαθήσανε σὲ ὅλες τὶς ὁμαλὲς θέσεις μὰ ἀπ' ὅλες κτυπηθήκανε καὶ φύγανε ντροπιασμένοι καὶ μὲ ζημιὲς μεγάλες. Κάνανε νὰ βγοῦνε κατὰ τὸ Λοῦμι τοῦ Κρίταμι, ποὺ εἶναι ἓνα μέρος ὅλο καὶ γκρεμὸς καὶ μονάχα στὴ θάλασσα ἔχει λίγα χοντρά βότσαλα, ποὺ μπορεῖ νὰ πηδήσῃ ἄνθρωπος. Πηγαίνανε μὲ τὴ σκέψι, πῶς θὰ τὸ εἶχανε ἀφήσει ἀφύλακτο οἱ Ὑδραῖοι, ἐπειδὴ ἦτανε ἀπὸ τὴ φύσι ὠχυρωμένο μὲ ἀπόκορημνα κι' ἄγρια βράχια. Καὶ δὲν πέσανε ὅξω στὴ σκέψι τους αὐτὴ οἱ κουρσάροι, γιὰτὶ οἱ Ὑδραῖοι γιὰ τὸ λόγο ποὺ εἴπαμε τώρα δά, δὲν εἶχανε βάλει στροτιῶτες. Εἶχανε τοποθετήσῃ μονάχα δύο καπετανέους γιὰ καρπούλια, καὶ πάρα πάνω ἦτανε βαλμένη νὰ φυλάῃ ἡ Χοντροπαναγιώταινα ἡρωίδα ἀληθινὴ μὲ κάμποσες ἄλλες τολμηρὲς κι' ἀποφασιστικιὲς γυναῖκες.

Ἀπ' αὐτὸ λοιπὸ τὸ μέρος, δοκιμάσανε οἱ κουρσάροι νὰ πατήσουνε τὴν Ὑδρα. Μὲ μιὰ μεγάλη βάρκα λοιπόν, ἴσα μ' ἓνα τρεχαντῆρι, καμμιὰ σαρανταριά ἀπὸ δαίτους τραβάγανε νὰ βγοῦνε στὰ βότσαλα καὶ νὰ σκαρφαλώσουνε ἔπειτα στὰ βράχια, νὰ βγοῦνε μπροστὰ στοὺς Ὑδραῖους, νὰ τοὺς

βάλουνε μέσα σὲ δυὸ φωτιὲς καὶ τότε ἔ! τότε . . . τὶ θὰ γινότανε! ῥουθοῦνι δὲν θὰ μείνεσκε.

Οἱ δύο καπετανέοι, πού, καθὼς εἶπαμε, φυλάγανε τὸ μέρος, τὰ χροιαστήκανε γιὰ τὰ καλὰ στὶς πρώτες στιγμές, Δυὸ μὲ σαράντα, λυσσασμένους! μάλιστα, τὶ νὰ κάνανε μαθές; Ἄλλους κοντά τους δὲν εἶχανε μὰ οὔτε καὶ προφταίνανε νὰ εἰδοποιήσουνε τοὺς πάρα πέρα.

Τὶ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ γίνη;

Ἔ! σ' αὐτές τὶς στιγμές φαίνεται καὶ ἡ ἀνδρεία καὶ ἀκόμα ποῖο πολὺ τὸ μυαλό.

Λοιπὸν μὲ προσποίησι, τάχα πῶς δὲν τοὺς ἔννοιαζε κι' ἂν βγαίνανε οἱ κουρσάροι καὶ πῶς παρακαλοῦσανε μάλιστα νὰ ζυγώσουνε καὶ νὰ βγοῦνε, μὲ προσποίησι τὸ λοιπὸν, φωνάζει ὁ ἕνας καπετάνιος στὸν ἄλλον.

« Καπτὰν Μιχαάα αλη! ἔ! καπτὰν Μιχαάα αλη! βάλε 100 παληκάργια πίσω ἀπ' τὰ βράχια κατὰ τὸ Γρέγο καὶ ἄλλα τόσα στεῖλτα νὰ κρυφτοῦνε πίσω ἀπ' τὰ βράχια ποῦναι κάτω στὰ βότσαλα ».

« Καλαὰ καπτὰν Θεωδωρῖ, » ἀπάντησε ὁ ἄλλος, ἀπ' τὴν ἄλλη μπάντα τῆς ῥεματιᾶς τοῦ Κρίταμη, πὺ εἶχε καταλάβει ἀμέσως τὸ σκοπὸ τοῦ πρώτου. « Καλαὰ μὸν στεῖλε κι' ἀπ' τὰ δικά σου καμμιὰ ὀγδονταρηὰ πάνω στὴν τσόκριζα νὰ τοὺς φᾶμε μονάχα μὲ λιθάρια ».

Κι' οἱ δύο καπετανέοι τὰ λόγια τους αὐτὰ τὰ φωνάζανε μὲ προσποιητὴ χαμηλὴ κάπως φωνή, μήπως τάχα τᾶκούσουνε οἱ κουρσάροι κι' ἀπομακρυνθοῦνε καὶ τὴ γλυτώσουνε.

Τὸ τέχνασμα ἐπέτυχε τέλεια.

Ἔχει ἀκούσει τὴν παροιμία πὺ λέει « **ἡ πονηρὴ ἄλεπού πιάνεται ἀπ' τὰ τέσσερα** » Ἔ! αὐτὸ γίνηκε

καὶ δῶ. Στὴν πονηρία τῶν κουρσάρων οἱ Ὑδραῖοι ἀντιτάξανε τὴ δική τους καὶ κερδίσανε τὸ παιχνίδι.

Οἱ κουρσάροι σὰν ἀκούσανε τῶν δύο καπετανέων τὰ λόγια, δώσανε πίστι σ' αὐτά, ἀλλάξανε πλώρη καὶ φύγανε· καὶ ἔτσι ἄλλη μιὰ φορὰ σώθηκε τὸ ξακουσμένο νησί, ἀπ' τὸ λεπίδι τους.

Ἀλλὰ κι' ἂν φύγανε ἀπ' τὸ Λοῦμι τοῦ Κρίταμη δὲν σημαίνει πῶς ἀφήκανε ἡσυχο πειὰ τὸν πλούσιο τόπο, πού ὅσο πέρναγε ὁ καιρὸς τόσο τοὺς ἀναβε τὴν ἔχθρα καὶ τὴ δίψα τῆς σφαγῆς γιὰ ἐκδίκησι καὶ γιὰ πλιάτσικο.

Σὲ λίγες μέρες ξαναφανήκανε πρὸς τὸ μέρος πού φύλαγε ἡ Χοντροπαναγιώταινα, ἓνα μέρος πειὸ ἀπόκρημνο ἀπ' τὸ Λοῦμι τοῦ Κρίταμη, ὅλο βράχια, καθρέφτες, πού φαινόντουσαν σὰν κομμένα μὲ τὸ μαχαῖρι. Ἀπάνω ἀπάνω ψηλὰ στὴν ἀπόκρημνη αὐτὴ θέσι εἶναι ὥς τὰ σήμερα τὸ ἐκκλησάκι τοῦ προφ. Ἡλίας, πού οἱ ντόπιοι μὲ ἀρβανίτικη γλῶσσα τὸ λένε « **Σήντ-Ἡβί-ντί τέϊμ** » καὶ πού μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ τὸ ξέρουμε κι' ὅλοι οἱ σημερινοί.

Γύρω λοιπὸν στὸ Ἐκκλησάκι αὐτὸ ἦτανε καθισμένη ἡ Χοντροπαναγιώταινα μὲ τὶς ἀποφασιστικὲς συντροφισές της.

Εἶδε ἀπὸ μακρὰ τοὺς κουρσάρους ἀλλὰ τσιμουδιά, δὲν ἔδωκε κανένα σημάδι ζωῆς, κανένα σημάδι τῆς παρουσίας της σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος.

Τοὺς ἄφησε καὶ ζυγώσανε· ἤρθανε πειὰ κάτω ἀπ' τὰ ἄγρια βράχια, πηδήσανε ὅξω κι' ἀρχίσανε νὰ σκαρφαλώνουνε σὰν ἀγριόγατοι πάνω σ' αὐτά. Πεντ-ἑξὶ μείνανε στὴ βάρκα.

Τότε ἡ Χοντροπαναγιώταινα, ἀφ' οὗ τοὺς κανόνισε γιὰ καλὰ, μαζὺ μὲ τὶς συντροφισσές της ἄρχισε νὰ κατρακυλᾷ κατ' ἀπάνω τους νά! κᾶτι κοτρώνες, πού, καθὼς κατρυκάλγανε κᾶνανε μιὰ βουὴ κουφὴ σὰν μούγκρισμα βωδίου. Νόμι-

ζες πὼς κι' ἡ κοιτῶνες αὐτές, ἀγανακτισμένες γιὰ τὴν ἐπιμονὴ τῶν κουρσάρων, κάνανε ψυχὴ καὶ φωνὴ καὶ μὲ προθυμία καὶ ἀπόφασι πέφτανε κατ' ἀπάνω τους.

Δὲν περιγράφεται τὶ γίνηκε αὐτὴ τῇ φορᾷ. Οὔτε ἓνας ἀπ' τοὺς κουρσάρους δὲν ἔμεινε. Ἡ κοιτῶνες κάνανε καλὰ τὴ δουλειά τους. Πολλοὺς κουρσάρους τοὺς πήρανε σβάρινα μονοκόματους καὶ τοὺς πήγανε ὡς τὴ θάλασσα, ὡς τὸν βυθό της καὶ τοὺς πατήσανε ἐκεῖ βαρεῖα καὶ γιὰ πάντα, ἄλλους τοὺς κτυπήσανε πειὸ ξέφαρσα καὶ τοὺς ῥίξανε σὲ κατρακύλισμα πάνω στὰ μυτερὰ βράχια, ὡς ποῦ νεκροὶ πέσανε στὴ θάλασσα, κι' ἄλλους τοὺς κτυπήσανε μὲ τὰ κομμάτια, ποὺ σπάζανε καθὼς κατρακυλούσανε ἀπάνω στοὺς βράχους ἢ κοιτῶνες καὶ τοὺς ἀφήκανε στὸ ντόπο, καὶ μερικοὺς γαντζωμένους ἀπ' τὴ βράκα ἀπάνω στίς μύτες τῶν βράχων κρεμασμένους.

Πολλὰ κομμάτια ἀπ' τὰ σπασίματα τῶν βράχων πεταχτήκανε καὶ μὲς τὴ βάρκα καὶ κτυπήσανε τοὺς μεινεσμένους μέσα καὶ κάνανε ζημιὲς στὸ σκάφος. Γλήγορα γλήγορα τότε, αὐτοὶ ποὺ ἦντουσαν στὴ βάρκα, ἀνοιχτήκανε καὶ φύγανε, « **πῆγαν στὸν ἀγύριστο** » πήγανε τὰ μαντάτα στὰ κουρσάρικα καράβια, ποὺ περιμένανε μὲ ἀνυπομονησία. Ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εἶχανε βγῆ στὰ βράχια δὲν ἐσώθηκε οὔτε ἓνας γιὰ μαρτυρία τοῦλάχιστον.

Ὑστερ' ἀπ' τὴν καταστροφὴ αὐτὴ, οἱ κουρσάροι. στρίψανε ἀπ' τὸ μπουγάζι καὶ ἀφήκανε λεύτερο καὶ ἥσυχο τὸ ἡρωϊκὸ νησί, τραβήξανε ὅλοι τους κατὰ τὸ Αἰγαῖο νὰ συνεχίσουνε κεῖθε τὴ δουλειά τους. . . .

Περάσανε ἑβδομάδες καὶ μῆνες πολλοὶ ἀπὸ τότε κί ἡ βίγκλιες τῆς Ὑδρας δὲν εἶχανε δῆ πειὰ τίποτε τὸ ὑποπτο οὔτε κατὰ τὸ μπογάζι οὔτε κατὰ τὸ πέλαγος. Χωρὶς νὰ χαλαρώσουνε τὴν προσοχὴ καὶ τὰ προφυλακτικὰ τους μέσα οἱ Ὑδραῖοι — γιὰτὶ οἱ κουρσάροι δὲν εἶχανε μπέσα — χωρὶς νὰ ξενοιάσουνε ὁλότελα, εἶχανε ἐν τούτοις ἀρχίσει νὰ πιστεύουνε, ὅτι οἱ κουρσάροι δὲν θὰ ξαναγυρίσουνε, κουρασμένοι ἀπ' τὶς πολλὰς ἀποτυχίες τους δὲν θὰ ἀποφασίζανε νὰ χάσουνε κί ἄλλο καιρό, νὰ θυσιάσουνε κί ἄλλους συντρόφους τους. Μὰ οἱ κουρσάροι δὲν ἦτανε ἀπ' αὐτοὺς ποὺ κουραζόντουσαν οὔτ' ἀπ' αὐτοὺς ποὺ λησμονοῦσαν εὐκολα.

Θὰ ζύγωναν δέκα μῆνες ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ τελευταίου κακοῦ ποὺ ἐπάθανε ἀπ' τὴ Χοντροπαναγιώταινα.

Μιὰ καλοκαιρινὴ ἡμέρα, δύο-τρεῖς ὥρες πρὶν νὰ φέξη, ὁ παπᾶ Μερκούρης, ἓνας ἀγαθὸς παπᾶς, χριστιανὸς εὐσεβὴς καὶ πατριώτης φιλότιμος, ποὺ ἐφημέρευε σὲ μιὰ ἰδιόκτητη ἐκκλησιὰ κοντὰ στὸ Νέο-Κόσμο, δηλαδή στὸν κάτω μαχαλᾶ τοῦ νησιοῦ, ξεκίνησε νὰ πάη νὰ λειτουργήσῃ σ' ἓνα ἐκκλησάκι ἀπ' τὰ Καμίνια, ἄλλη συνοικία τοῦ νησιοῦ πρὸς τὸ Γαρμπῆ. Δὲν εἶχανε ξυπνητήρια τότε κί ὁ ἀγαθὸς παπᾶ-Μερκούρης ξύπνησε παρὰκαιρά, σήκωσε κί ἓνα μεγάλο παιδὶ — τὸ Μῆτσο — ποὺ θὰ τοῦ κρατοῦσε τὰ ἱερὰ στὸ ταγάρι μέσα καὶ θὰ τοῦ βοήθαγε νὰ ψάλλουνε τὴ λειτουργία, καὶ χωρὶς νὰ καταλάβῃ τὴν ὥρα, νομίζοντας πὼς ζύγωνε νὰ ξημερώσῃ, ξεκίνησε ὁ ἀγαθὸς γέροντας μαζὺ μὲ τὸ Μῆτσο γιὰ τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Καμινιοῦ.

Δὲν τράβηξε ἀπ' τὸ δρόμο τῆς Χώρας ἀλλὰ — σὰν νὰ τὸν φώτισε ἡ Χάρι τοῦ Θεοῦ — πῆρε τὸ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιάς, ἓνα στενὸ μονοπάτι, ποὺ περνάει δίπλα στὴ θάλασ-

σα καὶ σὲ μεριὲς πολλὰς ἀνεβαίνει ψηλὰ σὲ βράχια ἀπάτητα καὶ ἄγρια

Ἦτανε, εἶπαμε καλοκαιρινὴ βραδυά, ἀστροφεγγιὰ καὶ μπουνάτσα, ἡ θάλασσα πηγμένη σὰν γιαούρτη. Τὰ ἄστρα τρεμουλιάζανε τὸ λαμπύρισμά τους καὶ ἀντιφέγγανε μέσα στὴν μπουνатσαρισμένη θάλασσα, λὲς κι' ἦντουσαν ἄλλα ἄστρα, λὲς κι' ἦτανε ἄλλος οὐρανὸς ξαπλωμένος ἀπάνω στὴν πλουτοδότρα μὰ κι' ἄπιστη θάλασσα. Ἦσυχία παντοῦ ! τίποτα δὲν θορυβοῦσε, ὅλα κοιμόντουσαν, ὥς καὶ τὰ σκυλιὰ τοῦ λιμανιοῦ κι' αὐτὰ δὲν ἀκουγόντουσαν, τὰ εἶχε μουδιάσει γλυκὰ-γλυκὰ ὁ Μορφεύς.

Ὁ παπᾶ Μερκούρης μὲ τὸ Μῆτσο περᾶσανε τῆς Χώρας τὰ σοκάκια, κατεβήκανε στὸ Παζάρι κι' ἀπὸ κεῖ πιάσανε τὸ μονοπάτι τῆς ἀκρογιαλιάς. Μπροστὰ ὁ ἀσπρομάλλης παπᾶς καὶ ἓνα μέτρο πειὸ πίσω του ὁ νεαρὸς Μῆτσος.

Ἐπειδὴ ἦτανε ζεστὴ ἡ νύχτα, ὁ παπᾶς εἶχε ῥίξει τὸ ξώροσό του στὸν ἀριστερὸ ὠμό του, εἶχε ἀνασκουμπώσει ἀπ' τὶς μπάντες τὸ ἀντερί του στὴ ζώνη του γιὰ νὰ μὴν κολλᾷ στὰ γαῖδουράγκαθα, στὶς ἀφάνες καὶ στὶς πέτρες καὶ ξεκουρελιάζεται, καὶ τράβαγε διαβάζοντας μουρμουριστὰ καὶ σιγοψάλλοντας τὸν Ὁρθρο. Ἦθελε νᾶχη τελειωμένο τὸν Ὁρθρο, ὅταν θάφτανε στὸ ἐκκλησάκι, καὶ νὰ ἔμπαινε ἀμέσως στὴ λειτουργία, νᾶβανε ἀμέσως « **Εὐλογημένη** » .

Ὁ Μῆτσος ἀπὸ πίσω ἀπ' τὸν παπᾶ, χασμουριώντας, σιγοψιθύριζε κι' αὐτὸς τὶς καταλήξεις.

« Ἀκουστὸν ποίησόν μοι τὸ πρωῒ τὸ ἑλεός Σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ Κύριε ἤλπισα. Γνώρισόν μοι Κύριε ὁδὸν ἐν ἧ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἤρα τὴν ψυχὴν μου » , ἔλεγεν ἀκριβῶς ὁ παπᾶς, ὅταν στρίβανε τοῦ μονοπατιοῦ τὸ μέρος, ποὺ εἶναι σήμερα ὁ γκρεμισμένος μύλος,

ἀπέναντι στὴ γωνία τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Ναυάρχου Κουντουριώτη, πὺν δὲν ἦτανε ἀκόμα κτισμένο τότες.

Σ' αὐτὸ τὸ μέρος ξεχύνεται πρὸς τὴ θάλασσα μιὰ ἀπότομη κατηφοριὰ ὅμοια μὲ καθρέφτη, πὺν ἂν ξεγλυστρούσῃ ἄνθρωπος σὲ δαύτη, δὲν ἔχει πουθενὰ νὰ κρατηθῇ, θὰ πάη ἴσα στὴ θάλασσα καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ πάη ζωντανός.

Πεοπατιέται ἡ κατηφοριὰ αὐτὴ μὰ μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ δυσκολία. Δεξιὰ της καὶ ἀριστερά της ἔχει βράχια ψηλὰ κι' ἀπόκρημνα καὶ ἐντελῶς ἀδιάβατα. Καὶ λίγο πειὸ πέρα εἶχε τὸ Κάστρο τῆς Σπηλιᾶς μὲ τὰ μεγάλα του κανόνια, πὺν σὺν ἀκοίμητος φύλακας φύλαγε τὸ λιμάνι καὶ τὰ ἄλλα γύρω κεῖ μέρη.

Σὲ μιὰ στιγμή ὁ παπᾶς σταμάτησε, σταμάτησε τότε κι' ὁ Μῆτσος καὶ χασμουριῶντας ἀκόμη κύτταζε τὸν παπᾶ, πὺν εἶχε τεντώσει τὸ ῥάμι του καὶ κύτταζε τοῦ μπουγαζιοῦ τὴ θάλασσα κατὰ τὸ Κάστρο καὶ εἶχε βάλει τὴ χοῦφτά του στοῦ αὐτιοῦ τὸ πτερύγιο γιὰ νὰ ἀφίγκρασθῇ κι' ἀσφαλῶς βεβαιωθῇ.

« Ῥὲ Μῆτσο » λέει τότε ὁ γέρο-παπᾶς στὸ συνοδό του « μοῦ φαίνεται πῶς ἀπὸ ῥεῖ » — καὶ ἔδειξε κατὰ τὸ Κάστρο — « ἔρχεται κάποιον πλεούμενον — ἄκου τὰ κουπιά του, τ' ἀκοῦς ; »

« Ναὶ καὶ τὸ βλέπω » ἀπάντησε ὁ Μῆτσος, « φαίνεται πῶς εἶναι τράτα παπούλη » , πρόσθεσε, « γιὰτὶ ἔχει πολλὰ κουπιά » .

Ὁ παπᾶ-Μερκούρης σῶπασε, σῶπασε κι' ὁ Μῆτσος καὶ σταματήσανε κι' οἱ δύο ἀπάνω στὸ Μῦλο καὶ κυττάζανε μὲ προσοχὴ πρὸς τὸ μέρος ποῦχε φανῇ τὸ πλεούμενον.

Πράγματι σὲ μιὰ ἀπόσταση ἴσα μὲ 200 - 300 μέτρα φαινότανε νὰ ἔρχεται πρὸς τὴ θέσι, πὺν ἦντουσαν ἀπὸ

πάνω της ὁ παπᾶ Μερκούρης κι' ὁ Μῆτσος, ἓνα πλεούμενο, πὺν ἀσφαλῶς ἦτανε τράτα, γιὰτὶ ἦτανε χαμηλό, μακρουλὸ σᾶν τὴ σαίτα καὶ εἶχε καὶ πολλὰ κουπιά, τὰ ὁποῖα πέφτανε ὄλα μαζὺ μὲ θυθυμὸ καὶ πλαταγίζανε ἁρμονικὰ στὴν καθρεφτισμένη θάλασσα ».

Τὸ πλατάγισμά τους δέ, εἶχε ἀκούσει πρῶτα ὁ παπᾶ-Μερκούρης καὶ πρόσεξε καὶ διάκρινε ἔπειτα τὴν τράτα.

Δὲν ἔβαλε κακὸ στὸ νοῦ του ὁ παπᾶς, μὰ καὶ σᾶν κάτι νὰ τὸν κράταγε σ' αὐτὴ τὴ θέσι, ὥς πὺν νὰ βεβαιωθῇ μαθὲς τὶ ἦτανε τό πλεούμενο.

Τράτες, ψαροποῦλες καὶ μικροκάϊκα τῆς σκάλας, ἄλλο τίποτα τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, στὴν πλούσια Ὑδρα. Μέρα καὶ νύχτα μπαινοβγαίνανε στὸ λιμάνι κι' ἀράζανε στοὺς ὅρμους τοῦ ἀπόκριμνου νησιοῦ.

Δὲν θᾶτανε λοιπὸν παράδοξο νὰ προσπεράσῃ ὁ παπᾶς καὶ νὰ πάῃ γιὰ τὴ λειτουργία του, ἀλλ' ὅμως κι' αὐτὸς καλὰ καλὰ δὲν ἤξερε νὰ πῇ τὶ ἦτανε ἐκεῖνο πὺν τὸν κράταγε καρφωμένο σ' αὐτὴ τὴ μεριά.

Λίγη ὥρα πέρασε κι' ἡ τράτα αὐτὴ ζύγωσε κάτω ἀπ' τὴ θέσι τοῦ παπᾶ στὰ βράχια τοῦ νεροῦ. Σταματήσανε τὰ κουπιά καὶ ἀμίλητοι οἱ κωπηλάτες σενιάρανε τὴν τράτα τους.

Κάτσανε κάμποσο ὁ παπᾶ-Μερκούρης μὲ τὸ Μῆτσο καὶ σᾶν βεβαιωθῆκανε ὅτι τράτα συνηθισμένη ἦτανε, χωρὶς νὰ ποῦνε λόγο — γιὰτὶ πῆγαινε νὰ λειτουργήσῃ — κάνανε νὰ φύγουνε, νὰ ἐξακολουθήσουνε τὸ δρόμο τους πρὸς τὰ Καμίνια.

« Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, Κύριε πρὸς σὲ κατέφυγον, δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεός μου » ξαναψιθύρισ' ὁ παπᾶς συνεχίζοντας τὸν ὕμνον, πὺν εἶχ' ἀρχίσει πρὶν σταματήσῃ ἐκεῖ

κοντὰ στὸ Μύλο, καὶ μπρὸς αὐτὸς καὶ πίσω ὁ Μῆτσος
κάνανε νὰ προχωρήσουνε.

Μὰ ξαφνικὰ ξανασταματήσανε πρὶν νὰ κάνουνε τὸ δεύ-
τερο βῆμά τους. Οἱ δυὸ κυττάξανε κάτω καὶ εἶδανε τοὺς
κωπηλάτες ὅλους νὰ πηδᾶνε στὴν ξηρὰ ὠπλισμένους μὲ μα-
χαίρια καὶ πιστόλες, ποὺ φαινόντουσαν στὴν ἀστροφεγγιά.
Καὶ ἐπὶ πλέον οἱ κωπηλάτες λύσανε τὴ σιωπὴ τους καὶ
ἀρχίσανε τὴν ὁμιλία σιγανὴ μὲν ἀλλ' ἀκουστὴ ἀπ' τὸν παπᾶ
καὶ τὸ Μῆτσο — ποὺ τὸ ὕψος τῆς θέσεώς τους δὲν ἦτανε
καλὰ καλὰ 50 μέτρα — λέγανε δὲ βλαστήμιες καὶ βροισιές
φοβερές.

Τότε κατάλαβε ὁ παπᾶ-Μερκούρης, ὅτι ἦντουσαν φοβε-
ροὶ κουρσάροι, οἱ κουρσάροι τοῦ Κατσο-Λάμπρου καὶ
τοῦ Γουλιέλμου τοῦ Μαλτέζου, ποὺ δὲν εἶχανε ξεχάσει τὴν
Ὑδρα καὶ δὲν εἶχανε σβύσει τὸ πάθος τῆς ἐκδικήσεώς τους.

Ἀλήθεια ! ἦντουσαν οἱ ἴδιοι κουρσάροι καὶ προσπαθού-
σανε τώρα, μὲ πονηρία πάλι, ἀλλὰ μὲ σχέδιο ἀντίθετο πρὸς
τὰ προηγούμενα, νὰ πατήσουνε τὸ μισητό τους νησί. Τότες
πηγαίνανε νὰ πατήσουνε τὶς μεριές, ποὺ νομίζανε ἀφύ-
λαχτες ἐπειδὴ ἦσαν ὠχυρωμένες ἀπ' τὴ φύσι, τώρα ἐρχόν-
τουσαν νὰ βγοῦνε σὲ μέρη ὠχυρωμένα μὲ ντάπιες, γιὰτὶ
φανταζόντουσαν, ὅτι θὰ ξέφευγαν τὴν προσοχὴ τῶν καρ-
ουλιῶν. Ποὺ νὰ φαντασθοῦνε μαθὲς τὰ καρπούλια τῆς
ντάπιας, πῶς ἡ τράτα αὐτὴ δὲν ἦτανε ψαράδικια ἀλλὰ εἶχε
μέσα κουρσάρους, ποὺ σχεδὸν τοὺς εἶχανε ξεχάσει πειὰ οἱ
Ὑδραῖοι ; Καὶ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ πῶς νὰ πιστέψουνε, ὅτι οἱ
κουρσάροι θὰ εἶχανε τόση τόλμη νὰ ῥθοῦνε νὰ βγοῦνε
κάτω ἀπ' τὶς μποῦκες τῶν κανονιῶν τῆς ντάπιας ;

Αὐτὲς τὶς σκέψεις κάνανε οἱ κουρσάροι καὶ αὐτὸ τὸ
σχέδιο πηγαίνανε νὰ ἐκτελέσουνε. Καὶ θὰ τὰ καταφέρνανε

ἄσφαλῶς, γιατί τὰ καρπούλια δὲν ἐδώσανε καμμιὰ σημυσία
 σὰν εἶδανε τὴν τράτα, οὔτε κἂν τοὺς εἶπε τὸ μυαλό τους
 πὼς ἡ τράτα αὐτὴ εἶχε κουρσάρους, τὴν πήρανε γιὰ ψα-
 ράδικια καὶ δὲν τὴν παρακολουθήσανε σὰν μπῆκε στὰ βρά-
 χια, ποὺ εἶπαμε, καὶ τὰ ὁποῖα ἦντουσιν δίπλα μὲν στὸ
 κάστρο μὰ λίγο, πειὸ βαθειά, πειὸ μέσα, πειὸ παράμερα.

Θὰ τὰ καταφέρνανε λοιπὸν οἱ κουρσάροι καὶ θὰ τὴν
 παθαίνανε οἱ Ὑδραῖοι ἂν δὲν βρισκότανε κεῖ πέρα κείνη
 τὴν ὥρα ὁ Παπᾶ-Μερκούρης κι' ἂν δὲν ἄκουγε τίς βροσιές
 καὶ τίς βλαστήμιες τους, ἀπὸ τίς ὁποῖες τοὺς κατάλαβε καὶ
 τίς ὁποῖες δὲν ἀκούσανε στὴ ντάπια τὰ καρπούλια.

Τρόμος μεγάλος ἔπιασε τὸν παπᾶ καὶ κρούς ἴδρωτας
 τὸν ἔσπασε σὲ ὀλόκληρο τὸ σῶμά του.

Μὰ σκέφτηκε ἁμέσως, πὼς ἀπ' αὐτὸν κρεμότανε τοῦ
 νησιοῦ ἡ σωτηρία ἢ ἡ καταστροφή κι' ἡ ἐξόντωσις.

Καιρὸς δὲν τοῦ δινότανε γιὰ νὰ πολυσυλλογιατῇ. Σὲ
 λίγο οἱ κουρσάροι σὰν τὰ ἀγριοκάτσικα θ' ἀνεβαίνανε τὴν
 κατηφοριὰ αὐτὴ, θὰ σφάζανε ὅλους μέσα στὸ κάστρο κι'
 ἔπειτα χωρὶς κανένα φόβο, χωρὶς καμμιὰ ἀντίστασι θὰ πε-
 τσοκόβανε ὅλους τοὺς Ὑδραῖους στὰ κρεβάτια τους ἀπάνω
 κι' ἔπειτα πλιατσικολόγημα γενικὸ καὶ στὸ τέλος φωτιά ἀπ'
 τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη καὶ ἀντίο Ὑδρα.

Τὶ φρίκη! καὶ νὰ τὸ σκέπτεται κανεὶς.

Περάσανε ὅλα αὐτὰ σὰν ἀστραπὴ ἀπ' τὸ νοῦ τοῦ ἀγαθοῦ
 παπᾶ-Μερκούρη καὶ, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ δευτερόλεπτο, στέλνει
 τὸ Μῆτσο καὶ εἰδοποιεῖ στὸ κάστρο κι' ἔπειτα στὴν πειὸ
 κοντινὴ ἐκκλησιὰ νὰ σημάνῃ τὴν καμπάνα γιὰ νὰ ξυπνήσῃ

τοὺς κατοίκους. Ὁ ἴδιος δὲ ἀπ' τῆ μεριᾶ πὺν βοισκότανε ἄρχισε νὰ φωνάζη—

« Καπτὰν Νικολὸ ἀπ' τὸ Λυλάκι χάντε σὺ μὲ τοὺς δικούς σου ». « Καπτὰν Γιάννη στὴ μέση κάτσε σὺ » « Καπτὰν Θανάση ἔλα κοντά μου μὲ 20 δικούς σου, τοὺς ἄλλους βάλτους κατὰ τὴ ῥουκουτῦμα τοῦ Μύλου » κι' ἔπειτα, δῆθεν πρὸς ὅλους, « Μὴ ῥίξη κανένας σας οὔτε ντουφεκιὰ ἂν δὲν δώσω σημάδι ἐγώ ».

Καὶ φωνάζοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ πετᾷ κοτρώνες πρὸς τοὺς κουρσάρους, πὺν σαστισμένοι μείνανε κόκαλο κάτω στοὺς βράχους, καθὼς εἶχανε πηδήσει πρὸ ὀλίγων στιγμῶν. Πέταγε γλήλορα τὶς κοτρώνες ὁ παπᾶ Μερχούρης, ὅσες μπόραγε τὶς κατέβαζε ὁλόϊσα κατὰ τὴν τράτα σᾶν βόλια, ὅλες τὶς πειὸ μεγάλες τὶς ἔστελνε σουριὲς στὸ ἔδαφος καὶ ἔτσι ἢ μία παρέσερνε μαζύ της καὶ δέκα, ὡς πὺν νὰ φτάση κάτω στὴ θάλασσα. Καὶ δὲν τὶς πέταγε ὅλες ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ ἀλλὰ τὴ μιὰ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Μύλου, τὴν ἄλλη ἀπ' τ' ἀπέναντι τῆς κατηφοριᾶς, τὴν τρίτη ἀπ' τὰ πειὸ δῶ καὶ οὔτω καθ' ἑξῆς. Τᾶκανε δὲ ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ δώση στοὺς κουρσάρους νὰ πιστέψουνε πῶς ἀπὸ πάνω φυλάγανε πολλοὶ καὶ πῶς δὲν θὰ μπορούσανε νὰ ἀνεβοῦνε τὴν κατηφοριὰ αὐτὴ γιὰτὶ δὲν θᾶμενε οὔτε ρουλοῦνι ἀπὸ δαύτους. Καὶ πράγματι αὐτὴ τὴν ἐντύπωσι σχηματίσανε τότε οἱ κουρσάροι κι' ἄρχισανε σᾶν τὰ γίδια νὰ πηδᾶνε μέσα στὴν τράτα τοὺς γιὰ ν' ἀνοιχτοῦνε καὶ νὰ φύγουνε.

Δὲν εἶχανε ἀκόμα πηδήσει ὅλοι τοὺς στὴν τράτα μέσα — οἱ κοτρώνες μικρὲς καὶ μεγάλες κατακυλάγανε ὁλοένα, καὶ ἄλλες βρίσκανε κάμποσους κουρσάρους, τοὺς ὁποίους καὶ πληγώσανε κι' ἄλλες πετυχαίνανε τὴν τράτα καὶ τῆς κάνανε πολλὰς ζημιὰς καὶ τὴ σπάσανε σὲ μεριὰς μεριὰς — ὅταν

ἀκουστήκανε ντουφεκιές ἀπ' τὸ κάστρο, τοῦ ὁποίου οἱ ἄντρες εἶχανε εἰδοποιηθῇ ἀπ' τὸ Μῆτσο καὶ πρὶν ῥίξουνε κανονιὰ τρέξανε πρὸς τὸ μέρος ποῦναι ἀπ' τὸ Γαρυπῆ καὶ, ποῦ ἀπὸ κάτω ἦτανε ἡ κουρσάρικια τράτα κι' εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀνοίγεται — γιατί ὅλα αὐτὰ γινόντουσαν στὴ στιγμὴ — τρέξανε λοιπὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ κι' ἀρχίσανε μὲ τὸ ντουφεκίδι στὴν ἀρχή.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούστηκε καμπάνα νὰ σημαίνει γλήγορα γλήγορα καὶ ἄρρυθμα σὰν νάθελε μὲ τὴ γρηγοράδα τῆς νὰ φωνάξῃ στοὺς νησιῶτες, ποὺ κοιμώντουσαν πόσον τρομερὸς κίνδυνος κρεμότανε στὸ κεφάλι τους κεῖνες τὶς στιγμὲς, καὶ σὰν νὰ βιαζότανε καὶ κείνη νὰ τοὺς ξυπνήσῃ ὅσο μπορούσε πειὸ νωρίς.

Ἄγριος πολὺ ἦτανε ὁ κτύπος τῆς στὴν ἡσυχία τῆς γλυκειᾶς καλοκαιρινῆς νύχτας. Τῇ βουῇ τῆς ἀρχίσανε νὰ τὴν ἀκολουθοῦνε τῶν σκυλλιῶν τὰ οὐρλιάσματα, ἀπ' τὰ καράβια κι' ἀπ' τὰ σπίτια, καὶ φῶτα ἀρχίσανε ν' ἀνάβουνε στὰ σπίτια, ποὺ μὲ τὸ ἄγριο σήμαμά τῆς εἶχανε ξυπνήσει ὅλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ ντυνώντουσαν σβέλτα σβέλτα γιατί εἶχανε καταλάβει τὸ μεγάλο κίνδυνο, ὁ ὁποῖος δὲν ἄργησε νὰ μαθευτῇ σὲ ὅλες τὶς γειτονιές, σ' ὅλα τὰ σπίτια.

Ζύγωνε νὰ ξημερώσῃ πειά, ὅταν τὰ γύρω τῆς γνωστῆς μας κατηφοριᾶς μέρη εἶχανε σκεπαστῇ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ὅλους ὀπλισμένους μὲ καρραμπίνες, μὲ τρουμπόνια, μὲ καρυοφύλλια καὶ μὲ ἄλλα λογιῶν-λογιῶν ὅπλα.

Ἀλλὰ ἡ πρᾶξις εἶχε πλέον τελειώσει· τίποτα δὲν μαρτύραγε πειὰ τὸ φοβερὸ κακό, ποὺ γιὰ κάμποσες στιγμὲς ἔσκιασε τὴν Ὑδρα. Μόνο τὰ φῶτα τοῦ κάστρου κι' ὁ θόρυβος, ποὺ γινότανε ἀκόμα ἐκεῖ, μαρτυροῦσε πὼς κάποια τραγωδία εἶχε παιχθῇ ἀκαριαίως ἐκεῖ, κάποια γενναία πρᾶξις

εἶχε προσφερθῇ, ὥς θυσία, ἀπ' τῇ στοργικῇ Θρησκείᾳ στὴν ἀγαπητὴ Πατρίδα,

Μαθεύτηκε ἀμέσως ἀπ' τὰ πλήθη ἐκεῖ, πὼς ὁ παπᾶ-Μερκούρης πήγαινε μὲ τὸ Μῆτσο νὰ λειτουργήσῃ σ' ἓνα ἐκκλησάκι στὸ Καμίνι, πὼς σταμάτησε, πὼς γνώρισε τοὺς κουρσάρους, πὼς, πὼς, πὼς· μὲ τὸ νῆ καὶ μὲ τὸ σῖγμα τὸ κάθε τι, ποῦχε συμβῇ.

Ὅλοι ζητήσανε νὰ μάθουνε τὶ ἀπόγινε ἡ τράτα μὲ τοὺς κουρσάρους καὶ πὺν βρισκότανε ὁ παπᾶ-Μερκούρης.

Καὶ πληροφορηθήκανε, ὅτι, οἱ ἄντρες τοῦ κάστρου, σὰν εἰδοποιήθηκαν ἀπὸ τὸ Μῆτσο, τρέξανε πρῶτα μὲ τὰ ντουφεκία, καθὼς διηγηθήκαμε πάρα πάνω καὶ κτυπήσανε τὴν τράτα, πὺν εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀνοίγεται γιὰ νὰ ξεφύγῃ. Ἐπειτα δὲ μὲ δύο τρεῖς κανονιὲς πετυχημένες, καθὼς ἀνοίγótανε ἀργὸ ἀργά, ἐπειδὴ οἱ κωπηλάτες, σακατεμένοι ἀπ' τὶς κοτρώνες τοῦ παπᾶ-Μερκούρη καὶ πληγωμένοι οἱ πειὸ πολλοὶ ἀπ' τὶς ντουφεκιὲς δὲν εἶχανε κουράγιο στὸ τράβηγμα, μὲ δυὸ τρεῖς κανονιὲς πετυχημένες, τὸ λοιπόν, τῇ βουλιάξανε σύμφυχα καὶ πάει σ' ἀνάθεμα! σὲ ἀπόστασι 100 ἕως 150 μέτρων ἀπὸ τὸ κάστρο.

Τὸ δὲ παπᾶ-Μερκούρη, κατάκοπο καὶ μουσκεμένο ἀπ' τὸν ἴδρωτα, τὸν πήρανε στὸ κάστρο οἱ ἄντρες, τὸν περιποιήθηκαν, τὸν συνεφέρανε, θελήσανε νὰ τοῦ δώκουνε κανὰ στυλωτικὸ μ' αὐτὸς δὲν δέχτηκε, γιατί ἦτανε νὰ λειτουργήσῃ. Εἶχε τελειώσει τὴ μιὰ λειτουργία, θυσία στὴν Πατρίδα καὶ Πίστι μαζί, ἔπρεπε τώρα νὰ κάνῃ καὶ τὴν ἄλλη Λειτουργία, τὴν θυσία πὺν ἐπρόσφερε ὁ Κύριος ὑπὲρ τοῦ κόσμου ὅλου, ὁ Κύριος, πὺν εἶχε ὀδηγήσει κι' αὐτὸν ἐκεῖνες τὶς στιγμὲς ἐκεῖ καὶ τὸν εἶχεν ἀναδείξει ἐργάτην τόσον θαυμαστῆς καὶ ἱερᾶς πράξεως.

Εἶχε πειὰ ἀρχίσει νὰ γλυκοχαράζῃ, τὸ διαλαλούσανε οἱ πειτεινοί, τὸ σφυρίζανε οἱ νοικοκύρθηδες μέσα στὶς ἀφάνες καὶ στὰ ξερὰ χορτάρια, τὸ ἔλεγε κι' ὁ οὐρανὸς, τὸ ἔλεγε κι' ἡ θάλασσα μὲ τὰ διάφορα χρώματα, ποὺ ἀλλάζανε, τὸ φανερώνανε καὶ τὰ μικρόπουλα ποὺ πηδούσανε ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα, γιὰ νὰ ξεμουδιάσουνε ἀπ' τὸν ὕπνο. Ὁ παπᾶ-Μερκούρης μὲ τὸ Μῆτσο, ξεκουρασμένοι κάμποσο, σηκωθήκανε χαιρετίσανε τοὺς ἄντρες τοῦ Κάστρου καὶ τραβήξανε μὲ τὴν ἴδια τάξι γιὰ τὸ ἐκκλησάκι, ποὺ πηγαίνανε.

« Τὸ Πνεῦμά Σου τὸ ἀγαθὸν καὶ πανάγιον ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ. Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός Σου Κύριε ζήσεις με. Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ Σου ἐξάξεις ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν μου καὶ ἐν τῷ ἔλεει Σου ἐξολοθρεύσεις τοὺς ἐχθρούς μου καὶ ἀπολείς πάντας τοὺς θλίβοντας τὴν ψυχὴν μου, ὅτι ἐγὼ δούλος Σου εἰμί » ἐψιθύρισε πάλι ὁ παπᾶ-Μερκούρης, συνεχίζοντας τὸ σιγανό του διάβασμα, ποὺ εἶχε διακόψει μὲ τὴν ἐμφάνισι τῶν κουρσάρων ».

Καὶ λέγοντας σιγανὰ ὁλοένα, φτάσανε στὸ Ἐκκλησάκι κι' ἀμέσως ἔβανε «εὐλογημένη», ἔκανε μὲ ὅλη τὴν τάξι τὴ λειτουργία του, στὴν ὁποία ἡ θερμὴ ψυχὴ του ἔδωκε πειὸ πολὺ πανηγυρισμὸ—γιατὶ ἦτανε θερμὸς πατριώτης καὶ πιστὸς Χριστιανὸς ὁ καλὸς αὐτὸ γερούλης παπᾶς, καὶ τοῦ τόλεγε κι' ἡ φωνὴ του ἀκόμα, ἀπαράλλακτα ὅπως κι' ἡ ψυχὴ του, μὲ ὅλα τὰ 65 του χρονάκια—κι' ἔπειτα ἀφ' οὗ τελείωσε ὅλα, ταπεινὸς χωρὶς καμμιὰ ἐπίδειξι, καὶ τὸ σπουδαιότερο χωρὶς καμμιὰ ἀπαίτησι, γύρισε στὸ σπιτάκι του κι' ἔζησε κι' ἔφτασε τὰ 90 ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόπατρις αὐτὸς Λευΐτης καὶ ἀπόλαψε ἕως τὴν τελευταῖά του στιγμή τὴν ὑπόληψι καὶ τὴν τιμὴ, καὶ ἀκούει τώρα πειὰ ἡ ἀγία του

ψυχὴ τὴν εὐλογία καὶ τὸν ὕμνον ὅλων τῶν ἐντίμων γενεῶν.

Οἱ δὲ κουρσάροι ὕστερα ἀπ' τὸ πάθημα αὐτὸ, οὔτε ξαναφανήκανε πειὰ οὔτε ξανακουστήκανε. Τὸ πήρανε ἀπόφασι, πὼς τῆς Ὑδρας τὸ νησί ἦτανε ἀπάτητο γιὰτὶ ἦτανε στοιχειωμένο ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς κι' ἀποφασιστικοὺς κατόικους του.

Ἐν Ὑδρᾷ 20 Αὐγούστου 1929

Δημοσιεύεται τώρα πρώτη φορά.

“ΜΑΝΑ - ΣΩΤΗΡΑΣ,”

« Τὰ μάθατε καλέ ; Καὶ τοῦτο τὸ πρᾶμμα ! Ποιὸς νά τῆς τῶλεγε τῆς κακομοίρας τῆς κυρᾶ-Μιχαλάκαινας. Πῶ! πῶ! πῶ! Παναγίτσα μου μεγαλόχαρη, βάστα μας τὰ μυαλὰ στὴ θέσι τους, φύλαε τὰ παιδιὰ μας, ἀπ' αὐτὸ τὸ κακό ».

« Κυρὰ Διαμάντω ! ἔ ! κυρὰ Διαμάντω ! Ἀνέβηκε τώρα ἀπ' τὸ Παζάρι ὁ Μανώλης ὁ λοστρόμος τοῦ καπτάν-Γκιουσίου καὶ μᾶς ἔφερε τὴν εἶδησι. πὼς ὁ γυιὸς τῆς κυρᾶ Μιχαλάκαινας ὁ Κωσταντῆς ἐγύρισε τουρκεμένος ἀπ' τὴ Ῥόδο, μὲ σαρίκι καλέ ! μὲ σαρίκι ! καὶ μὲ τούρκικο φελέσι ! Ἄχ ! τὴν κακομοῖρα τὴν κυρᾶ-Μιχαλάκαινα. Τῆς τὸ χρώσταγε κι' αὐτὸ ἡ μοῖρά της ! Ἀκόμα εἶναι φρέσκος ὁ ἄντρας

της στὸν τάφο, νωπὸ τὸ χῶμά του, καὶ τῆς ἦρθε καὶ τὸ δεύτερο τοῦτο κακό. Ἄχ τὴν καϋμένη τὴν καλὴ γυναῖκα !»

Ἔτσι ἐφώνηξε ἓνα πρωὶ ἀπ' τὸ παράθυρό της ἡ κυρὰ-Αὔγουστῖνα, μιὰ ἡλικιωμένη γυναῖκα, μὲ τὸ κοῦντρο τὸ μαῦρο — γιατί ἦτανε φρεσκοχηρευάμενη βλέπεις — ποὺ δὲν τῆς ξέφευγε νέο γιὰ νέο, στὴ γειτόνισσά της τὴν κυρὰ-Διαμάντω, μιὰ ἡλικιωμένη ἐπίσης γυναῖκα, τῆς ὁποίας ζοῦσε ἀκόμα ὁ γέρος, ἐπιστάτης στὴν καγκελαρία, καὶ ἡ ὁποία δὲν σκοτιζότονε λιγώτερο γιὰ τὰ νέα, γιὰ τὶς ξένες ἔννοιες, ἀπ' τὴν κυρ-Ἀγουστῖνα.

Τ' εἶναι καλὲ κυρ-Αὔγουστῖνα μου, τ' εἶναι ; ποιὸς Κωσταντῆς ; ποῖαν ἤς Μιχαλάκαινας ; δὲ σὲ καταλαβαίνω, ἀπάντησε ἡ κυρὰ-Διαμάντω, ἡ ὁποία νυσταγμένη ἀκόμα μέχασμουρητὰ καὶ μὲ τὰ γυαλιὰ στὴν ἄκρη τῆς μύτης της δεμένα μὲ κλωστή τῆς κάλτσας περασμένη γύρω στὸ κεφάλι της, εἶχε βγῆ καὶ τάιζε τὶς κόττες της, ποὺ τὶς εἶχε πάντα στὸ σπίτι της ὁ νοικοκύρης της γιὰ τὸ φρέσκο αὐγὸ, καὶ τὴν κατσίκά της μὲ τὰ δύο κατσικάκια της, ποὺ τὴν εἶχανε γιὰ τὸ γάλα, καὶ γιὰ τὸ κατσικάκι τῆς Λαμπρῆς.

« Καλὲ ξεμπερδεψε τὶς κόττες σου καὶ τὴν κατσίκά σου, νὰ τελειώσω καὶ ἔγω τὸ συγύρισμα καὶ θᾶρθω νὰ τὰ ποῦμε ἀπάντησε ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα καὶ μπῆκε μέσα.

Σὲ λίγες στιγμὲς ξεμπερδέψανε κι' ἡ δυὸ τους μὲ μεγάλη γληγοράδα τὶς δουλειές τους καὶ μὲ βιασύνη πολλή — διψασμένες κι' ἡ δυὸ γιὰ κουτσομπολιό, ἡ μία νὰ πῇ ὅ,τι εἶχ' ἀκούσει ἡ ἄλλη νὰ μάθῃ νέα — τρέξανε καὶ ἡ δυὸ ἀπὸ τὸ σπίτι της ἡ κάθε μιὰ, στὸ σπίτι τῆς ἄλληνῆς, κι' ἔτσι ἀνταμώσανε στὴ σκάλα τῆς ὁξώπορτας τῆς κυρὰ-Διαμάντως. Ἡ κυρὰ Ἀγουστῖνα ἔτρεξε περὶ μπροστὰ καὶ τὴν πρόφτασε στὴν ὁξώπορτά της. Ἐκεῖ σταματήσανε ἀσυγύριστοι, μὲ τὴν

ἄνιζα, ἀνασκουμπωμένες ὡς τὸν ἄγκωνα, καὶ μὲ τὰ κουντουρία τοῦ σπιτιοῦ γιατί ἦτανε βλέπεις πρὸ ἄκόμα καὶ τὰ σπίτια τους δὲν ἦντουσαν καὶ πολὺ μακρὰ τὸ ἓνα ἀπ' τ' ἄλλο.

Ἄμα εἶπανε τὰ δικά τους ἢ κάθε μία, κατὰ τὴν ἐθιμοτυπία ἃς ποῦμε, ῥώτησε πρώτη ἡ κυρὰ Διαμάντω σὰν νὰ βιαζότανε. « Καλὲ κυρὰ-Ἀγουστῖνά μου γιὰ πὲς μου γιὰ ποιοὺ Κωσταντῆ μοῦ φώναξες ἀπ' τὸ παράθυρο, δὲν κατάλαβα καὶ μὲ ἔβαλες σὲ χίλιες ἔννοιες. »

« Χμ ! » ἔκανε ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα, « πρῶτα Κωσταντῆ τῶρα αα » « Μὰ φαίνεται πῶς δὲν ξέρεις τίποτα. Μὰ δὲν εἶσαι στὸν κόσμον σὺ ; δὲν ζῆς μαθὲς μέσα στὸν κόσμον ; Πῶς δὲν τάμαθες ἐσύ ; Κι' ἐγὼ σάμπως βγαίνω νὰ πάω πουθενά, τώρα μὲ τὴ λύπη μου οὔτε στὴν ἐκκλησιὰ δὲν πάω, μ' ὅλον τοῦτο ζῶ στὸν κόσμον καὶ μαθαίνω. Καὶ οὔτε κι' ἔχω τόση ζηλιάδα γιὰ τοῦ κόσμου τὰ μαντάτα, ἀλλὰ σὰν τὰ μαθαίνω ; Νὰ τώρα ἀνέβηκε ἀπ' τὸ Παζάρι ὁ Μανώλης, ὁ λοστρόμος στὸ καράβι τοῦ καπτὰν-Γκ οὐστοῦ καὶ μοῦ εἶπε πῶς ὅλος ὁ κόσμος στὸ παζάρι εἶν' ἄνωκατω, ἀπ' αὐτὸ κι' ἀπ' αὐτό, πού θὰ σοῦ πῶ. »

Εἶχε τεντώσει ἡ κυρὰ Διαμάντω ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου της καὶ μὲ τὰ ῥόδια πειὸ τεντωμένα ἀπάνω στὴν κυρὰ-Ἀγουστῖνα καὶ τὸ στόμα μισοανοιχτὸ ἀπὸ τὴν περιέργειά της μὲ δυνατὴ ἀγωνία.

« Πὲς μου τὸ λοιπὸν τί τρέχει μαθὲς ; τὴν ἐρώτησε « τί ἔχει γίνῃ καὶ δὲν τῶμαθα ; »

« Καλὲ » εἶπε τότε ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα, « Τὴν κυρὰ Μαρίνα τὴ Μιχαλάκαινά, πού ἔχει τὸ σπῖτι της ἐδῶ κάτω στὸ ποτάμι, κοντὰ στὴν Πλατανίταινα, δὲν τὴν ξέρεις ; »

« Πῶς καλὲ τὴν κυρὰ Μαρίνα λὲς πού ἔχει τὸν Κωσταντῆ »

στά ξένα μεινεσμένο; πῶς δὲν τὴν ξέρω; λοιπὸν τί τῆς συνέβηκε τῆς Χριστιανῆς πάλι; » ἀπάντησε ἡ κυρὰ Διαμάντω·

« Ἔ! αὐτηνῆς ὁ Κωσταντῆς, ποὺ ἦτανε μεινεσμένος στά ξένα, γύρισε τουρκεμένος — Χασάνη τὸν λένε τώρα, πῆγε στὴν Μάννα του κι αὐτὴ τὸν ἔδιωξε, οὔτε μέσα δὲν τὸν πῆρε, οὔτε νερὸ δὲν τοῦ δωκε, ποὺ τῆς ζήτησε, οὔτε τὰ μῆλο δὲν ἐδέχτηκε, ποὺ τῆς εἶχε φέρει ἓνα μαντῆλι γιοματο, μόν' τοῦ τὰ πέταξε στά μοῦτρα καὶ τὸν ἔδιωξε κι' οὔτε τὸν ἀναγνώρισε γιὰ παιδί της ».

« Τὶ λὲς καλὲ κυρὰ-Ἀγουστῖνά μου, πότε γινήκανε ὅλα αὐτά; Πῶ! Πῶ! καὶ τοῦτο τὸ πραᾶμα! καὶ τοῦτο ἓνα ἦτανε, καλὲ δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω, πᾶ νὰ μοῦ φύγη τὸ μυαλό! πῶ! πῶ! « **καλῶς τὸ δείχνω** », εἶπε καὶ σταύρωσε τὴν καρδιά της καὶ τὰ μυ. λά της μὲ τὴν παλάμη της.

« Χτὲς ἦρθε τὸ καράβι », ἔξακολούθησε ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα, « χτὲς τὸ βράδυ, εἶχε σουρπώσει γιὰ καλὰ, ἀπὸ τὴ Ῥόδο ἦρθε μεγάλο καράβι, πλούσιο φαινότανε, τοῦ πασᾶ θᾶτανε καὶ εἶχε μέσα καὶ τὸν Κωσταντῆ, φτοῦ! τὸν Χασάνη ἤθελα νὰ πῶ,—δὲν τοῦ ἀξίζει τοῦ μουρτάρη τὸ Χριστιανικὸ ὄνομα—εἶχε μέσα λοιπὸν ποῦ λὲς καὶ τὸ Χασάνη, ὁ ὁποῖος βγῆκε κι' ἴσια τράβηξε στὴ μάνα του, τὴ δόλια κυρὰ Μαρίνα. »

« Κακὸ μεγάλο! μὰ πού νὰ μὴ τὸν γένναγε » διέκοψε πάλι ἡ κυρὰ Διαμάντω, ἡ ὁποία κουρασμένη τώρα ἀπ' τὴ φοβερὴ εἶδησι εἶχε καθήσει στὸν πρᾶκο τῆς ὁξώπορτας, εἶχε σταυρώσει τὰ χέρια της στά γόνατά της, καὶ κάθε τόσο στὴ διήγησι τῆς κυρὰ-Ἀγουστίνας, ποὺ εἶχε καθήσει κι' αὐτὴ δίπλα γόνα μὲ γόνα, ἔβγαζε ἀπὸ καμμιὰ λέξι, ποὺ τῆς ἔφερνε ἡ φρόκη τοῦ τουρκεμοῦ καὶ ἡ λύπη τῆς μάνας τοῦ

Χασάνη καὶ διέκοπτε τὴν κυρὰ-Ἀγουστῖνα. πού εἶχε πάρει φόρα σὰν ῥήτορας εὐγλωτός.

« Ἀνέβηκε πού λές », συνέχισε ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα, « ἀνέβηκε κι' ἐπῆγε στὴ μάνα του καὶ τῆς κτύπησε τὴν πόρτα. »

Οὐφ ! ἔκανε ἡ κυρὰ Διαμάντω καὶ τακτοποίησε μὲ νευριασμένα χέρια, τὰ γυαλιὰ στὴ μύτη της, χωρὶς νὰ ἀποσπάσῃ οὔτε στιγμή τ' αὐτὶ καὶ τὸ ῥμάτι της ἀπὸ τὴν κυρὰ Ἀγουστῖνα.

« Κτύπησε τὴν πόρτα κανὰ δυὸ φορές. Ἡ κυρὰ-Μαρῖνα ἦτανε μέσα στὴ Μουσάντρα. Ὅταν ἄκουσε τὸ κτύπο ἐτράβηξε στὸ παραθυράκι, πού εἶν' ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴν ὁξώπορτα, μὲ τὸ λυχναράκι τῆς κουζίνας στὸ χέρι, ξαμπάρωσε κι' ἔσκυψε νὰ δῇ, ποιὸς κτύπαγε τέτοια ὥρα — γιὰτὶ εἶχε σκοτεινιάσει, εἶχε νυκτώσει μαθὲς — ἔσκυψε νὰ δῇ καὶ τί νὰ δῇ ! ! ἕναν Τουρκαλᾶ, πού εἶχε ὑψώσει τὸ κεφάλι του καὶ κύτταγε στὸ παράθυρο, πού ἦτανε ἡ κυρὰ-Μαρῖνα μὲ τὸ λυχναράκι της »

« Ἀ ! Παναγία μου. Ἀ ! Χριστέ μου, τὴ δύστυχη τὴ μάνα ! », εἶπεν ἡ κυρὰ Διαμάντω.

« Στὸ λίγο φῶς τοῦ λυχναριοῦ γυάλισ' ἡ στολή του καὶ ἡ δυστυχισμέν' ἡ μάνα του ἐννοιωσε πῶς κάποιος ἐπίσημος Τοῦρκος ἦτανε. Μὰ δὲν τρόμαξε καθόλου γιὰτὶ ἤξερε πῶς δὲν εἶχε κανένα νταραβέρι Τοῦρκος στὴν Ὑδρα' κι' ἔπειτα αὐτὴ οὔτε τὰ πλούτια εἶχε, οὔτε τὰ καζάντια, γιὰ νὰ τραβήξῃ τὴ ματιὰ τοῦ Τούρκου ἀπάνω της, οὔτε καὶ καμμιά ὑπόθεσι μὲ τὰ δικαστήρια εἶχε, οὔτε τίποτ' ἄλλο, καὶ φαντάστηκε πῶς ἀπὸ λάθος κτύπαγε τὴν πόρτα της. Ῥώτησε λοιπὸν μὲ θάρρος ἀπὸ πάνω ἀρβανίτικα. « Ποιὸς εἶναι ; » Κι' ἐκεῖνος τότες ἀπ' τὸ δρόμο ἀρβανίτικα πάλι τῆς ἀπάντησε: « Ἐγὼ εἶμαι καλὲ μάνα, ὁ γυιὸς σου ὁ

Κωσταντῆς, ἔλα ἄνοιξε». » Ἀπ' τὴ φωνὴ γνῶρισ' ἡ μάνα τὸ γυιό της καὶ ῥαίστηκ' ἡ καρδιά της στὴ στιγμή, γιατί κατάλαβε ἀμέσως, ἀπ' τὰ ῥοῦχά του, πὼς αὐτὸς εἶχε τουρκέψει καὶ τῆς ἦρθ' ὁ οὐρανὸς σφοντύλι, συγκλονίστηκε ἡ ἔρημη καὶ παρὰ λίγο νὰ τῆς φύγη τὸ λυχνάρι ἀπ' τὸ χέρι, μὰ πρόφτασε καὶ τὸ κρέμασε στὴν ἀπὸ μέσα ἀμπαρίτσα τοῦ παραθυριοῦ.

« Ἀχ' τὴν ἄμοιρη » ἐφώνηξε ἡ κυρὰ-Διαμάντω, ποὺ εἶχε ἀπολιθωθῇ ἀκούγοντας τὴ διήγησι στὸ τραγικώτερο σημεῖό της. Ἐφώνηξε καὶ σήκωσε τὴν ἄκρη τῆς ποδιᾶς της, σήκωσε καὶ τὰ γυαλιά της καὶ σκούπισε μὲ τὴν ποδιά της, δυὸ δάκρυα, ποὺ κυλήσανε στὰ γεροντικά της μάγουλα.

« Συγκλονίστηκε σύντρομη », ἐπανελάβε ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα, « συγκλονίστηκε », ξανᾶπε, « μὰ δὲν ἐλύγισε, παρὰ μὲ κρατημένη τὴ συγκίνησί της καὶ τὸν παλμό της, σκῦβει πάλι λίγο στὸ παραθυράκι της καὶ λέει τοῦ γυιοῦ της. **« Καλὲ ποιὸς γυιὸς μου, ἐγὼ δὲν ἔχω πειὰ γυιό, αὐτός, ποὺ εἶχα, ὁ Κωσταντῆς μου, πάει πειὰ χάθηκε γιὰ μένα, πέθανε στὴν ξενητειά ».** Κι' ἀμέσως ἔκλεισε τὸ παράθυρο κι' ἐμπῆκε μέσα ἀποφασισμένη νὰ μὴ ξανανοῖξη πειὰ στὸν τουρκεμένο γυιό της. »

« Μὰ ὁ τουρκεμένος γυιὸς δὲν κούνησε οὔτε πάσσο ἀπὸ κεῖ. **« Ἄνοιξέ μου καλὲ μάνα»,** τῆς φώνηξε, **ἄνοιξέ μου μιὰ στιγμή τὴν πόρτα»,** ξανᾶπε, **« ἄνοιξέ μου νὰ σέ δῶ καὶ νὰ μὲ δῆς, νὰ δῆς πὼς εἶμ' ὁ γυιὸς σου καὶ φεύγω σὰν τὸ θέλης καὶ ξαναμπαρῶνεις πάλι».**

« Τ' ἄκουσε αὐτὰ ἡ κακομοῖρα ἡ κυρὰ Μαρίνα καὶ δὲν τῆς βάτταξ' ἡ καρδιά νὰ προχωρέση μέσα, νὰ φύγη ἀπὸ τὸ παράθυράκι, ποὺ τὸ εἶχε πειὰ ἀμπαρώσει, νὰ πάη πάλι κατὰ τὴ Μουσάντρα. Σταμάτησε στὴ θέσι της κάμποσες στιγ-

μές, μὲ βουρκαωμένα τὰ μάτια της, μὲ σφιγγὲς τὶς γροθιές της καὶ μὲ κρατημένη τὴν ἀναπνοή της. Ξαφνικὰ δέ, χωρὶς νὰ καταλάβῃ κι' αὐτὴ καλὰ καλὰ, ὅσο μπόρεσε γλήγορα, μὲ τὰ γέρικα πόδια της, ἔτρεξε καὶ κατέβηκε τὸν καταρράκτη, ἀνοιξε τὴν πόρτα τοῦ δρόμου καὶ πῆρε μέσα τὸν τουρκεμένο γυιό της. »

« Μὰ σὲ καλὸ της »! ἔκανε καὶ εἶπε ἡ κυρὰ-Διαμάντω, πού εἶχε κρεμαστῇ τώρα πειὰ ἀπὸ τὰ χεῖλια τῆς κυρὰ-Αὐγουστίνας. Εἶπε καὶ σταυροκοπήθηκε μὲ μιὰ ἱερὴ ἀνατριχίλα, πού τὴν καταλάβαινες ἀπὸ τὸ σήκωμα τῶν ὤμων της, ἀπὸ τὸ γοργὸ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ της δεξιὰ-ξερβὰ καὶ ἀπὸ τὰ στραβομουτσουνιάσματα τοῦ στόματος καὶ τῆς μύτης της.

« Ἀνοιξε καὶ τὸν πῆρε μέσα », ξαναπανέλαβε ἡ κυρὰ Ἀγουστίνα, πού δὲν τὴν εἶχε διακόψει ἡ ἐπιφώνησις τῆς κυρὰ-Διαμάντως, « ἀλλὰ δὲν τὸν πῆρ' ἀπάνω στὸ σπίτι, παρὰ τὸν κράτησε κάτω στὴν αὐλή, μέσ' ἀπ' τὴν ὁξώπορτα, δίπλα στὴν τρύπα τῆς μάντρας, πού μπαينو-βγαίνουνε ἡ κόττες ἀπ' τὴν αὐλή στὸ δρόμο κι' ἀπ' τὸ δρόμο στὴν αὐλή ».

« Ἐκεῖ, πάλι αὐτὸς προσπάθησε νὰ τὴν κἀνῃ νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ τὸν παραδεχτῇ γιὰ γυιό της, γιὰ τὸν Κωσταντῇ της, ἀλλὰ κι' αὐτὴ πειὸ πεισματικά ἐξακολούθαγε νὰ μὴ τὸν γνωρίζῃ καὶ νὰ μὴ τὸν παραδέχεται γιὰ γυιό της. Σ' αὐτὴ τῇ θέσει κι' ἀπάνω σ' αὐτὲς τὶς κουβέντες τοὺς ὁ Τουρκεμένος γυιὸς τῆς ζήτησε νερὸ νὰ πιῇ, μὰ ἡ κυρὰ Μαρίνα τοῦ ἔδειξε τὴν κουροῦπα τῶν κοιτῶνε μὲ τὸ θολὸ νερὸ καὶ τοῦπε ; « Νὰ ἔκεῖ εἶν' ἡ κουροῦπα πᾶρε καὶ πιέ ».

« Καλὰ τοῦ εἶπε », ξαναφώνησε πάλι ἡ κυρὰ Διαμάντω,

«ἔτσι τοῦπρεπε τοῦ ἀναθεματισμένου, τοῦ μαγαρισμένου τοῦ Ἀγαρηνοῦ».

«Στὰ τελευταῖα τότε» ξακολοῦθησε ἡ κυρά-Ἀγουστῖνα «ἄπλωσε τὸ χέρι του νὰ τῆς δώσῃ ἓνα μαντῆλι μῆλα φιρίκια, ποὺ τᾶχε πάρει ἐπίτηδες γιὰ τὴ Μάνα του, ἀλλὰ κείνη πῆρε τὸ μαντῆλι καὶ χωρὶς νὰ πῇ πειὰ ἄλλη κουβέντα, μὲ σφιγτὸ τὸ στόμα τῆς, τοῦ τὸ πέταξε κατακέφαλα μὲ ὅλα τὰ μῆλα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πάνω του κατρακυλίσανε ὅλα τριγύρω στὸ ξύλινο κοτέτσι τῆς αὐλῆς, καὶ τοῦ ἔδειξε μὲ περιφρόνησι τὴν ὁξώπορτα».

«Μπράβο τῆς», εἶπε, μὲ βαθὺ ἀναστεναγμὸ μαζύ, σὰν ἀνακουφισμένη τώρα ἡ κυρά-Διαμάντω καὶ μὲ χαλικάκια ἔδιωξε τὶς κόττες τῆς, ποὺ εἶχανε φάει ἐν τῷ μεταξὺ τὸ φαί τους κι' εἶχανε πηδήσει στὴν αὐλοῦλα, ποὺ τὴν γαρνίριζαν, σὲ ἀλτάνες ἀπάνω, χιώτικα, βασιλίκος, μαντζουράνα, ἀρμπαρόρριζα, ἅγιο-δημητριατικά καὶ γαρφαλίνες λογιῶν λογιῶν εἰδῶν καὶ χρωμάτων.

«Ἐφυγε κείνος τότε», συνέχισε ἡ κυρά Ἀγουστῖνα, «μισόπεθαμένος πὲς, ἀπ' τὴν ντροπὴ κι' ἀπ' τὴν περιφρόνησι, καὶ τράβηξε κι' ἐπῆγε στὶς τέσσερες ἀδελφάδες του, ποῦναι παντρεμμένες, ἡ δυὸ ἀπ' τὰ Καμίνια ἡ ἄλλη ἀπ' τὰ Πηγάδια κι' ἡ ἄλλη ἀπ' τὸν Ἅγιον-Γιάννη τῆς Κιάφας»
«Μὰ τὶ νὰ σοῦ πῶ κυρά Διαμάντω μου, κι' ἡ τέσσερες καλὲ, κι' ἡ τέσσερες μαθὲς, οὔτε τὴν πόρτα δὲν τοῦ ἀνοίξανε, σὰν συμφωνημένες καλέ, οὔτε στὸ παράθυρο δὲν βγήκανε κἀνεμου, οὔτε ἀπάντησι δὲν τοῦδῶκανε στὶς κουβέντες του, μόλις καταλάβανε πῶς ἦταν' αὐτὸς.»

«Τὶ καρδιά! - καλὲ κυρά - Διαμάντω μου τὶ καρδιά; πῶς τοὺς βάστηξε, μαθὲς οὔτε νὰ τοῦ μιλήσουνε; !! »

«Τὶ λὲς κυρά-Ἀγουστῖνά μου» εἶπε τότε ἡ κυρά-Δια-

μάντω, πού ἀναμμένη εἶχε σηκωθῇ πάλι ὄρθια καὶ με-
γουρλωμένα τὰ μάτια της, ἀπ' τὴν περιέργεια, παρακολου-
θοῦσε ὁλοένα καὶ περισσότερο τὴν κουβέντα τῆς κυρὰ
- Ἀγουστίνας. «Δὲν ξέρεις ὅτι, ἐκεῖνος πού ἀλλάζει τὴν πίστι
του, ἐκεῖνος πού ἀρνιέται τὸ Χριστό, γιὰ τὰ λεφτὰ καὶ γιὰ
τις δόξες, δὲν ἀξίζει οὔτε ἴσα μ' ἓνα ψωριασμένο σκύλλο; Δὲν
ἦσαν τὴν περασμένη Κυριακὴ στὴν Ἐκκλησιά, νᾶκου-
γες τὸν [παπᾶ - Γρηγόρη, πού μᾶς μίλησε γιὰ τὴν πίστι;
Θὰ σοῦ σηκωνότανε ἡ τρίχα ἀπ' τὰ λόγια, πού εἶπε γιὰ
κεινοὺς, πού ἀρνιοῦνται τὴν πίστι τους. Ἐπειτα κι' ὁ Χρι-
στός δὲν λέει, δὲν τῶχεις ἀκουστᾶ, ὅτι ἐκείνους πού τὸν
ἀρνιοῦνται στὴ γῆ, στοὺς ἀνθρώπους, θὰ τοὺς ἀρνηθῇ στὸν
Οὐρανὸ μπροστὰ στὸ Θεό; Ἐ! λοιπὸν πῶς νὰ δεχόντουσαν
ἡ κακομοῖρες αὐτὲς ἓναν μουρτάρη; Τὶ θὰ πῇ ἀδελφός;
Τέτοιος ἀδελφός! αὐτὸς ἀρνίστηκε τὸ Χριστό, πού τοῦ χρω-
στᾶμε ὅλοι μας ὅλο μας τὸ εἶναι μας, καὶ θυμώτανε κι' ἀναγ-
νώριζε τάχαμου τὶς ἀδελφές του καὶ τοὺς γονεῖς του!; Ἐγὼ
ἔχω ἀκουσμένα ἀπὸ τὴ μακαρίτισσα τὴ Μάνα μου, πῶς ἡ
παλαιὲς Ὑδρεῖσσης, σκοτώνανε μόνες τους, ναί! μετὰ
ἴδια τους τα χέρια, τὰ παιδιὰ τους καὶ τοὺς ἀδελφούς τους,
ἅμα λάχαινε νὰ ἀρνηστοῦνε τὸ Χριστό καὶ νὰ Τουρκέψουνε.
Λοιπὸν σ' αὐτὸν τὸν περιφρονήσανε τούτονε μονάχα, πάλι καλὰ.
Ἄν ἤθελε τὴ Μάνα του, ἂν ἤθελε τὶς ἀδελφάδες του δὲν ἔπρε-
πε νὰ τουρκέψῃ. Τὰ ἄλλα ὅλα εἶναι ψέμματα.»

« Ἐχεις δίκη; ἔτσι εἶναι », εἶπε ἡ κυρὰ - Ἀγουστίνα
κουνῶντας ἀργὰ ἀργὰ τὸ κεφάλι καὶ ἀνοιγοκλείνοντας τὰ
μάτια περὶ ἀργὰ.

Κι' ἡ δυὸ μαζὺ πῆραν μιὰ βαθεῖα ἀναπνοή, σκουπί-
σανε μετὰ τὶς προστέλες τους τὰ πρόσωπά τους καὶ τὰ μάτια
τους, κι' ἔπειτα ἡ κυρὰ - Διαμάντω ῥώτησε.

« Λοιπὸν τὶ ἀπόγεινε ὁ τουρκεμένος Κωσταντῆς ; »
 « Χμ! » ἔκανε ἡ κυρὰ - Ἀγουστίνα « κατέβηκε ἀπ' τὰ
 καλὰ Πηγάρια, ἀπ' τὸ ποτάμι, πέρασε, νύχτα καθὼς ἦτανε,
 ἀπ' τὸ Παζάρι, πῆρε τὸ δρόμο τοῦ Μαντρακιοῦ κι' ἐκεῖ
 καθὼς ἐπήγαινε, εἶδε μιὰ σκοῦνα, ποὺ πήγαινε γιὰ τὰ Μπου-
 γάζια, μπῆκε μέσα κι' ἔφυγε χωρὶς νὰ τὸν δῇ κανέναν,
 χωρὶς νὰ πῇ τίποτα. Λένε πῶς πῆγε γιὰ τὴν Πόλι.

Εἶπε καὶ τελείωσε ἡ κυρὰ - Ἀγουστίνα Ἐπειτα, ἀφ' οὗ
 ἔλειειολογήσανε λίγες στιγμὲς τὸ νεαρὸ ἀλλαξόπιστο, ἀφ'
 οὗ ἔπαινέσανε κάμποσο τὴ μάνα του καὶ τὶς ἀδελφάδες του,
 γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τους ἀπέναντι του, στὴν περίστασι
 αὐτῇ, ἀφ' οὗ εἶπανε κάμποσα ξόρκια προφυλαχτικά γιὰ τὸν
 ἑαυτὸ τους — σταυρώσανε καὶ τὰ στήθια τους — καὶ γιὰ
 ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ κόσμου, ἀποχωριστήκανε ἡ дуό
 γρηὲς γιὰ νὰ ἐπιδιοθοῦνε στὶς δουλειές τους καὶ στό μαγέ-
 ρημα. Ἦτανε πειὰ καιρὸς γιὰτὶ ὁ ἥλιος εἶχε ἀνέβει ψηλὰ
 στὸν οὐρανὸ καὶ φαινότανε πὼς εἶχε προχωρέσει πολὺ ἡ
 μέρα.

Συζητήθηκε κάμποσο τὸ πρᾶμα αὐτὸ ἀπ' ὅλες τὶς
 μορφές καὶ σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Καὶ ὅπως ὅλα τὰ ἀν-
 θρώπινα, λησμονήθηκε καὶ πάει, μέσα σὲ κάμποσο καιρό.
 Μὰ δὲν ξεμπερδεψε δῶ.

Θᾶχανε περάσει ἑξη-ἐπτὰ χρόνια ἀπὸ τότε. Μιὰ ἡμέρα,
 μόλις ξημέρωσε, ἡ καμπάνες ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς
 Ὑδρας εἶχανε σπάσει ἀπὸ τὸ σήμαμα.

Σημαίνανε πανηγυρικά καὶ μὲ τὸν ἥχό τους κάνανε
 γιορτάσιμη ὅλη τὴ φύσι. Ὅλος ὁ κόσμος, πρὸ πάντων ἡ

γυναῖκες ἀπ' τὰ λιακωτὰ κι' ἀπ' τὰ παράθυρα βγαίνανε νὰ ὤωτήσουνε καὶ νὰ μάθουνε, γιατί-μαθὲς-σημαίνανε, ἀφ' οὗ κείνη τὴν ἡμέρα δὲν ἦτανε καμμιά γιορτή, κανένα πανηγῦρι ὥστε νὰ σημαίνανε τόσο δυνατὰ, τόσο ζωηρά, τόσο χαρμόсуна. Ῥίχνανε ὅλες κι' ὅλοι τὰ ῥμάτια τους στὸ λιμάνι κάτω, μήπως μπορέσουνε νὰ μαντέψουνε τὸ λόγο τῆς κωδωνοκρουσίας αὐτῆς καὶ βλέπανε τὰ καράβια ὅλα, μικρὰ καὶ μεγάλα σημαιοστόλιστα πανηγυρικά, τὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας τὸ ἴδιο, τὴν Παπαντή, ποῦτανε τότε ἡ Μητρόπολι τοῦ νησιοῦ, ἐπίσης γιομάτη παντέρες ἐκκλησιαστικές, μὲ τὶς ἀγιογραφίες τους καὶ τὰ ἱερά τους σύμβολα, τὰ μαγαζιά, τὰ καζῖνα τῶν καπετανέων, τὰ σπίτια τῆς κάτω χώρας κι' ὕστερις καὶ τῆς Κιάφας ὅλα σημαιοστόλιστα πανηγυρικά.

Δὲν ἄργησε νὰ μαθευτῇ ὁ λόγος τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως αὐτῆς τοῦ νησιοῦ.

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, μέσα σὲ ῥίγη ὥρα, μαθεύτηκε στὰ πέρατα τῆς Ὑδρας, ὅτι : « **Ἦρθανε ἀπὸ τὴ Ῥόδο τὰ κόκαλα τοῦ Ἁγίου-Κωνσταντίνου, τοῦ νεομάρτυρα** », ὁ ὁποῖος δὲν ἦτανε κανένας ἄλλος παρὰ ὁ Κωνσταντῆς τῆς κυρὰ-Μαρίνας τῆς Μιχαλάκαινας, πὺν εἶχε τουρκέψει καὶ εἶχε ὀνομαστῇ Χασάνης καὶ εἶχε ρθῇ-στὴ μάνα του καὶ στὶς ἀδερφάδες του καὶ τὸν εἶχανε διώξει καὶ καὶ καὶ καὶ τόσα ἄλλα, πὺν ἀκούσαμε πάρα πάνω, ἀπ' τὴν ὁμιλία τῆς κυρὰ-Ἀγουστίνας μὲ τὴν κυρὰ-Διαμάντω.

Αὐτουνοῦ λοιπόν, πὺν πῆγε καὶ ξαναομολόγησε τὸ Χριστὸ μπροστὰ στὸν Πασᾶ, πὺν τὸν εἶχε καταφέρει νὰ τὸν ἀρνηθῇ, καὶ μαρτύρησε στὸ τέλος προφέροντας τὸ « **Μνήσθητί μου Κύριε** », αὐτουνοῦ τὰ κόκαλα εἶχε φέρει ἓνα καῖκι μεγάλο, τὸ ὁποῖον εἶχε ἀράξει στὴ Σπηλιὰ κοντὰ στὴ

σκάλα τῆς ντάπιας, πὺν τόσο τῇ χρησιμοποιεῖ σήμερις ὁ εὐσεβὴς ναύαρχος Κουντουριώτης.

Τὸ καίκι αὐτὸ φαινότανε ἀπὸ τὰ πειδὸ πολλὰ λιακωτὰ καὶ παράθυρα· ἦτανε σηματοστολισμένο κι' αὐτὸ, καὶ κάτασπρο — σὰν τῇ ψυχῇ τοῦ Νεομάρτυρα — ἔλαμπε ἀνάμεσα στ' ἄλλα πλοῖα.

Σὰν ὁ κόσμος ὅλος ἔμαθε τὴν εἶδησι αὐτῇ, γλήγορα γλήγορα ντύθηκε μὲ τὰ λαμπριάτικὰ του κι' ἀπ' ὅλα τὰ καλντερίμια καὶ τὰ σοκάκια τράβηξε πρὸς τὴ Σπηλιὰ καὶ γιόμισε τὸ κάστρο, πὺν ἦταν' ἀπὸ πάνω της, καὶ τὴ χύμα ὅλη, μὲ τὰ βράχια, πὺν εἶναι ἀκριβῶς ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ναυάρχου-Κουντουριώτη, πευκοφυτεμένη σήμερις ἀπ' αὐτόν.

Σταυροκοπιόντουσαν ὅλοι κι' ὅλες καὶ μὲ σιγανὴ φωνὴ συζητούσανε εὐλαβικὰ τὸ μαρτύριο καὶ τὰ θαύματα στὴ 'Ρόδο, τοῦ Νεομάρτυρα.

Σὲ λίγο ὁ Δεσπότης τῆς 'Υδρας μαζὺ μὲ τοὺς παπάδες, ντυμένοι ὅλοι τοὺς τὰ χρουσᾶ, μὲ τὰ ξιφτέρια καὶ τὶς σημαῖες, μὲ τὶς λαμπάδες καὶ τὰ θυμιατὰ, ἤρθανε νὰ παραλάβουνε τὰ ἁγιασμένα κόκαλα τοῦ γενναίου Νεομάρτυρα καὶ νὰ τὰ φέρουνε στὸ ἱστορικὸ Μοναστήρι τῆς Παναγίας.

Ἐπαψε κάθε θόρυβος ἀπὸ τὸν κόσμο αὐτό, ἅμα φάνηκε ἡ ἱερὰ αὐτῇ συνοδεία νὰ ξεπροβάλλῃ ἀπὸ μακρυνὰ καὶ νὰ ἔρχεται κατὰ τὰ κεῖ.

Ἦτανε πολὺ συγκινητικὴ ἡ στιγμὴ.

Μπροστὰ οἱ διάκοι ψάλλοντας μὲ τοὺς ψαλτάδες τὸ « **Κύριε ἐν τῇ δυνάμει σου** », ἔπειτα οἱ παπάδες μὲ τὰ κάτασπρα τοὺς γένεια καὶ μαλλιά καὶ μὲ τὶς κουκουλές στὸ κεφάλι· καὶ στὴ μέση τῆς πομπῆς ὁ Σεβασμιώτατος Δεσπότης, γέρος κι' αὐτός, σὰν τὸ χιονισμένο Ὀλύμπο, τελευταῖος,

σάν τσοπάνης πραγματικός, περπάταγε σιγανά, ἀκουμπώντας στη χουσή του πατερίτσα καὶ ῥίχνοντας σ' αὐτὴ ὅλο τὸ βάρος τοῦ γεροντικοῦ του κορμιού.

Τὴν πομπὴ τὴν ἔκανε περὶ συγκινητικὴ ἡ ἐμφάνισις τῆς γρηᾶς-μάνας τοῦ Νεομάρτυρα, στὴν ὁποία χρωστιάει ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πατρίδα τοῦτον, καὶ ἡ ὁποία, γρηοῦλα πειά, γυρομένη ἀπὸ τοῦ καιροῦ τὸ βάρος καὶ τὶς λύπες, ἐρχότανε ταπεινὴ νὰ προσκυνήσῃ τοῦ ἁγιασμένου τῆς παιδιοῦ τὰ κόκαλα καὶ περπατοῦσε μὲ κουράγιο πλάϊ πλάϊ στὸ γέρο Δεσπότη, ὁ ὁποῖος γιὰ τιμὴ τῆς ἔδωκε τὴ θέσι αὐτὴ ἀναμεσίς τοῦ κλήρου.

Ὁλος ὁ κόσμος κάρφωσε τὰ μάτια του στὴ γρηοῦλα αὐτὴ ἀπάνω, κι' ἄθελά τους ὅλοι κάνανε τὸ σταυρό τους — μόνον του πήγαινε τὸ χέρι — καὶ μακαρίζανε ἀπὸ μέσα τους τὴν εὐτυχισμένη μάνα, ποὺ θὰ τῆς γράψῃ ὁ Θεὸς στὸ ἐνεργητικὸ τῆς τὸ ἁγίασμα τοῦ Νεομάρτυρα καὶ ποὺ τὴν ἀξιώσε ζωντανὴ νὰ προσκυνήσῃ τὸ γυιό τῆς ἁγιο, μάρτυρα γιὰ τὸν καλὸ Χριστό, μάρτυρα καὶ γιὰ τὴν τιμὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

Σιγὰ σιγὰ ἔφτασε ἡ σεμνὴ πομπὴ στὴ σκάλα ποὺ εἶπαμε, ἀπάνω στοὺς βράχους τῆς ὁποίας, εἶχε πᾶρει χοντρές πριμάτσες τὸ καίκι μὲ τὸν Ἅγιο.

Μπήκανε μέσα ὁ Δεσπότης μὲ τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς ψαλτάδες καὶ ἡ γρηοῦλα μάνα τοῦ Νεομάρτυρα καὶ ἤρθανε καὶ σταματήσανε στὴ μέση τοῦ πλοίου, ἀπὸ πάνω ἀπ' τ' ἀμπάρι. Τὸ πλοῖο ἔλαμπε ἦτανε Ὑδρεῖκο καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ποῦμ' ἐδῶ γιὰ τὸ σένιο καὶ γιὰ τὴν πάστρα ποῦχανε καὶ ποῦχουνε τὰ Ὑδρεῖκα πλοῖα. Τὸ εἶχανε πλύνει ξενόχωρα τὴν ἡμέρα αὐτὴ. Ποιὸν εἶχανε μέσα; ! Εἶχανε στρωμμένο κάτωστρω μουσαμᾶ ἀπάνω στ' ἀμπαριοῦ τὸ

κλεισμένο στόμα, καὶ εἶχανε στὴ μέση του τοποθετημένο ὁμορφο καρυδένιο τραπεζάκι σκεπασμένο μὲ Δαμάσκηνὸ τραπεζομάντιλο, καὶ πάνω στὸ τραπεζάκι αὐτὸ εἶχανε βαλμένο ἓνα κουτὶ ἀπὸ ἔβενο καὶ σεντέφι, μέσα στὸ ὁποῖο εἶχανε κλεισμένα τὰ εὐωδιάζοντα κόκαλα καὶ τὴν ἁγία - Κάρα τοῦ Νεομάρτυρα.

Ἐκεῖ λοιπὸν, γύρω στὸ τραπεζάκι καθήσανε ὁλόρθοι ὁ κλῆρος μὲ τὸ Δεσπότη καὶ ἡ γρηοῦλα Μάνα.

Ἔδωκε, διὰ τῆς κεφαλῆς του, τὴν ἄδεια ὁ Δεσπότης. θυμιάτισε ὁ διαῆκος κι' ἔβαλε « **Βλογητὸς** » ἓνας παπᾶς. Ἄρχισε δοξολογία καὶ τελείωσε πηράκλησι ἡ ἀκολουθία, ποὺ ψάλλθηκε κείνη τὴν ὥραν. Τὶ ἦτανε κεῖνο ; ! δὲν περιγράφεται ! Ὅλοι ὄρθιοι, μὲ καρφωμένα τὰ στόματα καὶ τέντωμένα τὰ μάτια ἀπάνω στὸ καίκι, προσηλωμένοι παρακολουθήσανε, μὲ οὐρανία γαλήνη τὴν ἀκολουθία αὐτὴ, ἡ ὁποία σημειώσατε δὲν βάστηξε καὶ λίγη ὥρα.

Οὔτε « τσίικ » δὲν ἀκουγότανε μονάχα τὰ θαλασσοπούλια διακόφτανε τὴν ἡσυχία αὐτὴ, μὲ τὰ φτερουγίσματά τους, καὶ τοῦ λιβανιοῦ ὁ καπνὸς κι' ὁ μόσχος σκιαζανε μὰ καὶ μοσχοβολάγανε τὴ φύσι ὁλοτρίγυρα. Ἀπὸ παντοῦ ἀνέβαινε πρὸς τὸν Οὐρανὸ τὸ λιβάνι, σᾶν συνοδὸς, ἅς ποῦμε, τῶν δοξολογιῶν καὶ τῶν εὐχαριστιῶν, ποὺ ἀνέπεμπε στὸν Οὐράνιο Πατέρα ὁ εὐσεβὴς Ὑδρέϊκος κόσμος γιὰ τὸ «**ὑπερφυῆς θαῦμα**». Καὶ τὰ κεριά, στὰ παράθυρα, στὰ λιακωτά, στοὺς βράχους, στὰ καίκια, ἀναμμένα κατὰ χιλιάδες, φαντάζανε σᾶν ἀστεράκια, ποῦχανε πέσει ἀπ' τὸν Οὐρανὸ γιὰ νὰ πανηγυρίσουνε τοῦ νέου τούτου ἀστέρος τὴν ὡραία γιορτὴ καὶ λαμπυρίζανε σᾶν ἀγνὲς ψυχοῦλες, ποὺ λαμπυρίζουνε καὶ λαχταροῦνε, ὅταν, διὰ τοῦ ἐπὶ γῆς θανάτου, τοὺς πάει ἄλλη ἁγνὴ καὶ ἀθῶα ψυχοῦλα, ἐκεῖ στὰ

«οὐράνια δώματα», ὅπως τὸ λέει ἡ ὁμορφη λαϊκὴ φαντασία καὶ παράδοσις.

Σὰν τέλειωσε ὅλη ἡ ἀκολουθία μέσα στὸ καΐκι, πάλι μὲ τὴν ἴδια σειρά, βγήκανε στὴν ξηρὰ κι' ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο, ἡ ἱερὰ πομπὴ τράβηξε καὶ πῆγε κατὰ τὸ «Μοναστήρι».

Τούτῃ τῇ φορὰ, στὴν ὅλη πομπὴ προστέθηκε καὶ τὸ κασελάκι μὲ τὰ κόκαλα τοῦ Νεομάρτυρος, τὸ ὁποῖο τὸ βάσταγε ὁ ἡγούμενος τοῦ «Μοναστηριοῦ», ντυμένος ὁλόχρυσα, μὲ τὴν κουκοῦλα στὸ κεφάλι καὶ μὲ τὸ χρυσὸ σταυρὸ στὸ στῆθος του.

Σὰν φτάσανε στὸ «Μοναστήρι», παπάδες καὶ λαὸς, μπήκανε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ στὶς αὐλές του καὶ στὰ λιακωτὰ του καὶ τὸ πλημυρρήσανε. Ἡ καμπάνες σπάζανε ἀπὸ τὸ πανηγυρικὸ σήμαμα. Τὸ λιβάνι ἀπ' τοὺς δρόμους κι' ἀπ' τὰ σπίτια ἀνέβαινε σύνεφο στὸν Οὐρανό.

Ἡ ἡμέρα ἦτανε πειὰ προχωρημένη πολὺ καὶ ὥμορφος ἥλιος ἔλουζε μὲ τὸ φῶς του τὰ βουνά, ποῦ εἶν' ὁλόγυρα στὸ λιμάνι, τὴν Πουαγιά, τὴν Καρέσσα, τὶς Πεῦγες, τὸν Ἅγιο Λιά, καὶ τὶς Πέτρες. Λαμπυρίζανε τὰ γυαλιστερὰ βράχια κι' ἀντιφεγγίζανε πρὸς τὸ λιμάνι, πού εἶναι τὸ «Μοναστήρι». Πρασίνιζε τὸ λίγο χορταράκι, πὺν βγάζει κάπου κάπου τὸ βραχῶδες μὰ κι' εὐλαβικὸ νησί, καὶ μοσκοβόλαγε ὅλη ἡ φύσις, σὰν νὰ ἤθελε κι' ἐκείνη μὲ τὰ γιορτινά της νὰ λάβῃ μέρος στὴν ὑποδοχὴ τοῦ Νεομάρτυρα, πὺν τὸν εἶχε μεγαλώσει ἀνάμεσά της,

Μέσ' στὸ «Μοναστήρι», πὺν ἦτανε καταστόλιστο μὲ σημαῖες, μὲ σμιρτιές καὶ μὲ φασκομηλίες, βάλανε οἱ παπάδες τὰ ἅγια-κόκαλα ἀπάνω στὴν Ἅγια Τράπεζα, ψάλανε πάλι μεγαλοπρεπέστατα εἰδικὴν ἀκολουθίαν καὶ ἅμα ἐκάνανε ἀπόλυσι καὶ ἔφυγε ὁ Δεσπότης, τότες βγάλανε τὰ ἅγια λεί-

ψανα στὴ μέση τῆς ἐκκλησιᾶς, γιὰ νὰ τὰ ἀνασπαστοῦνε ὅλοι οἱ εὐσεβεῖς πατριῶτες.

Γέροι καὶ νέοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, τρέξανε καὶ γονατιστὰ προσκυνήσανε τὰ λείψανα τοῦ Νεομάρτυρα.

Μέρες πολλὲς μείνανε τὰ ἅγια λείψανα στὸ « Μοναστήρι », ἐκτεθειμένα γιὰ προσκύνῃσι τοῦ κόσμου, κι' ὕστερα τὰ μοιραστήκανε ἡ Ἐκκλησιὲς μεταξύ τους γιὰ Ἑγκαίνια, πὺν λένε. Ἡ Ἁγία Κάρα του, σκεπασμένη σὲ πολὺτιμο κουτί, ἔμεινε καὶ μένει ἀκόμα στὸ Μοναστήρι καὶ βγαίνει στὴ Χώρα καὶ στὸ λιμάνι, στοὺς ἁγιασμοὺς καὶ στὰ διαβάσματα.

Τὸ σπίτι του, τὸ σπίτι τῆς γρηοῦλας Μάνας του, εἶχε ὀλοένα ἀληθινὸ πανηγῶρι. Βίζιτες δὲν τοῦ λείπανε ποτές,

Ὅλοι κι' ὅλες πηγαίνανε ταχτικά γιὰ νὰ θαυμάζουνε τὴν εὐτυχισμένη Μάνα καὶ γιὰ νὰ τὴν συντροφεύουνε ὀλημερίς καὶ ὀλονυχτὶς καὶ γιὰ νὰ παρακαλοῦνε ὅλες τὸ Νεομάρτυρα, μαζὺ μὲ τὴ Μάνα του, γιὰ τὸ καλὸ τῆς φαμίλιας τους, γιὰ τὴν καλὴ ψυχὴ τους.

Μέσα δὲ σὲ ὅλες δίνανε καὶ πέρνανε, στὰ μέσα καὶ στὰ ὄξω πειά, ἡ δυὸ γειτόνισσες τῆς κυρὰ-Μαρίνας, ἡ γνωστὲς μας γρηοῦλες, ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα καὶ ἡ κυρὰ Διαμάντω. Κι' ὅλη τους ἡ κουβέντα ὀλοένα καὶ ἀδιάκοπα ἦτανε τὸ πῶς καὶ τί καὶ πὺν μαρτύρησε γιὰ τὸ Χριστό, γιὰ τὴν Πατρίδα, ὁ νηὸς αὐτός, πὺν τᾶχε ἀρνηθῇ ὅλα κι' εἶχε Τουρκέφει, γιὰ τὸ χρῆμα καὶ γιὰ τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ σὰν πειὸ ἐπιτήδεια, πειὸ τεχνήτρα γιὰ νὰ μαθαίνει ὅλα τὰ νέα μαθές, ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα ἀνέλαβε καὶ πάλι νὰ διηγηθῇ μιὰ βραδυά, στὴν ὥρα τῆς βεγκέρας, ὅλο τὸ ἱστορικὸ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Νεομάρτυρα, ὅπως τὸ εἶχε ἀκούσει πολλὲς φορὲς ἀπ' τὰ διάφορα στόματα, πὺν ἔφτανε, τόσες

ἡμέρες τώρα ἀπὸ τότες, πὺν φέρανε τὰ ἅγια-Λείψανα. Τὸ ἀκροατήριό της ἦτανε ἀπὸ εὐσεβεῖς γρηοῦλες, πὺν θαυμάζανε ἀλλὰ καὶ ζηλεύανε — σᾶν γυναῖκες μαθὲς — τῇ θεσί τῆς κυρὰ Μαρίνας. Μέσα σ' αὐτὲς ἦτανε καὶ ἡ κυρὰ Διαμάντω, χήρα κι' αὐτὴ τούτῃ τῇ φορὰ — γιατί στο μεταξὺ εἶχε πεθάνει ὁ γέρος της — μὲ τὰ γυαλάκια της καὶ τὸ μαῦρό της τσεμπέρι καὶ μὲ τὰ χέρια πάντα σταυρωμένα στο στήθος της, πὺν τῆς δείνανε ἔτσι τὴ μορφὴ ἀναποδογυρισμένης κουτσούνιζας.

« Λοιπὸν » ἄρχισε νὰ λέη ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα « Ὡς τὰ τὰ τώρα, δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς τὰ φέρνει ὁ Θεός. Ἀκοῦς καλέ! νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ τουρκέψῃ, νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ πέσῃ στο βούρκος κι' ἔπειτα νὰ τὸν δυναμώσῃ νὰ μαρτυρήσῃ, νὰ ἀγιάσῃ, νὰ τὸν ξεπλύνῃ μαθὲς σᾶν μὲ μόσκο σᾶν μὲ ἀνθόνερο; ! Τὶ πρᾶμμα καὶ τοῦτο μὲ τὴν κακία νὰ δουλεύῃ τὴν ἀρετὴ, μὲ τὸ σκοτάδι νὰ ἀνάβῃ τὸ φῶς ζωηρότερο! »

Κουνάγανε ὀρθομικὰ τὸ κεφάλι τοὺς ὅλες ἢ ἄλλες γρηοῦλες καὶ κάνανε τὸ σταυρό τοὺς μὲ θαυμασμό γιὰ τὸ μαρτύριο καὶ μὲ ἀπορία μεγάλη γιὰ τὴν ἀνέκφραστη σοφία τῆς θείας Προνοίας.

« Λοιπὸν πὺν λέτε », ἔξακολούθησε ἡ κυρὰ-Ἀγουστῖνα, μετὰ ἀπὸ τὰ βαθυστόχαστα προοιμιακά της λόγια, « Σᾶν ἔφυγε ὁ Ἅγιος ἀπὸ δῶ, τότε, πὺν δὲν τὸν δεχτήκανε Τουρκεμένονε ἢ Μάνα του καὶ ἡ ἀδελφάδες του, μῆλκε σένα καῖκι, συντριμμένος καὶ μεταννοιωμένος γιὰ τὸ κακό, πὺν εἶχε κανωμένο, καὶ πῆγε στὴ Ρόδο ἀποφασισμένος νὰ

μαρτυρήση για την ἁγία-Πίστι πὺν εἶχε ἀρνηθῇ. Σᾶν ἔφτασ' ἐκεῖ τράβηξε καὶ πῆγε ἴσα σένανε ξακουσμένο πνευματικὸ καὶ ξομολογήθηκε κι' εἶπε τὴν ἀπόφασί του γιὰ νὰ μαρτυρήση. Μὰ ὁ πνευματικὸς, ἓνας γέροντας, πὺν εἶχε ἀκουσμένο κι' εἶχε ἰδωμένο κᾶν καὶ κᾶν στὸν κόσμο, σᾶν εἶδε μπροστά του ἓνα τόσο μικρὸ παιδί, ἀμούστακο ἀκόμα, φοβήθηκε πὺς δὲν θὰ ἄντεχε στὸ μαρτύριο ὡς τὸ τέλος, καὶ πὺς μπορούσε νὰ ξαναπέση σὲ δεύτερη ἀρνησι καὶ τότες! ἔ! τότες! **« ἡ δευτέρα πλάνη χείρων τῆς πρώτης, »** ὅπως λέει καὶ τὸ Βαγγέλιο. Προσπάθησε λοιπὸν μὲ δυνατὴ ὁμιλία καὶ τὸν κατάφερε νὰ φύγη ἀπ' τὴ Ρόδο. Ἐφυγε λοιπὸν ὁ μετανοημένος νέος καὶ πῆγε στὸ Κρίμι. Ἐκεῖ πάλι τὰ ἴδια, πάλι πῆγε σὲ πνευματικὸ, πάλι φανέρωσε τὸν πόθο του καὶ τὴν ἀπόφασί του, μὰ πάλι κι' ὁ πνευματικὸς αὐτὸς, ἐπειδὴ τὸν εἶδε νέο, δὲν τὸν ἄφησε νὰ πάη νὰ μαρτυρήση, παρὰ τοῦ εἶπε, ὅτι ὁ Θεὸς συγχωρᾷ ὅλες τὶς ἁμαρτίες καὶ μὲ τὴ μετάνοια μονάχα ἀλλὰ τὴν τὴν εἰλικρινῇ, τὴν καθαρῇ καὶ, ὅτι δὲν ἦτανε ἀνάγκη νὰ μαρτυρήση γιατί ὑπῆρχε φόβος μήπως στὴ μέση τοῦ μαρτυρίου του ξαναπέση πειὸ δυνατά, πειὸ ἀγιάτρευτα ».

« Ἀμετάπειστος ὁ νέος, ἔφυγε κι' ἀπὸ κεῖ καὶ πῆγε στὴν Πόλι. Εἶχε πετάξει πειὰ τὰ τούρκικα πλουσιόρρουχα κι' εἶχε φορέσει καλογερικά. Ἦτανε ἓνα καλογεράκι, κοντὸ κι' ὀλότελα ἀμούστακο καί, καλὰ καλὰ, οὔτε τὰ μαλιά του δὲν εἶχανε ἀκόμα μεγαλώσει. Κιτρινισμένο κι' ἀδυνατισμένο ἀπὸ τὶς νηστεῖες κι' ἀπ' τῆς συνειδήσεώς του τὸ σαράκι κι' ἀπὸ τὴ φλόγα πὺν τοῦ εἶχε ἀνάψει τοῦ μαρτυρίου ὁ πόθος, βγῆκε στὸ Φανάρι καὶ τράβηξε καὶ κόνεψε σένα ἀγιορείτικο μετόχι. Ὑστερις ἀπὸ κάμποσες μέρες πῆγε στὰ Πατριαρχεῖα. Ζήτησε καὶ παρουσιάστηκε στὸν Πατριάρχη μας

τὸ Γρηγόριο τὸν Ε΄. Ἐκεῖ ξεμυστηρεύτηκε καὶ στὸν Πατρι-
 ἀρχη τὸν πόθο του καὶ τὴν ἀπόφασί του. Θαύμασε πολὺ
 ὁ Πατριάρχης τὸ τολμηρὸ καλογεράκι μὰ φοβήθηκε κι'
 αὐτὸς τὰ ἄμυαλα νειᾶτα, ὅπως κι' οἱ δύο πνευματικοὶ ξο-
 μολογηταί, καὶ κύτταξε νὰ τοῦ ἀλλάξῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτή.
 Τὸν συμβούλευε λοιπὸν νὰ ἀφήσῃ τὸ μαρτύριο καὶ νὰ τρα-
 βήξῃ νὰ πάῃ στὸ Ἅγιον Ὄρος, νὰ κάτῃ σ' ἓνα Μοναστήρι
 ἐκεῖ, καὶ μὲ τὶς προσευχάς, μὲ τὶς νηστεῖες καὶ τὶς ἄλλες
 πνευματικὰς ἀσκήσεις νὰ προσπαθῇ νὰ σβύσῃ τὴν ἁμαρ-
 τία. Τὸν ἐβεβαίωσε δὲ, ὅτι θὰ τὴν σβύσῃ γιατί ὁ Θεὸς δέχε-
 ται ἐκείνους, ποὺ μετανοοῦνε μὲ ἀληθινὴ ἀπόφασιν ».

« Ὑπάκουσε ὁ νέος στὴ συμβουλὴ τοῦ Πατριάρχου, καὶ δι-
 χως ἄλλο χασομέρι τράβηξε μιὰ καὶ δυὸ καὶ πῆγε στὸ Ἅγιον
 Ὄρος, στὸ μεγάλο Μοναστήρι τῶν Ἰβήρων. Ἐκεῖ, ζήτησε
 μόνος του καὶ τὸν βάλανε ὑπηρέτῃ στ' ἀρχονταρίκι, ἐπίτη-
 δες γιὰ νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Ἦτανε κι' αὐτὸ καὶ
 εἶναι ἀκόμα, μιὰ καλὴ ἀσκησις. Πέντε μῆνες, ἀπάνω-κάτω,
 θὰ κάθησε σ' αὐτὴ τῇ θέσει. Ταπεινὸς καὶ πρόθυμος,
 ὑπάκουος καὶ δουλευτὴς, γλήγορα, ἀγαπήθηκε ἀπ' ὅλους, κι'
 ἀπὸ τοὺς γερόντους τοῦ Μοναστηριοῦ. Τὸν συμπαθοῦσανε
 ὅλοι καὶ τὸν παρηγοροῦσανε καὶ τοῦ δίνανε ἐλπίδες ὅλοι,
 ἀπ' τὸν πρῶτο ὡς τὸν τελευταῖο καὶ μέσα. Κάθε πρωτὶ καὶ
 κάθε βράδυ πῆγαινε καὶ ξομολογιώτανε στὸν περίφημο ξομο-
 λογητὴ τοῦ Ὄρους, τὸν παπα-Σέργιο, ποὺ θὰ τον ἔχετε
 ἀκουστὰ ἀπὸ τοὺς ἄντρες σας ποὺ εἶναι πηγαιμένοι καὶ
 ξομολογημένοι στὸ Ὄρος. »

« Οὐ! ! » ἐκάνανε ἡ γυναῖκες ὅλες « ναὶ ! ναὶ ! ». « Ἐγὼ
 φώναξε ἡ κυρὰ - Ἄννα ἔχω καὶ φυλαχτὸ ἀπὸ τὸν ξομολο-
 γητὴ αὐτόνε' τοῦ τῶδωκε τοῦ Πέτρου μου ἐδῶ καὶ ἑπτὰ
 χρόνια, ὅταν εἶχανε πάει μὲ τὸ καράβι τοῦ καπτὰν - Μανώ-

λη τοῦ Νιτρένια καὶ εἶχανε φορτώσει καρύδια καὶ ξυλεία ἀπ' τ' Ἁγίον - Ὅρος. Τότες ἀνέβηκε ὁ Πέτρος μου στ' ἀσκηταρεῖο τοῦ Παπᾶ - Σέργιου καὶ ἑομολογήθηκε, τὸ παι- δι!, καὶ τοῦδωκε ὁ ἑομολογητῆς τὸ φυλαχτὸ. »

« Σ' αὐτόνε τὸν ἑομολογητὴ λοιπὸν ἑομολογιότανε », ἑακολούθησε ἡ κυρὰ - Ἀγουστῖνα, « πᾶσα μέρα, πρωὶ βρά- δυ. Ἐπειτα τράβαγε καὶ πήγαινε στὴν Παναγία τὴν Πορ- ταῖτισσα καὶ προσευχότανε! καὶ προσευχότανε! κι' ἔκανε μετάνοιες! κι' ἔκανε σταυροὺς! καὶ νὰ! τὸ δάκρυ σ' ἄν μαρ- γαριτάρι κύλαγ' ἀπ' τὰ μάτια του, καὶ χιλιάδες φορὲς ἀκου- γότανε ἀπ' τὸ στόμα του τὸ « **ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἐλέησόν** » με

Βουρκώσανε τῶν γυναικῶνε τὰ μάτια στὴ στιγμὴ αὐτὴ τῆς ἀφηγήσεως καὶ ἀναστεναγμὸς βαθὺς βγῆκ' ἀπ' τὰ γε- ροντικά στήθια τους.

« Καὶ ὕστερις », ἑακολούθησε ἡ κυρὰ - Ἀγουστῖνα, « τράβαγε στὴ δουλειά, στ' ἀρχονταρίκι ἢ στὸ κελλί, γιὰ τὶς ἄλλες ἀσκήσεις. Καὶ ὅσο πέρανγ' ὁ καιρὸς τόσο αἰσθα- νότανε μέσα του νὰ ἀνάβῃ δυνατώτερος ὁ πόθος καὶ ἡ ἀπό- φασι νὰ πάῃ νὰ μαρτυρήσῃ Ἦθελε νὰ ἀκολουθήσῃ τοῦ Πατριάρχῃ τὴ συμβουλή, μὰ μιὰ δύναμις μέσα του δυνατὴ τὸν ἔσπρωχνε στὸ μαρτύριο. Δὲν τοῦ φτανε ἡ μετάνοια, δὲν τοῦ φταναν ἡ ἀσκήσεις, ἤθελε νὰ ξαναβαφτιστῇ στὸ βάπτισμα τοῦ μαρτυρίου. Τοῦ κάκου κι' ὁ ἑομολογητῆς του παπᾶ - Σέργιος, τοῦ κάκου καὶ οἱ ἄλλοι καλόγεροι, ἀπὸ τὸ φόβο τῆς νεότητός του, προσπαθήσανε μὲ τὰ δυνατὰ τους νὰ τὸν κρατήσουνε, νὰ τὸν κάνουνε ν' ἀλλάξῃ ἀπόφασι. Τοῦ κάκου! Τίποτα! Αὐτὸς ἀγύριστο κεφάλι. »

« Τέλος πάντων ὕστερις ἀπὸ κάμποσο καιρὸ, — μὰ ἔξη, ἑπτὰ, μῆνες — ἔφυγε ἀπὸ τὸ Ἁγίον Ὅρος μὲ ἓνα Σκια-

θείτικο καραβόσκαρο καὶ πῆγε πάλι στὴ 'Ρόδο μὲ τελειωτική πειὰ τὴν ἀπόφασιν νὰ ξεπλύνῃ μὲ τὸ αἷμά του τὴν ἄρνησιν τοῦ Χριστοῦ, τῆς Πίστης του τὸ ῥεζίλεμα. »

« Σὰν ἔφτασε στὴ 'Ρόδο, κατ' εὐθείαν πῆγε πρῶτα στὸν Πνευματικὸ καὶ ἁπολογήθηκε. Τὰ ἴδια κι' ἐδῶ . . . ὁ φόβος . . . ἡ νεότης . . . ξέρω γὰρ . . . ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια . . . καὶ τὰ λοιπὰ. »

« Ἀλλὰ καὶ πάλι ὁ μετανοημένος καλογεράκος δὲν μεταπίστηκε, δὲν ἄλλαξε ἰδέαν καὶ ἀπόφασιν, ἀλλὰ μὲ βῆμα ἀτράνταχτο τράβηξε καὶ πῆγε στὸ Σεράϊ τοῦ Χασάν-πασᾶ τῆς 'Ρόδου, ποὺ τὸν εἶχε καταφέρει καὶ τὸν εἶχε κάνει νὰ ἀρνηθῇ Χριστὸ καὶ Πατρίδα. Ἦτανε ἀκόμα ὁ Χασάν αὐτὸς ἡγεμόνας τῆς 'Ρόδου. »

« Μπῆκε στὸ Σεράϊ καὶ παρουσιάστηκε στὸν ἡγεμόνα, ὁ ὁποῖος, καθὼς λένε, προσποιήθηκε πῶς δὲν ἐγνώρισε τὸν καλογεράκο. Μὰ ὁ νέος ἔδωκε μόνος του γνωριμία καὶ μὲ θάρρος ὡμολόγησε τὸ σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἔλθει στὴ 'Ρόδο καὶ εἶχε παρουσιάστῃ στὸν ἡγεμόνα. Ὁμολόγησε τὸ λάθος του τὸ μεγάλο, ποὺ εἶχε τουρκέψει καὶ μὲ μεγάλη καρδιά φωνέρωσε τὴν πίστην του στὸ Χριστό, τὴν πίστη τῶν γονέων του, ποὺ τὴν φυλάγανε πάμπου πρὸς πάμπου καὶ τοῦ τὴν εἶχανε παραδώσει νὰ τὴν φυλάξῃ καὶ αὐτὸς σὰν τὰ μάτια του καὶ νὰ τὴν παραδώσῃ στοὺς ἄλλους, στοὺς ἀπογόνους του. »

« Αὐτὰ καὶ ἄλλα ὅμοια εἶπεν ὁ νέος στὸν πασᾶ τῆς 'Ρόδου, μιλῶντας μὲ ἀπόφασιν ἀτράνταχτη, ἐπαινῶντας τὴ Χριστιανικὴν του πίστην καὶ κατηγορῶντας τὴ Μουσουλμάνικαν. »

« Στὴν ἀρχὴ ὁ πασᾶς, προσποιήθηκε πῶς δὲν θύμωσε, πῶς δὲν πειράχθηκε καθόλου καὶ ἄρχισε μὲ τὸ γλυκὸ νὰ

τοῦ μιλάη, ἐλπίζοντας νὰ τὸν ξανακαταφέρῃ νὰ γίνῃ πάλι Τοῦρκος. Τοῦμίλαγε, τοῦμίλαγε, ὦρα πολλή, τοῦκτύπαγε χαϊδευτικά τὸν ὄμο, τοῦδινε χίλιες δύο ὑποσχέσεις, μὰ τοῦ νέου ἡ ἀπόφασις ἦτανε ἀτσαλένια, ἀλύγιστη. Μὲ τεχνικὸ τρόπο ἔπειτα τοῦ ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ καὶ τὰ βάσανα τὰ ὁποῖα θὰ τράβαγε πρὶν τὸν σκοτώσουνε, ἂν δὲν ἀποφάσιζε νὰ ξαναγίνῃ Τοῦρκος. Καὶ λέγοντας ὅλ' αὐτὰ ὁ πασᾶς τὸν φώναζε Χασάνη, δηλαδὴ μὲ τὸ ὄνομα, πού εἶχε πάρει ὁ νέος ὅταν εἶχε τουρκέψῃ. »

« Ὁ νέος ὅμως οὔτε ἀπὸ τὶς φοβέρες τοῦ πασᾶ ἔπαιρνε, οὔτε ἀπ' τὶς φανταχτερές ὑποσχέσεις λίγαγε καθόλου. Ὁλόϊστος καὶ ἀποφασιστικός, ἔδινε μὲ τὴ στάσι του, χωρὶς νὰ λήῃ λέξι, τὴν ἀπάντησί του. Μονάχα ἅμα ἄκουσε πὼς ὁ πασᾶς τὸν εἶπε Χασάνη τοῦ ἀπάντησε **«Τὸ ὄνομά μου εἶναι Κωνσταντῖνος, μὲ αὐτὸ μὲ βαπτίσανε στὴν ἀγία καὶ ἀμώμητη Πίστη μου καὶ μὲ τὸ ἴδιο θέλω νὰ πεθάνω»**. »

« Θύμωσε τότε ὁ πασᾶς καὶ διέταξε καὶ τὸν ξυλίσανε δυνατά, τοῦ ῥίξανε **«παρὰ μίαν τεσσαράκοντα»**, πού λέει ὁ λόγος, καὶ ἀφοῦ τὸν πήρανε ποτάμι τὰ αἵματα, τὸν πετάξανε μέσα σὲ μιὰ σκοτεινὴ καὶ ὑγρὴ φυλακή. Ἐκεῖ τοῦ βάλανε τὰ πόδια μέσα στὸ **«τουμπροῦχι»**. πού ἦτανε ἓνα ξύλο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐβάζανε τὰ πόδια τῶν φυλακισμένων γιὰ πειρὸ βάσανο, γιὰ πειρὸ τυραννία, γιὰ πειρὸ πολλοὺς πόνους. »

« Στὴ φυλακὴ ὁ Κωνσταντῖνος ὀλοένα προσευχότανε, ὀλοένα παρακαλοῦσε τὸν Θεὸ νὰ τὸν δυναμώνῃ στὸ μαρτύριο ἕως τὸ τέλος. Ἀχ ! δὲν ἔβγαλε τὸ στόμα του γιὰ τοὺς πόνους του. Δάκρυ δὲν κύλισε ἀπ' τὸ μάτι του. Στηριζότανε στὴν Ἑλπίδα, πού εἶχε στὸ Θεό, τὸν δυνάμωνα ἡ

Πίστη του, τὸν ἄναβε, τὸν ἐνθουσίαζε ἡ Ἀγάπη του στὸν ἀληθινὸ Θεὸ τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ ὑπόφερεν ὅλα μὲ ἀντοχὴ ἀξιοθαύμαστη. »

« Μὲ δύο τρεῖς ἡμέρες τὸν ξαναφέρανε πάλι μπροστὰ στὸν πασᾶ. Ἡ πληγὴς του εἶχανε θεραπευτῇ. Οὔτε τὰ σημάδια τοῦ ἀγρίου ξυλίσματος φαινόntonουσαν πειᾶ. Ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ τὸν εἶχε θεραπεύσει. »

Ἦλπιζε ὁ πασᾶς, ὅτι, θὰ τὰ γύριζε ὁ νέος ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄγριο ξύλισμα, πὺν τοῦ εἶχε δώσει. Μὰ ὁ Κωνσταντῖνος κι' αὐτὴ τὴ φορὰ καὶ τὶς ἄλλες κατόπιν, πὺν τὸν ἔφερε μπροστὰ του ὁ πασᾶς, ἕως ὅτου τὸν θανατώσῃ, ἦτανε ἀλύγιστος, ἀκούνητος στὴν πίστι του σᾶν βράχος. »

« **Εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων** » πηγαίνανε τὰ λόγια τοῦ πασᾶ. Τὸν ἔβλεπε ὁ νέος ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπρόσεχε. Ἡ προσοχή του ἦτανε στὸν τελικὸ σκοπὸ, στὸ μαρτύριο, πὺν θὰ τὸν ἔνωνε μὲ τὸ Θεὸ γληγορώτερα! Ἀπὸ τὸ ἓνα αὐτὶ του μπαίνανε στὴν ἀκοή του τὰ λόγια τοῦ πασᾶ κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο βγαίνανε. Πότε ἔρριχνε τὶς ματιές του στὸν Οὐρανό, πότε στὸ ἔδαφος, πότε ἐκύτταζε ὀλοτρίγυρα στὸ δωμάτιο μέσα καὶ πότε πότε κύτταζε καὶ τὸν πασᾶ, πὺν τοῦ ἔλεγε ὀλοένα, πότε ὑποσχέσεις, πότε ἀπειλές. Μιλοῦσε μονάχα ὅταν ἐπρόκειτο νὰ διαψεύσῃ τὶς κρυφές ἐλπίδες καὶ σκέψεις τοῦ πασᾶ ἢ νὰ τὸν ἀποστομώσῃ. »

« Πολλὲς φορὲς τὸν ἔφερε μπροστὰ του ὁ πασᾶς. Πάντα νόμιζε, πὺς θὰ τὸν κατάφερνε καὶ θὰ τὸν ξαναγύριζε στὸ Μουσλίμ, μὰ πάντα ἔβλεπε, πὺς δὲν ἔκανε τίποτα, πὺς ὅλες ἡ προσπάθειές του ξεσπάγανε στὴν ἐπιμονὴ τοῦ νέου, σᾶν τῆς φουσκοθαλασσιᾶς τὰ κύματα σὶ ἄνοικτὸ ἀκρογιαλί. »

« Κάθε φορὰ ἄναβε ἀπὸ τὸ θυμὸ του, γινότανε σᾶν

τρελλὸς καὶ διάταξε νὰ τοῦ κάνουνε τουρλοῦ-τουρλοῦ βασανιστήρια καὶ στὸ τέλος τὸν πέταγε στὴν ἀνήλια καὶ ὑγρὴ φυλακὴ. Ἀπ' τὰ πολλὰ ἀπελπίστηκε κι' ἀποφάσισε νὰ τὸν θανατώσῃ. »

« Μὰ πρὶν ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασί του αὐτὴ, θυμήθηκε, πὼς ὁ Κωνσταντῖνος ἦτανε Ὑδραῖος καὶ οἱ Ὑδραῖοι τότε εἶχανε κάποια **εἰδικὴ δοσιδικία**. Δὲν μπορούσε ὁ κάθε Τοῦρκος πασᾶς νὰ σκοτώνῃ Ὑδραῖο, ὅποτε τοῦ γουστάρει. Οἱ Ὑδραῖοι εἶχανε κάποιο ἰδιαίτερο προνόμιο καὶ στὰ ἄλλα σημεῖα τῆς ζωῆς τους καὶ στὸ ζήτημα τῆς δίκης. Τοὺς τὸ εἶχε δώσει ὁ Σουλτᾶνος χάρις εἰς τὴν παλληκαργιά τους καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τους.

Τοὺς ὑποστήριξε δὲ πολὺ καὶ ὁ καπετὰν πασᾶς δηλαδὴ ὁ γενικὸς Ναύαρχος τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος, στὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἦτανε πολὺ φίλος τοῦ τότε μπέη τῆς Ὑδρας Γεωργίου Βούλγαρη καὶ εἶχε φανῇ πολλὲς φορές ἕως τότε προστάτης τῆς Ὑδρας. Γιὰ τοῦτο λοιπὸν ὁ πασᾶς τῆς Ῥόδου δὲν ἐθανάτωσε τὸν Κωνσταντῖνον ἀμέσως μόλις τὸ ἀπεφάσισε ἀλλὰ, σᾶν θυμήθηκε πὼς εἶναι Ὑδραῖος, ἔγραψε ἓνα γράμμα στὸν καπετὰν Γεώργη Βούλγαρη ὁ ὁποῖος τότε μὲ καράβια κυνηγοῦσε κατὰ τὴν Ἀλεξάντρα τοὺς κουρσάρους, πὺν ἐβλάφτανε καὶ τοῦ Σουλτάνου τὰ καράβια, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τόσα ἄλλα. »

« Στὸ γράμμα του αὐτό, ἐξιστοροῦσε ὁ πασᾶς τῆς Ῥόδου στὸν καπτὰν-Γιώργη, ὅλα τὰ καθέκαστα γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο, τοῦ ἔγραφε μὲ τὸ νῆ καὶ μὲ τὸ σῖγμα, τὸ πῶς καὶ τί, καὶ, πρὸ πάντων, τοῦ παρίστανε τὰ πράγματα, κατὰ πῶς τὸν συμφέρνανε αὐτόνε καὶ ἐτόνιζε ἰδιαιτέρως, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἦτανε ἓνας ἄσημος Ὑδραῖος, ἓνας θεληματάρης, ἓνας τιποτένιος, καὶ οὔτε θὰ προσβελνότανε ὁ

καπτάν-Γεώργης οὔτε θὰ ζημιωνότανε ἢ Ὑδρα σὲ τίποτα ἂν αὐτὸς σκοτωνότανε. »

« Αὐτὰ κι' ἄλλα πολλά ὅμοια ἔγραφε ὁ πασᾶς στὸν καπτάν-Γεώργη καὶ πίστευε, πὼς δὲν θὰ τοῦ ἀπαντοῦσε ἀρνητικά. »

Δὲν μποροῦσε ποτὲ ὁ πασᾶς νὰ φαντασθῇ, ὅτι ὁ καπτάν Γεώργης θὰ λογόριαζε πειὸ πολὺ ἓναν τιποτένιο μικρὰν-θροπο τοῦ μώλου, ἀπὸ ἓναν πασᾶ σᾶν καὶ δαῦτον. Δὲν μποροῦσε νὰ νοιώσῃ τὴ Χριστιανικὴ καὶ τὴν Ὑδρεῖκη συνείδησι καὶ τὸ φιλότιμο τὸ Ὑδρεῖκο καὶ περίμενε γιὰ τὸν τύπο τὴν ἀπάντησί του, τὴν ὁποῖαν καθὼς εἶπαμε τὴν ὥλπιζε σύμφωνη μὲ τὴν ἀπόφασί του. »

« Ἀντιθέτως ὅμως ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ ὁποῖος ἔμαθε μέσα στὴ φυλακὴ του, τὸ ὅτι, ὁ πασᾶς ἔγραψε στὸν καπετὰν Γεώργη, ἂν καὶ πραγματικῶς ἦτανε ἀπὸ φαιμίλλια νοικοκυρίστηκη μὲν ἀλλὰ ὁμολογουμένως μικρὴ καὶ ἄσημη, γνωρίζοντας τὶ θὰ πῇ Ὑδρεῖκο φιλότιμο καὶ μάλιστα ἀνακατωμένο μὲ Χριστιανικὲς ἰδέες, φοβήθηκε ἢ μᾶλλον πίστεψε γιὰ βέβαιο, πὼς ὁ καπετὰν-Γεώργης θὰ ἀπαντοῦσε ἀρνητικά στὸν πασᾶ, πὼς θὰ μὴ τὸν ἄφηνε νὰ τὸν σκοτώσῃ καὶ ἔτσι θὰ τοῦ ἀνέκοπτε τὸ δρόμο πρὸς τὸ ποθητὸ μαρτύριο καὶ γι' αὐτὸ ἔγραψε κι' αὐτὸς ἓνα γράμμα στὸν καπτάν Γεώργη καὶ τοῦ τῶστειλε μὲ ἄνθρωπο τῆς ἐμπιστοσύνης του, εἰς τὸ ὁποῖον τοῦ ἔγραφε κι' αὐτὸς τὴν ὑπόθεσι, ὅπως ἦτανε στ' ἀληθινά, τοὺς σκοποὺς του καὶ τὸν πόθο του, καὶ τὸν παρακαλοῦσε στὸ τέλος νὰ φανῇ ἀδιάφορος στὴν ὑπόθεσι αὐτή, νὰ ἀπαντήσῃ τοῦ πασᾶ, πὼς δὲν ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὸν καθόλου, καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν καταδίκη σὲ θάνατο κι' ἔτσι νὰ μὴ τοῦ ἀνακόψῃ τὸ δρόμο πρὸς τὸ μαρτύριο. »

« Ἐλαβε μαζὺ-μαζὺ σχεδὸν καὶ τὰ δύο γράμματα ὁ καπτὰν-Γεώργης, τὰ διάβασε κι' ἀμέσως ἐννόησε περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Διάταξε ἀμέσως τὸ γραμματέα του νὰ συντάξῃ τὴν ἀπάντησί του στὸν πασᾶ τῆς Ῥόδου, νὰ τοῦ γράψῃ, πὼς δὲν ἐνδιαφέρεται καθόλου γιὰ ἓναν τέτοιον ἄνθρωπον καὶ ὅς τὸν κἀνῃ ὅ, τι θέλει. Καὶ μὲ ἄνθρωπο τοῦ καραβιοῦ του μπιστικὸ ἔστειλε ἀμέσως τὴν ἀπάντησί του αὐτῇ στὴ Ῥόδο. Ἔτσι νίκησε ὁ πόθος τοῦ Κωνσταντίνου καὶ συνάμα κολακεύτηκε κι' ὁ πασᾶς, πιστεύοντας, πὼς γιὰ τὸ χατῆρί του συμφώνησε μαζὺ του ὁ καπετὰν Γεώργης καὶ θυσιάσε τὸν ἄσημο πατριώτη του.

« Τὴν ἴδια στιγμή, μὸλις ἔλαβε ὁ πασᾶς τὴν ἀπάντησι τοῦ καπτὰν Γεώργη διάταξε καὶ τοῦ φέρανε πάλι μπροστά του τὸν Κωνσταντῖνο ἀπὸ τὴ φυλακή. Ἦθελε γὰ δοκιμάσῃ γιὰ τελευταία φορὰ μπάς καὶ τὸν καταφέρῃ καὶ τὸν ξαναγυρίσῃ στὸ Ἰσλάμι. »

« Ἦλθε ὁ Κωνσταντῖνος, πάλι θεραπευμένος, πάλι κυπαρίσσι κορμωσταςιά, πάλι τολμηρὸς — πειὸ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορὰ — καὶ κάθησε ὀρθίος ἀπέναντι τοῦ πασᾶ. »

« Τοῦ ἐπανέλαβε πάλι ὁ πασᾶς τὰ ἴδια λόγια, πὺ εἶπαμε καὶ πειὸ μπροστά, τοῦ ἐδιάβασε καὶ τοῦ καπετὰν Γεώργη τὴν ἀπάντησι καὶ προσπάθησε ἀπ' αὐτῆνε νὰ τοῦ ἀποδείξῃ, πὼς καὶ οἱ πατριῶτές του δὲν ἐνδιαφέρονται καί, πὼς τὸν νομίζουνε περιγέλοιο, ἐν' ᾧ αὐτὸς, δηλαδὴ ὁ πασᾶς, ἐνδιαφερότανε γιὰ τὴ δόξα του, γιὰ τὴν τιμὴ του καὶ καὶ . . . χίλια δυὸ ἄλλα. »

« Μὰ ὁ Κωνσταντῖνος, ὀρθὰ κοφτὰ τοῦ ἐτόνισε, ὅτι τὴν Πίστιν του, πὺ ἦτανε ζυμωμένη ἀδιαχώριστα μὲ τὴν ἰδέα τῆς Φυλῆς του καὶ τῆς Πατρίδας του, δὲν θὰ τὴν ἄλ-

λαζε ποτέ, οὔτε μὲ τὰ πλούτια ὁλουνοῦ τοῦ κόσμου οὔτε μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὑποστήριξι ὁλωνῶν τῶν βασιλειάδων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τῆς γῆς. Καὶ ἐσώπασε ὁλότελα πειὰ μέχρη τῆς στιγμῆς, πού τὸν σκοτώσανε, φανερώνοντας δυνατότερα, μὲ τὴ σιωπὴ του, τὴν ἀπόφασί του τὴν ἀτράνταχτη. »

« Ἐ! τότε ξεμάνιασ' ὁ πασᾶς καὶ σᾶν εἶδε κι' ἀπόειδε, τὸν παρέδωσε στοὺς δῆμιους καὶ τοὺς διέταξε, ἀφ' οὗ τὸν βασανίσουνε ἀλύπητα, νὰ τὸν θανατώσουνε ἔπειτα καὶ νὰ πετάξουνε ἄθραστο τὸ σῶμά του. »

« Τὸν πήραν τότε οἱ δῆμιοι καὶ τὸν ξαναβασανίσανε, φτοῦ κι' ἀπ' ἀρχῆς, ξύλο ἀλύπητο, μαστίγωμα, πετροβολήμα, τουμπροῦκι, φτυσίματα, χαστουκίσματα καὶ κάθε λογῆς ξεφτελισμούς. »

« Τοὺς βοηθούσανε σ' ὅλα αὐτὰ πρόθυμοι οἱ Ὀβραῖοι τῆς Ῥόδου, ὅπως τοὺς βοηθούσανε καὶ πρὶν καὶ ἔπειτα σὲ ὅλες τὶς ὁμοιες περιστάσεις. »

« Σᾶν νύχτωσε, τὸν πετάξανε κατακομματιασμένο μέσα στὴ φυλακὴ του. Ἐκεῖ ὁ Νεομάρτυρας αὐτὸς κατ' ὄρωσε νὰ μεταλάβῃ τῶν « **Ἀχράντων Μυστηρίων** », πού τοῦ τά φερε ἕνας σεβάσμιος γέρος παπᾶς τῆς Ῥόδου. Ἐομολογήθηκε συνάμα γιὰ τελευταία φορὰ, κι' ἔτσι ἐτοιμασμένος καθ' ὅλα ἔφτασε τὴν αὐγὴ. »

« Πρὶν δὲ καλοφέξῃ, ἤρθανε στὴ φυλακὴ οἱ δῆμοί του καὶ τὸν βοήκανε, πάλι θεραπευμένο ἀπ' τὶς πληγές, νὰ προσεύχεται γονατιστὸς στὸ Θεὸ. »

« Ἦτανε ἡμέρα Τετάρτη 14 Νοεμβρίου τοῦ 1800. Μόλις χάραζε συνεφιασμένη ἀνατολή. Τὸν βγάλανε ἀπ' τὴ φυλακὴ καὶ τὸν φέρανε στὸ Βαροῦσι κοντὰ. »

« Ἐκεῖ τὸν σκοτώσανε! ἐπὶ τέλους! καὶ περιφρονητικὰ

ὕστερα πετάξανε τὸ ἁγιασμένο του κορμὶ μέσα σ' ἓνα σωρὸ ξύλα. Ἔτσι ἐκτελέσανε πέρα - πέρα τὴ διαταγὴ τ' ἀφέντη τους. »

« Μὰ οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ῥόδου εὐλαβικὰ σηκώσανε τὸν Ἅγιον καὶ ἤρθανε καὶ τὸν θάψανε στὸ ναὸ τῆς Θεοτόκου στὸ Βαροῦσι. Ὁ τάφος του γλήγορα ἔγινε προσκύνημα τους. Σωρὸς ὁ κόσμος, μὲ πίστι, κάθε ἡμέρα μαζευότανε καὶ μὲ προσευχὲς, ζητοῦσε τὴ μεσιτεία τοῦ Ἁγίου στὸν Παντοδύναμο Θεὸ, γιὰ τὶς ἀσθένειες τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τὶς ἁμαρτίες, πὺν πολλὰς φορὲς δὲν ξεχωρίζουνε ἀναμεταξύ τους. »

Θεράπευε ὁ Ἅγιος τοὺς πιστοὺς του. Ὅλοι πὺν ἔπασχαν ἀπὸ θέρμες βρίσκανε τὴ Ἱερατεία τους. Κι' ὥς τὰ τώρα ἀκόμα ἡ Ῥοδίτισσες, σὰν πιάνουνε προζύμι, τὸ θαντίζουνε μὲ ἁγίασμα, ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Νεομάρτυρα Κωνσταντίνου, κι' ἔρχονται γλήγορα τὰ ψωμιὰ καὶ πληθαίνει ἡ ζύμη καταπληχτικά. »

Ἐδῶ σταμάτησε παιὰ ἡ κυρὰ Ἀγουστῖνα τὴ διήγησιν της, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν τῆς ἔξφευγε τίποτα ἀπ' ὅσα εἶχε ἀκούσει.

Ἡ γρηοῦλες μὲ σταυρωμένα τὰ χεράκια τους, πάνω στὰ γόνατά τους, πὺν τὰ σκέπαζ' ἡ μπροστέλλα μὲ τὴν μονότσεπη στὸ δεξιὸ πλάϊ, εἶχαν' ἀπομείνει σὰν καταφιασμένες ἀπ' τὴ συγκίνησιν καὶ τὸ θαυμασμὸ τους, καὶ δὲν καταλάβανε ἀμέσως, πὺς τελείωσε, παρὰ μὲ τεντωμένα τὰ κουρασμένα τους ματάκια, πὺν ἀποζαρώνανε στ' ἀσθενικὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, περιμένανε ν' ἀκούσουνε κι' ἄλλα ἀκόμα ἀπὸ τὸ εὐλογημένο στόμα τῆς καλῆς αὐτῆς διηγήτρας.

Δὲν ἀργήσανε ὅμως νὰ καταλάβουνε, πὺς ἡ διήγησις τελείωσε, καὶ ἐπειδὴ ἡ νύχτα εἶχε προχωρήσει πολὺ, δοξά-

σανε ὅλες ἀσυνεννόητά τους τὸ Θεό, μακαρίσανε πάλι τὸ Νεομάρτυρα καὶ τὴν εὐτυχισμένη Μάνα του, τὴν κυρὰ Μαρίνα, κι' ἔπειτα μαζέψαν τὰ ἐργόχειρά τους ὅλες — ἀδράχτια, φανέλλες καὶ τὰ ἄλλα — καλονυχτίσανε τὴ νοικοκυρὰ, καλονυχτιστήκανε καὶ μεταξύ τους καὶ πήγανε ἡ κάθε μιὰ στὸ σπιτάκι της.

Καταλαβαίνει τώρα ὁ καθένας, τὴ χαρὰ καὶ τὴ συγκίνησι, πὺν ἔννοιωσε ὅλη ἡ Ὑδρα, καθὼς καὶ τὴν εὐγενικιὰ περηφάνεια της, γιὰ ἓνα τέτοιο παιδί της.

Σὰν μάθανε τὸ μαρτύριο τοῦ Κωνσταντίνου, δὲν εἶχανε ἄλλο στὸ μυαλό τους, παρὰ λογαριάζανε, πότε θὰ περάσῃ ὁ κανονικὸς καιρὸς τῆς ταφῆς του, γιὰ νὰ τὸν ξεθάψουνε καὶ νὰ φέρουνε τὰ ἅγια Λείψανά του στὴν πατρίδα του, πὺν τόσο τὴν τίμησε καὶ τὴν δόξασε.

Καὶ πράγματι, σὰν πέρασε ὁ καιρὸς, στείλανε καὶ φέρανε ἀπ' τὴ Ῥόδο τὰ ἅγια Λείψανα — ἀφήκανε ἓνα μέρος ἀπ' αὐτὰ καὶ στὴ Ῥόδο — καὶ εἶδαμε τὶ τιμὲς καὶ τὶ ὑποδοχὲς τοὺς ἐκάνανε.

Ἀπὸ τότες ὥς τὰ σήμερις καὶ ὥς πρὺ θὰ ζῇ Ὑδραῖος, τὴν ἡμέραν τῆς 14 Νοεμβρίου θὰ ἐορτάζῃ πάντα τὸν Νεομάρτυρα καὶ θὰ ξαναθυμᾶται εὐλαβικὰ τὸ βίο καὶ τὸ μαρτύριό του.

Καὶ πάντοτε, ἓνα μέρος τῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐλαβείας θὰ δίνηι στὴ μακαρία κυρὰ Μαρίνα, τὴν εὐλογημένη Μάνα, στὴν ὁποίαν χρωστάει ἡ Ἐκκλησία μας καὶ ἡ Πατρίδα μας τὸ γενναῖο αὐτὸ ἀθλητὴ καὶ ἡ ὁποία γένηκε στὰ χρόνια αὐτὰ μιὰ τρανὴ ἀπόδειξι, πὺν ἀπόδειξε ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ χόματα ἐξακολουθοῦνε καὶ θὰ ἐξακολουθοῦνε νὰ γεννᾶνε Μανάδες, πὺν ξέρουνε νὰ περιφρονᾶνε καὶ νὰ θυσιάζουνε, καὶ αὐτὰ τὰ θνητά τους παιδιά, γιὰ τὸ χατῆρι καὶ γιὰ τὴ

σωτηρία τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Πίστεως, πὺν εἶναι τὰ ἀθάνατα ἰδανικά τοῦ πολιτισμένου, τοῦ ἐξημερωμένου ἀνθρώπου.

Αἰωνία νᾶν ἡ μνήμη Της.

Ζωντιανὸ πάντα νὰ στέκη μπροστὰ στὰ κορίτσια μας, μπροστὰ ὁλωνῶνε μας, τὸ παράδειγμά της.

Ἐν Ὑδρᾳ 25 Αὐγούστου 1923.

Δημοσιεύεται τώρα πρώτη φορά.

“Ο ΡΑΦΕΛΙΑΣ ΚΙ’ Ο ΑΓΙΟΣ-ΓΙΑΝΝΗΣ,,

Στὰ σεμνὰ καὶ δοξασμένα χρόνια, πὺν περάσανε, στήν Ὑδρᾳ, ἓνας ναύτης καλός, ἀγαθός καὶ τίμιος, ἀγάπησε τὴν κόρη τοῦ καπετάνιου του. Θᾶτανε ὡς 25 χρονῶν ὁ ναύτης. Ψηλός, ὡμορφος, ἡλιοψημένος, μὲ χέρια δυνατὰ καὶ κορμὶ σὰν κυπαρίσσι, μὰ καταγότανε ἀπὸ φτωχὸ σοῖ κι’ ἦτανε καὶ λιγάκι ἀλαφρός ὁ κακομοίρης. Καὶ τώρα μὲ τὴν τρελλὴ ἀγάπη, πὺν τὸν εἶχε πιάσει εἶχε ἀπογίνει ἀλαφρός. Λεγότανε Ῥαφελιάς καὶ εἶχε τὸ σπίτι του, πάνω κατὰ τὴν Κιάφα, πειὸ πάνω ἀκόμα κι’ ἀπ’ τὸν Ἅγιο-Γιάννη τοῦ παπαῖ-Στούρου, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ἐνορευότανε.

Ἡ καπετανοπούλα λεγότανε Θεοδορούλα, θᾶτανε ἕως 18 χρονῶν, ψηλὴ κι’ αὐτὴ καὶ ἀπὸ τὰ πειὸ ὡμορφα κορίτσια τοῦ νησιοῦ, στολισμένη μὲ φυσικὰ χαρίσματα καὶ ἀνα-

θρεμμένη με μόσκο, πὺν λέει ὁ λόγος. Εἶχε τρόπους ἀρχον-
τικούς — σὰν καπετανοπούλα δὰ καὶ με πολλὰ καράβια
μάλιστα — δὲν ἔβγαινε δὲ ποτὲ ἀπὸ τὸ σπίτι της κι' ὁ
ἥλιος δὲν ἔβλεπε τὸ πρόσωπό της με τὰ μεγάλα καὶ σεμνά
της μάτια. Εἶχε δὲ καὶ προικιὰ λογιῶν λογιῶν, πὺν τις τὰ
φέρνανε τὰ καράβια τοὺς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Μαύρης καὶ
τῆς Ἀσπρῆς θάλασσας, τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης καὶ
προϊκα πειὰ βάλτε με τὸ νοῦ σας !! Ἡ δὲ φαμίλλια
τοὺς, μέσα στὸ νησί, ἦτανε ἀπὸ τις πειὸ ἀρχοντικές, τις πειὸ
μεγάλες, τις πειὸ δυνατές.

Ἦτανε δηλαδὴ στὴ μιὰν ἄκρη τῆς κοινωνίας — τὴν κάτω —
ὁ ναύτης καὶ στὴν ἄλλη — τὴν ἀπάνω — ἡ ὥραία καπετα-
νοπούλα.

Ὁ δύστηνος ὁ ναύτης τὴν πρωτοεῖδε στὸ σπίτι της, ὅταν
τὸν ἔστειλε ὁ πατέρας της καὶ καπετάνιος τοῦ, νὰ συνο-
δεύσῃ τις κουμπάνιες, πὺν ἔκανε γιὰ τὴ φαμίλλια του, λίγες
μέρες πρὶν φύγουνε γιὰ ἓνα μεγάλο ταξίδι, πὺν θὰ πηγαί-
νανε στὴν Ὀντέσσα νὰ φορτώσουνε στάρι, γιὰ νὰ τὸ ξεφορ-
τώνανε ὕστερις στὴ Βαρκελώνα, καὶ φυσικὰ θὰ κάνανε
μήνους καὶ μήνους νὰ γυρίσουνε. Τὴν εἶδε, λοιπὸν καὶ, σὰν
νὰ ἀπομωράθηκε, τᾶχασε, ἄλλαξε, ἔγινε ἀλλοιωτικός κι'
ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρᾳ κατάλαβε, πὺς κᾶτι τὸν κυρίεψε μέσα
του, πὺς δὲν μπορούσε πειὰ νὰ κυβερνήσῃ τὸ μυαλό του,
πὺς μιὰ μεγάλη φουρτοῦνα εἶχε ξανοίξει μπροστά του, πειὸ
μεγάλῃ ἀπ' ὅσες εἶχε ἀντικρῦσει ὡς τὰ τώρα στὴ Μαύρῃ
θάλασσα, στοῦ Τριεστιοῦ τὸν κόρφο, στῆς Μπαμπαριᾶς τὰ
πέλαγα, στῆς Μάλτας τὸ κανάλι, σ' ὅλη τὴ Μεσόγειο, πὺν
τὴν εἶχε διασκελίσῃ ἀπὸ Βοριᾶ καὶ Νοτιᾶ, ἀπ' Ἀνατολὴ
καὶ Δύση.

Ἀπὸ τότε ὁ Ῥαφελιᾶς, νοῦ καὶ ψυχὴ τὸ ἄφηκε στοῦ

καπετάνιου του τὸ σπίτι, μέσα στὸ σαλόττο, πού εἶχε πρωτοδῇ τὴ Θοδωροῦλα.

Ἐκανε κάμποσα ταξίδια μὲ τοῦ πατέρα της τὸ μεγάλο καράβι, πού τὸ καπετάνεψε ὁ ἴδιος ὁ πατέρας της. Περάσανε μῆνες καὶ μῆνες, μὰ ὁ νοῦς, νοῦς. Ποῦ νὰ ξεχάσῃ ὁ Ῥαφελιάς καὶ ποῦ ν' ἀλλάξῃ σκέψι !! Πάντα πρόθυμος σ' ὅλες τὶς δουλειές, πάντα δουλευτῆς ἀκούραστος σ' ὅλα τὰ ταξίδια, μὰ τὸ μυαλό του μερονυχτὶς γύριζε στὸ μαχαλᾶ τῆς Παπαντῆς, πού κεῖ κοντὰ ἦτανε τοῦ καπετάνιου του τὸ σπίτι.

Ἐ ! ὅστερις ἀπὸ κάμποσο καιρὸ γυρίσανε στὴν Ὑδρα μὲ σερμαγιές καὶ μπερκέτια πολλά. Θὰ ξεχειμωνιάζανε, γιατί ἔπρεπε νὰ τραβήξουνε τὸ καράβι στὸ καρνάγιο καὶ νὰ τὸ μερεμετίσουνε καλά. Θάλλάζανε μαδέρια, καρφιά, ξαομάτωμα καὶ θὰ τρώγανε ὅλο τὸ χειμῶνα.

Ὁ Ῥαφελιάς, σ' ἄν δουλευτῆς καὶ ὑπάκουος πού ἦτανε, ἔμεινε κοντὰ στὸν καπετάνιο του κι' ἔγινε τὸ δεξιὸ του χέρι. Μὲ προθυμία μεγάλη δούλευε στὶς δουλειές τοῦ καραβιοῦ, καὶ φιρὶ-φιρὶ πήγαινε ὁλοένα, γιὰ νὰ τὸν στέλνῃ σπίτι του ὁ καπετάνιος, πότε μὲ παραγγελίες, πότε μὲ ψώνια, πότε μὲ ἄλλη δουλειὰ τῶν καραβιῶνε. Εὐχαριστιότανε ξενόχωρα σ' αὐτὴ του τὴν ἀποστολὴ ὁ Ῥαφελιάς, ἐπειδὴ πάντοτε ἔβλεπε τὴ Θοδωροῦλα, ἥ ὁποία ὁλότελα ἀνίδεη τὸν καλοδεχότανε, τοῦψηνε καφὲ καὶ τὸν φίλευε πάντοτε ἀπ' ὅλα τὰ καλούδια, πού ἄφθονα γιομίζανε τὰ κασόνια καὶ τὶς μουσάντρες τοῦ σπιτιοῦ τους.

Μὲ τὶς πολλὰς αὐτὲς βίζιτες, ὅσο πήγαινε καὶ ἀναβε λυο-

καὶ αὐτὴ σωστὴ μέσα στήν ψυχὴ τοῦ Ῥαφελιᾶ, ὁ ὁποῖος ὁλο-
 ἕνα καὶ καταφιαζότανε ἄλλὰ καὶ κατώρθωνε νὰ κρύβῃ μέσα
 τοῦ κείνου, πού ἔννοιωθε ὁ κακομοίρης. Λέξι δὲν ἔβγαζε σὲ
 κανένα, οὔτε στὴ μάνα του, οὔτε στοὺς φίλους του. Καὶ
 ντρεπότανε καὶ φοβότανε. Ντρεπότανε γιατί ἦτανε νέος
 πολὺ σεμνός, πολὺ μαζεμένος· φοβότανε δὲ διότι ὑπολό-
 γιζε τὴ διαφορὰ τῆς κοινωνικῆς του θέσεως καὶ τῆς κοινω-
 νικῆς θέσεως τῆς καπετανοπούλας. Φοβότανε λοιπὸν μήπως
 τὸν πάρουνε στήν κοροϊδίαν ἢ μήπως πάθῃ καὶ τίποτ' ἄλ-
 λες φέστες σπουδαιότερες.

Καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἄνοιγε τὸ στόμα του, δὲν ἔβγαζε μιλιὰ,
 παρὰ κατάπινε μὲ ὑπομονὴ τὸν πόνο του καὶ εἶχε καταν-
 τήσει σ' ἄν ἀπολιθωμένος ἀπ' τὴν ἀφηρημάδα του. Καθὼς
 δὲ ἦτανε πολὺ εὐσεβὴς ἔοριξε τὴν ἐλπίδα του στὴ θρη-
 σκεΐαν κι' ἀπ' αὐτὴν περιμένε τὴν βοήθεια γιὰ τὴν ἐπι-
 τυχίαν του.

Κάθε βράδυ, πού ἀνέβαινε ἀπ' τὸ Παζάρι γιὰ νὰ πάῃ
 στὸ σπίτι του — πάντα τὰ σουρουπώματα —, ἅμα ἔφτανε
 ὄξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιὰ τοῦ Ἁγίου-Γιαννίου τοῦ παπᾶ
 Στούρου, ἔβγαζε τὰ παπούτσιά του καὶ τὸ φέσι του, τὰ
 ἔβαζε ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴ μισανοιγμένη πόρτα τοῦ νάρθηκα,
 ἀπάνω στὸ μαρμάρινο κατῶφλί τῆς στὰ δεξιὰ, καὶ ἔπειτα
 ξυπόλυτος καὶ ξεσκούφωτος τραβοῦσε στὸ προσκυνητᾶρι κι'
 ἀναβε κεράκια, καὶ ἀπὸ κεῖ ἴσια στὸ τέμπλο, στήν εἰκόνα
 τοῦ Ἁγίου-Γιαννίου.

Ἐκεῖ καθότανε ὥρα πολλή, ἔκανε σταυροὺς καὶ μετάνοι-
 οντες καὶ φιλοῦσε τὸν Ἅγιο στὸ πρόσωπο, στὰ χέρια, στὰ
 πόδια, στὸ κομμένο κεφάλι, μὲ τὰ ξέπλεχα κρεμασμένα μαλ-
 λιά, πού κρατᾷ στὰ χέρια του ὁ Ἅγιος μέσα στὸ πινάκιο,
 καθὼς τὸν ζωγραφίζουσε οἱ ἁγιογράφοι.

Καὶ φιλῶντας παρακαλοῦσε θερμὰ τὸν Ἅγιο νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ κάνῃ δική του τὴν ὡμορφή καπετανοπούλα. Καὶ λέγοντας τὴν παράκλησί του αὐτὴ, ἔκανε στὸν Ἅγιο τάματα μεγάλα γιὰ τὴν περίπτωσι τῆς ἐπιτυχίας του.

Πολλὲς βραδυές, ὁλότελα ἀπαράτρητος, ὁ ἀπλοϊκὸς ναύτης ἔκανε τὴ δουλειὰ αὐτὴ· ὕστερις ὑποχωροῦσε εὐλαβικὰ ὁλοένα σταυροκοπούμενος, ἔπερνε τὸ φέσι του καὶ τὰ παπούτσια του, ἔβγαινε στὴν αὐλὴ τῆς ἐκκλησιᾶς μέσ' στὰ μνήματα τῶν πεθαμένων ἐνοριτῶν τῆς, τὰ φοροῦσε καὶ πάλι ἀπαράτρητος ἔφευγε καὶ τραβοῦσε γιὰ τὸ σπίτι του, πού ἦτανε — καθὼς εἴπαμε — ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴν ἐκκλησιὰ κι' ὅπου τὸν περίμενε ἡ καλὴ του γρηὰ-μάννα.

Μὰ ἀπ' τίς πολλὰς φορές, πού τὸν βλέπανε νὰ μπαίνει στὸν Ἅγιο-Γιάννη, ὅλο καὶ τὴν ἴδια ὥρα, ὑποψιαστήκανε ἡ πονηρὲς γειτόνισσες καὶ ἀνάψανε ἀπὸ τὴν περιέργειά τους — ὅπως εἶναι συνηθισμένες καὶ φκιασμένες ἡ γυναικες — νὰ μάθουνε σώνει καὶ καλά, ἐκεῖνο, πού τὸν ἔκανε νὰ μπαίνει κάθε βράδυ στὴν ἐκκλησιὰ καὶ νὰ κάθεται τόση ὥρα.

Ἀπὸ νωρὶς λοιπόν, μιὰ μέρα, ἡ κυρὰ Παγῶνα ἡ Κιμπιγκέλενα, πρώτη κουρκουσοῦρα στὴ γειτονιά, πῆρε τὴν κάλτσα, πού ξεκόρμιαζε καὶ πῆγε καὶ κρύφτηκε ἀπάνω στὸ γυναικίτη καὶ περίμενε τὸ Ῥαφέλιᾶ.

Σὰν ἐσοῦρπωσε τὴν τακτικὴν του ὥρα, μπῆκε ὁ ἐρωτευμένος ναύτης, καὶ μὲ τοὺς ἴδιους τρόπους, ὅπως πάντα, τράβηξε στὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου-Γιαννίου.

Ἄρχισε ἐκεῖ τὰ συνηθισμένα του, σταυροκοπήματα, μετάνοιες, φιλήματα τῆς εἰκόνας καὶ δυνατός παρακλήσεις στὸν Ἅγιο γιὰ τὴν ἐπιτυχία του στὸ σκοπὸ του.

Σὰν τὸν ἔννοιωσε ἡ κρυμμένη κυρὰ Παγῶνα, χωρὶς

κἂν νὰ κουνηθῇ ἀπὸ τὴ θέσι της, δίπλωσε καὶ φύλαξε τὴν κάλτσα, ποῦ ἔπλεξε, κι' ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ καφάσι τοῦ γυναικωνίτη, ἐτέντωσε τὰ μάτια της, νὰ δῇ καλὰ καὶ τ' αὐτιά της τὸ ἴδιο, γιὰ νὰ ἀκούσῃ, ὅ, τι θὰ ἔκανε καὶ ὅ, τι θὰ ἔλεγε ὁ πτωχὸς ναύτης, πὺν τὸν ξέρανε μαθὲς ὅλοι κι' ὅλες γιὰ ἀλαφρόμυαλο.

Καὶ ὅσο τὸν ἔβλεπε νὰ ἀνάβῃ τὰ κερακία, νὰ καθαρίζῃ τὰ κάρκαλα ἀπὸ τὸ καντῆλι τοῦ Ἀγίου, πῆγαινε καλὰ. Ἀλλὰ σᾶν κᾶτι νὰ περίμενε ἡ κουρκουσοῦρα γειτόνισσα, κᾶτι, πὺν τὸ φανταζότανε γιὰ ἄστεϊο, κᾶτι, πὺν θὰ τῆς ἔδινε πλούσια πηγὴ, γιὰ νὰ πασπαλίζῃ πολλὰς μέρες ἡ παπαρδέλα ἡ γλῶσσά της. Τὸ μάντευε αὐτό, γιὰτὶ ἤξερε τὴν ἀλαφράδα τοῦ Ῥαφελιᾶ.

Καὶ δὲν βγῆκε λαθευμένη.

Πράγματι, σὲ δύο-τρία λεπτὰ μέσα, ὁ Ῥαφελιᾶς ἀνοιξε μπροστὰ στὸν Ἅγιο τὸ στόμα του κι' ἄρχισε νὰ τοῦ λέῃ τὰ δικά του μὲ τὴν μεγάλη του ἀπλοϊκότητα, πὺν ξέρουμε. Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ, πῶς κράτησε τὰ γέλοια της ἡ κυρὰ Παγῶνα ! ὁ Θεὸς τὸ ξέρει. Δάγκωνε τὴν ποδιά της, ἔσφιχνε τὰ δόντια της, δάγκωνε καὶ τὴ γλῶσσά της, γιὰ νὰ μὴν ξεσπάσῃ σὲ χαχανητὸ καὶ τὴν καταλάβῃ ὁ Ῥαφελιᾶς. Κρατήθηκε τέλος πάντων ἴσαμε πὺν τελείωσε καὶ ἔφυγε ὁ Ῥαφελιᾶς καὶ κατόπιν του σὲ λιγάκι ἔφυγε κι' αὐτὴ.

Σὲ λίγη ὥρα, τὸ ἴδιο βράδυ, ὅ, τι εἶδε κι' ἄκουσε ἡ κυρὰ Παγῶνα τὸ εἶχε μάθει ὅλη ἡ γειτονιά. Ἡ πονηρὴ γυναῖκα ἀκράτητη μόλις βγῆκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιὰ πῆγε γύρω σὲ γειτόνισσες καὶ διηγήθηκε, ἔξογκωμένα κι' ἀπ'

τὴν ὑπερβολικὰ φαντασία της, ὅσα εἶδε κι' ἄκουσε. Καὶ τὴν ἄλλη ῥμέρα πρὶν μεσημεριάση, πὲς ἡ μία πὲς ἡ ἄλλη, μαθεύτηκε τὸ πρᾶμα καὶ στὸ Παζάρι κι' σὲ ὅλες τὶς ἄλλες γειτονιὲς τοῦ νησιοῦ. Ὁ καθένας καὶ ἡ κάθε μιὰ ἔβαζε καὶ τὰ δικὰ του καὶ ἔτσι, σὰν πα. αμῦθι, ἔγινε τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας ὁλονῶνε, μὲ τὸ ὁποῖον διασκεδάζανε καὶ γελοῦσανε εἰς βάρος τοῦ φτωχοῦ ναύτη.

Ἐφτασε τέλος καὶ στοῦ καπετάνιου του τ' αὐτιά. Δὲν θύμωσε ὁ καλὸς αὐτὸς νοικοκύρης, ἄλλως τε ἡ διήγησις τῆς ὑποθέσεως δὲν ἐπρόσβελνε τὸ κορίτσι του, διότι ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Ῥαφελιᾶ στὸν Ἅγιο Γιάννη, φαινότανε, ὅτι ἡ Θεοδωροῦλά του δὲν εἶχε ἰδέα γιὰ ὅλη αὐτὴν τὴν κωμωδία. Λυπήθηκε μονάχα μὲ τὴν καρδιά του τὸ δουλευτῇ καὶ ὑπάκουο ναύτη του, ὁ ὁποῖος ἦτανε ποῦ ἦτανε ἀλαφρὸς καὶ τώρα εἶχε ἀπογίνει.

Δὲν ἤθελε δὲ νὰ τὸν τιμωρήσῃ οὔτε καὶ νὰ τὸν ῥεξιλέψῃ τὸν κακομοῖρη — ἄρκετὰ ἡ κακογλωσσιὰ τοῦ κόσμου τὸν εἶχε κάνει ῥεντίκολο — οὔτε βέβαια ἐσκόπευε νὰ τὸν κάνῃ γαμπρό του, ἔ!! αὐτὸ πειὰ οὔτε τὸ σκέφτηκε!, μὰ οὔτε καὶ θὰ τὸ ἤθελε ποτὲ ἡ Θεοδωροῦλά του.

Ἐσκέφτηκε μονάχα νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὸν κατήφορο, στὸν ὁποῖο γκρεμίζει κάθε στράβδ αἰσθημα κνὶ πρὸ πάντων ὁ ἔρωτας.

Ἐσκέφτηκε λοιπὸν καὶ προσκάλεσε τὸν παπᾶ-Στοῦρο, γέρο παπᾶ, ἀσπρομάλλη καὶ ἔξυπνο, γιὰ τὸν ὁποῖο πολλὰ ἀνέκδοτα ὠμορφα κι' ἔξυπνα λέγονται ἀκόμα στὸ νησί.

Ἦοθε ὁ παπᾶ-Στοῦρος στοῦ καπετάνιου τὸ σπίτι. Καθήσανε στὸν Ὀνιᾶ. Ἀνάψανε τὰ τσιμπούκια τους, πήρανε πρῶτα τὸν καφέ τους καὶ τὸ γλυκό τους, πὺν τοὺς τρατάρισε ἡ εὐγενικὰ Θεοδωροῦλα, κι' ἔπειτα, οἱ δύο τους

μονάχοι, ἀρχίσανε νὰ κουβεντιάσουνε γνωστικά, γιὰ τὸν ἄμοιρο τὸ Ραφελιᾶ.

Μίλησε πρῶτος ὁ καπετάνιος στὸν παπᾶ, τοῦ διηγήθηκε τὶς χάρες τοῦ ναύτη του καὶ τὸ τελευταῖο πάθημά του, τὸ ὁποῖον εἶχε μάθει κι' ὁ παπᾶς, τοῦπε πῶς δὲν ἦτανε δυνατὸ νὰ πάρῃ ὁ Ραφελιᾶς τὴν κόρη του, ἀλλὰ δὲν ἦτανε καὶ χριστιανικὸ νὰ πάσχη μέσ' τὴν πλάνη του καὶ νὰ ρεξιλεῦται ὁλοένα στὸν κόσμος, ὁ ὁποῖος εἶναι κακὸς καὶ χαίρεται στοῦ ἀλλοινοῦ τὴ δυστυχία, καὶ τὸν παρακάλεσε, καὶ σὰν παπᾶ καὶ σὰν φίλο, νὰ φωνάξῃ τὸ Ραφελιᾶ, ποὺ ἦτανε ἐνορίτης του, καὶ νὰ τὸν συμβουλέψῃ καὶ νὰ τὸν συνεφέρῃ στὰ λογικά του. Ἡ τέλος πάντων νὰ μεταχειριστῇ κάθε μέτρο, νὰ κάνῃ τὸ κάθε τι, νὰ τοῦ βγάλῃ τὴν ἰδέα πῶς θὰ πάρῃ τὴν κόρη του καὶ νὰ τοῦ σβύσῃ τὸ δυνατὰ ἀναμμένο πάθος του, ποὺ εἶναι ἱκανὸ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὴν τελειωτικὴ καταστροφή.

Λυπήθηκε κι' ὁ παπᾶς τὸν ἄμοιρο τὸ ναῦτη καὶ συμφώνησε σὲ ὅλες τὶς κουβέντες τοῦ καπετάνιου, καὶ, μὲ ὅλη τὴν εὐχαρίστησί του, ἀνάλαβε τὴν ἀποστολή, ποὺ τοῦ ἀνάθετε ὁ καλὸς καπετάνιος, νὰ σώσῃ δηλαδὴ τὸ δουλευτή, εὐσεβῆ μὰ καὶ ἀλαφρὸ ναῦτη, ἀπὸ μιὰ βέβαιη καταστροφή, εἰς τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς θὰ τὸν ὠδηγοῦσε ἡ δύναμις καὶ ἡ τύφλα τοῦ πάθους ἢ τὰ πειράγματα καὶ ἡ κοροϊδία τοῦ κακοῦ κόσμου, ποὺ παλαβώνουνε καὶ τοὺς πειρὸ γνωστικούς μὲ τὸ φαρμακερὸ σάλιο τους. Ζήτησε μονάχα ὁ τετραπέρατος παπᾶς, ποὺ εἶχε ψυχολογήσει καλὰ ὅλους τοὺς ἐνορίτες του καὶ ὅλους τοὺς ἀγαθοὺς μὰ καὶ ἐπίμονους πατριῶτές του, ζήτησε ἀπὸ τὸν καπετάνιο νὰ μὴν τοῦ ὀρίσῃ μόνος του τὸν τρόπον, τὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἐνεργήσῃ γιὰ τὸ σκοπὸ τους, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερο νὰ διαλέξῃ

αὐτὸς τρόπο ἐνεργείας, σύμφωνο μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς στιγμῆς καὶ μὲ τοῦ ναύτη τὴν ἀντίληψιν, τὸν ὁποῖον ἤξερε καλὰ-καλὰ ὁ παπᾶ Στοῦρος, Ζήτησε νὰ τοῦ ἀφήσῃ ἀπάνω του ὅλο τὸ ζήτημα νὰ τὸ τελειώσῃ αὐτὸς ὅπως ἤξερε.

Δὲν ἔφερε καμμιά ἀντίρρηση ὁ καπετάνιος στὴν ἀπαίτησιν τοῦ παπᾶ. Νὰ σώσῃ τὸν καλὸ τοῦ ναύτη ἠθέλε. Γιὰ αὐτὸ μονάχα νοιαζότανε. Κι' ἀπὲ ἃς ἔκανε ὁ, τι ἠθέλε ὁ παπᾶς. Τὸ 'Ραφελιᾶ ἠθέλε αὐτὸς νὰ ξαναδῇ στὸν ἴσιο δρόμο. Συμφώνησε λοιπὸν πέρα-πέρα μὲ τὸν παπᾶ-Στοῦρο. Εἶπανε κι' ἄλλες πολλὲς κούβέντες ἀκόμα, τελειώσανε τὰ τσιμπούκια καὶ ἔπειτα καληνύχτισε ὁ παπᾶς — γιατί εἶχε πειὰ βραδυάσει — καὶ πῆγε σπíti του,

Ὁ 'Ραφελιᾶς δὲν εἶχε πάρει χαμπάρι ἀπ' ὅλα αὐτά· οὔτε τῆς κυρᾶ-Παγώνας τὸ τέχνασμα εἶχε μάθει, οὔτε τὴν συνομιλία τοῦ καπετάνιου τοῦ μὲ τὸν παπᾶ-Στοῦρο εἶχε μυριστῇ, οὔτε τὰ σούσουρα καὶ τὶς κοροϊδίες τοῦ κόσμου εἶχε καταλάβει. Ἔβλεπε τοὺς ἄντρες στὸ Παζάρι νὰ γελᾶνε στὸ πέρασμά του καὶ τὶς γυναῖκες στὰ σοκάκια, ποὺ ἀνέβαινε νὰ σιγοκουβεντιάζουνε, μόλις τὸν ἐβλέπανε καὶ νὰ χαχανίζονται, ἀλλὰ καθὼς ἦτανε ντίπ ἀπλός, ἀπογινωμένος τώρα ἀπὸ τὸ δυνατὸ αὐτὸ πάθος, οὔτε κἂν φανταζότανε πῶς ὅλα αὐτὰ γινόντουσαν γιὰ δαῦτον. Ἐξακολουθοῦσε λοιπὸν κάθε βράδυ ἀνεβαίνοντας νὰ μπαίνει στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γιαννιοῦ καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ ὅσα εἶπαμε πάρα πάνω στὴ διήγησί μας.

Μαζερόντουσαν γυναῖκες καὶ κορίτσια ἀπ' ὅξω ἀπ' τὴν

ἐκκλησιᾷ, καὶ δίνανε καὶ πέρνανε ἢ γλωσίτσες τοὺς εἰς βάρος τοῦ ἄτυχου παλληκαριοῦ.

Τὸ προᾶμα ὅσο πήγαινε καὶ φούντωνε καὶ ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἐπὶ τέλους μιὰ καλὴ λύσις, ὅπως εἶχε πῇ κι' ὁ καπετάνιος, γιὰ νὰ σωθῇ τὸ παλληκάρι καὶ νὰ πάψῃ πειὰ καὶ τὸ σούσουρο. "Εἰ ἦτανε καὶ ντροπὴ καὶ ἁμαρτία νὰ ἐξακολούθαγε πειὰ αὐτὴ ἡ κωμωδία.

Ὁ παπᾶ-Στουῖρος, ποὺ εἶχε ἀναλάβει νὰ βρῇ τὴ λύσι καὶ νὰ δώσῃ ἓνα τέλος σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι, σκέφτηκε τρεῖς τέσσερες ἡμέρες. Εἶπε μὲ τὸ νοῦ του νὰ φωνάξῃ στὸ σπίτι του τὸ 'Ραφελιᾶ ἢ νὰ τὸν πάρῃ ξεχωριστὰ σὲ κάνα-μαγαζί στὸ Παζάρι ἢ στὴ Χώρα καὶ νὰ τὸν διαβάσῃ γιὰ καλὰ, νὰ τοῦ δείξῃ τὸν ἴσο δρόμο, νὰ τὸν συμβουλέψῃ σὰν καλὸς πατέρας, νὰ τοῦ πῇ, ἐν ἀνάγκῃ, πῶς γι' αὐτὸ καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο δὲν εἶναι ἡ Θεοδωροῦλα τοῦ καπετάνιου του γιὰ δαῦτον. Μὰ σὰν κᾶτι νὰ τοῦ λέγε μέσα του, πῶς δὲν θὰ πετύχῃ τίποτα μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Ἀναλογιζότανε τὴν πεισματάρικια ἐπιμονὴ τοῦ 'Ραφελιᾶ — ποὺ τὴν ἔχει δὰ κάθε 'Υδραῖος — τὴν ἀλαφράδα του καὶ τοῦ πάθους τὴ φυσικὴ ἀντίδρασι καὶ φοβότανε, πῶς θὰ πήγαινε χαμένος ὁ καιρὸς καὶ ὁ κόπος του. Καὶ ἔτσι δὲν τὸν ἐκάλεσε μῆτε πῆγε κἄν νὰ τὸν ἀπαντήσῃ πουθενά.

Συλλογίστηκε πῶς ἦτανε ἀνάγκη νὰ τὸν διορθώσῃ μὲ ἄλλον τρόπο καλύτερο, συμφωνότερο μὲ τὴν ψυχολογικὴ κατασκευὴ τοῦ ἀπλοῖχοῦ ναυτικοῦ, καὶ ἐπομένως ἀποτελεσματικώτερο.

Ῥεγουλάρισε λοιπὸν τὴν ὥρα, ποὺ πήγαινε ὁ 'Ραφελιᾶς στὴν Ἐκκλησιᾷ, καὶ ἓνα σπερινὸ ὁ παπᾶ-Στουῖρος, ἀφ' οὗ ἀπόλυσε, δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιᾷ, ἀλλὰ πῆγε καὶ κρύφτηκε μέσα στο ἱερό, πίσω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου

Γιαννιοῦ, πὺ ὅπως ξέρομε ὅλοι, βρίσκεται ὑψωμένη στὸ τέμπλο, ἀριστερὰ στὸ Χριστό.

Σ' αὐτὴ τῇ θέσι ἕκατ' ὁ παπαῖς, ὡς πον σούρπωσε.

Σὰν σούρπωσε, στὴν τακτική του ὦρα νὰ σου τον ὁ ῥαφελιάς. Φυσῶντας καὶ βλέποντας κατ' εὐθείαν τὸ τέμπλο μπῆκε στὴν Ἐκκλησιά. Ἄφησε παπούτσια καὶ φέσι στὴν ὠρισμένη θέσι, πῆγε στὰ κεράκια, ἀναψε τὰ τακτικά του στὸ προσκυνητάρι, καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου-Γιαννιοῦ. Σταυροκοπήματα πειὰ ἐκεῖ, ἀνασπάσματα, παράκλησες καὶ τ' ἄλλα ὅλα μὲ τὴν ἴδια σειρὰ καὶ τάξι. Στὸ τέλος παρακάλεσε δυνατὰ τὸν Ἅγιο καὶ γιὰ τὸ σκοπό του. Καὶ μήπως τοῦ τῶπε μιὰ! μήπως τοῦ τῶπε δυὸ φορές! Πίστευε ὁ ἀγαθὸς ναύτης ὅτι ὅσφ πειὸ πολλὲς φορές τοῦ τῶλεγε, θὰ γύριζε τὸ κεφάλι τοῦ αὐστηροῦ καὶ ἀλύγιστου Ἁγίου, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν δερμάτινη φορεσιά του, μὲ τὰ ἀπεριποίητα μαλλιά καὶ γένεια του καὶ μὲ τὰ ἄγρια φρύδια του, λὲς καὶ δὲν ἤθελε μὲ κανέναν τρόπο νὰ γίνῃ σύμμαχός του. Δόστου λοιπὸν ὦρα ὀλάκερη νὰ λήῃ τοῦ Ἁγίου τὰ ἴδια πράματα μὲ φωνὴ τρεμάμενη καὶ κλαψάρικια. Κάθε δὲ φορὰ, πὺ τοῦλεγε ἔκανε καὶ μιὰ βαθειὰ μετάνοια — ὡς τὸ ἔδαφος τὸ κεφάλι! — καὶ ἓναν μεγάλον σταυρὸ — ὡς τὰ γόνατα καὶ ὡς τὴν τσόκριζα τοῦ κεφαλιοῦ πῆγαινε τὸ χέρι —.

Μὲ κάμποση ὦρα τελείωσε καὶ ἔπαψε νὰ λήῃ. Ὁρθίος τῶρα κύτταζε τὸν Ἅγιο-Γιάννη μὲ περιέργεια καὶ ἐνδιαφέρο σὰν νὰ ἤθελε νὰ μαντεύσῃ τοὺς σκοποὺς του, τίς ἀποφάσεις του.

Σ' αὐτὴ τῇ στιγμῇ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ καλὰ-καλὰ, ἄκουσε μιὰ βαρεῖα καὶ αὐστηρὴ φωνή, ἡ ὁποία ἐρχότανε ἀπὸ τὸ εἰκόνισμα, τοῦ Ἁγίου καὶ κτυπητὰ καὶ σουρτὰ τὸν ἔβριζε καὶ τοῦλεγε.

« Ἀῖντε νὰ χαθῇς γκόγκα, καῦσσα· δὲν ντρέπεσαι βρέ; δὲν ἔχεις μυαλὸ οὔτε κουκοῦτσι;! ἀπὸ ποῦ κι' ὡς ποῦ θὰ πάρῃς ἐσὺ τὴν κόρη τοῦ καπτάνιου σου γυναῖκα! Τὸ σκέφτηκες καλὰ; Ἀῖντε νὰ χαθῇς ἄλλη μιὰ φορὰ κόκλα! Ξεκουμπήσου γλήγορα ἀπὸ δῶ καὶ μὴ μοῦ ξαναζυγώσης γιατί ἀλλοίμονό σου Φύγε ἀμέσως Φύγε νὰ μὴ σὲ βλέπω »

Ἦτανε ὁ παπᾶ Στοῦρος, ὁ ὁποῖος ζύγιασε τὴν ἀνάγκη καὶ μίλαγε γιὰ Ἅγιος-Γιάννης στὸν ἀπλοϊκὸ ναυτικὸ καὶ δὲν ἔχασε.

Στὸ ἄκουσμα τῆς αὐστηρῆς καὶ προσποιητῆς ἄγριας φωνῆς, ὁ κακομοίρης ὁ Ῥαφελιάς τᾶχασε, γούρλωσε τὰ μάτια του ἀπάνω στὴν εἰκόνα, κόλλησε τὰ χέρια του στὰ πλάγια τοῦ κορμιοῦ του καὶ ἄρχισε νὰ τρέμῃ σύγκορμα. Δὲν μπορούσε νὰ κουνηθῇ τοῦ φαινότανε, πὼς θὰ πεφτε, πάλι νὰ καθότανε ἀδύνατο, γιατί φοβότανε, ἐπειδὴ ἡ φωνὴ τοῦ ἔλεγε καθαρὰ καὶ ξάστερα « Φύγε ἀμέσως Φύγε νὰ μὴ σὲ βλέπω »

Τὶ νὰ κάνῃ λοιπόν; ἀπὸ δῶ νὰ πέσῃ κι' ἀπὸ κεῖ νὰ γκρεμιστῇ, ἄρχισε νὰ φεύγῃ πηγαίνοντας ὁλοένα τὰ πίσω - πίσω.

Τὰ μάτια του γουρλωμένα δὲν ξεκολλάγανε σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ὀπισθοχώρησι ἀπ' τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου, σὰν νὰ πιστεue, πὼς μὲ τὶς ἀχτίδες τους, κρατοῦσε στὴ θέσι του τὸν θυμωμένο Ἅγιο καὶ δὲν τὸν ἄφινε νὰ τὸν στρώσῃ στὸ κυνήγι.

Καὶ κρύος ἰδρωτας ἄρχιζε νὰ τὸν λούζη. Ἐφτασε στὴν πόρτα τοῦ νάρθηκα καὶ σὰν ἀστραπὴ γύρισε — τότε μόνον — πρὸς τὸ δρόμο καὶ τῶστροσε στὴν ιρεχάλα, ὅπου φύγη φύγη.

Ἀπὸ τὸ φόβο του ἔεχασε καὶ τὸ φέσι του καὶ τὰ νησιώτικα γοβάκια του μὲ τὶς μαῦρες κορδελίτσες μπροστά τους, στὴ θέσι, πού συνήθιζε καὶ τὰ ἀκούμπαγε. Κι' ὅταν ἀπομακρύνθηκε λίγο ἀπ' τὴν Ἐκκλησιὰ κι' ἀνάπνευσε λιγάκι, τότε κατάλαβε, πὼς ἦτανε ξεσκουφωτος καὶ ξυπόλυτος. Στὴν ἀρχὴ ἔκανε νὰ μὴ γυρίσῃ, ἔκανε νὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο του, ἴσα γιὰ τὸ σπίτι του, μὰ ἔλα πάλι πὼς νὰ πάῃ ἔτσι στὴ μάνα του, πού ποτέ του ἄλλοτε δὲν τῆς πῆγε σ' αὐτὰ τὰ χάλια; τί θὰ δικαιολογιότανε; Ἐπειτα τί θὰ λέγανε τὸ πρῶτ' ὁ κόσμος, πού θὰ βρίσκανε τὰ παπούτσια καὶ τὸ φέσι του μέσα στῆς Ἐκκλησιᾶς τὸν νάρθηκα; Αὐτὰ κι' αὐτὰ τὸν ἀναγκάσανε νὰ γυρίσῃ πάλι. Ἄλλως τε εἶχε, πειὰ σκοτεινιάσει καλὰ καὶ κανέναν δὲν ἦτανε στὸ σοκάκι. Καὶ σὲ ὅλα, τὰ παπούτσια του καὶ τὸ φέσι του ἦτανε βαλμένα, ὅπως ἀκούσατε στὴν ἀρχή, ἀπάνω στὸ μαρμάρινο κατῶφλι καὶ δεξιά, τῆς μισανοιγμένης πόρτας τοῦ νάρθηκα. Δὲν ἦτανε λοιπὸν καὶ τόσος φόβος νὰ γυρίσῃ νὰ τὰ ξαναπάρῃ.

Γύρισε λοιπὸν καὶ σιγὰ σιγὰ μπῆκε στὴν αὐλὴ τῆς Ἐκκλησιᾶς κι' ἐξύγωσε τὴν πόρτα τοῦ νάρθηκα περπατῶντας στὰ δάκτυλα. Ἐκεῖ γονάτισε καὶ τέντωσε τὸ σῶμά του πρὸς τὰ μέσα τῆς Ἐκκλησιᾶς, ἔβαλε τὸ δεξιὸ του χέρι καὶ τραβήξε πρὸς τὰ ὄξω τὸ φέσι του καὶ τὰ παπούτσια του, τᾶβαλε κάτω στὴν ἀμπαχάλη του καὶ κοιτάζοντας φοβισμένος πρὸς τὸ τέμπλο ἔκανε νὰ φύγῃ τὰ πίσω-πίσω.

Στὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ φαινότανε κι' ἀπὸ τὴν πόρτα ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου-Γιαννιοῦ. Μὰ δὲν ἔδειχνε ὅλη τῆς τὴν

ἀγριότητα στὰ ῥμάτια τοῦ Ῥαφελιά, τούτῃ τῇ φορᾷ, ὅπως ἀπὸ κοντά.

Τώρα θὲς δὲν ἔδειχνε, θὲς ὁ Ῥαφελιάς δὲν τὴν ἔβλεπε πειά, ὅπως καὶ προτιέτερα, γιατί τοῦ εἶχε φύγει κάμποσο ὁ φόβος, ἐκεῖνο, πὺν μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι, ὅτι, ὁ Ῥαφελιάς καθὼς σηκώθηκε ὀρθίος γιὰ νὰ φύγῃ, τὴ στιγμὴ πὺν ἦτανε στὴ μέση τῆς πόρτας, μὲ τὰ παπούτσια καὶ τὸ φέσι στὴν ἀμασχάλη, κύτταξε ἀκόμα μὲ πίκρα στὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γιαννιοῦ καὶ μὲ φωνή, κάπως θυμωμένου, κουνώντας καὶ τὸ κεφάλι τοῦ ἐφώνηξε : « Σάμπως δὲν εἶχε ἄδικο ῥκεινος ὁ Ἡρώδης πὺν σοῦκοψε τὸ κεφάλι. Κατὰ τὴ γλῶσσα πὺν ἔχεις καὶ δεκατέσσερα κεφάλια ἂν εἶχες καὶ σοῦ τᾶκοβε, πάλι δίκηο θὰ εἶχε. »

Εἶπε, καὶ ἔπειτα τῶκοψε τρεχάλα, δρόμο γιὰ τὸ σπίτι, φυσώντας κι' ἀνακουφισμένος κάπως, ὁ κακομοίρης ὁ ἀπλοϊκὸς Ῥαφελιάς. Σὰν ζύγωσε στὸ σπίτι τοῦ, φόρεσε τὸ φέσι καὶ τὰ γοβάκια, κι' ὅπως πάντοτε, σενιαρισμένος, μπῆκε μέσα, καλησπέρισε τὴ μάνα τοῦ, ἔφαγε, κουβέντιασε μὲ δαύτην γιὰ πολλά, χωρὶς νὰ τῆς πῇ τίποτα γιὰ τὸ ἐπεισόδιο, κι' ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ.

Ξημέρωσε ὁ Θεὸς τὴν ἡμέρα, σηκώθηκε ὁ Ῥαφελιάς, πῆγε στὴ δουλειά τοῦ στὸ Μαντράκι, ἀλλαγμένος, ἥσυχος, σωφρονισμένος. Τὸ βράδυ ἀνέβηκε στὸ σπίτι τοῦ χωρὶς νὰ ξαναμπῇ στὴν Ἐκκλησιά. Καὶ τ' ἄλλα βράδυα δὲν ξαναμπῆκε πειά. Οὔτε ἤθελε πειὰ νὰ πηγαῖν φυρί-φυρί στοῦ καπετάνιου τὸ σπίτι, οὔτε καταφιαζότανε, οὔτε ἔδειχνε τὰ ἄλλα σημάδια τοῦ παληοῦ τοῦ πάθους.

Τὸ τέχνασμα τοῦ παπα-Στούρου εἶχε πετύχει τέλεια. Αἰστάνθηκε ὁ Ῥαφελιάς τὴ θέσι τοῦ, φοβήθηκε τὸν Ἅγιο

Γιάννη, ντράπηκε καὶ τὸν κόσμον, μήπως γίνη ῥεζίλι, εἶδε τέλος πάντων ποὺ πήγαινε κι' ἄλλαξε πορεία.

Ἀπὸ κεῖνο τὸ βράδυ ἀληθινὴ κοσμογονία ἔγινε μέσα του. Ἄφησε ἔρωτα, κεράκια, παράκλησες καὶ ξαναγύρισε στὸν παλὸ Ῥαφελιᾶ, τὸ δουλευτῆ, τὸν τίμιον, τὸ συγκρατημένο, τὸ φρόνιμον.

Ὁ πόθος τοῦ καπετάνιου του, ποὺ τὸν ἐχτιμοῦσε καὶ τὸν πόνναγε εἶχε κατορθωθῇ, εἶχε γίνει πραγματικότης. **Ὁ Ῥαφελιᾶς εἶχε σωθῇ.**

Χάρηκε πολὺ ὁ καπετάνιος, σὰν τοῦπε ὁ παπᾶ-Στοῦρος τὰ καθέκαστα, καὶ σὰν εἶδε καὶ μόνος του τὴ μεταβολὴ τοῦ Ῥαφελιᾶ. Γέλασε μὲ τὴν καρδιά του γιὰ τὸ ἔξυπνο τέχνασμα καὶ γιὰ τὴν ἀπλοϊκότητα τοῦ Ῥαφελιᾶ ἀλλὰ εὐχαριστήθηκε διότι, ἔστω κι' ἔτσι, σώθηκε ἓνα καλὸ παλληκάρι. Τὸν εἶχε πάντα μαζύ του καὶ σὲ κάθε περίστασι τὸν συμπόναγε καὶ τὸν βοήθαγε σὰν πατέρας του. Καὶ σὰν βεβαιώθηκε μὲ κάμποσο καιρό, πὼς ἀπ' τὴν ψυχὴ του εἶχε ξεριζώσει πειὰ ὁ Ῥαφελιᾶς τὸ πάθος του γιὰ τὴ Θοδωροῦλα, τὸν νοικοκύρεψε μὲ ἓνα καλὸ κορίτσι καὶ τὸν ὑποστήριξε ἔπειτα στὴ δουλειά. Τοῦ ἔκανε μιὰ σκοῦνα δική του καὶ πάντα τοῦδινε σερμαγιὰ καὶ ναύλους γιὰ ὅλα τὰ πόρτα.

Καὶ τοῦ ἄξιζαν ὅλα αὐτὰ τοῦ Ῥαφελιᾶ. Γιατὶ στὸ μεταξὺ ἔδειξε φιλότιμον μεγάλο στὴ δουλειά, πήξανε καὶ τὰ μυαλά, τοῦθε καὶ γνῶσι ἀντρίκια, καὶ ἀναδείχτηκε σύζυγος φρόνικος, πατέρας καλός, καπετάνιος ἀπ' τοὺς πρώτους καὶ νοικοκύρης τοῦ τόπου, ποὺ μίλαγε στὸ μεγάλο καζίνο τοῦ Λιμανιοῦ κι' ἀνοίγανε τὸ στόμα τους νὰ τὸν ἀκοῦνε γερο-λύκοι καπετανέοι, ποῦχανε ξεσκολίσει στὴ θάλασσα καὶ στὶς πρამάτειες.

Ἐν Ὑδρᾷ τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1929.

Λημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορά.

“ Η 'ΚΚΛΗΣΙΖΑ ΜΕ ΒΕΡ,,

Σὲ ἀπόστασι δύο περίπου ὥρῳ, μὲ τὰ κουπιά, ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Ὑδρας, κατὰ τὴν Ὀστρια - Γάρμπη, μέσα σ' ἕναν πολὺ μικρὸ ὀρμίσκο, καὶ κοντὰ κοντὰ σιὰ κάτασπρα μεγάλα βότσαλά του, ποὺ σχηματίζουνε μία τερπνὴ καὶ γαλήνια ἀκρογυαλιά, κάτασπρο φαίνεται τὸ θρυλλικὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἀγίου-Κυπριανοῦ, ἡ «**ἑκκλησίαζα με βερ**», ὅπως τὴν ὀνομάζουνε στὸ ἀρβανίτικο ἰδίωμα οἱ καλοὶ καὶ εὐσεβεῖς αὐτοὶ νησιῶτες, ἡ «**κρασοκκλησοῦλα**» ὅπως θὰ λέγαμε, ἂν μεταφράζαμε στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα τὴν ἀρβανίτικη ὀνομασία της

Σὰν κάτασπρο περιστεράκι, μέσα στὸ μουντὸ χρῶμα τῶν βράχων, τῶν ἀγρίων ἐκείνων βράχων, φαντάζει τὸ μικρὸ ἐκκλησάκι στὸν εὐσεβῆ προσκυνητῇ ἢ στὸ διαβατάρη ναυτικὸ ποὺ ῥίχνει ἀπ' τὸ πλοῖό του τὴ ματιά του στὴν ἄγρια ξηρὰ, κι' εὐλαβικὰ ὑψώνει τὸ χέρι του καὶ κάνει τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ.

Πανύψηλο κι' ἀπάτητο, κατὰ τὸ Γρέγο-Λεβάντε, ὑψώνεται τὸ **Ζάστανο**, τὸ θρυλλικὸ αὐτὸ βουνό, ὁ Καιάδας αὐτὸς τοῦ ἡρωϊκοῦ νησιοῦ, Καιάδας ὅμως ὄχι γιὰ τ' ἀνάπηρα παιδιὰ ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἄχρηστους γέρους — καθὼς λέει ἕνας θρύλλος, ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ξεχωριστὰ — ποὺ τοὺς νόμιζε ἄχρηστους ἢ ἀριστοκρατικὴ καὶ στρατιωτικὴ κοινωνία τῆς νήσου στὰ χρόνια ἑκεῖνα. Ἀπότομα, ἂν καὶ κάπως ὀμαλότερα ἀπὸ τὸ Ζάστανο, κατὰ τὴν Ὀστρια, τὰ βουνὰ τοῦ **Μώλου**, ἀποτελοῦν ἓν συστοιχία μὲ τὸ Ζάστανο, σὰν νὰ λέμε, δύο ἀκοίμητους φρουροὺς δεξιὰ κι' ἀριστερὰ στὸ σεμνὸ ὀρηκκῆσάκι.

Ἀπὸ δὲ τὸ Λεβάντε κι' ἀπὸ τὸ προβοῦνι τῆς **Πισκο-
πῆς**, ἀπ' τὴν **Ἁγία Μαρίνα**, στενὴ χαράδρα, στὴν ἀρχή
τῆς μὲν ἀπότομος μὲ ἄγριους γκρεμούς, ἔπειτα δὲ πειὸ
ὁμαλὴ, πειὸ στρωτὴ, ὅσο κατεβαίνει, ξανοίγει κοντὰ στὴ
θάλασσα σὲ βοτσαλένια [παραλία, μικρὴ σὰν μιὰ χοῦφτα,
καὶ παρουσιάζει λές, σὲ κεῖνον πού περνάει ἀντίκρυ, σὰν
σὲ ἀσημένιο δίσκο, — ἀπὸ τὰ ξασπρισμένα βότσαλα — τὸ κάτα-
σπρὸ ἐξωκκλήσι.

Βαθειὰ κι' ἄπατη ἡ θάλασσα — ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μικρὸ
κομμάτι τῆς βοτσαλένιας παραλίας — προσδίδει κι' αὐτὴ
στὴν ὅλη τοποθεσίᾳ μας, μίαν ἄγρια καὶ ἐπιβλητικὴ ῥωμαν-
τικότητα, ὅμοια μὲ ἑκείνην τῆς Καλοπούλας, στὸν Ὑμηττό,
πάνω ἀπ' τὴν ὁμορφη Καισαριανή, πού τῆς μοιάζει
— δηλαδὴ τῆς Καλοπούλας — καὶ κατὰ τὴ λιγοστὴ φυτεία
διότι, ὅπως ἐκείνη δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἄλλο ἀπὸ κουμαριὲς
καὶ θυμαράκια, ἔτσι καὶ τούτῃ μονάχο στόλισμα ἔχει ἀρκε-
τὲς ἀραποσυκιές, λίγες συκιές καὶ κάμποσα σκίντα, ὅλα
φυτωμένα στὶς ἀπόκρημνες μπάντες τῆς.

Αὕτῃ ἀπάνω-κάτω εἶναι ἡ τοποθεσία πού εἶναι κτισμένη
ἡ «**ῥκλήσιζα μὲ βέρ**». Ἁγρια καὶ ἀπότομη, κι' ἐν τούτοις
ὁμορφη καὶ ἐπιβλητικὴ στὴν ψυχὴ. Δυνατὰ τραβάει τὴν
τὴν ψυχὴ ἡ ἄγρια ἐκείνη φύσις, κι' ἀπὸ τὸ βάθος τῆς θέ-
σεως αὐτῆς τὸ μικροσκοπικὸ ἐρημοκκλήσι, πού ἀντιφεγγίζει
τὴ νύχτα τὸ καντηλάκι του στοὺς ναυτικούς καὶ στοὺς ψαρά-
δες, μεθάει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ θρησκευτικὸ δρεμβασμό.
Μεγάλῃ γοητεία ἄσκει στὴν ψυχὴ τοῦ Χριστιανοῦ καὶ τοῦ
Φιλοθρήσκου, πού δὲν ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ Φιλόπατρι, ἡ κατά-
λευκη ἐκκλησοῦλα ποῦναι σκεπασμένη μέσα στὸ πέραςμα
τοῦ καιροῦ, ἀπὸ τὸν περίεργο μὰ καὶ ὠραῖο θρύλλο περὶ
τῆς οἰκοδομῆς τῆς, τὸν ὁποῖον διηγοῦνται οἱ εὐσεβεῖς ψαρά-

δες, όταν ξανοίγουνε τὰ δίχτιά τους στὰ βότσαλά της καὶ σταυροποδητὰ τὰ ματίζουνε ἢ δολώνουνε τὰ παραγάδια τους, καὶ τὸν ὁποῖον ξέρουνε καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ναυτικοὶ καὶ στεριανοὶ Ὑδραῖοι καὶ τὸν παραδίνουνε ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ ἕως τὰ σήμερις καὶ τὸν ὁποῖον ἀξίζει νὰ τὸν ἀκούσετε, ὅπως μᾶς τὸν παρέδωσε ἡ λαϊκὴ διήγησις.

Ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, στὴν ἐποχὴ τοῦ Τούρκου, — λέει ἡ παράδοσις — στίς 2 τοῦ Ὀκτώβρη, ἓνα μεγάλο καράβι, φορτωμένο κρασιά, ἴσα μὲ τὰ μπουνία, ὅπως λένε, περνοῦσε ἀκριβῶς ἀπ' τὴν τοποθεσίαν ποῦ περιγράψαμε πάρα πάνω. Φύσαγε φορτσάδος ἄνεμος, Γαρμπῆς ἦτανε καὶ τὸ καράβι πάλευε μὲ βόλτες νὰ ξεμπουκάρῃ ἀπ' τὸ στενό, ποῦ ξανοίγεται μεταξὺ τῆς Ὑδρας καὶ τῆς **Στερηᾶς**, ὅπως λένε οἱ Ὑδραῖοι τὴν ἀπέναντι τῆς Ὑδρας Πελοποννησιακὴν στερεάν. Τὰ γιόμιζε γιὰ τὰ καλὰ κι' ἦτανε νὰ τὸ καμαρώνῃς καθὼς τὸ ἔβλεpes νὰ σκίζῃ τὰ γαλανόμαυρα νερὰ τοῦ στενοῦ. Εἶχε πιάσει καὶ μοῦδες, γιατί ὁ καιρὸς ἦτανε πολὺ φορτσάδος, καὶ σὰν γλᾶρος γοργό-γοργό, ἔτρεχε στὸ ὑδάτινο διάστημα τὸ ὠραῖο καράβι, μιὰ κατὰ τὴν Ὑδρα, μιὰ κατὰ τὴ μεγάλη Στερεά· καὶ ἔτσι ὠμορφα-ὠμορφα εἶχε ξεπεράσει τὸ Λιμάνι, τὸ Καμίνι, τὸ Βλυχὸ καὶ γυρίζοντας σὲ μιὰ βόλτα εἶχε τὴν πλώρη ἴσα στὴ θέσιν τῆς «**ἁκλήσιζας μὲ βέρ**».

Σὰν καμαρωτὸ ἄτι, ἀφρίζοντας στὴν πλώρη, ξεπροβάλε ἀπ' τὸ νησι τοῦ Παλαμηδᾶ καὶ σβέλτο-σβέλτο ζύγωνε τὴν τοποθεσίαν μας, γιὰ νὰ πάρῃ ἔπειτα στρίψι κατὰ τὸ Δοκό.

Ἀνόλπιστα ὁμως τὸ καράβι στὴ βόλτά του αὐτὴ ζύγωσε

πολὺν τὴν ξηρὰ καὶ ἔπειτα σταμάτησε ὁλότελα, χωρὶς οὔτε νὰ παίρῃ τὴ βόλτα οὔτε νὰ κἀνὴ πάσσο.

Τὶ τάχα εἶχε συμβῆ ; !

Τὸ σταμάτημα αὐτὸ δὲν ἦτανε εὐχάριστο, οὔτε θεληματικὸ τοῦ καπετάνιου, γιατί ἀπὸ τὰ τρεξίματα τοῦ πληρώματος, ἀπὸ τὶς μανοῦβρες ποὺ κἀνανε στὰ πανιὰ καὶ ἀπ' ὅλη τὴ μεγάλη ἀνησυχία τους, μαρτυριοῦτανε πῶς δὲν τὴν εἶχανε καλά. Φωνὲς ποὺ ἀκουγόντουσαν κι' ὅξω — μ' ὅλο τὸν ἀνάποδο καιρὸ — καὶ κινήσεις ποὺ τὶς καταλάβαινε κι' ὁ πειὸ ἀτζαμῆς ἐδείχνανε κίνδυνο μεγάλο.

Ἀκούσατε λοιπὸν τὶ εἶχε γίνεи.

Στὴ βόλτα του αὐτὴ ὁ καπετάνιος δὲν πρόσεξε, δὲν λογάριασε καλὰ καὶ ζύγωσε πολὺ ὅξω στὴν ἄγρια ἐκείνη μεριά, ποὺ ἡ θάλασσα ἦτανε ἄπατη καθὼς εἶπαμε στὴν ἀρχή. Μὰ στὸ πολὺ ζύγωμα αὐτό, τὸ καράβι ἔπεσε σὲ καραντὶ καὶ σταμάτησε τὸ δρόμο του. Σὲ καραντί ! γιατί βλέπετε κατὰ τὸ Γαρμπῆ, κρατοῦσε καραντί, τὸ χαμηλὸ βουνό, ποὺ εἶναι κτισμένη ἀργότερα ἢ ἐκκλησοῦλα τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Μώλου καί, ποὺ χώνεται σὰν μυτερὸ ἀκρωτήρι, κάμποσο διάστημα μέσα στὴ θάλασσα.

Σ' αὐτὸ τὸ καραντὶ ἔφερε κι' ἔχωσε ἄθελά του ὁ καπετάνιος τὸ ὡμορφο καράβι καὶ μεσ' στὸ καραντὶ αὐτὸ ποὺ νὰ κουνηθῇ ! καὶ ποὺ νὰ πάρῃ βόλτα ! Κι' ἂν ἦτανε ἐπὶ τέλους νά' μενε ἐκεῖ γιὰ κάμποσο κολλημένο κι' ἀκούνητο, χωρὶς νὰ πάρῃ βόλτα, ἔ ! τὶ νὰ σᾶς πῶ, κᾶπως τραγότανε τὸ πρᾶμα, δὲν εἶχε νὰ χάσῃ καὶ τίποτα, μήτε τὸ ἐμπόρευμα θὰ χάλαγε μήτε τὸ ἐμπόριο τὸν ἔβιαζε, καθὼς γινότανε τότε. Μὰ ἡ φουσκοθαλασσιὰ καὶ τὰ ῥέματα σπρώχνανε τὸ ὡμορφο καράβι κατὰ τὰ ἄγρια βράχια, ὅπου ἂν τὸ ῥίχναχε θὰ τὸ κἀνανε θρούψαλλα, καὶ ἴσως νὰ κινδυνεύανε καὶ οἱ

ἄνθρωποι. Σάμπως τοῦλάχιστον μπορούσανε νὰ ῥίξουνε ἄγκουρα· τὰ νερά ἦντουσαν ἅπατα καὶ ἡ καδένα πού εἶχανε στήν ἄγκουρά τους δὲν ἦτανε καὶ τόσο μεγάλη καὶ τόσο μακρὰ. Μῆτε βόλτα ἔπαινε λοιπὸν μῆτε ἄγκουρα μπορούσανε νὰ φουντάρουνε.

Προσπαθούσανε λοιπὸν, τρέχανε ὅλοι μέσα πρόθυμα καὶ σβέλτα, κάνανε ὅ, τι μπορούσανε νὰ σώσουνε τὸ καράβι· μὰ τοῦ κάκου! τίποτα!, ὀλοένα καὶ ζύγωνε ὁ κίνδυνος νὰ τσακισθοῦνε. Ἡ φουσκοθαλασσιά, τὸ ῥέμμα καὶ τ' ἀντιμάμαλο κουνάγανε τὸ καράβι ὅλο καὶ κατὰ τὴν ξηρὰ καὶ ματαιώνανε σατανικὰ ὅλες τὶς προσπάθειες τοῦ πληρώματος γιὰ νὰ τὸ σώσῃ ἀπ' τὴν καταστροφή.

Ἀπελπισία! Φρίκη!

Λίγα μέτρα ἀπέχει ἀπὸ τὰ μυτερὰ κι' ἄγρια βράχια τὸ καμαρωτὸ καραβάκι καὶ νά! σὲ λιγάκι, σ' ἅν μαῦρα φεΐδια θὰ τ' ἄγκαλιάσουνε καὶ σ' ἅν ὄρνια θὰ τὸ ξεσκίσουνε τὸ ὁμορφο καραβάκι.

Κεῖνη τὴ στιγμῇ, σ' ἅν ἀστραπή, τὰ τενωμένα καὶ λαμπυρίζοντα, ἀπ' τὸ φόβο καὶ τὴν ἀγωνία, μάτια τοῦ καπετάνιου, πού, — καρφωμένος λὲς — βάσταγε ὅλο στὰ ὄρτια τὸ τιμόνι, διασχίσανε τὸ διάστημα καὶ ὑψωθήκανε στὸν Οὐρανὸ καὶ ἡ φωνή του ἀκούστηκε νὰ λέῃ παρακαλετικὰ στὸν ἀγαθὸ Πλάστη, πὺν δοκιμάζει, ὅπως Αὐτὸς γνωρίζῃ, τὰ παιδιὰ Του.

« Θεοῦλί μου!, Χριστοῦλι μου!, σῶσέ μας ἀπ' τὴν κακιά ὥρα καὶ θὰ κτίσω ἐδῶ ὄξω — καὶ ἐδειξε τὴν ξηρὰ — ἐκκλησιὰ στὸν Ἅγιό Σου, πὺν γιορτά-

ζει σήμερις καὶ θὰ κάνω τὴ λάσπη τῆς με κρασί
ἀπ' αὐτὸ ποῦχω μέσα φορτώσει ».

Δὲν εἶχε ἀκόμα καλὰ καλὰ τελειώσει τὴν προσευχή
του αὐτή, ὁ ἀπελπισμένος καπετάνιος κι', ὡ τοῦ θαύματος!,
ἀμέσως ἡ ἄγρια ῥεμματιά κατέβασε κατὰ τὴ θάλασσα καὶ
ἔστριψε κατὰ τὸ καράβι, κατ' ἀπάνω του, μιὰ δυνατὴ σπιλιάδα.

Νόμιζες, πὼς τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ φυσοῦσε τὸ βλογημένο
φύσημα, θέλοντας νὰ σώσῃ τὸ ὠραῖο καραβάκι, πὺν κινδύ-
νευε,

Ἀμέσως τὸ καράβι με τὴ σπιλιάδα αὐτὴ τὰ γιόμισε,
πῆρε τὴ βόλτα του ξυστὰ-ξυστὰ στὰ βράχια πειά, ξανοίχτηκε
καὶ γλύτωσε. Μὲ κοντακιανὴ βόλτα καβαντσάρισε τὸν Ἅγιο
Νικόλα κι' ἦρθε κι' ἄραξε στὸ σίγουρο λιμάνι τοῦ Μώλου.

Ἐκεῖ χωρὶς νὰ χάσῃ στιγμή ὁ εὐσεβὴς καὶ εὐγνώμων
καπετάνιος, μόλις σιγουράρισε τὸ καράβι του, ἀνοίξε τὸ
συναξάρι τοῦ Ὀκτώβρη, πὺν εἶχε στὸ καράβι του, καθὼς
εἶχε καὶ τ' ἄλλα συναξάρια καὶ διάφορα ἄλλα θρησκευτικὰ
βιβλία — εἶναι θρηῆσκοι ἀνέκαθεν οἱ ναυτικοί μας καὶ παίρ-
νουνε πάντα μαζί τους ἁγιωτικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα τὰ
φυλάνε κοντὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγιᾶς καὶ τοῦ Ἁγίου
Νικόλα — ἀνοίξε λοιπὸν ὁ καπετάνιος τὸ συναξάρι τοῦ
Ὀκτώβρη κι' ἐδιάβασε.

«Ὁκτωβρίου 2. Κυπριανοῦ ἱερομάρτυρος.

Ἦθελε, σὰν καλὸς χριστιανός, νὰ ἐκτελέσῃ ἀμέσως τὸ
τάξιμο, πὺν εἶχε κάνει,

Ἔστειλε λοιπὸν ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ τσοῦρμό του, μέσα
στὸ λιμάνι τῆς Ὑδρας, νὰ τοῦ φέρουνε μαστόρους γιὰ νὰ
κτίσῃ τὴν ταμμένη ἐκκλησοῦλα.

Ἀμα ἦρθανε στὸ Μῶλο οἱ μαστόροι, τοὺς ἔβαλε στὴ
μεγάλῃ σκαμπαβία τοῦ καραβιοῦ του, μπῆκε κι' αὐτὸς μέσα

μὲ τέσσερους ναῦτές του — ὁ καιρὸς εἶχε μαγκάρει πολὺ — καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἤρθανε στὴν τοποθεσία πού εἶπαμε τόσες φορὲς πειὸ πάνω. Ἐκεῖ πηδῆξε ὅξω ἀπάνω στὰ βότσαλα καὶ σὲ λίγες στιγμὲς διαλέξανε τὸν τόπο, πού χρειαζότανε γιὰ τὴν Ἐκκλησοῦλα, ἔδωσε ὅλες του τὶς ὁδηγίες ὁ καπετάνιος, εἶπε πῶς ἡ λάσπη θὰ γίνη ἀπὸ κρασί, εἶπε κι' ὅ, τι ἄλλο ἔπρεπε, καὶ κατόπιν μὲ τὴ σκαμπαβία γυρίσανε ὅλοι στὸ καράβι, στὸ Μῶλο, ὅπου τοὺς περιποιήθηκε ὅπως ξέρουνε οἱ ναυτικοὶ — καὶ μάλιστα κεῖνα τὰ χρόνια — νὰ περιποιοῦνται.

Κατόπιν, ἀφ' οὗ τοὺς ἔβγαλε ἀπὸ τὸ φορτίο του, ὅσο κρασί χρειαζότανε γιὰ τὴ λάσπη καὶ γιὰ τὸ πιοτὶ τοὺς, τοὺς τὸ φόρτωσε στὴ σκαμπαβία μέσα στ' ἄσκιὰ, τοὺς ἔβαλε καὶ γαλέτα μπόλικια, τοὺς ἔδωκε λεφτὰ κι' ὅ, τι ἄλλο χρειαζόμενο καὶ, πάλι μὲ τὴ σκαμπαβία, τοὺς ἔβγαλε στὴ γνωστὴ τοποθεσία μας, μὲ τὴν τελευταία παραγγελία του νὰ δουλὲψουνε σβέλτα καὶ νὰ τελειώσουνε γλήγορα γιὰ νὰ ἐγκαινιάσῃ τὸ ἐκκλησάκι στὸ γυρισμό του.

Τοὺς πῆγ' ἡ σκαμπαβία καὶ, χωρὶς χασομέρι μεγάλο, γύρισε στὸ καράβι· τὴν πήρανε ἀπάνω, σαλπάρανε καὶ μὲ πρίμο τώρα τὸν καιρὸ τοῦ δώκανε γιὰ τὴ νοτιὰ γιὰ νὰ ξεπουλήσουνε τὸ φορτίο.

Πῆγε σὲ κάμποσα πόρτα, ὅπου εἶχε παρτσινέβελο ὁ καπετάνιος, κι' ἄλλου πολὺ κι' ἄλλου λίγο, σύντομα ξέκανε τὸ κρασί καὶ μὲ καλὸ διάφορο μάλιστα. Σὰν νετάρησε, σιγύρισε τὸ καράβι του, παλάμησε μαθές, κουμαντάρησε ὅλα του, καὶ μὲ καλὸ καιρὸ — ἄρχιζε Φλεβάρης — γύρισε στὴν Ὑδρα, ὅπου βρῆκε τὴν **κρασοκκλησοῦλά** του ξεμπερδεμένη κι' ἑτοιμὴ νὰ τὸν περιμένῃ νὰ τῆς κάνῃ τὰ ἐγκαίνια.

Μὲ μεγαλοπρέπεια — ὅσο ἦτανε δυνατὴ στὰ χρόνια

ἐκεῖνα — τῆς ἔκανε τὰ ἐγκαίνια στὴ μνήμη τοῦ Ἀγίου Κυπριανοῦ, δηλαδή τοῦ Ἀγίου τῆς ἡμέρας, ποὺ σώθηκε, κατὸ πῶς εἶχε πῆ στὸ τάξιμό του στὴν ὥρα τοῦ κινδύνου. Ἐγινε τότε μιὰ ὤμορφη πανήγυρι στὴν ἐρημικὴ ἐκείνη παραλίαν· ἐπῆγε ὁ Δεσπότης Αἰγίνης καὶ Ὑδρας, οἱ παπάδες ὅλοι καὶ κόσμος πολὺς ἀπὸ τὴν Ὑδραν. Τέλειωσε ἡ λειτουργία κι' ἄρχισε ἔπειτα τὸ φαγοπότι ὅλη τὴν ἡμέρα. Φάγανε καὶ ἤπιανε ὅλοι, πάνω στὰ βότσαλα καὶ πάρα μέσα, στὴ ρεματιά, πάνω στὰ βράχια. Δὲν ἄφησε κανέναν νὰ φύγῃ ὁ καλὸς μας καπέτάνιος, τοὺς κράτησε καὶ τοὺς περιποιήθηκε ὅλους. Εἶχε κάνει ἐτοιμασίες ξενόχωρες. Ἀρνιά ψητά, ψάρια, γιασούρτια Δοκαίτικα καὶ κάθε τι χρειαζόμενο, ὅλα μπόλικά.

Ἀπὸ τότε ἡ λευκὴ, σὰν γλᾶρος, Ἐκκλησοῦλα στολισμένη μὲ τὸ θρούλλο τοῦ κτισίματός της, ποὺ ἀκούσατε καὶ γνωστὴ μονάχα μὲ τὴν ἀρβανίτικα ὀνομασίᾳ της « **ἁκλήσιζα μὲ βέρ** », σὰν φᾶρος ἐλπίδος, σὰν φῶς ἐξημερωτικό, στέκει καὶ στολίζει τὴν ἄγρια ἐκείνη φύσι, δέχεται τὰς περιποιήσεις τῶν γυναικῶν, ποὺ συχνὰ πᾶνε καὶ τὴν πιτσιλᾶνε, τὴ σκουπίζουνε, τὴ σφουγγαρίζουνε καὶ τὶς ἀνάβουνε ταχτικώτατα τὰ καντηλάκια, ἀκούει τῶν ψαράδων καὶ τῶν ἄλλων θαλασσινῶν τὸ παραπονετικὸ καὶ μονότονο τραγοῦδι καὶ τὶς ἱκεσίες τους, ποὺ μερονυχτὶς περνώντας μπροστά της τὶς λένε στὴν ἀπλὴ τους γλῶσσα καὶ ἀπ' τὴν ἀγαθὴ τους ψυχὴ, καὶ μοσκοβολάει ἀπ' τὸ λιβάνι καὶ τὴ λειτουργία τῶν εὐσεβῶν νησιωτῶν τόσων γενεῶν ἕως σήμερις.

Στὸ θέαμά της ὁ καθένας ξανοίγεται σὲ μετεωρισμοὺς καὶ νοιώθει τὴν ψυχὴ του νὰ ἀνακουφίζεται ἀπ' τῆς ζωῆς

τὰ παθήματα καὶ τὸ πνεῦμά του ἀπ' τὴν ψευτιά καὶ τὴν ἀπάτην.

Ἐν Ὑδρα 29 Ἰουλίου 1927.

Δημοσιεύτηκε πρώτη φορά στὴ « Μαθητικὴ ἔνωσι » τοῦ Λεον-
τείου Λυκείου Ἀθηῶν.

“ΤΟ ΖΑΣΤΑΝΟ,”

Περῆφانو κι' ἀπάτητο κοντὰ στὴν « Ἐκλήσιζα μὲ βέρ », ἀκοίμητός της φύλακας ἀπὸ τὸ ζουρλό Γρεγο Λε-
βάντε, ὑψώνεται τὸ θουλλικὸ Ζάστανο.

Τὸ Ζάστανο, πὺν πολὺ πετυχημένα ἔμπορεῖ νὰ χαρα-
κτηρισθῇ, ὡς ὁ Καιάδας τῆς ἡρωϊκῆς Ὑδρας, μὰ Καιάδας
ὄχι γιὰ τὰ ἀνάπηρα παιδιὰ ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἀχρηστεμένους πειὰ
γέσους, εἶναι ἓνα βουνὸ πολὺ ἀπότομο καὶ ὅλο γκρεμὸ καὶ
θᾶχει ὕψος ἴσα μὲ 150 μέτρα καὶ παρὰ πάνω. Εἶναι τόσο
ἀπόκρημνο ὥστε, χωρὶς ὑπερβολή, καὶ τὸ ἀγριώτερο γίδι
δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πατήσῃ ἀπὸ ὠρισμένες μεριές. Κατὰ τὴ
μεριὰ μάλιστα, πὺν βλέπει πρὸς τὴ θάλασσα, εἶναι τόσο
ἄγριο, πὺν ζαλίζεσαι καὶ ὅταν ἀκόμα τὸ δῆς περνώντας
ἀπὸ κάτω του μὲ τὴ βάρκα ἢ μὲ ἄλλο πλεούμενο. Σωστός
καθρέφτης, ἀπὸ πάνω ἴσαμε κάτω ὁλόϊσο, καθρέφτης γυα-
λιστερός, καρποῦζι καλοκομμένο μὲ κοφτερὸ μαχαῖρι. Στὴ
γλιστράδα του τίποτα δὲν ἔρχεται ἀντίθετο οὔτε γιὰ ἀπλὴ

ὀφθαλμαπάτη. Τὸ καλοκαῖρι ὅταν ὁ ἥλιος ψήνει τὸ ψωμί, ἂν τύχη καὶ περάσετε ἀντίκρου του μὲ βάρκα, σὰν θὰ δῆτε τὴν ἀναλαμπὴ τοῦ ἡλίου πάνω στοὺς ἄγριους βράχους του, πὺν θαρρεῖς, πὼς τοὺς ἔχει γυαλίσει ἐπίτηδες πλάνη εἰδική, θὰ νομίσετε, ὅτι βρισκόσαστε μπροστὰ σὲ θεώρατο καθρέφτη, εἰς τὸν ὁποῖον καθρεφτίζεται ἡ γαλανὴ θάλασσα, ἡ νεράιδες τῆς καὶ ἡ λοιπὲς θεὲς καὶ νύμφες, πὺν ἔχουνε τὸ βασίλειό τους στὴ μεγάλη τῆς ἔκτασι καὶ στ' ἀνεξερεύνητα βάθη τῆς.

Ποῦ καὶ ποῦ κανένα χλωμὸ ξερόχορτο, χωρὶς ζωή, ἢ καμμιά ἄγρια μικροπρασινάδα ἀπὸ κείνες, πὺν βγαίνουνε στὶς σκασμάδες τῶν βράχων, χωρὶς **ἰκμάδα**, χωρὶς μέλλον, χωρὶς ἐλπίδα ζωῆς, στιζουνε τὸν ἄγριο ἐκεῖνο τόπο, χωρὶς ὅμως νὰ σβύνουνε ἢ νὰ λιγοστεύουνε τὴν ἀγριότητά του καὶ τὴ φρίκη, πὺν γεννάει ἡ θέα του μέσα στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ. Μονάχα στὰ ψηλά του τὰ κοράκια καὶ στὰ χαμηλά του οἱ γλάροι, ἢ καλακίκες καὶ τᾶλλα τοῦ πελάγου ἀγριόπουλα φειάνουνε τὶς φωλιές τους καὶ φυλᾶνε τ' αὐτὰ τους στὶς χαρμαιάδες καὶ στὶς τρύπες, πὺν χάσκουνε στὰ ἄγρια βράχια του. Ἄλλη ψυχὴ ζῶσα οὔτε νὰ ζήσει οὔτε νὰ καθήσῃ, κᾶνε μου, μπορεῖ στὸ φοβερό, τ' ἀπόκριμνο καὶ φουρτουνιασμένο συγχρόνως βουνὸ αὐτό.

Σὰς κόβεται τὸ χρῶμα νὰ τὸ βλέπετε καὶ σταματᾷ ἡ ἀναπνοή σας ἅμα κάνετε νὰ κυττάξετε τὴ θάλασσα ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς του, Τὸ ζυγώνετε γελαστοὶ καὶ μὲ κέφι καὶ φεύγετε χλωμοὶ καὶ ἄκεφοι ἀφ' οὗ τὸ δῆτε κι' ἀφ' οὗ θυμηθῆτε τὰ ὅσα λέγονται, πὼς γίνανε στὰ περασμένα χρόνια πάνω σ' αὐτό.

Καὶ ἄλλες πολλὲς τοποθεσίες βρίσκονται στὴν Ὑδρα ἄγριες, ἀπότομες κι' ἀπάτητες μὰ καμμιά δὲν φτάνει τὴν

τοποθεσία αὐτὴ γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε. Καὶ στὸ θέαμά τους ἢ στὸ ἄκουσμά τους, ἀναλόγως τῆς περιστάσεως, αἰσθάνεται κανένας κι' ἀνάλογο συναίσθημα, πότε θαυμασμοῦ, πότε τρόμου, πότε σαστιμάρας, μὰ καὶ μόνο στὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος « **Ζάστανο** », πὺν θυμίζει τὴ φοβερώτερη θυσία στὸ ἔθιμο, στὴν κοινωνικὴ πειθαρχία, βαρυθυμία καὶ φοβίκα πιάνει τὴν ψυχὴ καὶ πνίγει τὴ διάθεσι.

Εἶναι τόσο ἄγριο καὶ τρομακτικὸ, καὶ τὸ σκεπάζουν τόσο ἄγριοι καὶ φοβικαστικοὶ θρύλλοι, ὥστε μέχρι σήμερα, ἅμα θέλῃ ὁ Ὑδραῖος νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπελπισία του συνηθίζει νὰ λέῃ « **δὲν εἵμαστε καλὰ, εἵμαστε γιὰ τὸ Ζάστανο** » ἢ « **τὶ κάθεται μωρὲ, δὲν πᾶς νὰ πέσης στὸ Ζάστανο;** » ἢ « **δὲν εἶναι στὰ καλὰ τοῦ εἶναι γιὰ τὸ Ζάστανο** » κι' ἄλλες παρόμοιες ἐκφράσεις. Καὶ μέσα στὶς ἄλλες φοβέρες, μὲ τίς ὁποῖες ἡ γιὰγιά στὴν Ὑδρα ἡσυχάζει καὶ κοιμίζει τὸ ἔγγονάκι της, εἶναι καὶ τὸ Ζάστανο. Ἡ συνηθισμένη φοβέρα, πὼς **θα τὸ πετάξῃ στὸ Ζάστανο**, παρουσιάζει στὸ ἀνήσυχο παιδί, σὰν μεγάλο καὶ φοβερὸ μπαμπούλα τὸ Ζάστανο καὶ τὸ ἡσυχάζει καὶ τὸ φρονιμεύει.

Κι' ὁ φόβος τοῦ ἄγριου βουνοῦ παραμένει γιὰ πάντα στὴν ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ Ὑδραίου, πὺν τρομάζει κι' αὐτός, ὅταν βρεθῇ στὴν ἀνάγκη νὰ περάσῃ νύχτα τὸ φοβερὸ αὐτὸ μέρος, σὲ ὁποιαδήποτε περίοδο τῆς ἀνδρικήs καὶ τῆς γεροντικῆs του ἡλικίας. Κι' ἀκόμα καὶ τὴν ἡμέρα, ὅταν παλαστήs τῆς ζωῆs ψαράs, δοῦλος τοῦ αἰσχροῦ τοκογλύφου του, πὺν τὸν φοβερίζει ὁλοένα νὰ τοῦ πάρῃ βάρκα καὶ σπιτάκι ἀπ' τὸν τόκο, ὅταν λοιπὸν παλαιστήs ἀκούραστος ψαράs, κυλάει κάτω στὰ νερὰ τοῦ ἄγριου βουνοῦ, μὲ τὴν ψαρόβαρκά του καὶ θυθμικὰ τραβάει τὸ κουπί, σαστισμένο δὲ

ὑψώνει τὸ βλέμμα του καὶ μὲ τρομάρα κυττάζει τὸ ὕψος καὶ τὸ γυαλιστερό λαμπίρισμα τοῦ ἄγριου Ζάστανου, αἰσθάνεται νὰ τὸν παραλύῃ τὸ φοβερὸ θέαμα,

Ἀπέχει δὲ τὸ βουνό αὐτό, μιáμιση ὥρα μὲ τὸ κουπί, ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Ὑδρας. Βρίσκεται πρὸς τὸ Ν. Δ. μέρος τῆς πόλεως μεταξὺ τῶν ἐξοχικῶν τοποθεσιῶν «**Παλαμηδᾶ**» πρὸς τὰ Β. Α. του, καὶ «**Κκλήσιζα μὲ βέρ**» πρὸς τὰ Ν. Δ. του, τὴν ὑποίαν καὶ προφυλλάσσει μὲ τὸ ὕψος του ἀπὸ τὸ Γρεγολεβάντε. Κτυπιέται ἀπὸ τὶς φουρτουῖνες, πού σηκώνουνε οἱ διάφοροι καιροί, Μαῖιστρος, Τραμουντάνα, Πουνέντες καὶ οἱ ἀνάμεσοι τούτων. Ὅταν φυσᾷ κανένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνέμους, οὔτε πούλὶ πετάμενο δὲν μπορεῖ νὰ ζυγώσῃ στὸ Ζάστανο ἀπ' τῆς θάλασσας τὴ μεριά. Ἀπ' τὴν ξηρὰ πατιέται μονάχα ἀπ' τὸ μέρος τοῦ Λεβάντε, ἀπ' ὅπου στενὰ μονοπάτια, καθαρὲς γιδόστρατες, σᾶς φέρνουνε ἴσα μὲ τὰ χεῖλια τοῦ γκρεμοῦ, ἀπ' ὅπου ξανοίγεται μπροστά σας ἡ θάλασσα, στὰ χαμηλά.

Βράχια κι' ἄγριες ἀφάνες, καθὼς εἶπαμε, εἶναι τὰ στοιχεῖά του. Σπάνια τὸ βόσκουνε τὰ γίδια κι' αὐτὰ λίγες μονάχα στιγμές : ἄλλως τε τὶ νὰ ἰδοῦνε καὶ τὶ νὰ βοῦνε ἀπάνω του.

Αὐτὸ εἶναι σὲ ἀπλῇ σκιαγραφία τὸ Ζάστανο.

Μὰ ἀλήθεια, σάν δὲν ἔχει ὠμορφιές τὸ φοβερὸ αὐτὸ βουνό, τυλίγει ὅμως γύρω του πολλοὺς θρούλλους μὲ τοὺς ὁποίους πολὺν καιρὸ ἔμπορεῖ νὰ ἀπασχοληθῇ ὁ ἐρευνητής τους. Ἐχουνε δὲ παλλὲς μορφές οἱ θρούλλοι πού πλαστήκανε γύρω του καὶ πολλὲς εἶναι ἡ ἀφορμὲς, πού τοὺς δημι-

ουργήσανε. Ἀνάμεσά τους δέ, ἓνας θρύλλος, γνωστός σὲ ὅλους τοὺς ναυτικούς καὶ στεργιανοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ ξεχωρίζει. Ἐνας θρύλλος, πὺν μαρτυροῦν τὴν πειθαρχημένη ὁργάνωσι τῆς ἀριστοκρατικῆς κοινωνίας τοῦ πολεμικοῦ αὐτοῦ νησιοῦ καί, πὺν μπορούμε νὰ ποῦμε, πὼς ἂν δὲν ἀληθεύει, πολὺν ταιριάζει στὸ βουνὸ αὐτό.

Ὁ θρύλλος αὐτὸς εἶναι ὁ παρὰ πόδας, πὺν θὰ διαβάσετε ἀμέσως.

Ἀπὸ τὸ φοβερὸ αὐτὸ καὶ ἀπόκρημνο βουνὸ πετάγανε οἱ Ὑδραῖοι τότε τοὺς γέρους τους, γόνηους καὶ ἄλλους, ὅταν πειὰ γινόντουσαν ἄχρηστοι γιὰ κάθε δουλειά. Ἄμα περνοῦσε μιὰ ὥρισιμένη, ἀπ' τὸ ἔθιμο, ἡλικία, ὁ γέρος ἅμα πέρναγε τὰ 70—ἅς ποῦμε—καὶ γινότανε ἀνίκανος γιὰ δουλειά, ὁ γυιὸς του τὸν ἔβαζε μέσα σ' ἓνα κοφίνι — κατὰ πὼς λέει ἡ παράδοση — τὸν ἐφόρτωνε σ' ἓνα ζῶο καὶ μιὰ καὶ δυὸ τραβάνε γιὰ τὸ Ζάστανό.

Περνάγανε σιωπηλοὶ κι' οἱ δύο τὴν Πολιτεία, ἔπειτα τὸ Βληχό, τὸν Παλαμηδᾶ, ἀνεβαίνανε τὸν ἀνήφορο, ἀπ' τὸν παλὴν δρόμο τῆς Πισκοπῆς μὲ τὰ μεγάλα χαλίκια, περνάγανε μπροστὰ στὴν ἐκκλησιά τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονα καὶ φτάνανε στὴ ῥάχη τοῦ ἄγριου βουνοῦ μπροστὰ στὸ φοβερὸ γκρεμό.

Ἐκεῖ σταματάγανε καὶ, δίχως τὴν παραμικρὴ κουβέντα, ἐξφόρτωνε ὁ νηὸς τὸ γέρο ἀπὸ τὸ ζῶο, καί, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ φοβεροῦ ἐθίμου, μὲ τὴν πεποίθησι, πὼς ἔκανέ σοβαρὸ καθῆκον, καθὼς ἦτανε μέσα στὸ κοφίνι, τὸν ἔφερνε στὴν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ κι' ἐκεῖ τοῦ ἔδινε μιὰ στὸ γκρεμὸ κι' ὅλα τελειώνανε. Καὶ ἂν δὲν σκοτώνότανε ὁ δυστυχισμένος γέρος, κτυπῶντας πάνω στὰ βράχια ἐκεῖνα, ἔφτανε στὴ θάλασσα μισοπεθαμένος ἀπ' τοὺς κτύπους καὶ, χωρὶς κουρά-

γιο πειὰ, πνιγότανε σὲ δαύτη. Κι' ἔπειτα τίποτα ἄλλο δὲν μαρτύραγε τῆς φοβερᾶς ἐκείνης **κατ' ἔθιμον νομοθεσίας** τὴν ἐκτέλεσι, παρ' μονάχα τὸ κοφίνι — σακατεμένο τῶρα πειὰ κι' ἐκεῖνο — πὺν ἔπλεε στὴ θάλασσα κάμπροσσο καὶ τὸ πετοῦσε καὶ τὸ σάπιζε στὸ τέλος τὸ κῦμα στ' ἄγρια βράχια ἢ στὰ χοντρὰ βότσαλα τῆς παραλίας τοῦ Ἁγίου-Κυπριανοῦ.

Περνάγανε ὁλοένα, στὸ γύρισμα τοῦ καιροῦ, τὰ ἀτελείωτα χρόνια καὶ τὸ φοβερὸ αὐτὸ ἔθιμο ξακολούθαγε νὰ ἐφαρμόζεται αὐστηρὰ καὶ νὰ βγάξη ἀπ' τὴ μέση τοὺς κακόμοιρους τοὺς γέροντες τῆς ἡρωϊκῆς καὶ πειθαρχικῆς πολιτείας τῆς Ὑδρας. Γέροι καὶ νηοί, πατέρες καὶ γιοι, χωρὶς ἀντίρρηση, χωρὶς διαμαρτυρία, σφίγγανε τὸν πόνο τους καὶ γινόντουσαν θύματα καὶ ἐκτελεστὲς τοῦ ἀγρίου αὐτοῦ καὶ φοβεροῦ ἔθιμου.

Μὰ στὰ τελευταῖα χρόνια, ὅταν ἀρχίσανε νὰ βλέπουνε ἀλλοιωτικά τὰ πράματα καὶ τὴ ζωὴ οἱ νέοι αὐτοὶ Σπαρτιαῖτες, ὅταν ἡ πρόοδος ἡμέρευε καὶ τὰ ἔθιμα μαζὺ μὲ τὰ πολιτεύματα, καταργήθηκε καὶ τὸ ἔθιμο αὐτὸ ἀπ' τὴν ἐξῆς ἀφορμῇ, πὺν ἔκανε πολὺ μεγάλη ἐντύπωση σὺς προετοιμασμένες πειὰ ψυχὲς τῶν ἀπλοϊκῶν καὶ ὑπηκόων αὐτῶν νησιωτῶν.

Ἕνας γέρος, ἔξυπνος πολὺ, τὴν ὥρα πὺν ὁ νηὸς γιὸς του ἦτανε ἑτοιμος νὰ τὸν σπρώξῃ μὲ ὅλο τὸ κοφίνι στὸ γκορεμὸ, γυρίζει καὶ λέει τοῦ γιου τοῦ. «**Μὴ πετᾶς, παιδάκι μου καὶ τὸ κοφίνι σου εἶναι καινούργιο ἀκόμα καὶ εἶναι κρῖμα νὰ πάῃ στὴ θάλασσα. Καλὰ ἐγὼ εἶμαι γέρος, ἄχρηστο κορμί, μὰ τὸ κοφίνι σου δὲν εἶναι ἄχρηστο. Γοργὰ γοργὰ περνᾶνε τὰ χρόνια καὶ γρήγορα θὰ χρειαστῇ στὸ γιὸ σου, φύλαξέ το, νὰ γλυτώσῃς τὸ γιὸ σου ἀπ' τὰ ἐξοδα, στὸν**

καιρὸν, πὺ θάρθη νὰ βάνη καὶ σένα μέσα σ' αὐτό.

Σταμάτησε ἀμέσως ὁ γυιὸς, σὰν ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ γέρου πατέρα του. Καὶ βέβαια τὴ σκέψι αὐτῇ, τὴ θύμησι, πῶς θάρθη κι' ἡ σειρὰ του γιὰ τὸ κοφίνι, πολλὰς φορὲς τὴν εἶχε φέρει στὸ μυαλό του, μὰ τοῦ φαινότανε σὰν καὶ τι τὸ φυσικό, τὸ περιμενόμενο, πὺ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ γλυτώσῃ νὰ τὸ ξεφύγῃ. Τώρα ὅμως μὲ τὸν τρόπο, πὺ τοῦ τὴ θύμησε ὁ γέρος πατέρας του, καὶ ἡ θέα τοῦ φοβεροῦ γκρεμοῦ, μὰ πρὸ πάντων ὁ πατέρας του, μὲ τὴ σοβαρὴ καὶ κτυπητὴ φωνή του, σὰν ἀρχαῖος μάντις, σὰν προφήτης, σταμάτησε καὶ σαστισμένος ἄφησε τὸ νοῦ τοῦ νὰ ξανοίξῃ μέσα στὸ μέλλον, πὺ τόσο ἀλλοιώτικο καὶ τόσο ἄγριο τοῦ τὸ παρουσίασε ἡ φοβερὰ ὑπόδειξι τοῦ γέρου πατέρα του.

Στιγμὲς πολλὰς, ὥρα ὀλάκερη, μὲ τὰ μάτια τεντωμένα, μὲ τὸ βλέμμα ἀκίνητο καὶ καρφωμένο στὸ γέρο πατέρα του, βαστώντας τὸ χεροῦλι τοῦ μεγάλου κοφινιοῦ, πάνω στὸ ὁποῖον εἶχανε κοκαλιάσει τὰ δάχτυλά του, χωρὶς νὰ νοιώθῃ, βυθισμένος, σὰν ἀγγελιοφορεμένος, ἔβλεπε ὁ νηὸς γυιὸς μὲ τὴ φαντασία του τὰ μέλλοντα. Εἶχε τρέξει μπροστὰ 50 χρόνια κι' ἔβλεπε τὸ γυιὸ του στὴ θέσι του, νὰ βαστάῃ τὸ χεροῦλι τοῦ κοφινιοῦ, ἔτοιμος νὰ τοῦ δώσῃ τὸ ἀπαίσιον σπρώξιμο γιὰ τὸν ἄγριο γκρεμὸ καὶ τὸν ἑαυτούλη του νὰ βρῖσκεται στὴ φορικτὴ θέσι, πὺ ἦτανε τώρα, ὁ πατέρας του, μέσα στὸ κοφίνι.

Ὡρα πολλὴ κάθησε σ' αὐτὴ τὴ στάσι ἀκίνητος κι' ἀμίλητος ὁ ταλαντευόμενος μεταξὺ τῆς φιλοστοργίας καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα νέος.

Ἄλαλος κι' ὁ κακόμοιρος ὁ γέρος, ζαρωμένος μέσα στὸ

κοφίνι, σὰν τ' ἄρνι στὸ μακελειό, κοίταζε τὸ σαστισμένο
γυιό του καὶ περίμενε

Ἄχ ! τὴ συγκλονιστικὴ στιγμή !

Ὑστερὰ τέλος, ἀπὸ κάμποση ὥρα, πού πέρασε μὲ τὴ
στάσι αὐτὴ τῶν δύο τους, κατὰ τὴν ὁποίαν πάλαιψε μέσα
στὴν ψυχὴ τοῦ νέου τὸ αὐστηρὸ ἔθιμο μὲ τὴ στοργὴ καὶ
φάνταξε τρομακτικὰ καὶ φορικτὰ ἢ εἰκόνα τοῦ μέλλοντός
του, ἐνίκησε ἡ στοργή.

Μὲ βαθὺ ἀναστεναγμό, ξεβύθισε ὁ γυιὸς ἀπ' τὸ ἄπειρο
βύθος τῆς σκέψεως, πού εἶχε βυθισθῇ τόση ὥρα τώρα, τρα-
βάει μὲ κυκλώπεια δύναμι πρὸς τὰ μέσα τοῦ βουνοῦ τὸ
κοφίνι μὲ τ' ἅγιο φορτίο του μακρυνὰ ἀπ' τὸ γκρεμό, σκύβει
μὲ στοργὴ καὶ σιγκίνησι, ἀναλυμένος σὲ ἄφθονα δάκρυα,
πού σιγμιαῖα κι' ἀπότομα τοῦρθανε αὐτὴ τὴν ὥρα, βγάζει
τὸ σεβάσμιο γέρο πατέρα του ἀπ' τὸ κοφίνι καὶ τὸν ἀγκα-
λιάζει καὶ τὸν φιλάει καὶ τὸν φιλάει καὶ τὸν φιλάει ὥσα
πολλή. Κλαίοντας κι' ὁ γέρος ἀγκαλιάζει σφιχτὰ τὸ παιδί
του, τὸ φιλάει καὶ τὸ εὐλογεῖ καὶ τοῦ δίνει τὴν πατρικὴ
του εὐχὴ. Βάζει κατόπιν ὁ γυιὸς τὸν πατέρα του καβάλα
τώρα στὸ ζῶο, γιὰ τὸ κοφίνι τὸ πέταξε μὲ δύναμι στὸ
γκρεμό — ἦταν ἀχρηστο πειὰ — καὶ περπατῶντας αὐτὸς
καὶ ὀδηγῶντας τὸ ζῶο γυρίζουνε στὴν Πολιτείαν.

Ἔτσι πρῶτος, ὁ νηὸς αὐτός, ἐπάτησε τὸ αὐστηρὸ καὶ
φοβερὸ αὐτὸ ἔθιμο. Χωρὶς καμμιά ἐξαίρεσι κατόπι σκεφτή-
κανε ὅλοι οἱ ἄλλοι ὅμοιά του, τὸν μιμηθήκανε, καὶ τὸ ἀπαί-
σιο ἔθιμο βούλιαξε πειὰ κοὶ χάθηκε στοῦ περασμένου τ'
ἅπατα βάθην.

Ἀπὸ τότε τὰ σοφὰ γερατειὰ ὀδηγοῦνε μὲ τὴν πειρὰ
τους καὶ τὴ θυγατέρα τῆς πείρας, τὴ σοφία, ὀδηγοῦνε τὴ
ζωηρὴ κι' ἀκράτητη νεότητα, τῆς βάζουνε τὸ χρειαζούμενο

χαλινάρι καὶ τὴν κρατᾶνε ἀπὸ κινδύνου καὶ γκρεμούς, πειδὸ βαθειοὺς καὶ πειδὸ φοβεροὺς κι' ἀπὸ τὸ Ζάστανο.

Καὶ ἡ νεότης ἀγαπάει τοὺς γέρους, τοὺς σοφοὺς αὐτοὺς ὀδηγούς της καὶ φρουρούς της, τοὺς σέβεται καὶ τοὺς γηροκομáει ἀπὸ τὰ περισσεύματα τῆς ἐνεργείας της καὶ τῆς ἀκμῆς της.

Καί, μὰ τὴν ἀλήθεια! ἔτσι σφικτὰ χειροπιασμένα τὰ σοφὰ γηρατειὰ καὶ ἡ θαλερὴ νεότης, καὶ πάντοτε καὶ τότε, κατωρθώσανε θαύματα καὶ κερδίσανε τὴν ἐπιτυχία καὶ τὴ νίκη σὲ κάθε τοὺς προσπάθεια. Ἔτσι προκόψανε οἱ Ὑδραῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, στὰ καράβια καὶ στὸ ἐμπόριο καὶ ἔτσι κερδίσανε τὴ νίκη ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ δημιουργήσανε τὸ γνωστὸ σὲ ὅλους ἡρωϊκὸ καὶ περίφημο 1821 τους.

Καὶ τοῦτος δὲ ὁ περίεργος θρύλλος, πὺν τελειώσαμε καί, πὺν φαίνεται τόσον ἀνεξήγητος, μὰ, πὺν εἶναι πάρα πολὺ σοφός, καθὼς εἶναι πάντα σοφὸ κι' ὡμορφο, κάθε τι, πὺν φτειάνει τὸ καθαρὸ λαϊκὸ πνεῦμα, αὐτὸ φαντάζομαι, πὼς θέλει νὰ διδάξη. Αὐτὸ, πὺν εἶπα σὺς τελευταῖές μου γραμμές. Δηλαδή τὰ θαύματα, πὺν κάνουνε ἡ νεότης μὲ τὰ γερατειὰ ἐνωμένα, ὅταν ἐκείνη σέβεται καὶ ὑπακούει σὲ δαῦτα, αὐτὰ δὲ ἀγαποῦνε καὶ ὀδηγοῦνε αὐτήν.

Ἐν Ὑδρᾷ τῇ 18 Αὐγούστου 1925.

Ἐδημοσιεύτηκε πρώτη φορὰ στὸ περιοδικὸ « Μαθητικὴ ἔνωσις » τοῦ Λεοντείου Λυκείου Ἀθηνῶν.

“ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΔΟΤΗ”

Ξέρουμε όλοι, πώς ἅμα πέρασε ἡ μπόρα τῆς « Ἀλώσεως τῆς Πόλης » καὶ ἡ φούρια τῶν Τουρκικῶν κατακτήσεων καὶ ἀρχίσανε οἱ Τοῦρκοι νὰ ἔρχονται σὲ διάφορες σχέσεις μὲ τοὺς Εὐρωπαίους, ἐμπορικῆς - ναυτικῆς - διπλωματικῆς καὶ ἄλλες, ἡ ἀνάγκη ἔβιασε τοὺς Τούρκους νὰ μεταχειρίζονται σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς δουλειές τοὺς Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι ὁμολογουμένως σὲ ὅλες τὶς περιστάσεις, σὲ ὅλα τὰ ζητήματα ἦντουσαν ἐξυπνότεροι καὶ ἱκανότεροι ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μεταχειριστήκανε τότε στὸ ἐμπόριο τοὺς Ἑλληνας τῆς Σμύρνης, τῶν Κυδωνιῶν καὶ ἄλλων τόπων, πὺν ἦντουσαν πρῶτα ἀντιπρόσωποι καὶ παρτισινέβελοι μεγάλων Εὐρωπαϊῶν ἐμπόρων καὶ γίνανε ἔπειτα καὶ μόνοι τοὺς ἀνεξάρτητοι ἐμποροὶ, μεγάλοι καὶ τρανοί, τόσο στὶς ὑπόδουλες Ἑλληνικὲς πόλεις καὶ τὰ νησιὰ, ὅσο καὶ στὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ κέντρα σὰν στὴ Μαρσίλλια, τὴν Γένουβα, τὸ Λιβόρνο τὸ Τριέστι, τὸ Παρίσι, τὸ Λονδῖνο καὶ ἄλλοῦ. Μεταχειριστήκανε τότε, γιὰ τὴ διπλωματία, ὅλους τοὺς σπουδασμένους Ἑλληνας, πὺν εἶχανε μείνει στὴ σκλαβωμένη χώρα, ὅπως Νικουσίους, Μαυροκορδάτους, Μουρούζηδες καὶ ἄλλους.

Αὐτοὺς λοιπόν, πὺν μαζευτήκανε ἔπειτα καὶ κατοικήσανε στὸ Φανάρι τῆς Πόλης καὶ ἀπ’ αὐτὸ ὠνομαστήκανε Φαναριῶτες καὶ, πὺν ξέρανε γράμματα καὶ σοφία καὶ, πὺν μιλάγανε πολλὲς γλῶσσες, τοὺς μεταχειρίζοντουσαν γιὰ τὶς διπλωματικὲς ὑποθέσεις τῆς Αὐτοκρατορίας τοὺς οἱ Τοῦρκοι καὶ τοὺς κάνανε πρεσβευτὰς ἢ μεγάλους διερμηνεῖς καὶ τοὺς ἐλέγανε ὅλα τὰ μυστικὰ τῆς ἐξουσίας τοὺς. Ἀπ’ αὐτοὺς

τοὺς Φαναριώτες διορίζανε ἀργότερα τοὺς Ὀσποδάρους στὶς ἡγεμονίες, πὺν ἦντουσαν κοντὰ στὴ Ντοῦνα.

Μεταχειριστήκανε τέλος οἱ Τοῦρκοι τότε καὶ τοὺς Ἑλληνας ναυτικούς, γιὰ τὶς ναυτικὲς τοὺς δουλειὲς, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ ἦντουσαν θαλασσινοὶ, μὲ τὰ ὅλα τοὺς, ἀπὸ μοῦτσοι, 8 καὶ 10 χρονῶν, μέσα στὰ καράβια καὶ ξέρανε τὶς θάλασσες, πιθαμὴ πρὸς πιθαμὴ, καὶ τολμηροὶ σὰν κανένας, πὺν ἀρμενίζανε νύχτα μέρα στὰ πέλαγα, θὲς μὲ φουρτουνες συνηθισμένες, θὲς μὲ καθούρια δυνατά, θὲς μὲ μπουρίνια, πὺν ξεριζώνανε δέντρα καὶ ξεθεμελιώνανε σπίτια.

Ἑλληνας ναυτικούς ναυλῶνανε οἱ Τοῦρκοι γιὰ τὶς ἀνάγκες τοὺς καὶ μάλιστα νησιῶτες. Ἑλληνας στέλνανε στὴ Ῥουσσία γιὰ νὰ φέρνουνε τὸ στάρι, καὶ στὴν Εὐρώπη γιὰ νὰ κουβαλᾶνε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, πὺν μαζεύανε οἱ Ἀγγλοὶ, οἱ Σπανιόλοι καὶ οἱ ἄλλοι θαλασσοπόροι, ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης στὰ Εὐρωπαϊκὰ πόρτα.

Καὶ μήπως τάχα τοὺς μεταχειριζόντουσαν μονάχα γιὰ τὸ ἐμπόριο τοὺς καλοὺς μας ναυτικούς ; Ὁχι ! Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ γιομίσανε τὰ καράβια τῆς Τουρκίας, τὰ πολεμικὰ ἐννοεῖται καράβια, τὴν Ἀρμάδα ὅπως λέγανε τότες, τὸ στόλο ὅπως συνειθίζουμε καὶ λέμε τώρα. Καὶ δὲν ἦντουσαν ἅπλοϊ μονάχα ναῦτες οἱ Ἕλληνες μέσα στὰ Τούρκικα πολεμικὰ ἀλλὰ καὶ ἀξιωματικοὶ γινόντουσαν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους, ἀφ' οὗ καὶ « Διευθύνται τῆς Τούρκικας Ναυαρχίδος » ἀναδειχτήκανε κάμποσοι ἀπὸ δαύτους.

Σὰν καταλάβανε οἱ Τοῦρκοι, ὁ Σουλτᾶνος δηλαδή, γιὰτὶ οἱ ἄλλοι Τοῦρκοι δὲν εἶχανε γνώμη οὔτε θέλησι καμμιὰ σ' αὐτὰ τὰ πράματα, σὰν κατάλαβε λοιπὸν ὁ Σουλτᾶνος, πὺς

ποτέ δὲν θᾶχε στόλο τῆς προκοπῆς, ἂν δὲν μεταχειρίζονταν τοὺς τολμηροὺς ναυτικούς, ποὺ εἶχε ὑποδουλωμένους, καὶ, πὼς ποτέ δὲν θὰ μπορούσε νὰ κινηγήσῃ μὲ πεποίθησι τὴ νίκη κατὰ θάλασσαν, ἐναντίον τῶν ἄλλων λαῶν, ἂν δὲν χρησιμοποιοῦσε τὴν πείρα τῶν Ἑλλήνων γεμιτζήδων, ἀποφάσισε τότε καὶ ὥρισε νὰ κατατάσσωνται στὸν Ταρσανᾶ τοῦ στήν Πόλι, κᾶμποσα Ἑλληνόπουλα, τὰ ὅποια κατόπιν διαμοιραζόντουσαν σὲ ὅλα τὰ καράβια τοῦ στόλου τοῦ. Ὑπηρετάγανε κᾶμποσα χρόνια, κι' ἂν γλυτώνανε ἀπὸ τὸν Τουρκεμὸ, γυρίζανε πάλι στὶς πατρίδες τους.

Ἐνα μεγάλο ἀριθμὸ παλληκαργιῶν ἔστελνε ἡ ξακουσμένη Ὑδρα, ἡ ὁποία στὸν καιρὸ τῆς ἀκμῆς της ἔλαβε μιὰ προνομιακὴ αὐτοδιοίκησι καὶ ἐξαριτώταν ἀπὸ τὸν Καπετὰν-Πασσᾶ, δηλαδὴ τὸν Ὑπουργὸ τῶν Ναυτικῶν ἢ καὶ Ἀρχινάυαρχο τῆς Τούρκικας Ἀρμάδας.

Τὰ Ὑδραιόπουλα αὐτὰ ἀπὸ τὸν Ταρσανᾶ πηγαίνανε ἴσα στὴν Ναυαρχίδα τοῦ Σουλτάνου καὶ σχηματίζανε ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ τσούρμου της. Ἀπ' αὐτὰ πολλὰ προβιβαζόντουσαν στοὺς ἀνώτερους βαθμοὺς καὶ γλήγορις γινόντουσαν πλοίαρχοι καὶ ναύαρχοι.

Ἀπὸ τὰ παλληκάργια αὐτὰ τῆς Ὑδρας διάλεγε ὁ Σουλτάνος τὸ πειὸ ἔμπειρο στὰ θαλασσινὰ πράματα, τὸ πειὸ ἔξυπνο καὶ τὸ πειὸ τολμηρὸ καὶ ἔμπιστο καὶ μὲ τὸν καιρὸ τὸ ἀνάδειχνε «**Διευθυντὴ τῆς Ναυαρχίδος**».

Τέτοιοι «**Διευθύνται τῆς Ναυαρχίδος**» γινήκανε στοὺς διάφορους καιροὺς ὁ Νικολὸς Κοκοβίλας, ὁ Δημ. Μαστραντιώνης καὶ ὁ Γεώργης Δήμα-Βούλγαρης.

Στὰ χρόνια τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀκριβῶς ἅμα ὁ Ὑψηλάντης μῆκε στίς ἡγεμονίες καὶ τίς ἐπαναστάτησε, τέτοιος «**Διευθυντῆς τῆς Τούρκικιας Ναυαρχίδος**» ἦταν ὁ Ὑδραῖος Κωνστ. Γκιούστος, ἄνθρωπος πολὺ πατριώτης καὶ τολμηρός· μπορούσε γιὰ τὴν πατρίδα του νὰ τολμήσῃ τὰ πειρὰ τολμηρὰ σχέδια. Τὸ σπίτι του, ἐρειπωμένο τώρα, βρίσκεται κοντὰ στὸν Ἅγι' Αντώνη τοῦ Μύλου, ἀκριβῶς εἶναι δίπλα στῆς φαβαλιάρας τῆς Μαρηᾶς, γκρεμισμένο τώρα ἴσα μὲ τὰ θεμέλια, μὲ τὴ θολωτὴ ὁξώπορτα καὶ μὲ τίς στρογγυλὰς πέτρινες σκάλες, ποὺ παίξαμε πολλὰς φορὰς «**τὸ κάστρο σου ἐπάτησα καὶ δὲν σοῦ τὸ πλερώνω**», ὅταν εἴμαστε παιδάκια. Πεσμένη καὶ ἡ ὁξω μάντρα, ὅσῳ πάει κοντεῦει νὰ φτάσῃ τὸ δρόμο, ὥς ποὺ θάρῃη μιὰ μέρα νὰ γίνῃ λάκα, καθὼς γίνανε καὶ γίνονται τὰ σπίτια ὅλων τῶν ἡρώων αὐτῶν, τῶν μαρτύρων τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας.

Εἶχε χρόνια στὴν Τούρκικια ὑπηρεσία ὁ Κων. Γκιούστος, μὰ δὲν πᾶ νᾶχε κι' ἄλλα τόσα, Ὑδραῖος βέρος θάμμενε πάντα, Χριστιανὸς θὰ πέθαινε. Οἱ βαθμοὶ καὶ τὰ χρήματα δὲν τὸν λιγώνανε. Μονάχῳ τοῦ ὄνειρο ἦτανε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ ἡ ἐλευθεριὰ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος.

Μόλις λοιπὸν μαθεύτηκε στὴν Πόλιν, ὅτι ἡ ἡγεμονίες ἐσηκώσανε παντέρῳ καὶ ὅτι αἱ Χριστιανοὶ μὲ τὸν Ὑψηλάντη, ποὺ τὸν εἶχε μαθεὺς στείλει ὁ Μόσχοβος, — γιατί' εἶται πιστεύανε τότες — μαζεύανε στρατὸ καὶ εἶχανε κι' ἐπιτυχίες, ὁ Γκιούστος πῆγε νὰ τρελλαθῇ ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του. — Εἶπαμε ἔφτανε τὴν τρέλλα ἢ φιλοπατρία του. — Χίλια σχέδια ἔκανε στὸ μυαλό του γιὰ νὰ βοηθήσῃ κι' αὐτὸς τὸν ἀγῶνα. Ἀλλὰ ὁ ἐνθουσιασμός του αὐτὸς δὲν ἐκράτησε πολὺ. Σύντομα ἀρχίσανε νὰ ἐρχονται στὴν Πόλιν ἄσχημα τὰ

μαντᾶτα γιὰ τοὺς δύστηχους αὐτοὺς Χριστιανοὺς ἐπαναστάτες καὶ ἐσβύσανε γιὰ μιὰ στιγμή τὸν ἐνθουσιασμό του αὐτό.

Ἀλλὰ μαζὺ μὲ τὰ μαντᾶτα αὐτὰ ἀρχίσανε νὰ φτάνουνε στὸ Ντιβάνι νέα, λυπητερά γιὰ τὸν Τοῦρκο, εὐχάριστα γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς, ἀβιζὸς γιὰ τὸ Γκιοῦστο. Τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο λέγανε, πὼς ἐπαναστάτησε ἡ Λειβαδιὰ, τὰ Σάλωνα, ἡ Ἄρτα, ἡ Θεσσαλία, τ' Ἅγιον Ὅρος, πὼς φούντωσ' ὁ τόπος ἀπ' τὸ ντουφέκι, πὼς ἀστράφτανε τὰ βουνὰ κι' οἱ κάμποι ἀπ' τὴ φωτιά, καὶ πὼς Δεσποτάδες καὶ παπάδες καὶ καὶ καὶ γυναῖκες ἀκόμα φέλνανε τὸ Χριστὸς Ἀνέστη παίρνοντας τὰ ὅπλα καὶ τὴ μεγάλη ἀπόφασι νὰ λευτερωθοῦνε! ναὶ! νὰ λευτερωθοῦνε ἢ νὰ πεθάνουνε νὰ ξεμπερδέψουνε πειὰ ἀπὸ μιὰ τέτοια ζωή.

Δὸς του τότες ὁ Γκιοῦστος, τρελλάθηκε ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του.

Ἦτανε τότες Πατριάρχης ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ε'! μυαλωμένος ἄνθρωπος, πολιτικός, πὺν γνῶριζε πολὺ τοὺς Τούρκους καὶ τὶς κακίες τους. Ἐφερνότανε λοιπὸν τότες ὅπως πῆγαινε στὴν περίστασι. Προσποιοῦτανε τὸ νὰ ὑπάκουο στὸ Σουλτᾶνο, ἔκανε τὶς διαταγές του, ἔβγαζε ἀφορισμοὺς καὶ καταριώτανε τοὺς ἐπαναστάτας! καταριώτανε!! αὐτὸς τῶξερε, μὰ ἔλα τί νὰ κανε; Πίστευε πὼς ἔτσι θὰ ὑπερέταγε τὸ ὑπόδουλο γένος πειὸ ὠφέλιμα.

Στὸν Πατριάρχη λοιπὸν αὐτὸν ἐρχότανε κρυφὰ καὶ τοῦλεγε ὁ Γκιοῦστος ὅλα τὰ σχέδια, πὺν ἔκανε τὸ πατριωτικό του κεφάλι. Τὸν ἄκουγε μὲ ἡσυχία ὁ Πατριάρχης, τὸν συγχαιρότανε καὶ, μὲ φρονιμάδα, τὸν ὠρμήνευε καὶ τοῦ συγκράταγε τὸν ἐνθουσιασμό του, πὺν σὰν ποτάμι μὲ ὄρμη, μπορούσε νὰ πνίξη κι' αὐτόνε τὸν ἴδιο καὶ τοὺς ἄλλους Χρι-

στιανούς. Καὶ κάμποσο καιρὸ νικούσε ὁ Πατριάρχης καὶ συγκράταγε τὸν Γκιούστο.

Ἐφτασε ἐπὶ τέλους στὴν Πόλη, στὸν ἀγριεμένο Σουλτάνο, καὶ τὸ μαντῆτο, ὅτι ἐπαναστατήσανε καὶ οἱ θαλασσινοὶ δοῦλοι, ὅτι ἐπαναστατήσανε ἡ Μύκονο, τὸ Γαλαξειδί, τὰ Ψαρά, ἡ Σπέτσες, ὅτι σήκωσε ἐπὶ τέλους τὴν παντέρρα της καὶ ἡ Ὑδρα μὲ τοὺς καλοὺς καὶ τολμηροὺς θαλασσινοὺς της καὶ τὰ πολλὰ της καράβια, ἡ Ὑδρα, πού τοῦδινε τόσα πληρώματα καὶ τόσοις ἀξιωματικοὺς στὸ στόλο του, ἡ πατρίδα τοῦ Διευθυντῆ τῆς ναυαρχίδος του, πού τὴν νόμιζε δική του πίστῃ καὶ ἀφοσιωμένη.

Ἐ ! τότε πειὰ ὁ Γκιούστος ἔγινε ἀκράτητος ἀπ' τὸν ἐνθουσιασμό του. Μόνο πού δὲν πῆρε μπάλα τοὺς δρόμους καὶ τοὺς μαχαλάδες τῆς Πόλης νὰ φωνάξῃ, νὰ ξεσπάσῃ, νὰ ζητωκραυγάσῃ, ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τῆς Ὑδρας. Οὔτε ἡ μανία τοῦ τούρκικου ὄχλου τὸν φόβιζε, οὔτε ἡ λύσσα τοῦ Σουλτάνου τὸν ἐδείλιαζε, οὔτε τὸ κεφάλι του λογάγιαζε, οὔτε ὁ Πατριάρχης πειὰ τὸν κράταγε.

Τίποτα ἄλλο δὲν ἔβλεπε καὶ τίποτα δὲν αἰσθανότανε πειὰ στὴν ψυχὴ του, παρὰ τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Πίστη, πού ἦτανε τώρα δοῦλες στὸν Τύραννο, στὸ Μουχαμέτη. Καὶ ἡ σκέψις τοῦ ὀλοένα βασανιζότανε πῶς νὰ βρῇ τρόπο νὰ δώσῃ καὶ αὐτὸς « **χειρα βοηθείας** » στοὺς ἐπαναστατημένους πατριῶτές του.

Ἐπὶ τέλους ἀποφάσισε, βρῆκε τὸν τρόπο, τρόπο ἔκτακτο, βιαζότανε μονάχα νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασί του αὐτῇ.

Μιὰ καὶ δύο, ἀγνώριστος, μιὰ βραδυὰ τράβηξε καὶ πῆγε στὸν Πατριάρχη, πού ἦτανε καὶ αὐτὸς ἐνθουσιασμένος

ἀπὸ τῆ χαρᾶ τοῦ, ποὺ μάθαινε, πὼς φούντωνε παντοῦ ἡ Ἐπανάστασις. Ἦτανε πολὺ ἀργὰ, κανένας δὲν τὸν γνώρισε, μ' ὅλο ποὺ οἱ Τοῦρκοι δὲν εἶχανε στὸ στομάχι τὸν Πατριάρχη, εἶχανε δὰ ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἀρχίσει νὰ τὸν ὑποπεύουνται καὶ γι' αὐτὸ τὸν εἶχανε κι' ἐξορίσει προτιήτερα στ' Ἅγιον Ὅρος, καὶ τώρα πού εἶχε ξαναγίνει Πατριάρχης, τὸν παραφυλάγανε πολὺ αὐστηρά. Μπῆκε λοιπὸν μέσα στὰ Πατριαρχεῖα. — τώρα πὼς μπῆκε αὐτὸς τὸ ξέρει — βρῆκε ξάγρυπνο τὸν Πατριάρχη καὶ τὸν προῶτό του Διάκονο, ποὺ ἦτανε τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Πατριάρχου καὶ γραμματέας τοῦ Πατριαρχείου.

Χωρὶς νὰ χασομερήσουνε καθόλου, μετὰ τὰ τυπικὰ, ποὺ γίνονται στὶς βίξιτες, ἀρχίσανε καὶ οἱ τρεῖς του, Πατριάρχης, Γκιούστος καὶ Διάκονος, μιὰ καὶ εἶχανε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη μεταξὺ τους, νὰ συζητοῦνε μὲ δάκρυα — καὶ οἱ τρεῖς τους — τὰ πατριωτικὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας. Ἀνάφερε ὁ καθένας τους τὰ νέα, ποὺ εἶχε μάθει τὴν ἡμέρα κείνη, ὑπολογίσανε τὰ μέρη, ποὺ εἶχανε σηκωθῇ στὸν πόλεμο, εἶπε ὁ καθένας τὰ ὅσα ἐπρόβλεπε καὶ φτάσανε, στὴν κουβέντα τους ἀπάνω, καὶ στὰ κινήματα τῆς Ὑδρας, ποὺ ἦτανε τὸ ἴδιο, σὰν νὰ εἶχανε κηρύξῃ τὸν πόλεμο οἱ Ὑδραῖοι, γιὰτὶ ὀλοφάνερα πειὰ ἐκεῖ τραβοῦσε τὸ προᾶγμα, κι' ὅπως κι' ἔγινε ὕστερις ἀπὸ λίγο καιρὸ, ἐπίσημα πειὰ.

Ἀπάνω σ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ τῆς κουβέντας τους, ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Γκιούστου ξεχείλισε, καὶ χωρὶς νὰ συλλογιστῇ τὴν παρουσίαν τοῦ Διακόνου, ποὺ ὅσο κι' ἂν ἦτανε τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Πατριάρχου, πάντα ἦτανε ἓνας τρίτος μεσ' ὅτ' αὐτὰ μυστικὰ τους, κι' ὁ τρίτος στὰ μεγάλα καὶ στὰ μικρὰ μυστικὰ εἶναι πάντα κίνδυνος, χωρὶς λοιπὸν νὰ λογαριάσῃ τὴν παρουσίαν τοῦ Διακόνου, εἶπε στὸν Πατριάρχη τὴ μεγάλ-

λη του ἀπόφασι, πὺ εἶχε μάλιστα βία νὰ τὴν ἐκτελέσῃ.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀπόφασί του ἦτανε ἡ ἐξῆς, **Θὰ ἀναλάβαινε νὰ καταφέρῃ τὸ Σουλτᾶνο, νὰ διατάξῃ νὰ βγῇ ἡ Ἀρμάδα στὴν Ἀσπρὴ θάλασσα, γιὰ φοβέρα δῆθεν καὶ γιὰ τιμωρία τῶν νησιῶν, πὺ εἶχανε ἐπαναστατήσῃ, καὶ τότε, μιὰ κι' αὐτὸς θάτανε ἀρχηγὸς, θὰ προσπαθοῦσε νὰ ἐνώσῃ τὰ Τούρκικα μὲ τὰ Ἑλληνικὰ καράβια, ὑψώνοντας τὴν Ὑδρεΐκη σημαία ἢ ἂν δὲν τὰ καταφέρῃ ἔτσι, τότε νὰ τοὺς βάλλῃ φωτιὰ καὶ νὰ τὰ πετάξῃ στὸν ἀέρα.** Ἀνθρώπους δικούς του, πατριῶτες του καὶ ἄλλους Χριστιανούς, εἶχε στὰ Τούρκικα, ἀρκετοὺς κι' ἀποφασισμένους γιὰ μιὰ τέτοια δουλειά.

Ὅποιο κι' ἂν κατάφερνε ἀπὸ τὰ δυὸ, θὰ ἔκανε στὴν Πατρίδα καὶ στὴ Χριστιανωσύνη μιὰ πρωτοφανῆ ὑπηρεσία, πὺ θὰ γονάτιζε τὴν Τουρκιὰ μίᾳ ὥρᾳ γληγορότερα, πὺ λέει ὁ λόγος, καὶ θὰ τελείωνε τὸν πόλεμο σύντομα, ὑψώνοντας συνάμα καὶ καὶ μεγαλύνοντας τὴν Ἑλλάδα.

Αὐτὸ ἦτανε τὸ σχέδιό του, τολμηρὸ πολὺ, τρελλὸ μπορεῖ κανεῖς νὰ πῇ, ἀλλὰ μήπως ὅλοι οἱ ἡρωῖσμοι δὲν εἶναι τρέλλας γεννήματα γιὰ τὴν κοινὴ σκέψι καὶ γιὰ τὴ δειλὴ καὶ ὑπολογιστικὴ ἀπόφασι; Μήπως καὶ αὐτὴ ἡ κήρυξις τῆς ἐπαναστάσεως τότε δὲν ἦτανε τρέλλα; Ἄν δὲν πετύχαινε δὲν θὰ τὴν λέγαμε τρέλλα σήμερις; Ἄς εἶναι . . .

Ἄρεσε πολὺ στὸν Πατριάρχη τὸ σχέδιο τοῦ Γκιούστου, καὶ, μολονότι ἦτανε πολὺ ἐπιφυλακτικὸς καὶ κράταγε καλὰ τὸν ἐνθουσιασμό του, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴ θέσι του ἔβλεπε πειὸ πολιτικὰ τὰ διάφορα ζητήματα, αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν κρατήθηκε, παρὰ μπροστὰ στὸ Διάκὸ του, πήδησε ἀπ' τὴ χαρὰ

του, βρῆκε τὸ σχέδιο τοῦ Γκιούστου πολὺ ὡμορφο, τὸν ἐσυγχάρηκε, τοῦ χτύπησε πατρικὰ τὸν ὦμο, καὶ τοῦ εὐχήθηκε με ὅλη του τὴν καρδιὰ τὴν καλὴ ἐπιτυχία, καὶ καθὼς ἦτανε ἔτσι συγκινημένος καὶ δακρυσμένος ὁ ἀσπρομάλλης Πατριάρχης, ὕψωσε ἡμᾶτια καὶ χέρια πρὸς τὸν Οὐρανὸν, εἶπε λίγα θεομὰ λόγια καὶ προσευχήθηκε στὸ Θεὸ ὑπὲρ «**εὐδοώσεως τοῦ ἔργου**» Σταυροκοπηθήκανε μαζὺ τοῦ ὁ Γκιούστος κι' ὁ Διᾱκός του καὶ ἀφήκανε κι' αὐτοὶ τῆς καρδιάς τους τὸν πόθο νὰ πετάξῃ ψηλὰ στὸν παντοδύναμο Πλάστη.

Ἐπειτα χωριστήκανε, ἔφυγε προφυλακτικὰ πάλι ὁ Γκιούστος καὶ μέινανε πάλι μόνοι τους οἱ δύο ὁρασοφόροι.

Λίγες μέρες εἶχανε περάσει ἀπ' τὴ συνάντησι αὐτὴ ἦτανε Ἀπρίλης, μεγάλῃ βδομάδα, ἡ φύσις μοσχοβόλαγε, ἡ γῆ εἶχε πρασινίσει καὶ εἶχανε λουλουδίσει οἱ μπαξέδες, τὸ τερπνὸ τῆς ἀνοιξέως ἀεράκι χαΐδευε τὴν ὄνειρεμένη μας Πόλη, κι' ὁ οὐρανὸς τῆς με χαμόγελο ἐστόλιζε ὡμορφα τὸ σύνολο τῆς φυσικῆς ὡμορφιάς τῆς Ἑπταλόφου. Χαρούμενα ὅλα, χαρούμενοι κι' οἱ Χριστιανοί, τῆς Πόλης, ἀπὸ τὰ πολεμικὰ μαντᾶτα, ποὺ ἐρχόντουσαν εὐχάριστα ἀπ' τὰ πειρὰ πολλὰ μέρη τῆς σκλαβωμένης χώρας, περιμένανε με κρυφὴ χαρὰ νὰ ἐορτάσουνε τὴν Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρός τους νὰ εὐχηθοῦνε διπλοσήμαντα τὸ «**Χριστὸς Ἀνέστη**», καὶ νὰ ἀλλάξουνε τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν, ποὺ γι' αὐτοὺς, ἐκτὸς τῆς ἀγάπης, ἐσυμβόλιζε καὶ τὴν δυνατὴ τους ἀπόφασιν, νὰ ξετινάξουνε τῆς σκλαβιάς τὰ σίδερα, ἢ νὰ πεθάνουνε μιὰν ὥρα ἀρχήτερις νὰ γλυτώσουνε.

Γιομίζανε τῆς Πόλης ἡ ἐκκλησιές, ὅσες εἶχε ἀφήσει ὁ ἄπιστος Ἀγαρηνὸς στοὺς σκλάβους Χριστιανούς, κάθε βράδυ ἀπὸ κόσμος. Χιλιάδες τρέχανε ἀπὸ νωρὶς οἱ Χριστιανοὶ νὰ πιάσουνε μιὰ θέσι. Οἱ πεῖδ σβέλτοι πηγαίνανε στοῦ Πατριαρχείου τὴν Ἐκκλησιά, γιὰ νὰ ἀκούσουνε τὰ γράμματα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Πατριάρχη. πὺν κάθε βράδυ, ὁ καλὸς αὐτὸς ποιμένας, κατέβαινε καὶ χοροστατοῦσε στὴν Ἐκκλησιά, ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων κι' ἐδῶθε. Καὶ τὸ πρῶτ' ὅλων αὐτῶν τῶν ἡμερῶν πάλι τὰ ἴδια, ὁ ἴδιος κόσμος, μὲ τὸν Πατριάρχη στὸ μέσο του, παρακολουθοῦσε τὶς Χριστιανικὲς ἀκολουθίες, πὺν κρύβουνε μέσα τοὺς καὶ τοὺς πόθους καὶ τὶς ἐλπίδες τῶν Ἑλληνικῶν καρδιῶν, ἡ ὁποῖες, σὲ ἄλλα χρόνια ἔνδοξα, εἶχανε ἐμπνευσθῇ ὅλους τοὺς ὕμνους τῶν αὐτῶν.

Ἔτσι περάσανε οἱ νυμφῖοι, ἡ προηγιασμένες καὶ ὁ ἱερός νιπτῆρας, πὺν γίνηκε μὲ ὅλη τὴ Χριστιανικὴ σεμνότητα καὶ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴν συγκίνησιν τῶν τόσων Χριστιανῶν, πὺν τοὺς ἐδυνάμωνε καὶ τοὺς ἐνθουσίαζε.

Ξημέρωσε κι' ἡ Μεγάλῃ Πέμπτῃ. Ψάλθηκε ἡ λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου, κοινωνήσανε ὅλοι οἱ Χριστιανοί, εὐλογήθηκε καὶ τὸ Ἅγιο Μύρο στὰ Πατριαρχεῖα καὶ γίνηκε μονομερὶς καὶ τὸ μοῖρασμα του στὶς Ἐκκλησιὲς τῆς Πόλης. Σὰν βράδυνασε γίνηκε μὲ πένθος καὶ δάκρυα ἡ Σταύρωσις μὲ ὅλο τῆς τὸ τυπικὸ, καὶ συντριμμένοι ἀπ' τὴ διπλὴ τους λύπη οἱ Χριστιανοὶ τραβήξανε στὰ σπίτια τους φοβισμένοι, γιὰτὶ βλέπανε μιὰ ἔκτακτῃ καὶ ὄχι συνηθισμένη κίνησι τῶν Τούρκων.

Συνεφιασμένη, ὅπως πάντα, ξημέρωσε ἡ Μ. Παρασκευή. Ὁ μολυβένιος Οὐρανὸς ἔλεγε στὶς Χριστιανικὲς καρδιὰς τὴ

μεγάλη σημασία τῆς ἡμέρας καὶ τοὺς θύμιζε τὴ μεγάλη Θυσία τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τοῦ ἀνθρώπου, ἀπ' τῆς ἁμαρτίας τῇ σκλαβιά. Καὶ κάπου κάπου μέσα ἀπ' τὰ σύνεφα ξεπετιόντουσαν μερικές ἀχτῖνες τοῦ ἡλίου, ποὺ κρυβότανε ἐπίμονα, καὶ θυμίζανε στοὺς Χριστιανούς, πὼς θὰ ξημερώσῃ καὶ Ἀνάστασι, πὼς δὲν θάναί ὅλο Σταύρωσι καὶ Πάθη ἀλλὰ γλήγορα θάρθη καὶ Λαμπρὴ ἑορτὴ καὶ ἀγαλλίασις καὶ ξεκούρασμα. Ἄλλο σημάδι δὲν μαρτύραγε τὴν ἡμέρα τοῦ Πένθους. Καμπάνα δὲν βρόνταγε τότε στοὺς Ἑλληνικοὺς αἰθέρας, ἔτσι ἤθελε ὁ σκύλος ὁ τύραννος, καὶ σημαία δὲν κυμάτιζε στοὺς Ἑλληνικοὺς ἀνέμους, τὸ κυμάτισμά της συμβόλιζε τὴν ἀνθρώπινη ἀνεξαρτησία, ἡ ὁποία πείραζε τὸν ἀπαίσιον Ἀφέντη, καὶ ἔτσι ἀπαγόρευε καὶ τὶς σημαῖες στοὺς ῥαγιάδες του, στὰ σκυλιά του!!

Μονάχοι τους οἱ Χριστιανοὶ εἶχανε τὴν ἔννοια καὶ ξυπνήσανε, καὶ μόλις χάραξε, εἶχανε γιομίσει τὶς ἐκκλησιές τους γιὰ νὰ παρακολουθήσουνε τὴν ἀκολουθία τῆς «**Ἀποκαθελώσεως**», ἡ ὁποία γίνηκε μὲ ὅλη τὴ μεγαλοπρέπεια, ποὺ ξέρουμε. Χοροστάτησε ὁ Πατριάρχης μὲ ὅλους τοὺς Συνοδικοὺς στὴν Πατριαρχικὴ Ἐκκλησία. Ὅλα ντυμένα στὰ μαῦρα, κουκουλωμένοι οἱ πολυέλαιοι, τὰ μανουάλια καὶ τὰ ξηφτέρια μὲ μαῦρες κουκοῦλες. Ντυμένοι μὲ μαῦρα βελούδινα ἱερὰ καὶ οἱ Δεσποτάδες καὶ οἱ παπάδες, σοῦ δίνανε νὰ καταλάβῃς τῆς ἡμέρας τὸ πένθος, τὸ ὁποῖον στὶς Χριστιανικὲς καρδιὰς φαινότανε πειρὸ βαρὺ, ἐπειδὴ ἦτανε, ποὺ ἦτανε μαυρισμένες ἀπὸ τῆς σκλαβιάς καὶ τοῦ κατατρογμοῦ τὸ πένθος.

Προχωροῦσε ἡ ἀκολουθία καὶ εἶχανε ἀρχίσει οἱ χοροὶ τῶν ψαλτάδων νὰ ψέλνουνε τὸ «**Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου Σὲ νεκρὸν**», καὶ μπροστὰ αὐτοὶ μὲ τὶς λαμπάδες καὶ πίσω τους ὁ Πατριάρχης μὲ τὸ «**ἱερὸν ἀντιμήνσιον**» στὸ

κεφάλι του καὶ οἱ ἄλλοι Δεσποτάδες κι' οἱ παπάδες εἶχανε ἀρχίσει νὰ λιτανεύουνε γύρω στὰ **κλίτη** τῆς Ἐκκλησιᾶς. Εἶχανε κάνει τὴ μιὰ βόλτα καὶ βρισκόντουσαν πίσω ἀπ' τὸ Δεσποτικό. « **Σῶμα περιπτύξασθαι Σοῦ τὸ ἀκήρατον** » ἐψέλνανε οἱ ψαλτάδες, ὅταν παράξενος ψίθυρος ἔτρεξε γύρω γύρω σ' ὅλους τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἐκκλησιᾶς. Καὶ σὲ λίγο ὁ ψίθυρος γίνηκε θόρυβος, καὶ ὅλοι γυρίσανε τὰ κεφάλια τους πρὸς τὰ ἔξω τοῦ ναοῦ καὶ κυττάζανε τρομαγμένοι, σὰν νὰ θέλανε νὰ διακρίνουνε κα̑τι, σὰν νὰ περιμένανε κα̑τι. Ταράχτηκε ὅλη ἡ ἀκολουθία καὶ πάρα λίγο νὰ διακοπῇ, τὰ χάσανε ὅλοι, λαὸς καὶ κληρικοὶ ἀλαφιαστήκανε καὶ δέν μπορούσανε πειὰ οὔτε νὰ ψάλλουνε οὔτε νὰ παρακολουθήσουνε τὴν ἀκολουθία.

Ἄχ τί ἀπελπισία ! τί τρομάρα ! τί φρίκη !

Εἶχανε ἔλθει δύο μεσόκοποι Χριστιανοὶ στὴν Ἐκκλησιά, τὴν ὥρα αὐτή, ἀπ' τὴ μεγάλη Γέφυρα, καὶ εἶχανε διαδόσει, μέσα στὸ ἐκκλησίασμα, τὴ φοβερὴ εἶδησι, ὅτι οἱ Τοῦρκοι βάλανε μαχαῖρι στοὺς δρόμους τῆς Πόλης, τ' Αἰβαλιοῦ, τῆς Σμύρνης κι' ἄλλων μερῶν, καὶ, ὅτι στὸν Ταρσανᾶ κρεμάσανε τὸ Γκιούστο, « **τὸ Διευθυντὴ τῆς Τούρκικιας ναυαρχίδος** », ἀνάμεσα στὰ δύο κατάρτια της, καὶ, ὅτι τὸ κρεμασμένο πτώμα του φαινότανε ἀκόμα κι' ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα τὰ ὁποῖα ἦτανε ἀπέναντι στὸν Ταρσανᾶ,

Καταλαβαίνετε τώρα ὅλοι σας, πόση τρομάρα ἔπιασε τοὺς δυστυχισμένους τοὺς Χριστιανούς, καὶ ἐξηγεῖται τώρα ὁ ψίθυρος κι' ὁ θόρυβος στὴν Ἐκκλησιὰ τοῦ Πατριαρχείου τὴν ὥρα τῆς « **Ἱερᾶς Ἀποκαθελώσεως** ».

Δὲν μπορούσανε νὰ χωνέψουνε οἱ κακόμοιροι οἱ Χριστιανοί, γιατί μαθὲς ἄφησε ὁ Τύραννός τους νὰ κάμῃ τὸ κακὸ

στην ἱερώτερη ἡμέρα τους ! καὶ δὲν ἐννοοῦσανε γιατίι τάχα κρέμασε τὸ «**Διευθυντὴ τῆς Ναυαρχίδος**» του ; ! ὅτ' Ἄς εἶναι, ἡ ἀκολουθία συνεχίστηκε καὶ τελείωσε, μὲ τὸ πένθος αὐξημένο ἀκόμα πειὸ πολὺ. Κανένας δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιὰ μείνανε ὅλοι ἕως τὸ «**Δι' εὐχῶν**», πήρανε τὴν εὐλογία τοῦ Πατριάρχου καὶ ἔπειτα διαλυθῆκανε χωρὶς πολλὰς ἐλπίδες, ὅτι θὰ ξαναρχόντουσαν στὴν Ἐκκλησιὰ. Τὸ πέρανε ὅμως καὶ σὰν ἀπόφασι, ἐτοιμασμένοι ἦντουσαν, ἐξομολογηθῆ εἶχανε, κοινωνήσει εἶχανε, ἂν ἦτανε ἀνάγκη νὰ γίνουने θυσία γιὰ τὴν Πίστιν, γιὰ τὴν Πατρίδα, γιατίι νὰ μὴ γίνουने ; Ὅλα γιὰ τὸ Χριστό, ὅλα γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ μὲ τὶς σκέψεις τους αὐτές, ὁ φόβος καὶ ἡ τρομάρα τους γινόντουσαν μῖσος, γινόντουσαν πόθος ἐκδικήσεως.

Ἀπ' τὴν ἀκολουθία, πρὶν ἀκόμα τελειώσῃ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπαίσια εἶδησι τῆς σφαγῆς τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦ κρεμάσματος τοῦ Γκιούστου, ἔφυγε μονάχα ὁ Ἀρχιδιάκος τοῦ Πατριάρχου. Ναὶ ! ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Πατριάρχου, ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶχε ἀκούσει ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ μυστικὰ καὶ ἤξερε κατὰ τὸ μεγάλο μυστικὸ τοῦ Γκιούστου, μόλις γίνηκε ὁ θόρυβος μετὰξὺ τῶν Χριστιανῶν, μέσα στὴ «**Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ**», ἐξαφανίστηκε στὴ στιγμή.

Σὲ ὅλους ἐφάνηκε ἡ ἀπουσία του στὴ συνέχισι τῆς ἀκολουθίας· δὲν μπορούσε νὰ μὴ φανῇ, γιατίι ὁ Ἀρχιδιάκος ἔχει μεγάλο ῥόλο σ' ὅλες τὶς ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν λειτουργάῃ ὁ Πατριάρχης ὁ ἴδιος. Δεσποτάδες, παπάδες καὶ λαὸς παρατηρήσανε τὴν ἀπουσία του αὐτῇ. Τὸ ἴδιο κι'

ὁ Πατριάρχης, πρωτοσμάλιστα αὐτὸς, κατάλαβε τὴ φυγὴν του. Κανένas ὅμως ἄλλος δὲν ἔβανε κακὸ στὸ μυαλὸ του. Μονάχα στοῦ Πατριάρχου τὰ αὐτιά μπήκανε ψύλοι, καθὼς λέει ὁ λόγος, μόνος αὐτὸς ὑπωψιάστηκε ἀπὸ τὴ φυγὴ τοῦ Ἀρχιδιάκου, ἀλλὰ σὲ κανέναν, ἀπολύτως, δὲν εἶπε τίποτα γιὰ τὶς ὑποψίες του.

Σὰν φύγανε οἱ Χριστιανοὶ κλειστήκανε στὰ σπίτια τους ὅλη τὴν ἡμέρα. Τὴ νύχτα ἦλθανε πάλι στὴν Ἐκκλησίαν κι' ἀκούσανε τὰς «Ἐπιταφίους ᾠδὰς», καὶ σὰν ξημέρωσε τὸ Μ. Σάββατο, πάλι ὅλοι γιομίσανε τὴν Ἐκκλησίαν κι' ἀκούσανε τὴν ὠραία καὶ συμβολικὴ προφητεία τοῦ Ἰωνᾶ, ποὺ τόσα καὶ τόσα τοὺς ἔλεγε γιὰ τὴ «Μεγάλῃ τους Ἰδέᾳ» τὴν ὁποίαν εἶχε καταπιῇ «τὸ Τούρκικο κῆτος», ἀκούσανε τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεὸς», ποὺ τοὺς ἔφερνε σπασμοὺς ἀπ' τὴ συγκίνησι, παρακολούθησανε καὶ ὅλη τὴ λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου, κοινωνήσανε, ὅσοι εἶχανε ἀπομείνει ἀκόμα ἀκοινωνῆτοι, καὶ, πάλι κατάκλειστοι μέινανε ὅλη τὴν ἡμέρα στὰ σπίτια τους.

Μὲ φοβερὴ μελαγχολία καὶ μουγκάδα πληχτικιά πέρασε ὅλη ἡ ἡμέρα τοῦ Μ. Σαββάτου. Μῆτε ψώνια μῆτε ἐτοιμασίες γιὰ τὴ Λαμπρὴ. Ποιὸς τολμοῦσε νὰ κουνηθῇ; Ποιὸς τολμάει νὰ βγῇ στὸ δρόμο, ὅταν ἀστραπὲς καὶ βροντὲς καὶ κατάμαυρα σύνεφα εἰδοποιοῦνε, πὼς θὰ ξεσπάσῃ μπόρα; Καὶ τώρα ὅλα τὰ σημάδια προμαντεύανε στοὺς Χριστιανούς, πὼς ζύγωνε νὰ ξεσπάσῃ ἡ μπόρα, ν' ἀρχίσουνε τ' ἀστροπελέκια κι' ἡ φωτιὲς. Παρακαλοῦσανε μονάχα τὸ Θεὸ οἱ Χριστιανοὶ νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν λιγώτερες ἡ ζημιές της.

Βράδυασε τέλος καὶ νύχτωσε κι' ἦλθανε τὰ μεσάνυχτα. Οἱ Χριστιανοὶ στὴν Ἐκκλησίαν καὶ πάλι, νὰ κάνουνε Ἀνάστασι. Ντυμένοι τὰ καλά τους, κατὰ τὴν παλαιολατρίαν πα-

ράδοσιν, μὲ τῇ σειρά τους μπαίνανε, προσκυνάγανε καὶ πηγαίνανε στὴ θέσι του ὁ καθένας. Ὁ Πατριάρχης πρῶτος εἶχε κατεβῇ, μ' ἄλλο Ἀρχιδιάκκο, καὶ καθισμένος στὸ Δεσποτικὸ ἔψελνε τὸν «**κανόνα**», τὸ «**Κύματι θαλάσσης**» μαζὺ μὲ τοὺς ψαλτάδες. Δεξιὰ αὐτός, ἀριστερὰ ἐκεῖνοι.

Σὰν ζυγώνανε μεσάνυχτα, τὴν ὥρα πού ψελνότανε τὸ «**Μὴ ἐποδύρου μου Μῆτερ**», ὁ Πατριάρχης κατέβηκε ἀπὸ τὸ Θρόνο καὶ μπῆκε στ' Ἅγιο Βῆμα. Ντύθηκε καὶ δώδεκα παρὰ τέταρτο βγῆκε στὴν ὥραία Πύλη κρατῶντας τὰ «**δικηροτρίκηρα**» καὶ ψέλνοντας μὲ τὴ γέρικη μὰ δυνατὴ φωνή του τὸ «**Δεῦτε λάβετε φῶς**».

Τρέξανε οἱ Χριστιανοὶ κι' ἀνάψανε τὶς λαμπάδες τους, κι' ἀμέσως ἔλαμψε χαρμόсуна ἡ σκοτεινιασμένη Ἐκκλησιά. Ἐπειτα ψέλνοντας τὸ «**Τὴν Ἀνάστασίν σου Χριστὲ Σωτὴρ**» βγήκανε στὸ προαύλιο τῆς Ἐκκλησιᾶς κι' ἐκάνανε μὲ τὴν συνηθισμένη τάξι, πού ξέρουμε, τὴν Ἀνάστασι. Δὲν ἀκουστήκανε τράκες τὴ χρονιά αὐτή, οὔτε πέσανε μπιστολιές, τρουμπόνια καὶ καραμπίνες, ὁ Τοῦρκος τᾶχε ἀπαγορευμένα ὅλα αὐτά. Μοναχὰ τὴν ὥρα, πού ὁ Πατριάρχης, κινῶντας τὰ «**δίκηροτρίκηρά**» του, ἔψελνε τὸ πρῶτο «**Χριστὸς Ἀνέστη**», ὅλοι οἱ Χριστιανοί, μὲ δάκρυα στὰ μάτια καὶ μὲ ἀναστεναγμὸ βαθύ, κουνήσανε χαρμόсуна τὰ ἄλλαλα κερὰ καὶ ψιθυριστὰ εὐχηθήκανε καὶ τῆς Πατρίδος τὴν Ἀνάστασι.

Μπήκανε κατόπι μέσα στὴν Ἐκκλησιά, ὅπου ἄρχισε ἡ λειτουργία. Πανηγυρικὰ ξακολουθοῦσε ἡ ψαλμωδία. Χαρμόсуна ψάλθηκε ὁ «**κανὼν**» καὶ οἱ «**Αἶνοι**» καὶ φαινότανε, ὅτι φρόνιμα καὶ ἡσυχὰ θὰ τελείωνε ὅλη ἡ χαρμόсуνος ἀκολουθία.

Μὰ ἔπρεπε νὰ ξεσπάσῃ ἡ μπόρα καὶ νὰ πέσῃ τ' ἀστροπελέκι.

Τὴν ὥρα ποὺ ψελνότανε τὸ «**Δοξαστικὸ τῶν Αἰνῶν**» κι' ἀκριβῶς ὅταν λεγότανε «**καὶ ἀλλήλους περιπτυξώμεθα**», ἀκούστηκε ποδοβολητὸ στρατιωτῶν καὶ ἀλόγων ἀπάνω στὸ καλντερίμι, ποὺ ἦτανε τριγύρω στὴν Ἐκκλησιά. Δὲν ἄργησε νὰ μαθευτῇ στοὺς Χριστιανοὺς, ὅτι Τοῦρκοι στρατιῶτες εἶχανε πολιορκήσῃ τὴν Ἐκκλησιά κι' ὅλο τὸ Πατριαρχεῖο. Βέβαια καλὸ δὲν βάλανε στὸ νοῦ τους μὰ καὶ δὲν μπορούσαν νὰ ἐννοήσουνε τὸ σκοπὸ τῶν Τούρκων. Καὶ μ' ὅλον, ποὺ ἦντουναν συνηθισμένοι στὶς τρομάρες καὶ στὰ ξαφνικά οἱ Χριστιανοί, τρομάξανε καὶ πάλι ἄλλα δὲν τὸ κούνησε κανένας.

Ὁ Πατριάρχης καὶ πάλι ὑπωψιάστηκε μὰ δὲν διέκοψε τὴ λειτουργία, οὔτε εἶπε σὲ κανέναν, οὔτε λέξι. Εἶχε πειὰ πάρει τὴ Μεγάλῃ Ἀπόφασι. Ἐσυνδύαζε τὶς σκέψεις του καὶ ἐκατάληγε στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐρχότανε ἡ σειρὰ του τώρα.

Καὶ δὲν ἐβγήκε λαθεμένος στὶς σκέψεις του.

Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐταράξανε καθόλου τὴ λειτουργία, ἡ ὁποῖα ἀργὰ ἀργὰ τελείωσε κατὰ τὶς τρεῖς τὸ πρωῒ. Ὁ Πατριάρχης ἐδίδαξε τὸ πλῆθος, τὸ εὐλόγησε, τοῦ εὐχήθηκε διπλοσήμαντο τὸ «**Χριστὸς Ἀνέστη**», ἔπειτα κοινώνησε τῶν «**Ἀχράντων Μυστηρίων**» καὶ ἔκανε ἀπόλυσι.

Ἀμέσως τότε, πρὶν προφτάσῃ νὰ βγάλῃ τὰ χρυσᾶ του, μὲ ὅλη τὴ μέτρα καθὼς ἦτανε καὶ βρισκότανε, μπήκανε οἱ στρατιῶτες στ' Ἅγιο Βῆμα καὶ τὸν πιάσανε, τὸν τραβήξανε ὅξω καὶ δεμένο τὸν ἐφέρανε στὸ Ντιβάνι. Ἕνας Θεὸς τὸ ξέρει τὸ τί τραβήξε στὸ δρόμο ἀπὸ τοὺς λυσσασμένους Τούρκους κι' ἀπ' τοὺς Ἑβραίους, ὁ σεβάσμιος Γέροντας.

Ἐκεῖ, στὸ Ντιβάνι γίνηκε ἀνάκρισις—Τούρκικια ἀνάκρι-

σις— ! κι' ὁ Πατριάρχης κατηγορήθηκε ἐπὶ « ἐσχάτη προδοσίᾳ », ὅτι δηλαδή, μαζὺ μὲ τὸ « **Διευθυντὴ τῆς Ναυαρχίδος** » Γκιουστο αποφασίσανε νὰ καταστρέψουνε τοῦ Σουλτάνου τὸ στόλο κ. λ. π. κ. λ. π., πού ξέρουμε ἀπὸ πάρα πάνω.

Μάρτυρας τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς φέρανε πολλοὺς οἱ Τοῦρκοι ὅχι ἀξιόπιστους· φέρανε ὅμως καὶ τὸ γνωστὸ μας Ἀρχιδιάκο τοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος εἶχε φύγει ἀπὸ τὴ μέση τῆς ἀκολουθίας τῆς Μ. Παρασκευῆς καὶ ὁ ὁποῖος ὡμολόγησε τώρα, ὅτι μὲ τ' αὐτιά του ἄκουσε τὸν Πατριάρχη μὲ τὸ Γκιουστο νὰ μιλᾶνε γιὰ τὴν πρᾶξι, γιὰ τὴν ὁποίαν καταδικάστηκε ὁ ἕνας καὶ ἐδικαζότανε — ἅς ποῦμε δικαζότανε — τώρα καὶ ὁ ἄλλος.

Δὲν ἀρνήθηκε ὁ Πατριάρχης τοὺς πατριωτικοὺς σκοποὺς του, τὶς σκέψεις του, ὅλα, ἀποφασισμένος νὰ πεθάνῃ, τὰ βεβαίωσε. Οὔτε καταδέχτηκε νὰ πῇ λέξι στὸν **προδότη Ἀρχιδιάκο**, μονάχα γιὰ μιὰ στιγμή ἔρριξε ἀπάνω του, γοργὰ πολὺ, τὴν ἀστραφτερὴ ματιὰ του, πού τὴν ἔκανε τώρα πειὸ ἀστραφτερὴ ἢ Μεγάλῃ του Ἀπόφασις. Ἀπαράλλαχτα σὰν τὸν Χριστό, ὁ ὁποῖος, ὅταν δικαζότανε στοῦ Ἑβραίου Ἀρχιερέα τὸ σπῖτι, τὴ στιγμή, πού ὁ Πέτρος τὸν ἀρνήθηκε γιὰ τρίτη φορά, ἔρριξε ἀπάνω του, ἀπὸ τὸ παράθυρο στὴν αὐλή, γρήγορα - γρήγορα, τὴ Θεϊκὴ Ματιὰ Του καὶ τὸν κύτταξε. Καὶ τώρα, ὅπως τότε ἡ ματιὰ ἔσφαξε βαθειὰ τὸν Ἀρχιδιάκο. Ὅπως ὁ Πέτρος τότε, ἅμα εἶδε τοῦ Χριστοῦ τὴ Θεϊκὴ Ματιὰ, θυμήθηκε, πὼς τοῦχε πῇ πρὶν τὴν ἀρνησί του αὐτὴ, σηκώθηκε ἀπὸ τὴ φωτιὰ, κοντὰ στὴν ὁποία καθότανε γιὰ νὰ ζεσταίνεται, βγῆκε στὴν αὐλόπορτα « **καὶ ἐκλαυσε πικρῶς** » ἔτσι καὶ ὁ Ἀρχιδιάκος τώρα, σὰν εἶδε κείνη τὴ ματιὰ τοῦ Πατριάρχου, πού ἔλεγε πειὸ πολλὰ ἀπ' ὅσα

θᾶλεγε ἡ γλῶσσα, θυμήθηκε τὰ παλαιά, ἔννοιωσε τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως μέσα του καὶ μετανοιωμένος — ἀνώφελα ὁμως — ἔφυγε μονάχος του καὶ τράβηξε στὸ σπίτι του,

Ὁ Πατριάρχης καταδικάστηκε σὲ θάνατο, μὲ τὴ θηλειά, καὶ θανατώθηκε, ἀφ' οὗ πρῶτα τράβηξε τοῦ **λιναριοῦ τὰ βάσανα**. Τὸν κρεμάσανε στὴ μεσιανὴ πόρτα τῶν Πατριαρχείων· κι' ἔπειτα οἱ ἀπαίσιοι Τοῦρκοι δώσανε τὸ **ἅγιο σκήνωμά του** στοὺς πειὸ Χριστιανομάχους Ἑβραίους, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ τὸ τραβήξανε στουὺς δρόμους τοῦ μαχαλᾶ τους τὸ γδάρανε, τὸ λερώσανε, τὸ μαγαθίσανε, μὲ μύριους τρόπους ὕστερις τοῦ δέσανε μιὰ πέτρα στὸ λαιμὸ καὶ τὸ πετάξανε στὴ θάλασσα, κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἰπ, ὅπως τὸ λένε οἱ Τοῦρκοι. Ἐπειτα τὸ βρῆκε ὁ Σκλάβος, Κεφαλλωνίτης καπετάνιος, καὶ τὸ πῆγε στὴν Ὀντέσσα τῆς Ῥουσσίας καθὼς ξέρουμε, καὶ τ' ἔθαψε.

Ἦντουσαν ποὺ ἦντουσαν φρενιασμένοι οἱ Χριστιανοὶ τῆς Πόλης, τώρα μὲ τὸ κτύπημα τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐθνικοῦ Πατέρα τους, ἀπογίνανε. Καὶ φοβόντουσαν μὰ καὶ λυσσάγανε γιὰ ἐκδίκησι. Ὅσοι μποράγανε φεύγανε καὶ πηγαίνανε στὰ ἐπαναστατημένα μέρη νὰ πολεμήσουνε, νὰ σφάξουνε Τούρκους, νὰ ἐκδικηθοῦνε τὸ αἷμα τοῦ Πατριάρχη τους καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων τους, ποὺ σκοτώσανε οἱ Τοῦρκοι, νὰ τοὺς ἐκδικηθοῦνε τὰ τόσα καὶ τόσα, ποὺ εἶχανε τραβήξει ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ τόσους αἰῶνες τώρα. Οἱ ἄλλοι μείνανε στὰ σπιτάκια τους περιμένοντας, στὴν ὥρα καὶ στὴ στιγμή, τὸ γραμμένο τους.

Ὅλοι συζητούσανε μεταξύ τους κρυφὰ· κι' ἀπόμερα τὸ

μεγάλο κακὸ καὶ μὲ φρίκη καὶ κατάρες μιλάγανε γιὰ τὸν προδότη Ἀρχιδιάκω καὶ γιὰ τὴν προᾶξί του. Δὲν ξέρανε κι' αὐτοὶ πῶς νὰ τὴν ἐξηγήσουνε. Βλέπανε πειὰ ὀλοφάνερα, πῶς καὶ τοῦ Γκιούστου καὶ τοῦ Πατριάρχῃ ὁ θάνατος χρεωστοντανε στὴν προδοσία τοῦ Ἀρχιδιάκου, μὰ δὲν ἤξερε κανένας τοὺς σκοποὺς του καὶ τὰ ἐλατήριά του, ποὺ τὸν κινήσανε σὲ μιὰ τέτοια ἀπαίσια προᾶξι, ποὺ τὴν παρουσίαζε πειὸ ἀπαίσια ὁ βαθμὸς του καὶ ἡ θέσις του, στὴ Μεγάλῃ μας Ἐκκλησίᾳ, καὶ ποὺ ὅμοια δὲν παρουσίασε ποτὲ ἡ ἱστορία ὀλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας. Τόσο βαθειὰ νοιώσανε οἱ Χριστιανοὶ τὴν προδοτικὴ αὐτὴ προᾶξι καὶ τόσο πολὺ παραξενευτήκανε, ὥστε δὲν ἐφυλάξανε οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρχιδιάκου αὐτοῦ. Τὸ ἀφήσανε νὰ σβύσῃ στοῦ καιροῦ τὸ χάος μέσα, θὲς ἀπὸ περιφρόνησι, θὲς ἀπὸ σκοπὸ γιὰ νὰ μὴ λερώνουνε τὴ μνήμη καὶ τὴ γλῶσσα τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν γενεῶν.

Κατάρες ὅμως **μὲ τὸ καντάρι** τοῦ πετάγανε ὅλοι τους μικροὶ καὶ μεγάλοι. Καὶ ἡ βαρυγμία τοῦ ἔθνους δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ βοινὸ ὀλάκερο, τὸ ὁποῖον σύντομα πολὺ ἔπεσε κι' ἐσκέπασε τὸν προδότη Ἀρχιδιάκω.

Εἶχανε περάσει λίγες μέρες ἀπὸ τὸ πνίξιμο τοῦ Πατριάρχῃ, κι' ἓνα πρωῒ, χριστιανοὶ ψαράδες, βρήκανε στ' ἀκρογιαλὶ τοῦ Σκούταρι, τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος καὶ καθὼς πηγαίνανε ν' ἀράξουνε, σφηνωμένο μέσα στὶς πέτρες τῆς ἀκρογιαλιάς, τὸ πτώμα ἑνὸς πνιγμένου παπᾶ μὲ ὅλα τὰ ῥάσα του.

Ἀνάσκελα στὶς πέτρες, εἶχε τὸ στόμα ἀνοιγμένο, σπασμένες τὶς μασέλες καὶ κομμένη βαθειὰ μέσα ἕως τὸν λάρυγγά του τὴ γλῶσσά του. Φαινότανε, πῶς δὲν ἦτανε αὐτοκτονία, πῶς ἦτανε ἔγκλημα, ἀλλὰ τέτοια πράγματα ἦτανε πολὺ συνηθισμένα ἐκεῖ, καὶ δὲν ἔκανε τὸ προᾶμα ἐξαιρετικὴ ἐντύ-

πῶσι στοὺς ψαράδες αὐτοὺς. Ἐπειτα μήπως ἦτανε τὸ πρῶτο πού βρέσκανε κι' αὐτοὶ καὶ ἄλλοι; Τὸ πήρανε μονάχα καὶ τὸ θάψανε, μ' εὐλάβεια καὶ φόβο, κάπου 'κεῖ κοντὰ σὲ ἓνα ἐρημικὸ μέρος τῆς ἀκρογιαλιᾶς αὐτῆς, κι' ὅταν ἤρθανε στὸ Φανάρι, μὲ τὴν κουβέντα, ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ 'κεῖ, διαδόσανε ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανοὺς τὴν εἴδησι, πὼς δηλαδὴ βοήκανε τὸν πνιγμένο ἡσασοφόρο, πὼς εἶχε αὐτὰ κι' αὐτὰ τὰ χάλια καὶ, πὼς τὸν θάψανε στὴν ἀκρογιαλιά.

Γλήγορα καταλάβανε οἱ Χριστιανοί, πὼς ὁ πνιγμένος αὐτὸς ἡσασοφόρος ἦτανε ὁ Ἀρχιδιάκος τῶν Πατριαρχείων, ὁ προδότης Ἀρχιδιάκος, ὁ φονηᾶς τοῦ Γκιούστου καὶ τοῦ Πατριάρχου, καὶ βεβαιωνόντουσαν περισσότερον κι' ἀπὸ τὴν **ὀλικὴ ἐκλειψί** του, ἀπ' τὸν κόσμον μέσα.

Δὲν φαινότανε πειὰ στοὺς δρόμους καὶ στὴν Ἐκκλησίᾳ. Ἀπ' τὴν ἡμέρα τῆς καταδίκης τοῦ Πατριάρχου, κι' ἀπὸ τὴν ὥρα, πού τοῦ εἶχε ὀίξει ὁ Πατριάρχης τὴν αὐστηρὴ ματιὰ του, ὁ Ἀρχιδιάκος εἶχε χαθῇ ἀπὸ τὸν κόσμον πειὰ. Τράβηξε στὸ σπίτι του καὶ δὲν ξαναφάνηκε. Οἱ Χριστιανοὶ ὑποθέτανε, πὼς θὰ τὸν ἐπνίξε ἡ λύπη καὶ ἡ μετάνωσι, πὼς τὸ σαράκι τῆς συνειδήσεως, **αἱ τύψεις**, θὰ τὸν ἐσπρώξανε στὴν αὐτοκτονία. Αὐτὸ παραδεχόντουσαν τὶς πρώτες μέρες ὅλοι τους, ἂν καὶ τοὺς ἐμπέρδευε τὸ νοῦ τους, ἡ κομμένη γλῶσσα καὶ ἡ σπασμένες μασέλες τοῦ Ἀρχιδιάκου,

Ἄλλὰ ποιὸ μυστικὸ κρύβεται ἕως τὸ τέλος; Καὶ ἂν κρύβεται κανένα, θᾶναι πρᾶμα σπάνιο. Ἔτσι καὶ τὸ μυστικὸ αὐτό, λίγες μέρες περάσανε καὶ μαθεύτηκε, καὶ ξεδιαλύθηκε.

Ἀνθρώπος τοῦ Σεραγιοῦ, καθισμένος μιὰ μέρα, τὸ πρωῒ, σένα μαγαζὶ τῆς Πόλης, διηγότανε μὲ καύχησι καὶ μὲ κάποια εὐχαρίστησι, πού φέρνει ἡ ἐκδίκησι, πὼς «**κατ'**

ἄνωτέραν διαταγὴν » οὕτως κρέμασε τὸ Γκιούστο ἀπ' τῇ μέσῃ τῶν δυὸ καταρτιῶν τῆς Ναυαρχίδος, αὐτὸς πίνηξε τὸν Πατριάρχη μὲ τὴ θηλειά καί, πὼς ὁ ἴδιος εἶχε κόψει τὴ γλῶσσα τοῦ Ἀρχιδιάκου καὶ τοῦ εἶχε σπάσει τὶς μασέλες καί, πὼς ἔπειτα τὸν βούλιαξε στὸ μπουγάζι νὰ τὸν φᾶνε τὰ ψάρια. Ὁ ἴδιος διηγήθηκε, αὐτὴ τὴν ἡμέρα, καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς προδοσίας τοῦ Ἀρχιδιάκου.

Μαθεύτηκε τότε ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ διαδόθηκε σ' ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς, ὅτι τὸ Ντιβάνι εἶχε ὑποσχεθῇ στὸν Ἀρχιδιάκο, χρυσάφι πολὺ καὶ τὴν Πατριαρχεῖαν, ἂν ἐπρόδωκε τοῦ Πατριάρχου τὴν πᾶσα κίνησι, καὶ τὶς σκέψεις, ὅτι ὁ Αρχιδιάκος λίγυσε κι' ἐγίνε ὄργανο τῶν Ἀγαρηνῶν, ὅτι κατάδωκε ὅλη τὴν Ἑθνικὴ ἐνέργεια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ ὅτι πρόδωσε στὸ τέλος τὸ μυστικὸ τοῦ Γκιούστου καὶ τοῦ Πατριάρχου, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου καταστρεφτήκανε καὶ οἱ δύο, ὅτι κατόπιν θὰ γινότανε ἴσως Πατριάρχης ὁ προδότης Ἀρχιδιάκος, ἂν δὲν ἔπεφτε κι' αὐτὸς στὴν ὑποψία τῶν Τούρκων, μὲ τὴν μελαγχολικὴ του συμπεριφορὰ, ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ δείχνῃ μετὰ τὴ ματιὰ τοῦ Πατριάρχου, καὶ τὴν ὁποίαν ἐβλέπανε οἱ Τούρκοι καὶ ὑποψιάζοντουσαν. Εἶδε κάμποσες φορὲς τὸ Σουλτᾶνο, ὁ προδότης Ἀρχιδιάκος καὶ μετὰ τὸ πνίξιμο τοῦ Πατριάρχου κι' ἄκουσε τὶς ὑποσχέσεις του καὶ πάλι, ἀλλὰ τὶς ἄκουγε μὲ μελαγχολία μεγάλη, δὲν φανέρωνε καμμιὰ χαρὰ, καμμιὰ εὐχαρίστησι, ἀπ' τὰ μεγάλα λόγια τοῦ Σουλτάνου. Μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, βυθισμένη τὴ σκέψι, πλάνα τὰ ἴματιά, ἄκουγε πάντα, χωρὶς νὰ βγάξῃ λέξι. Φαινότανε, πὼς κάποιος ἀγῶνας ἐγινότανε μέσα του. Κάμποσες φορὲς, ἅμα παρατήρησε ὁ Σουλτᾶνος τὴν συμπεριφορὰ αὐτὴ τοῦ προδότη-Ἀρχιδιάκου, τὸν ὑποψίαστηκε, καὶ χωρὶς νὰ πολυεξετάσῃ, καὶ χωρὶς

νὰ σκοτισθῇ, διάταξε νὰ τὸν ἀρπάξουνε, νὰ τοῦ κόψουνε βαθεῖα τὴ γλῶσσα, νὰ τοῦ σπάσουνε τὶς μασέλες καὶ γλήγορα στὸ μπουγάζι νὰ τὸν βυθίσουνε. Κι' ἔτσι κι' ἔγινε.

Ἔτσι ἄδοξα τελείωσε τὸ βίο του ἓνας προδότης. Ἔτσι συνήθως τελειώνουνε τὸ βίο τους οἱ προδότες. Ἐχουμε χίλια παραδείγματα, στὰ ὁποῖα ὁ Τύραννος, ἀφ' οὗ μεταχειρισθῇ τοὺς προδότες, ὅσο τοὺς χρειάζεται, ἔπειτα τοὺς ἀνταμείβει, ὅπως ὁ Σουλτάνος ἀντάμειψε τὸν Ἀρχιδιάκο, ὅπως ὁ Καρᾶ-Ἀχμέτ ἀντάμειψε στὶς ἡγεμονίες ἀπάνω, τὸν Σάββα, πὺν πρόδωσε τὸν Ὑψηλάντη τὸν ἀρχηγό του, ὅπως, κατὰ πῶς διηγοῦνται οἱ στρατιῶτες τῶν τελευταίων ἐθνικῶν μας πολέμων — ἀνταμείβανε οἱ Τούρκοι τοὺς προδότες στρατιῶτες, πὺν γιὰ νὰ σώσουνε τὸ τομάρι τους φεύγανε ἀπὸ τὸ στρατό μας καὶ πηγαίνανε καὶ παραδόνανε τὰ μυστικά μας στοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι κατόπιν τοὺς πετάγανε στὸ Λοῦρο ἢ στὸν Εὐρο καὶ στ' ἄλλα ποτάμια ἢ τοὺς δόχνανε στὶς βαθεῖες ῥεμματιές, ὅπου τοὺς τρώγανε τὰ ἀγριοπούλια καὶ τὰ ἄλλα ἀγρίμια.

Ἐν Ὑδρᾷ 5ῃ Μαΐου 1929

Δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Σημειόνονται ἑδῶ καὶ ἐρμηνεύονται, εἴτε γραμματικῶς εἴτε πραγματικῶς μερικὲς λέξεις, πὺν συνηθίζονται στήν Ὑδρεῖκῃ διάλεκτο καὶ, πὺν θὰ συναντήσῃ ὁ ἀναγνώστης τῶν θρύλλων στήν ἀνάγνωσί τους.

Α.

ἄβαράρω = ἀπωθῶ· σπρώχνω τὸ πλοῖο ἀπ' τὴν ξηρὰ ἢ ἀπὸ ἄλλο πλοῖο κ. λ. π.

ἄβιζος = τὸ παροῦτι, πὺν βάζανε στήν τρουπῦλα τῶν ὀπισθογεμῶν κανονιῶν καὶ μὲ τὸ ὁποῖο τ' ἀνάβανε.

ἄλαφρὸς = κουτὸς

ἄλικο = καθαρὸ κυπητό· πάει πάντοτε μὲ τὸ χρώμα κόκκινο, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει.

ἄμερεμέτητο = ἀνεπισκεύαστο.

ἀναχρικό = σύνολο τῶν πολυτίμων ἀντικειμένων τοῦ σπιτιοῦ, τῶν σκευῶν καὶ λοιπῶν ἐπίπλων.

ἄνιζα = μὲ τὸ ι κλίνον πρὸς τὸ ε κατὰ τὴν προφορὰν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν κατ' εὐθειαν ἐπὶ τῶν μαλλιῶν. Ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴν ἄνιζα ἔμπαινε τὸ τσεμπέρι.

ἀντερὶ = (interim) τὸ μέσα ῥάσο τοῦ παπᾶ ἀπὸ πάνω μπαίνει τὸ κοντό, σᾶν παλιὸ χωρὶς μανίκια, κι' ἀπὸ πάνω ἀπ' αὐτό, τὸ ὄξω, τὸ κυρίως ῥάσο.

ἀντιμάμαλο = τὸ πισογύρισμα τοῦ κύματος ἀφ' οὗ κυπήσῃ στήν ξηρὰ καὶ μάλιστα στὴ βραχόδη.

ἀπίκου = ἡ ἄγκυρα κάθετος πρὸς τὸν πυθμένα.

ἀπιτσίλιστο = χωρὶς ἀσβεστόχρῖσμα.

ἀπόνερα = τὰ νερὰ τὰ ἀφρισμένα, πὺν ἀφήνει τὸ πλοῖον σᾶν περνᾷ, τὰ ἴχνη του.

Ἀρμάδα = ἔτσι ἐλεγότανε ὁ πολεμικὸς στόλος τῆς Τουρκίας.

ἄρμαδουῖρα = ἡ τρύπα τοῦ σκαρμοῦ, ἡ σκαλμοδόκη.

ἄρμενίζω = ταξιδεύω μὲ τὰ πανιά, ἱστιοδρομῶ.

ἄρμπουρο = τὸ κατάρτι, ὁ ἱστός.

ἄρόδου = συμπληρώνεται μὲ τὸ ὄημα μένω = ἀπο-
σαλεύω.

Ἀρσανᾶς = λέγεται καὶ Ταρσανᾶς = τούρκικα ὁ πολε-
μικὸς ναύσταθμος.

Ἀρχονταρίκι = ὄνομα κελλιοῦ στὰ Μοναστήρια, εἰς
τὸ ὁποῖον ἐδεχόντουσαν τοὺς ἄρχοντας.

Ἄσπρη θάλασσα = ἔτσι λένε ἀκόμα οἱ ἀπλοῖκοί μας
ναυτικοὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος γιὰ διάκρισι ἀπ' τὴ Μαύρη
θάλασσα (Εὐξείνιον Πόντον).

ἄσπρο = μικρὸ πολὺ Τουρκικὸ νόμισμα.

ἄτσαμῆς = ἄπειρος, ἀδόκιμος· ἔχει ἀντίθετον τὸ
γεμιτζίης.

Αὐλάκι = κρημνώδης τοποθεσία, μὲ μικρὴ ἀκρογιαλιά
στὰ Ν. Δ. τοῦ Λιμανιοῦ τῆς Ὑδρας καὶ σὲ ἀπόστασι δέκα
λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπ' αὐτό.

ἄφάνα (ἦ) = ἄγριος θάμνος, σὰν τὸ θυμάρι, τὴ λένε
καὶ **ντοραβάτα** στὴν Ὑδρα.

ἀφιγκράζομαι = κρυφακούω μὲ προσοχή.

Β.

βαρδιόλα = Ἡ θέσις μεταξὺ τῆς **Παπαδιᾶς** καὶ τῆς
Φάρκας στὴν πρύμη τῆς βάρκας, πού κάθεται ὁ τιμονιέρης.

Βαροῦσι = συνοικία τῆς νήσου Ῥόδου.

βεγγέρα = βραδυνὴ συνάντησις μετὰ τὸ φαῖ γιὰ κου-
βεντολοῖ, πρὸς διασκέδασιν συνήθως ἐπαίρνανε καὶ τὴ
δουλειὰ καὶ νυχτερεύανε.

βίγγλια = θέσις ὑψηλὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπισκοποῦσαν
ὁλόγυρα, « **σκοπιά** ».

βιράρω = σηκώνω.

Βλυχὸς = παραλιακὴ ἐξοχικὴ θέσις τῆς Ὑδρας Ν. Δ.
τῆς πόλεως, πειὸ πέρα ἀπ' τὸ Καμίνι, σὲ ἀπόστασι μισῆς
ὥρας μὲ τὰ κουπιὰ ἀπ' τὸ Λιμάνι.

Γ.

γάμπιες = τὰ πανιὰ τῶν καραβιῶν, πού στερεώνονται

σὲ ἀντένες(κεραίας) σταυρωτὰ μὲ τὸ κατάρτι. Εἰς τὴν ἐπίσημον γλῶσσαν λέγονται **δόλωνες**.

Γαρμπῆς = ὁ νοτιοδυτικὸς ἄνεμος, « **Λιψ** » τῶν ἀρχαίων.

γεμιτζῆς = ὁ πεπειραμένος ναυτικός· ἔχει ἀντίθετον τὸ ἀτζαμῆς.

γερδέλι = ὁ κουβᾶς, ὁ « **κάδος** ».

γκιαούρης = ὁ ἄπιστος, τουρκ. λέξις.

γουργούλα = ἡ κωπηλασία μὲ ἓνα κουπὶ κατάπρυμα· στὴν ἐπίσημη γλῶσσα τῶν πολεμικῶν λέγεται « **οὐράδιον** ».

γούμενα (ή) = χοντὸ σκοινί, παλαμάρι « ὁ **κάλως** ».

Γρεγο Λεβάντες = ὁ ἄνεμος ποὺ φυσάει μεταξὺ τοῦ βορείου ἀνατολικοῦ τοῦ (Γρέγου) καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ (τοῦ Λεβάντε) οἱ ναυτικοὶ τὸν λένε **μάνα τῆς βροχῆς**.

Γρέγος = ὁ βοριοανατολικὸς ἄνεμος « ὁ **Μέσης** » τῶν ἀρχαίων.

Δ.

διάνα = τελεία ἐπιτυχία.

δοιάκι = λαγουδέρα, « ὁ οἶαξ » τῶν ἀρχαίων.

Ε.

ἐγρετίδικος = ὁ τεχνητός, ὁ πρόσθετος καὶ ἀφαιρετός· ἔπειτα πῆρε τὴ σημασία τοῦ ψεύτικου.

Ζ.

ζερβὸς = ἀριστερός.

Ζοῦρβα = ἡ ἀνατολικὴ ἄκρη τῆς νήσου Ὑδρας· ξεχωρίζεται στὴν ἀπάνω Ζοῦρβα, ὅπου εἶναι τὸ γυναικεῖο μοναστήρι τῆς Παναγίας καὶ στὴν κατὰκαβα Ζοῦρβα ὅπου ὑπάρχει σήμερις μεγάλος φάρος.

ζώρικος = δύσκολος, βαρὺς.

Ι.

ἴσαμε = ἕως.

ισάρω = ἀνακρεμῶ (π. χ. τὴ βάρκα) ἢ σηκόνω (π. χ. τὸ πανί).

Κ.

καβαντζάρω = προσπερνῶ, ἀφήνω πίσω μου.

κάβος = ἡ ἄκρα, ἔπειτα τὸ ἀκρωτήρι, κάβος λέγεται καὶ τὸ χοντρὸ σχοινί. Συνήθως λέγεται «πήραμε κάβο», «μᾶς κόπηκ' ὁ κάβος» κ. τ. ὅ.

κάβο—Ντόρος = τὸ ἀκρωτήριο τῆς Εὐβοίας «**Καφηρεὺς**».

Κάβος = Λέγεται ἔτσι στὴν Ὑδρα τὸ ἄκρον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Λιμανιοῦ ὅπου ὑπάρχει σήμερον τὸ κόκκινο φανάρι καὶ τὸ γκρεμισμένο κάστρο μὲ τὰ πεσμένα ἀπ' τοὺς ἀραμπάδες τοὺς κανόνια. Τὸ δυτικὸν ἄκρον λέγεται «Σπηλιά» ἐξ αἰτίας τῆς σπηλιᾶς, πού ὑπάρχει ἐκεῖ. Πρὸς διάκρισιν τὰ γράφουμε μὲ κεφαλαῖα Κ καὶ Σ.

καδένα = ἡ ἀλυσίδα.

καγκελαρία = τὰ γραφεῖα τῆς διοικήσεως τῆς Ὑδρας ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

καζίνο = λέσχη· σώζονται ἀκόμα δύο ἀπὸ τὰ παλαιὰ καζίνα κάτω στὸ Λιμάνι τῆς Ὑδρας,

καλαφατίζω = διανάττω· καίω τὸ σκουλήκι ποὺ πιάνουν τὰ βρεχάμενα τοῦ πλοίου, στουπόνω τὰ χάσματα καὶ τ' ἀλείφω μὲ φαρμάκι (μουράβια).

καλντερίμι = δρόμος στενὸς λιθόστρωτος· ἡ λέξις Τούρκικη.

Καμίνια = Συνοικία παραλιακὴ τῆς Ὑδρας, νοτιο-δυτικὰ τοῦ Λιμανιοῦ, πάρα πέρα ἀπ' τ' Αὐλάκι. Λέγεται ἔτσι γιατί ἴσαμε τὰ τελευταῖα χρόνια ὑπῆρχον ἐκεῖ καμίνια γιὰ πῆλινα δοχεῖα. Ξεχωρίζεται σὲ «**μικρὸ Καμίνι**» καὶ σὲ «**μεγάλο Καμίνι**».

καμποῦνι = τὸ μπροστινὸ γεφύρι, «τὸ πρόστεγον» ποὺ λένε στὴ γλῶσσα τῶν ναυτικῶν κανονισμῶν.

κανοκιάλι = διόπτρα μακρά, ἐν χρήσει τότε εἰς τὰ πλοῖα· σώζονται πολλὰ τέτοια κανοκιάλια, ὥς τὰ σήμερις, οὐ πολλὰ παλαιὰ σπίτια τῆς Ὑδρας.

καραβοκύρης = ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ πλοίου, καὶ ἄλλοτε ὁ καπετάνιος.

καραντί = ἡ ἀποθαλασσιά, τὸ μέρος ποὺ δὲν τὸ πειράζει ὁ ἄερας καὶ τὸ κύμα.

καραντίνα = 1) ἡ κάθαρσις 2) ἡ σημαία τῆς καθάρσεως ποῦχει τὸ χρῶμα κίτρινο καὶ 3) ὁ τόπος ποὺ γίνεται ἡ κάθαρσις, τὸ λιμοκαθαρτήριο.

καραούλι = ὁ φρουρός, ὁ φύλακας.

καρατάρω = ὑπολογίζω.

κάρκαλο = τὸ καμμένο ἄκρο τοῦ φυτηλιοῦ στὸ λυχνάρι καὶ στὸ καντήλι, ποὺ ἐλαττώνει τὴ φλόγα.

καρνάγιο = ναυπηγεῖο, νεώριο.

κάσαρο = τὸ γεφύρι τῆς πρύμνης, « τὸ ἐπίστεγον » τῆς γλῶσσας τῶν ναυτικῶν κανονισμῶν.

Καστρί = ἡ Ἑρμιόνη, πόλις μικρὴ τῆς Ἀργολίδος ἀπέναντι τῆς Ὑδρας.

κάστρο = φρούριο· τέτοια κάστρα ἔχει πολλὰ ἡ Ὑдра γύρω-γύρω, συχνὰ πυκνά, καὶ μάλιστα ἔχει πάντοτε ἀπὸ δύο ἀπέναντι ἀλλήλων ἱστάμενα, εἰς τὴν εἴσοδον ὅλων τῶν ὁρμῶν τῆς. Δύο τέτοια ἔχει καὶ στὸ κεντρικὸ Λιμάνι τὸ ἓνα στὸν Κάβο, τὸ ἄλλο στὴ Δπηλιά ἀπέναντι. Ἐπάνω σ' αὐτά, εὐρίσκονται ἄχρηστα πλέον τὰ ἱστορικὰ τοῖς κανόνια.

καταφιάζομαι = ἀφαιροῦμαι στὰ καλὰ καθούμενα, σαστίζω.

καῦσσα = κτῆνος — λέξις ὑβριστικῇ, ἀρβανίτικῇ.

κερέσμπινος = τοῖχος ἀπὸ λαξευτὲς πέτρες χωρὶς ἀσβέστωμα.

Κιάφα = ἡ ἀρχαιότερα καὶ ὑψηλότερα συνοικία τῆς ἀμφιθεατρικῆς πόλεως τῆς Ὑδρας· ἀρβανίτικα θὰ πῇ « κορυφή ».

κονέβω = στεγάζομαι, φιλοξενοῦμαι καὶ διανυκτερεύω.

κουμαντάρω = διευθύνω, κυβερνῶ.

κουμπάνια = ἡ προμήθεια.

κοῦντρο = δεύτερον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν, ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴν ἄνιζα.

κουρσάρος = ὁ πειρατής.

κουροῦπα = σπασμένον πήλινο ἀγγεῖο, εἰς τὸ ὁποῖο συνήθως βάζουνε νερὸν στὰ κοιτέσια.

κουτσοῦνα ἢ κουτσούνιζα = μικρὸ χριστόψωμο μὲ στρογγυλὸ χεράκι, γιὰ τὰ παιδιὰ φιλοδώρημα καὶ γιὰ τοὺς φιλιότσους· καλαθοῦλα τὴν λένε στὰ ἄλλα νησιά.

Λ.

λαγουδέρα ὁ οἶαξ, τὸ δοιάκι τοῦ τίμονιοῦ.

Λαζαρέτο = τὸ ὑγειονομεῖο στὴν Ὑδρα· βρισκότανε ὅπου καὶ σήμερις μαζὺ μὲ τὸ Λιμεναρχεῖο.

Λεβάντες = ὁ ἀνατολικὸς ἄνεμος, ὁ « ἀπηλιώτης » τῶν ἀρχαίων.

λιακωτὸ = δῶμα χωρὶς πεζούλια, τὸ « ἡλιακόν ».

λίμπης = ὁ φουστανελλοφόρος πειρατής καὶ ἀπλῶς ὁ φουστανελλοφόρος.

λοστρόμος = ἀξίωμα στὰ πλοῖα, μετὰ τοὺς καπετα-
νέους. « ὁ ναύκληρος »

λοῦμι = λέξις ἀρβανίτικη θὰ πῆ ποτάμι.

Λοῦμι τοῦ Κρίταμη = ἀπότομος χεῖμαρρος στὴν Ὑδραν, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Λιμανιοῦ κοντὰ στὸ Μοντράκι. Βγαίνει σ' αὐτὸν κρίταμη καὶ κάπαρη, φυτὰ τὰ ὁποῖα τὰ κάνουνε τουρσιά. Ἀπὸ τὸ φυτὸ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ χεῖμαρρου.

Μ.

Μαῖστρα = τὸ πανὶ τοῦ πισινοῦ καταρτιοῦ στὶς μπρα-
τσέρες · ἡ **μεγίστη** · στὸ ἐπίσημον ὀνοματολόγιον.

Μαῖστρος = ὁ βορειοδυτικὸς ἄνεμος, « ὁ σκίρων » τῶν ἀρχαίων.

μαϊνάρω = κατεβάζω (τὰ πανιά).

μαντᾶτο = πληροφορία, εἴδησις, τὸ νέο.

Μαντράκι = ὄρμος τῆς Ὑδρας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Λιμανιοῦ καὶ δύο φορὲς βαθύτερός του· πολὺ σίγουρος γιὰ τὰ καράβια ἀπὸ κάθε καιρό· κάνει ὁ διαβάτης μισὴ ὥρα ἀπὸ τὸ Λιμάνι ἕως τρία τέταρτα τὸ πολὺ.

μαργιολιά = πονηρία, δολιότης.

μάσκα = ἔτσι λένε οἱ ναυτικοὶ τὸ μέρος τῆς πλώρης κατὰ τὰ πλευρά, ἀπὸ τὴν πλώρη, ὡς ἐκεῖ πὺν φαρδαίνει τὸ καράβι στὸ πλάτος του. Ἔχουμε δεξιὰ καὶ ἀριστερὴ μάσκα. Οἱ ναυτικοὶ κανονισμοὶ τὴν ὀνομάζουνε « **παρειάν** ».

Τὰ ἀντίστοιχα μέρη τοῦ πλοίου κατὰ τὴν πρύμη λέγονται **γοφοὶ** καὶ στοὺς κανονισμοὺς « **ισχία** ».

μερεμετίζω = ἐπισκευάζω καὶ **μερεμέτι** = ἐπισκευή.

μισεμὸς = ἡ ἀναχώρησις καὶ **μισεύω** = ἀναχωρῶ.

Μόβισι = λέξις ἄρβανίτικη = μικρὸς μῶλος, στὰ νοτιοδυτικὰ τοῦ Λιμανιοῦ τῆς Ὑδρας.

Μοναστήρι — Ἔτσι ὀνομάζουνε οἱ Ὑδραῖοι ἀπὸ τὰ παλῆα χρόνια τὸ Μητροπολιτικὸ ναὸ τοῦ νησιοῦ, πὺν ἦτανε πρῶτα Μοναστήρι, πὺν ἐπρόσφερε ὑπηρεσίεσ πολλῆς στὴ Θρησκεία καὶ στὴν Πατρίδα. Το τιμοῦνε καὶ τὸ σέβονται πολὺ ἕως τώρα (Βλέπε περισσότερα σὲ μελέτη μου εἰδικὴ « τὸ Μοναστήρι »).

μονοκουβέντα = ἐπίρρημα σημαίνει συντόμως.

Μόσκοβος = ὁ Ῥώσος.

μοῦδες — σειρὲς μικρῶν σχοινιῶν κατὰ πλάτος τοῦ πανιοῦ, μὲ τίς ὁποῖεσ μαζεύνουνε καὶ μικραίνουνε τὰ πανιά στὴν κακοκαιρία. Ἡ μοῦδες διαφέρουνε στὰ διάφορα εἶδη τῶν πανιῶν. Στοὺς ναυτικοὺς κανονισμοὺς λέγονται « **σειραί** ».

μουσάντρα = μεγάλη ντουλάπα, εἰς τὴν ὁποίαν φυλᾶνε ἀκόμα ὅλα τὰ ὄσῃχα.

μπάζα = λεία, κέρδος.

μπακιρένιο = χάλκινο.

Μπάμπω = χαϊδευτικὴ προσφώνησις τῶν γραιῶν.

μπαρχάρω — ναυτολογοῦμαι, τσουρμάρω ἔχει καὶ ἐνεργητικὴ σημασία.

Μπάρκο = εἶναι ἱστιοφόρο καράβι μὲ τρία κατάρτια μὲ σταυρωτὰ τὰ πανιά (γάμπιεσ) στὰ δύο μπροστινὰ κατάρτια καὶ μὲ μποῦμα στὸ πισινό· στοὺς ναυτικοὺς κανονισμοὺς λέγεται « **Μυοδρόμων** ».

Μπαρχομπέστια = Καράβι μὲ τρία κατάρτια, μὲ σταυρωτὰ τὰ πανιά (γάμοιεσ) στὸ μπροστινὸ μονάχα

κατάρτι καὶ μὲ μποῦμες στὰ δυὸ πισινά· στοὺς ναυτικούς κανονισμοὺς λέγεται « **δρόμων ἡμιολικός** ».

μπαστοῦνι = τὸ μεγάλο μέρος τοῦ μπομπρέσου « **Τὸ μπομπρέσο (ὁ πρόβολος)** εἶναι, ἃς ποῦμε, κατάρτι πлагιαστό στὴν πλώρη τοῦ καραβιοῦ, ὅπου στερεώνονται οἱ φλόκοι. Ἀποτελεῖται, στὰ μεγάλα καράβια ἀπὸ δυὸ κομμάτια, τὸ πρῶτον, τὸ μεγάλο ποῦ βγαίνει μπροστὰ στὴν πλώρη λέγεται « **μπαστοῦνι** » (δοράτιον τοῦ ἀρτέμονος) τὸ ἄλλο τὸ μικρότερο καὶ λεπτότερο ποῦ δένεται στὸ μπαστοῦνι λέγεται **κόντρα-μπαστοῦνι** (ἐπιδορατίς).

μπερκέτι = ἀφθονία.

μπέσα = ἐμπιστοσύνη.

μποζᾶς = κάλυμμα μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Ὑδροείσσης σκεπάζανε τὴν πλάτη κι' ὅσες ἐπενθοῦσαν καὶ τὴν κεφαλὴν· εἶχε διάφορα χρώματα καὶ ποιότητας.

μπουγάξι = στενὸ θαλάσσης, πορθμός.

μποῦκα = στόμιο (τοῦ λιμανιοῦ καὶ τοῦ κανονιοῦ).

μπουκαπόρτες = θυρίδες, ποὺ ἐβγαίνανε τὰ κανόνια.

μποῦμες = μεγάλα πανιά, ποὺ εἶχανε τὰ μάρκα στὸ πισινὸ κατάρτι καὶ τὰ μπαρκομπέστια στὸ μεσαῖο καὶ στὸ πισινὸ καθὼς καὶ ἄλλα εἶδη καραβιῶν. (**ὁ ἐπίδρομος ἢ τὰ ἡμιόλια**).

μπούνια = Τρύπες καὶ σωλῆνες ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὸ νερὸ τῆς κουβέρτας χύνεται στὴ θάλασσα (Εὐδαίαιοι)· ἀνοίγονται γύρω γύρω στὸ **ἀπάνω κουρζέτο** (Ὑδρορροά), ποὺ εἶναι ἓνα αὐλάκι γύρω-γύρω στὸ κατάστρωμα πρὸς τὰ ὄξω.

μπουρλοτιέρης = πυρπολητής· ὅπως ἦταν ὁ Κανάρης, ὁ Πιπῖνος κ. λ. π.

μπουρλότο = τὸ πυρπολικὸ· παλὴν καράβι ποὺ τὸ γιομίζανε μὲ εὐφλέκτους ὕλας καὶ τὸ κολλάγανε στὰ ἐχθρικά καράβια καὶ τὰ καίγανε. Σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα εἶχανε μεγάλη ἐπιτυχία οἱ Ἕλληνες στὸ 21 καὶ πρὸ πάντων ὁ Κανάρης.

Μπραῖμης = ὁ Ἰμβραήμ γιὸς νόθος τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου. Ἐκανε πολλὰ κακὰ στὴν Ἑλλάδα ὅταν πολεμοῦσε γιὰ τὴν Λευτεριά της.

μπροβάρω = φανερόνουμει, προβάλλω.

μπρούμυτα = με τὰ μοῦτρα, « **πρηνής** ».

Μῶλος = ὄρμος τῆς Ὑδρας πολὺ ἀσφαλέστερος ἀπὸ τὸ Λιμάνι. Ἀπέχει ἀπὸ τὴν πόλι δύο ὥρες με τὰ πόδια.

N.

Νάβα = καράβι τρικάρτο με τὰ πανιά σταυρωτὰ (γάμπιες) καὶ στὰ τρία κατάρτια· στὴν ναυτικὴ ἐπίσημη ὀνοματολογία λέγεται « **Δρόμων** » ἢ « **Φρεγάς** ». (φρεγάδα).

Ναγαρᾶς = Ἡ θάλασσα τῆς Προποντίδος ἐκεῖ πού καταλήγουνε τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων. Στὸ Ναγαρᾶ καταφεύγανε τὰ Τούρκικα καραβία κατὰ τὸ 1-21, ὅταν τὰ κυνηγάγανε οἱ μπουρλοτιέρηδες· ἐκεῖ κρυβόντουσαν κατὰ τὸ 1912 - 1913, ὅταν τὰ παραφύλαγε ἀπ' ὅξω ὁ Ἑλληνικὸς στόλος με τὸ Ναύαρχο Παῦλο Κουντουριώτη ἀρχηγό.

νετάρω = τελειώνω, εὐτρεπίζω (λέγεται συνήθως γιὰ τὴν ἄγκυρα στὰ καράβια « **νέτα ἄγκυρα** » κι' ἔπειτα καὶ γιὰ κάθε δουλειὰ πὺν τελειώνει).

νοικοκύρης = ἔχει τὴ σημασία τοῦ ἰδιοκτῆτου. Στὴν Ὑδρα ὅμως ἔλέγοντο νοικοκυραῖοι ἐκεῖνοι, πὺν διευθύνανε ἀριστοκρατικῶς τὸ νησι στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς οἱ καὶ « **προεστοὶ** » καὶ « **προεστῶτες** » καὶ « **πρόκριτοι** » λεγόμενοι.

Νέος - κόσμος = ἔτσι λέγεται ἡ κάτω συνοικία τῆς Ὑδρας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ νεωτέρα καὶ κάπως ὁμαλωτέρα τῶν ἄλλων.

ντάπια = φρούριο με ἐπάλξεις.

ντελάλης = « ὁ δημόσιος κῆρυξ », ὁ διαλαλητής.

ντελίι = μεγάλο, θεόρατο καράβι, κυρίως πολεμικό.

» **ντέ μπεσσ τίντε** » = « **μέσ' στὴν πίστι σου** » βλαστήμια ἀρβανίτικα.

ντόμπρος = εἰλικρινής, εὐθύς.

Ντοῦνα (ή) = ὁ Δούναβις.

Ντουιᾶς = ὁ κόσμος.

Ντούπια = νόμισμα ἰσπανικό.

Ξ.

ξαρματόνω = καὶ ἄρματόνω = ἐξαρτίζω, ἐτοιμάζω τὸ πλοῖο.

ξάρτια = ἔτσι λέγονται τὰ σχοινιά, πὺν στερεόνουν τὰ κατάρτια ἀπὸ τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου· στὸ ναυτικὸ πολεμικὸ ὀνοματολόγιο λέγονται « **ἐπίτονοι** ». Ὑπάρχουν καὶ οἱ **στάντζοι** καὶ τὰ **στράλια**, (**πρότονοι**), πὺν στερεόνουν τὰ κατάρτια ἀπὸ τὴν πλώρη. Καὶ τὰ **παταράτσα** (οἱ παράτονοι), πὺν στερεόνουν τὰ κατάρτια ἀπὸ τὴν πρύμη.

ξεκορμιάζω = ἀνανεώνω, ἐπισκευάζω· λέγεται γιὰ τὶς κάλτσες, γιὰ τὶς φανέλλες καὶ γιὰ τὰ ἄλλα πλεκτὰ ἐνδύματα.

ξεκοτσάρω = ἐξαγκυρίζω.

Ο.

Ὅκια = οἱ τρύπες τοῦ πλοίου, πὺν μπαίνουνε ἡ ἄγκυρες, οἱ « **ὀφθαλμοί** ».

Ὅντᾱς = ἡ αἵθουσα τῆς ὑποδοχῆς, « ἡ σάλα »· τὸ ὠραιότερο καὶ μεγαλύτερο δωμάτιο τοῦ Ὑδρεῖκου σπιτιοῦ.

Ὅρθρος = τὸ πρῶτο μέρος τῆς Λειτουργίας, πὺν διαβάζεται καὶ ψάλλεται τὸ πρῶτ' πρὶν φέξη, μόλις σημάνει ἡ ἐκκλησία· λέγεται ὄρθρος καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ τῆς πρωΐας πρὶν γλυκοχαράξη.

Ὅρτσάρω = στρίβω, « **προσάγομαι** ».

Ὅσποδάρος = ἔτσι λεγότανε ὁ ἡγεμὼν τῶν παραδουναβείων ἡγεμονιῶν, Μολδαβίας καὶ Βλαχίας, — τὸν ὁποῖον, χριστιανόν, — διώριζε ἡ Τουρκία, κατὰ τὰς συνθήκας, πὺν εἶχε κάνει μὲ τὴν Ῥωσσία.

Ὅστρια = ὁ νότιος ἄνεμος· λέγεται ἀπ' τοὺς ναυτικούς μας καὶ « **ὁ νοτιᾱς** » καὶ « **ἡ νοτιᾱ** ».

Ὅυρι = ὠραιᾱς γαλανομάτες γυναῖκες, πὺν ὑπόσχεται ὁ Μουχαμέτης στοὺς πιστοὺς ὁπαδοὺς του, μετὰ τὸν θάνατόν τους.

Π.

παζάρι = ἡ ἀγορά· στὴν Ὑδρα λένε ἔτσι τὴν παραλι-

ακή αίμασία τοῦ Λιμάνιου ἐπειδὴ ἀπ' τὰ παλῆὰ χρόνια γίνε-
ται ἐκεῖ ἡ ἀγορὰ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

παλαμίζω = βάζω φωτιά στὰ ὕφαλα τοῦ πλοίου γιὰ
νὰ ψοφήσῃ τὸ σκουλίκι, ποὺ πιάνει τὸ ξύλο ἀπ' τὴ θάλασσα
καὶ ἔπειτα ἀλειφω αὐτὰ μὲ φαρμάκι.

παπαδιά = τὸ πίσω μέρος τῆς πρύμνης τῆς βάρκας
κατὰ τὸ πλάτος της, ὃ « ἄβαξ » τοῦ ναυτικοῦ ὀνοματολο-
γίου. Τὸ σχῆμα της εἶναι κυρτό.

παπάκι = σχοίνινο πλεκτὸ, μὲ τὸ ὁποῖον πλένουν τὴν
κουβέρτα (ἱππούραιον).

παραγουλιάζω = κτυπάω δυνατὰ καὶ φέρνω τελεία
παράλυσιν· λέγεται γιὰ τὰ χταπόδια συνήθως.

παραπέτα = ἡ μπάντες καὶ οἱ μουσαμάδες τῆς μπάν-
τας τοῦ πλοίου δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τὰ « δρύφρακτα ».

παρτσινέβελος = συνέταιρος.

πεσκέσι = φιλοδώρημα.

πετσοκόβω = σφάζω, κάνω κομμάτια.

Πηγάδια ἢ Καλὰ Πηγάδια = Συνοικία τῆς Ὑδρας
πρὸς τὸ νοτιὰ, ὅπου ὑπάρχουν δύο πηγάδια μὲ ὁμορφο
νερό

πίκι = μικρὴ ἀντένα « κέρας ».

πινέλο = « ὁ χρωστήρ », τὸ μουντί.

πιτσιλάω = ἀσβεστόνω κι' ἔπειτα ὀραντίζω.

πλιάτσικο = λεῖα, λάφυρον ἀπὸ ἀρπαγῆ.

Πουνέντης καὶ πονέντες = ὁ δυτικὸς ἄνεμος « ὁ
ζέφυρος » τῶν ἀρχαίων.

πουντέλι = στυλίσκος.

πράτιγο = ἐλευθεροκοινωνία.

πρατιγάρω = ἐλευθεροκοινωνῶ.

πρυμάτσες = τὰ σχοινιά τῆς πρύμνης, τὰ « πρυ-
μνήσια », Ρ.

ρεσπέτο = ἐφεδρικό.

ρουκουτύμα = ἔτσι λένε στὴν Ὑδρα τὰ χυματερὰ
βράχια καὶ τὶς χυματερεὲς πεζοῦλες, ἀπάνω στὶς ὁποῖες τὰ

παιδιά κυλιοῦνται καθιστὰ γιὰ παιγνίδι. Καὶ τὸ παιγνίδι τὸ ἴδιον λέγεται ῥουκουτάμα. Στὸν Πειραιᾶ καὶ στὴν Ἀθήνα τὸ παίγνιδι αὐτὸ τὰ παιδιά τὸ λένε «**τσουλητήρα**»

Σ.

σαλότο = μικρὴ κάμαρα στὸ Ὑδρείκο σπίτι, εἶδος εἰσόδου, πού συνειθίζουν νὰ βάνουνε τὸ εἰκονοστάσι καὶ τὸ καντήλι. Σ' αὐτὸ βρίσκεται συνήθως **κι' ὁ καταρράχτης**, πού κατεβαίνουνε στὸ ἰσόγειο ἢ ὑπόγειο τοῦ σπιτιοῦ.

σαλπάρω = ἀνεβάζω τὴν ἄγκυρα. «**ἀνασπῶ**» ἢ «**ἀπαίρω**» «**ἐνν τὸ καράβι**».

σαντάρδο = μικρὸς κοντὸς στὴν πρύμη γιὰ τὴ σημαία «**στηλίδιον**». Ἔτσι λέγεται καὶ ὅταν εἶναι στίς Ἐκκλησίες, στὰ μπαλκόνια καὶ στίς ταράτσες.

σβάρνα = συντάσσεται πάντοτε μὲ τὸ ῥῆμα **πέρνω** καὶ σημαίνει παρασύρω καὶ παρατρέχω.

σενιάρω = ταχτοποιῶ, νοικοκυρεύω, συγυράω.

σένιο = ἡ ταχτοποίησις, τὸ νοικοκύρευμα.

Σεράϊ = τούρκικια λέξις σημαίνει **τὸ παλάτι**.

σερμαγιά = παρακαταθήκη ὑλικοῦ κάθε τέχνης καὶ τὸ μαζεμμένο πρᾶμα πρὸς ἐμπορίαν.

σερμπέτι = περίφημο τούρκικο σορόπι, τὸ ὁποῖον — κατὰ τὴ θρησκεία τους — θὰ τρέχη σ' ἄν ποτάμι, στὸν παράδεισόν τους, γιὰ τοὺς πιστοὺς Μουσουλμάνους.

Σεφερλῆδες = ἔτσι ἐλέγοντο ὅσοι ἐκ τῶν Ὑδραίων καὶ τῶν ἄλλων ναυτικῶν κατετάσσοντο στὸν Τούρκικο στόλο, στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς.

σιάρω = τραβάω τὸ κουπὶ πρὸς τὴν πρύμη «**σχάζω**»

σιγουράρω = ἀσφαλίζω.

Σορόκος = ὁ νοτιοανατολικὸς ἄνεμος «ὁ Εὐῆρος» τῶν ἀρχαίων.

σουβράνο = ἀπάνω στὸν καιρὸ «**προσήνεμος**».

σουβρανάρω = πάω τὸ πλοῖο ἀπάνω στὸν καιρὸ καὶ κατόπιν στρίβω καὶ τὸν πέρνω στὰ πρῶμα· ἀποφεύγεται ἔτσι τὸ μεγάλο κούνημα καὶ δὲν μπαίνουνε καὶ τὰ νερὰ μέσα.

σουρτοφέρνω = πάω κι' ἔρχομαι.

σκαμπαβία = βάρκα μεγάλη σὰν τὴν « ἄκατον » τῶν σημερινῶν θωρηκτῶν, ὀλίγον διαφέρουσα.

Σπηλιά = Εἶναι μιὰ σπηλιά, στὰ δεξιά, τοῦ Λιμανιοῦ τῆς Ὑδρας — καθὼς μπαίνουμε σ' αὐτὸ — μ' ἓνα νησάκι κατὰ τὸ Γρεγοτραμουντάνα. Οἱ Ὑδραῖοι τὴν ὀνομάζουνε ἢ ἀπλῶς « σπηλιά » ἢ « σπηλιά τοῦ Μπαριάμη » κατὰ παραφθοράν ἀπ' τὸ ἀρβανίτικο « **Σπέβα ἐ μπράτιμιτ** » = « **Σπηλιά τῶν ἀδελφοποιητῶν** ». Ἐκεῖ γινόντουσαν οἱ ἀδελφοποιητοί, καθὼς λέει μιὰ παράδοσις.

σπηλιάδα = « **ρίπη** », τὸ ρυτίδωμα τῆς θαλάσσης ἅμα ἀρχίζει ὁ ἄνεμος πρὶν ἀκόμα φουσκώσει τὸ κῦμα. Μὰ καὶ μετὰ τὸ κῦμα, σὰν ὁ ἄνεμος φυσάει κομματιαστὸς, κάνει πάλι σπηλιάδες. Μὲ τὶς σπηλιάδες σκουραίνει ἡ θάλασσα.

Στὰ ὄρτσα (τὸ τιμόνι) = Στὴ μάλιστα τὸ τιμόνι, γιὰ νὰ γυρίσῃ τὸ καράβι.

σφιλάτσο = « **τὸ κλῶσμα**. »

σωτρόπι = « **τὸ ἐσωτρόπιον** », μιὰ σανίδα κατὰ μεσῆς τῆς βάρκας ἀπ' τὴν πλώρη ὡς πίσω στὰ πανιόλα. Εἶναι γιὰ νὰ ἀντέχῃ ἡ καρένα.

Τ.

τουμπροῦκι = ξύλινο μηχανήμα βασανιστικό. Εἶχε δυὸ τρύπες εἰς τὶς ὁποῖες περνάγανε τὶς γάμπες τῶν κατὰ δίκων καὶ τὶς ἐσφίγγανε. Πονοῦσε φοβερά. Τὸ μεταχειζόντουσαν ὅλοι οἱ Τοῦρκοι τύραννοι καὶ βασανίζανε τοὺς Χριστιανούς.

τουράκι = 1) τῆς βάρκας τὰ καθίσματα, « **ἐδώλια** » καὶ 2) καναπεδάκι πρόχειρο.

τουρκετίνα = ἓνας φλόκος, δεύτερος στὴ σειρὰ ἀπ' τὰ μέσα πρὸς τὰ ὄξω, τοῦ καραβιοῦ. Οἱ φλόκοι, ὅπως λένε γενικὰ τὰ πανιά τοῦ πομπρέσσου (**προβόλου**) εἶναι μετὰ τὴν σειρὰ ὅτι ἐξῆς ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ὄξω : 1) ἡ **σταντζιέρα** (**προτονίς**) 2) ἡ **τουρκετίνα** (**ἀρτεμονίς**) 3) ὁ **φλόκος** (**ἀρτέμων**) καὶ 4) ὁ **κόντρα φλόκος** (**πρό-**

θοος) ὄξω-ὄξω στὸ κόντρα μπαστοῦνι.

τουρκέτο = τὸ πλωρὸν κατάρτι, (**ἀκάτιος ἰστός**).

τραβερσάρω = μένω δίπλα στὸν καιρό.

τάκος = ἡ σύγκρουσις.

Τραμουντάνα = ὁ βορρηᾶς, « ὁ Βορρᾶς » τῶν ἀρχαίων.

τρεχαντήρι = « ὁ τροχαντήρ »· εἶναι μικρὸ πλοῖο, ἑλληνικὸ κατ' ἐξοχὴν, γνώρισμα τῶν Ἑλληνικῶν θαλασσῶν, μὲ ὑψηλὰ καὶ λεπτὰ τὰ ἄκρα. Συνήθως ἔχει ἓνα κατάρτι γυριστὸ πρὸς τὴν πλώρη μὲ πανὶ (**ὠτοειδὲς**) αὐτί.

τρότσα = ἓνα σχοινί, τὸ ὁποῖον στερεώνει τὴν ἀντένα στὸ κατάρτι καὶ τὴν κρατᾷ κοντά του, συνάμα ὅμως, καθὼς εἶναι θηλειᾶ, τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἀνεβαίνει καὶ κατεβαίνει ἀπάνω στὸ κατάρτι. Στους ἐπισήμους καταλόγους λέγεται **ἀγκοίνη**. Μεταφορικῶς λέμε τρότσα τοὺς μπελαλήτηδες, ποὺ φορτόνονται ἀπρόσκλητοι καὶ δὲν ξεκολλᾶνε εὐκόλα.

Τσαννακαλεσι = τὰ Δαρδανέλλια.

Τσελεβίνια δύο μικρὰ νησάκια πρὸς τὰ Β. Α. τῆς Ὑδρας.

τσεμπέρι = τὸ ἐπισημότερο κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν τῆς Ὑδρας. Διακρίνεται εἰς **δίκτυ** εἰς **γάξινο** καὶ εἰς **καλαματιανό**. Ξεχώριζε δὲ ἡ τσεμπεροῦ Ὑδρεῖσσα ἀπὸ τὶς ἄλλες τσεμπεροῦνες, διότι φοροῦσε τὸ τσεμπέρι πολὺ ἀπάνω στὸ κεφάλι, σκέπαζε μέσα τ' αὐτιά της, ἀπ' τὶς μπάντες, καὶ ἔπειτα σκέπαζε καὶ τὸ στήθος της. Τὸ κάρφωνε δὲ μὲ χρυσῆς καρφίτσες πολλῶν σχημάτων (σταυρουλάκια, ἀχλαδάκια, μυλάκια, ἀστρουλάκια κ. λ. π.) Τὸ καλὸ αὐτὸ τσεμπέρι λεγότανε « **νταβᾶς** ».

Τσέπι = μικρὸς μῶλος (προβλής), εἰς τὸν ὁποῖον ζυγώνουν καὶ ἐπισκευάζονται ἢ καθαρίζονται τότε καὶ τώρα τὰ ἰστιοφόρα· **τσέπι** μὲ μικρὸ τὸ **τ.** σημαίνει τὴ μύτη τῶν βράχων.

τσουρμάρω = ναυτολογῶ καὶ ναυτολογοῦμαι.

τσούρμο = πλήρωμα.

τσιμπουχι = ἐπιστήλιον τοῦ προβόλου, τὸ μπροστινὸ τοῦ μπαστουνιοῦ, τὸ « κόντρα μπαστοῦνι ».

Φ.

φάρκα = ἔτσι λέγεται μιὰ σανίδα στὴν πρύμη τῆς βάρκας παράλληλος μὲ τὴν παπαδιά· λέγεται καὶ **καθρέφτης** ἐπισήμως «**ἀνάκλιντρον**». Εἶναι συνήθως στολισμένη μὲ μπιχλιμπιδία ἢ ἔχει σκαλισμένο τὸ ὄνομα τῆς βάρκας ἢ τοῦ πλοίου, στὸ ὁποῖον ἀνήκει ἡ βάρκα. Χωρίζει τὸ μέρος, πὺν κάθονται οἱ ἐπιβάτες, ἀπὸ τὸ μέρος, πὺν κáθεται ὁ τιμονιέρης. Ὁ χώρος, πὺν σχηματίζεται μεταξὺ τῆς φάρκας καὶ τῆς παπαδιᾶς, δηλαδὴ τὸ μέρος, πὺν κáθεται ὁ τιμονιέρης, λέγεται «**βαρδιόλα**» (βλέπε τὴν λέξιν).

φλόκοι = τὰ πανιὰ τοῦ μπομπρέσου, οἱ «**ἀρτέμονες**»

φρεγάδα = «**ἡ φρεγάς**», «**ὁ δρόμων**» λέγεται καὶ «**νάβα**» (ἴδε λέξιν).

φουντάρω = ἀγκυροβολῶ, «**ποντίζω**».

φουρμουκιάζω = τρομάζω τὸν ἄλλον· λέγεται τὸ ὄημα σχετικῶς μὲ τις κόττες καὶ μὲ τὰ πουλιά. «**μὴ φουρμουκιάξης τις κόττες**» = «**μὴ τρομάξης τις κόττες**».

φρακάρω = κλείνω καλὰ ὥστε νὰ μὴν ἀνοίγῃ· λέγεται συνήθως γιὰ τις πόρτες γιὰ τὰ παράθυρα καὶ γιὰ τις μποτίλλες, ὅταν μπῇ γιὰ καλὰ ὁ φελός.

Χ.

χαβάνι = τὸ γουδι «**τὸ ἰγδίον**».

χαλκᾶς = κρίκος.

χαρατσόνω = ἐπιβάλλω πληρωμὴν βαρεῖαν, πέρνω χαράτσι.

χύμα καὶ χυματερό = κατηφοριά,

Χώρα = ἔτσι λένε στὴν Ὑδρα τὴν πόλιν «**πᾶμε στὴ χώρα**», «**ἐρχομαι ἀπ' τὴ χώρα**» κ.τ.λ. Μεταχειρίζονται καὶ τὴ λέξι «**πολιτεία**» στὴν ἴδια σημασία μὰ σπανιώτερον.

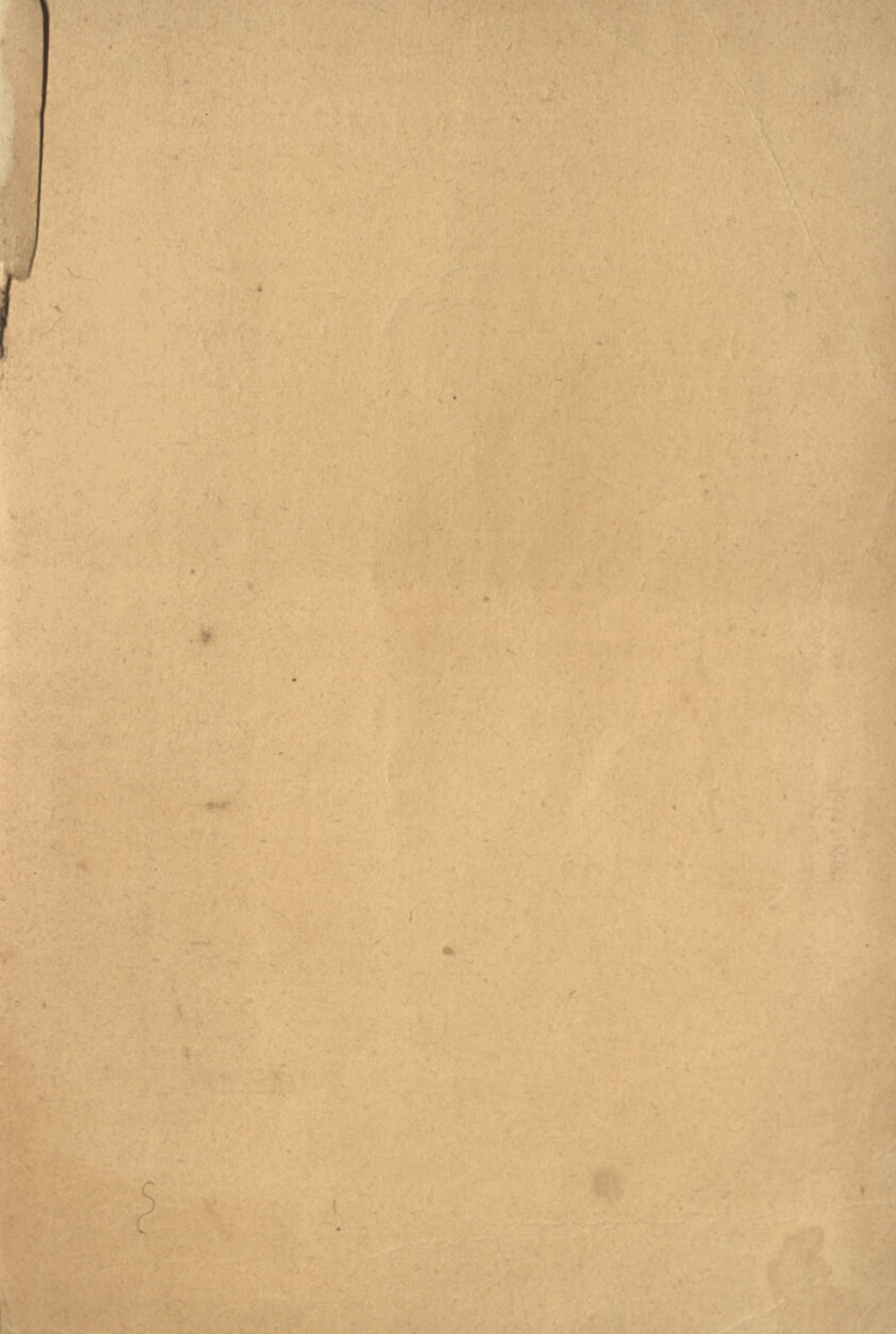
Ψ.

Ψηλὰ = Τὰ μέρη τοῦ πλοίου, πὺν εἶναι ἀπ' ὄξω ἀπ' τὴ θάλασσα «**τὰ ἔξαλα**» τῶν ἐπισήμων κανονισμῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

« Λίγες λέξεις στὸν ἀναγνώστη »	σελὶς 5
« Ἡ Καραντάναινα »	» 7
« Ὑπόσχσεις ἀπερίσκεπτη, »	» 39
« Σβελτοςύνη, γέρου - παπᾶ »	» 54
« Μάνα - σωτῆρας »	» 77
« Ὁ Ῥαφελιᾶς κι' ὁ ἅγιος - Γιάννης »	» 106
« Ἡ ἑκκλησίαιζα μὲ βερ »	» 121
« Τὸ Ζάστανο »	» 129
« Τὸ τέλος τοῦ προδότη »	» 138
« Λεξιλόγιον »	» 161

Μὲ ὅλας τὰς διορθώσεις, ἀπὸ λόγους τεχνικούς, ξεφύγανε κάμποσα λάθη. Εὐτυχῶς κανένα τους δὲν χαλάει τὴν ἔννοιαν τῶν θρούλλων. Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ δὲν προσθέτομεν τὸν τυπικὸν « **πίνακα τῶν παροραμάτων** ».

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

- 1) « Ἡ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ », ἡ ἐκτισμένη ἐν τῷ ὁμωνύμῳ βουνῷ τῆς νήσου Ὑδρας. Πειραιεὺς 1928.
- 2) « Τὸ Μοναστήρι » ἦτοι ἡ παλαιὰ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεομήτορος καὶ ἤδη Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς νήσου Ὑδρας, Πειραιεὺς 1929,

ΘΑ ΕΚΔΟΘΟΥΝ ΠΡΟΣΕΧΩΣ

- 1) « Τὰ ἄλλα Μοναστήρια τῆς Ὑδρας ».
- 2) « Ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκοδομικῆς τῶν Ναῶν ἐν Ὑδρᾷ ».
- 3) « Ἡρώων τάφοι ἐν Ὑδρᾷ ».
- 4) « Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῆς Ὑδρας ».
- 5) « Ἡ Καισαρινὴ ».